

داستانهای یاوران

بهشی پینجه‌م

ناماده‌کردنی

باوکی عبدالله

منتدی اقرأ الثقافی

www.igra.afilamontada.com

قال رسول الله ﷺ

(الجهاد ماض الى يوم القيامة)

واته :

جيهاد دهمينى تاكو پوژى قيامهت

منرى اقر (التقاف)

www.iqra.ahlamontada.com

سەلمانى قارىسى

گەپۆك بەدواى پاستى

سەلمانى فارسى

گەرۆك بەدوای راستى

ئەمجارەيان پۈۋ دەكەينە ولاتى فارس، باسى قارەمانىك دەكەين، پىغەمبەرى
خۇا ﷺ بە يەككە لە ئەدامانى بىنەمالەي خۇي دانەننى و پىزى لى دەننى...
بەلنى قارەمانىك پىغەمبەرى خۇا ﷺ پاونىزى سەربازى پىن دەكاو يىروپاكەي پەسەند
دەكا، بەمە ئەم ياورە بەرپىزە گەرەترىن ويسامى سەربازى لە مىژۋوى ئىسلام تۆمار
دەكا... ھەر لەم كاتەش پىغەمبەرى خۇا ﷺ بەھۇي نىگاۋە پايەگەيە نىت كەوا
سەنورى دەولەتتى ئىسلام ھەتاكو كۆتايى سەنورەكانى ولاتى فارس درىژ دەبىتە،
ھەرەكە موسلمانان لە سەردەمى خەلىفەي دوۋەم عومەرى كوپى خەطاب خۇا لىي
پازى بىت- بە چاۋى خۇيان بىنيان چۆن شارەكان و كۆشكە تەلارو قەلاكانيان كەوتە
بەردەست...

ئەم پوداۋەش لە پۇزى خەندەق بوو، لە سالى پىنجەمى كۆچى، كاتىك جۈلەكە
ئەفرىن لى كراۋەكان نىردراۋى خۇيان پەوانەي مەككە كەرد بۇ ئەۋەي بۇ جارى كۆتايى
پەگە و پىشەي دەولەتتى ئىسلامى لەبن دەرەبىنن...

ئەمەبو پىلانى جەنگيان وادانا، كەوا سوپاي قورەيش و غەكفان لە دەرەۋە ھىرش
بىنن، ئەوانىش لە ناۋە ھىرشىيان بۇ بكن، بۇ ئەۋەي موسلمانان بىخەنە نىۋە دوو
بەردى ئاش و بىيانھاپن، بەم جۆرە موسلمانان لەناكو بىنيان سوپايەكى بىژمارە لە
سەربازو كەرەستەي جەنگى دەۋرىيان گرتن...

بىست و چوار ھەزار شەپكەر لەژىر سەركردايەتتى (ئەبوسوفيان و عىنيەي كوپى
جەسن) دەۋرى شارى مەدىنەيان دا بۇ ئەۋەي كۆتايى بە موحەممەد و ئايىنەكەي و
ياۋەرەكانى بەنن.

ئەم سوپايەش تەنھا برىتى نەبوو لە سوپاي قورەيش، بەلكو ھەموو ھۆزو ئەوانەي
تيا بوو كەوا دىيابىنى ئىسلام مەترسى ھەيە لەسەريان.

ئەم ھەلدا ئەشيان كۆتا كۆششىيان بوو دوزمىنانى ئىسلام ھەلپان بۇدا.

بەم جۆرە موسلمانان خۇيان لە مەترسى ترين شوپن بىنەيەۋە.

پىغەمبەرى خۇا ﷺ ياۋەرەكانى كۆكردەۋە بۇ ئەۋەي پاونىزىيان پىبكات.

لىرەدا پىراۋىكى بالابەزى، پىچ درىژ ھاتە پىشەۋە كەوا جىنگاي پىزرو خۇشەۋىستى
پىغەمبەرى خۇا ﷺ بوو.

چووہ سەر گردیکی بلندو به چاوہ تیزهه لۆکانی سهیریکی شاری مه دینه ی گه ما پۆدراو سوپا بن ژماره که ی کرد... بینی له نیوان دوو بلندیای دۆلیکی فراوان هیه، له شوینه ده توان خۆیان تیا ههشار به دن و پارێزگاری له خۆیان بکه ن...

له بهر نه وه ی (سهلمان) له ولاتی فارس فیژی زۆر فیل و پیلانی سهریازی ببوو، چوو له لای پیغه مبهری خوا ﷺ بۆ ئهم پیلانه سهریازییه ی که واهه رب له مه مبه ر له جهنگه کانیان نایان بینیبوو... نه مهش بریتی بوو له خهنده قینک له دهوهری شاری مه دینه.

ئه نجامی جهنگه کهش نه وه بوو ما وه ی مانگیگ گه ما پۆی شاریان دا به بن نه وه ی بتوانن پێ بنینه ناو شار... تا کو خوای گه ره شهوێکیان په شه بایه کی تووندی بۆ هه لکردن و خیه ته کانیان له ره گو پریشه هه لکه نا... نه بو سو فیان فره مانی به سهریازه کانی خۆی کرد به گه رانه و یان بۆ شاری مه که که...

له کاتی هه لکه ندی خه ندق (سهلمان) شوینی خۆی گرتبوو، له گه ل یاوه ره کانی چالیان هه لده که ند، پیغه مبهری خواش ﷺ له گه لیان بوو به بیوره که ی خۆلی هه لده که ند، له شوینیک له م شوینه نه ی (سهلمان) له گه ل یاوه ره کانی کاری ده کرد، تووشی به ردیکی گه ره هاتن...

له گه ل نه وه ی سهلمان یاوه ریکی لهش به میژ بوو ئازا بوو، بیوره که ی پاوه شانده به به ردیک که وت پرۆشکی ناگرینی فری دا، به لām ماندوو بوون به رامبه ر ئهم به رده بێ هووه بوو، به هه موویان نه یان توانی له شوینی خۆی بجولین...

سهلمان چوو له لای پیغه مبهری خوا ﷺ... پیغه مبه ر ﷺ له گه ل سهلمان هاتن بۆ لای به رده که بۆ نه وه ی به چاوی خۆی بینینیت... کاتیگ به رده که ی بینی، داوای بیوره که ی کرد، به یاوه رکانی گووت که مینک دوور بکه ونه وه له مه ترس وورده به رد...

ناوی خوای ئی هینا، به هه ردوو دهسته پرۆزه کانی له گه ل بیوره که ی بلند کرده وه به میژو توانای خۆی له به رده که ی دا، دهنگو سه داو پوناکی به کی به میژی ئی بلند بوو... (سهلمان) ده لیت بینیم پوناکی دهوهری شاری مه دینه ی پوناکی کرده وه، پیغه مبه ر ﷺ دهنگی ئی بلند کردو فره مووی:-

((الله اکبر... اعطيت مفاتيح فارس، ولقد اضاء لي منها قصور الحيرة، ومدائن كیسری، وان امتي ظاهرة، علیها))...

واته:- الله اکبر... کلیه کانی پۆم درا ده ستو، کۆشکه سووره کانم بۆ پوناک بووه، ئومه تی من به سه ریدا زال ده بن.

پاشان بۆ جاری سێ یه م بیوره که ی وه شانده وه، به ئاسانی له بن و بۆتکه وه هه ملیته کاندو به مۆی لیدانه به میژو که ی پوناکی ئی بلندبوو، پیغه مبه ر و یاوه ره کان له

تهليله يان داو، پئی پاگه ياندن كهوا كۆشكه كانى سوريوا و سه نهعاى بينى و موسلمانان
پاش ماوه يه كى تر ئالاي شكۆدارى ئىسلامى لى بهرزه ده كه نه وه...

ئيتير بهم جۆره خوائ گه وره ته مه نى سەلمانى دريژ كرده وه تاكو ئەم پاستيانەى هەر
هەمووى به چاوى خۆى بينى، بينى چۆن ميلله ته كه ي له ئاگرپه رستى و خاچپه رستيه ت
ده گه پنه وه و خۆيان به باره شى به زه يى ئىسلام داده دن، ئينجا ليژده ا پرسيارىك هه يه
ئايا سەلمان چۆن نازناوى (گه پۆك به دواى پاستى دا) لى لى نراوه و، بۆ وه لامدانه وەى ئەم
پرسياره روو ده كه ينه خودى سەلمان و با چيپۆكى ئەم وته يه مان بۆ بگيپرته وه، ئايا
چۆن توانى ئەم هەموو ولاته بپيژ و بگات به پيغه مبه رى خوا ﷺ ۱۱۱۹
سەلمان خوا لى پازى بيت - ده ليت -

من گه نجيكى فارس بووم له خەلكى (اصبهان)، له گونديك به ناوى (جهيان)، باوكم
گه وره ي گونده كه بوو، له هەموويان پايه به رزتر و ده وه مه مندتر بوو...
من خۆشه ويسترين دروستكراوى خوابووم له لاي ئەم له م پۆژه ي له داىك بووم، سات
له دواى سات خۆشه ويستى منى بۆ زياتر ده بوو، منى له ماله وه وه كو ئافره ت به ند
كردبوو له ترسى ئەوه ي نه وه كو ئازاريكم پي بگات.

به پاستى بۆ ئاگرپه سستى تيزده كوشام، تاكو به به رده وامى به رامبه ر ئاگر ده ماوه وه
كهوا ده مانپه رست، هه روه ها كارى ئاگرپان پي سپاردم بۆ ئەوه ي بۆ كاتژميرى كيش له
شه و پۆژ نه كه و ئيتيه وه.

باوكم زه وى و زاريكى زۆرى هه بوو و به رووبوميكى زۆرى ده هات، باوكم سه رپه رشتى
كاره كانى ده كرد و به رووبومه كه ي كۆده كرد وه...

جاريكيان باوكم خهريك بوو به كاريك بۆ گونديك، پي گوتم: ئەى كوڤم، هه روهك
ده بينى چۆن بهم زه وى و زاره خهريك، تۆ پۆژ بۆ سه رى و له شوينى من ئەم كاره بكه،
ده چووم به نيازى زه وى و زاره كه، كاتيک له پيگادا بووم به لاي كه نيسه يه كه له كه نيسه ي
فه له كان دا پۆيشتم، گويم له دهنگيان بوو له ناو كه نيسه كه يان نويزيان ده كرد به مه
سه رنجى پاكي شام.

له گه ل ئەوه ي من هيجم نه ده زانى له كارى فه له كان و ئايينه كانى تر، له به ره ئەوه ي باوكم
نه يده هيشت تيكه لى خه لك بيم، كاتيک گويچم له دهنگيكيان بوو و لييان چوومه ژووره وه
بۆ ئەوه ي بزانم چى ده كه ن، كاتيک تيم روانن نويزه كانيان سه رنجى پاكي شام و حه زم له
ئاينه كه يان كرد، سويند به خوا وازم لى نه هيتان تاكو پۆژناو ابوون نه چوومه سه ر
زه وى يه كه ي باوكم...

پاشان پرسيارم لى كردن گوتم: - ئايا سه رچاوه ي ئەم ئايينه له كو ييه؟ گووتيان: له
ولاتى شامه.

کاتیک شەم بەسەرداھات گەپامەو مالمەو بە باوکم گەیشتم و پرسیاری لێ کردم چیم بۆ کردووە! گووتم: - ئەو باوکە من بە لای خەلکاتیک دا تێپەرم لە کەنيسە نوێژيان دەکرد ئایینەکیان سەرنجی پاکیشام، ئەو هەر لە لایان مامەو تاکو پوژناو بوو، باوکم زەندەقی لەم کارەم چوو و گووتی: -

ئەو کۆم: - چاکە لەم ئایینە نیە، ئایینی تۆو باپیرانت لەم ئایینە چاکترە... گووتم: - نەخێر-سویند بەخوا- ئایینی ئەوان لە ئایینی ئیمە باشترە، باوکم لە قسەکانم ترساو، لەمە ترسا لە ئایینەکەم هەلگەڕیمەو لەبەرئەو لە مالمەو بەندی کردم و زنجیرە لە پێیەکانم خست...

کاتیک هەم بۆ پەخسا ناردومە لای فەلەکان پێم گووتن: - ئەگەر کاروانیک پێکەوت بروت بۆ ولاتی شام ئاگادارم بکەنەو، ئەوەندە نەبرد کاروانیک پەیدا بوو دەپوشت بۆ شام ئەوانیش وەلامیان بۆ پەوانە کردم، فێلێکم بینێو و خۆم لە کۆتەکە کردەو، بە نەینێ لەگەلیان بەیئەکوتم بۆ ولاتی شام...

کاتیک گەیشتم بە ولاتی شام، گووتم: - کێ باشترین پیاوتانە لەم ئایینە؟ گووتیان: - شوانی کەنيسە (ئوسقوف)، چوومە لای و گووتم: - من حەز دەکەم بێمەو ئایینی فەلە، ئینجا حەز دەکەم بێمە لات و خزمەت بکەم و لیت فێر بێم و خواپەرستیت لەگەڵ بکەم...

ئەویش گووتی: - وەرە بۆ لام، چوومە لای و خزمەت کرد. پاش ئەوەی لە لای مامەو زانیم ئەم پیاو پیاویکی خراپە، فەرمان بە شوێنکەوتووکانی دەکا بە بەخشینی خێرو سەدەقەو مەزگینی دانیان بە چاکەدانەو، کاتیک شتیکیان پێ دەبەخشی بیدا لە پێگای خوا، ئەو بۆ خۆی گلی دەدا و هیچ شتیکی لێ نەدا بە هەژاران تاکو حەوت گۆزە گۆزە گەورە زێڕ کۆکردەو، منیش زۆر قینم لێ هەلەگرت، کاتیک ئەوەم لێ بینی، پاشان ئەوەندە نەبرد مرد، فەلەکان کۆبوونەو بۆ ئەوەی بە خاکی بسپێرن پێم گووتن: -

هاوێکەتان پیاویکی خراپ بوو فەرمانی بە ئێوە دا بە خێرو سەدەقە، کاتیک بۆتان دەهینا بۆ خۆی گلی دەدا و، هیچ شتیکی لێ نەدا بە هەژارو موستەهەقان. گووتیان: - پێمان نیشان بدە، شوێنەکیان بینی و حەوت جەپەری گەورە زێڕو زیویان دەهینا، کاتیک بێیان گووتیان: - سویند بە خوا بە خاکی ناسپێرن، پاشان لە داریان داو بەردبارانیان کرد...

لە دوایدا ئەوەندی پێ نەچوو پیاویکی تریان لە جێگەی دانا لای مامەو، هیچ پیاویکم نەبینی لە دنیا وەک ئەو پیاو وازی لە دنیا هێنا و، مەبەستی رۆژی دوازی بێت و، ئەوەندە بە خواپەرستی ماندوو بێت بە شەو و بە پوژ، ئەم پیاو زۆر خۆشویست، ماوەیەک لەگەلی مامەو، کاتیک مردنی لێ نزیک بۆو پێم گووت: - ئەو

فلان وەسىيەتى كىن دىمەككى و نامۇزىكارىم بىكى بۇ ئەۋەدى لە دىۋاى تۇ لەكەلى بىم؟ گىۋوتى:-
ئەى كوپم ، كەس ناناسم وەكو من بىت تەنھا پىۋاۋىك نەبىت لە موسىل، پىۋاۋىكە
نەدەگۈپى و نە خوار دەكاتەۋە ھەقى لە لايە.

كاتىك ھاۋپىي كەم مرد گەيشتە پىۋاۋەكە لە موسىل، كاتىك چۈۋە لاي مەسەلەكەم بۇ
گىۋاپىۋە و پىم گىۋوت:-

فلانە كەس لە كاتى مردنى وەسىيەتى كردم بگەم بە تۇ ھەۋالى دايمىن كەۋا تۇ
پابەندى بىم پاستىيەى كەۋا لە لاي تۇيە، ئەۋىش گىۋوتى:- لە لام بىننەۋە، منىش لە
لاى مامەۋە لە باشتىن بار ئەۋم بىننەۋە...

پاش ئەۋەى ئەۋەندەى نەبرد ئەۋىش مرد، كاتى مردنى بۇ ئامادەۋو پىچم گىۋوت:-
ئەى فلان بەپاستى دەبىننن خوا ئەم كارەى بۇ تۇ ناردۋەۋو تۇ ھەۋەك دەزانى بە كارم،
ۋەسىيەتم بە كىن پىن دىمەككى؟ فەرمانم پىن دەۋەى بچم بۇ لاي كىن؟ گىۋوتى:- ئەى كوپم،
سۆيىد بە خوا بە ھىچ پىۋاۋىك نازانم لەسەر ئەۋە بىت كە ئىمە لەسەرىنە، تەنھا پىۋاۋىك
نەبىت لە (نەسبىن) ناۋى فلانەۋ بىگەيى...

كاتىك پىۋاۋەكە بە خاك سپاردرا گەيشتەم بە پىۋاۋەكەى (نەسبىن) ھەۋالى خۇم پىن
گەياند لەگەل ئەۋەى ھاۋپىي كەم فەرمانى پىن كردۋوم، پىن گىۋوتى: * لە لاي ئىمە بىننەۋە،
منىش لە لا مامەۋە، ھەۋەك ھاۋپىيەكەى ترم تەنھا چاكەم لىن بىننەۋە، سۆيىد بە خوا
ئەۋەندەش لە لاي ئەۋ ئەمامەۋە ئەۋىش ئەجەل گەيشتە سەرى، كاتىك مردن لەسەرى
ئامادەۋو پىم گىۋوت:- تۇ بەكارى من دەزانى ۋەسىيەتم بە كىن پىن دىمەككى؟ گىۋوتى:-
ئەى كوپم سۆيىد بە خوا نازانم يەكەك مابىت لەسەرى كارى ئىمە تەنھا پىۋاۋىك نەبىت لە
(عمورىە) ناۋى فلانە، پىن بگە، پىن گەيشتەم ۋە ھەۋالى خۇم پىن راگەياند گىۋوتى:-
لە لام بىننەۋە، منىش لە لاي مامەۋە-سۆيىد بە خوا- ئەۋىش لەسەر پىگەى ھاۋپىي كەنى
بۋو كاتىك لە لاي مامەۋە، بۋوم بە خاۋەنى مەۋمالات.

پاشان ئەۋەندە لە لاي ئەۋىش ھەۋەك ھاۋپىي كەنى ئەجەلى تەۋاۋ بۋو، كاتىك مردنى
بۇ ئامادە بۋو پىم گىۋوت:- تۇ بەكارى من دەزانى ۋەسىيەتم بە كىن پىن دىمەككى؟! فەرمانى
چىم پىن دىمەككى بۇ ئەۋەى بىكەم؟

گىۋوتى:- ئەى كوپم-سۆيىد بە خوا- بېۋا ناكەم لىرەدا يەكەك ھەبىت لەسەر ۋەۋى
زەۋى مابىتەۋە پابەند بىت بەۋەى ئىمە لەسەرىنە، بە لام بەپاستى زەمانىك نرىك بۇتەۋە
پىغەمبەرىك لە خاكى عەرەب دەرچىت و ئايىنى ئىبراھىم زىندۋو بگاتەۋە پاشان لە
خاكى خۇى كۆچ بگات بۇ خاكىكى بە خورما لە نىۋان دۋو شوئىنى بە بەرد و بەلەك،
ھەندىك نىشانەى ھەيەۋ بىز نابت، ئەم پىغەمبەرە دىارى دەخۋات و ۋەدەقە ناخۋات و،
لە نىۋان ھەردۋو شانەكەنى مۇرى پىغەمبەرايەتى ھەيە، ئەگەر دەتۋانىت بگەيت بەم
ۋلاتە بىكە.

پاشان ئەجەلى خوا بەجىگەياندا پاش ئەمىش ماوەيەك مامەوہ لە (عموريە) تاكو چەند كەسيك لە بازىرگانه عەرەبەكان لە ھۆزى (كلب) بەویدا تىبەرين، پىم گووتن: - ئەگەر لەگەل خۇتان ھەلبەگرن بۆ خاكي عەرەب ئەم مەرو مانگايانەى خۇمتان پىنەبەخشم، گووتيان: - باشە ھەلتەدەگرن، منىش مەرو مانگاكانم پىيان بەخشى لەگەل خۇيان ھەليان گرتم تاكو گەيشتىنە (وادي القرى) لە نيوان مەدينەو شام ستەميان لى کردو. منيان فرۇشتە پياويكى جولەگە، خزمەتم کرد، پاشان ئەوئەندەى نەبرد کوپە مامىكى سەردانى کرد لە (بنى قريظة) منى كرىەو، منى گواستەو بۆ (يثرىب) ئەم دارخورمايەى ھارپى كەم بۆى باس کردبووم ناسيمەو، لەگەل ئەم جولەگەيە مامەو، پىفەمبەر ﷺ لەم كاتەدا بانگ ھىژى مىللەتەكەى خۇى دەکرد، بەلام نەمتوانى بىناسمەو لەبەرئەوئەى خەرىك كرابووم بەداوى بەندايتى...

پاشان ئەوئەندەى نەبرد پىفەمبەر ﷺ كۆچى کرد بۆ (يثرىب)، سویند بەخوا لە سەرەوئەى دارخورمايەك بووم كارم بۆ گەرەكەم دەکرد، گەرەكەم لەژىر دارەكە دانىشتبوو کوپە مامەكەى ھاتە لای و پىى گووت: - خوا (بنى قيلة) لەناو ببات، سویند بەخوا ئىستا كۆبوونەو لە (قبا)، بۆ پياويك ئەمەو ھاتۆتە لايان لە شارى مەككە وا بانگ ھىژ دەكات كەوا پىفەمبەر.

ھەرگە گویم لەم قسانە بوو ھەرەك يەكێك دەستم لى بوو شىن و وەكو ئەوئەى تام بىتى و زۆر بە تووندى شىوام تاكو ترسام بکەومە سەر گەرەكەم، بە خىرايى ھاتمە خوارەو لەسەر دارخورماكە گووتە پياوہكە: - چى دەلييت؟

ھەوالەكەم بۆ دووبارە بکەرەو... گەرەكەم لىم توورە بوو و شەقازلەيەكى بە تووندى لى دامو، پىى گووتم: - تۆ كارت چى بەمە؟! بگەرپۆو شوينى خۆت كەوا كارى تيا دەكەيت.

كاتىك ئىوارە داھات ھەندىك خورما ھەلگرت كەوا كۆم کردبوو، رووم کردە ئەم شوينەى پىفەمبەر ﷺ لى داہەزى بوون لى چوومە ژوورەو، پىم گووت: - ھەرەك پىم ھاگەياندراو تۆ پياويكى چاكيت، ھەندىك ياھەرى غەرىبت لەگەل داہە پىويستن، ئەمە شتىكە لەلام بۆ ھەدەقەيە بىنيم ئىوہ مەستەھەق ترن لە خەلكى تر، پاشان بۆم بردو، بە ياھەرەكانى گووت: - بخۆن... دەستى خۆى گرت و نەىخوارد...

لە دلى خۆم گووتم: - ئەمەيان يەك...

پاشان پىشتم ھەندىك خورماى ترم كۆکردەو، پاش ئەوئەى پىفەمبەر ﷺ لە مەدينە جىگىر بوو چوومەو لای پىم گووت: - من دەبينم تۆ ھەدەقە ناخۆيت ئەمە ديارىيەكە پىم گەرە کردويت، لى خواردو لەرمانى بە ياھەرەكانى کرد لەگەلى خوارديان...

لەدلى خۆم گووتم: - ئەمەيان دوو... پاشان چوومەوه لای پێغەمبەرى خوا ﷺ كەوا
 لە گۆپستانی (غەرقەد) بوو يەكێك لە ياورەكانى بەخاك دەسپارد، بىنم دانىشتوو و
 دوو شالى لەسەر شانىيە، سەلام لىي كرد، پاشان بۆى سوپامەوه تەماشای پشتى
 بکەم بۆ ئەوەى ئەم مۆرە ببێت كەوا هاوێي كەم لە (عمورىە) بۆى باس كردبووم... كاتێك
 منى بىنى تەماشای پشتى دەكەم لە نيازەكەم گەيشت كراسەكەى لەسەر پشتى خۆى
 لايرد، تەماشام كرد مۆرەكەم بىنى، ناسیمەوه پەرم داى و ماچى بکەم و گریام،
 پێغەمبەرى خوا ﷺ فەرمووی چیتە؟!

منیش ئەو چىپۆكەم بۆ ئێزپاىو، سەرى پى سووپما، حەزى كرد ياورەكانىشى
 گوێيان لىم بىت، گوێيان بۆ گرتم، سەريان سووپما بە سەرسووپمانىكى سەير، زۆر زۆر
 پىي كەيف خۆش بوون...

بەم ووتە شىرىنە پووناكانە، سەلمانى فارسى باسى داستانى سەيرى خۆى كرد لە
 پىناو گەپان بە دواى راستىدا ئەم ئايىنە راستەى خوا دەيگەيەنێت پىمان... پاش ئەم
 ووتانە موسلمان بووم، بەلام مەخابن داوى بەندايەتى نەيتوانى بەدرو ئوحد ببينێت...
 پۆتێك پێغەمبەرى خوا ﷺ فەرمووی: - خۆت بکەرەوه لە گەرەكەت تاكو ئازادەت
 بکات ئەمەيش خۆى كەرەوه پێغەمبەر فەرمانى بە ياورەكانى كرد هاوکارىم بکەن،
 خوداى گەرە ئازادى كردم، وەك موسلمانىكى ئازاد ژيام، لەگەڵ پێغەمبەرى خوا ﷺ
 جەنگى خەندەق و هەموو دیمەنەكانى ترم بىنى..

بەلام پاش ئەوەى سەلمان ھاتە ناو كۆمەلى موسلمانان ئايا چ پياوێكى لى دەرچوو؟
 موسلمانىكى چاكەكارو لەخواترس... لە خواترسان و ژىرى و ھەلس و گەوتى ھەر لە
 ئىمامى عومەرى كوپى خەطاب خوا لىي پازى بىت - دەرچوو.

پۆتێك سەلمان لەگەڵ (ابو درداء) لە يەك مالى دەبن، (ابو درداء) - خوا لىي پازى
 بىت - بەشەو شەونخوونى و بەپۆز بەپۆزو دەبوو... سەلمان چەند زىادەپەرەيەكى لە
 خواپەرستى لى بىنى بەم شىوہ.

پۆتێكيان (سەلمان) دەيوست پۆزووى پى نەگرى، پۆزووى سووننەت بوو...
 (ابو درداء) بە گەلەيى يەوہ گووتى: - (ئايا قەدەغەم دەكەيت لەوەى بۆ خوا بەپۆزو
 نەبم، نوێژى بۆ نەكەم) ۱۹...

سەلمان بەم وتانە وەلامى داىوہ: -
 (چاوەكانت ماڤيان لەسەر تۆ ھەيە، خىزانەت ماڤى لەسەر تۆ ھەيە... بەپۆزو ببەو
 بەپۆزو مەبە... نوێژ بکەو بخەوہ)...

پێغەمبەرى خوا ﷺ ئەمەى پىگەيشت فەرمووی: - ((لقد اشبعَ سَلْمَانُ عِلْمًا))...
 واتە: - بە راستى سەلمان لە زانست تىرپوہ.

پۇڭى خەندەق، ئەنصارەكان وەستان و گووتيان:- سەلمان لە ئىمەيە، موھاجىرەكان
گووتيان:- بەلكو سەلمان لە ئىمەيە...

پىغەمبەر بانگى كردن بەم ووتەيە:- (سَلْمَانُ مِنَّا آلَ الْبَيْتِ)...

واتە:- سەلمان لە ئىمەيە و لە بنەمالەي ئىمەيە...

ئىمامى عەلى كۆپى ئەبو طالب- خوالىي پازى بىت- بە لوقمانى حەكىم ناوى دەبرد
پاش مردنى پرسىاريان دەربارەي كرد گووتى:-

(ئەمە پياويكە لە ئىمەيە و لە بنەمالەي ئىمەيە- كىتان ھەيە وەكو لوقمانى

حەكىم...)?

(يەكەم جار زانبارى ھەبوو و، لە دوايىش زانستى ھەبوو، پەرتووگى سەرەتاو
پەرتووگى كۆتايى خويندبۆو، لە دەريايەك بوو وشكى نەدەكرد.

سەلمان لەلای ھەموو ياوەرەكان شوئى بەرز و بەرپىزى ھەبوو... لە سەردەمى
خەلىفەيەتى عومەرى كۆپى خەتاب بە سەردان ھاتە مەدينە، عومەر كارىكى لەگەل كرد،
لەگەل كەسى تر نەيكرد بوو، ياوەرەكانى كۆكردەو و پىي گووتن:-

(با دەرچىن بۇ پىنشوازي سەلمان...)

بەلى سەلمان وەكو موسلمانىكى ئازاد و موھابىد و خواپەرسىت لەگەل پىغەمبەر
ژيا... ھەروھە لەگەل ئىمامى ئەبو بەكر و عومەرىش ژيا، پاشان خەلىفە (عثمان) كەوا لە
سەردەمى ئىم كۆچى دوايى كرد... لە ھەموو ئەم سالانە ئالاي ئىسلام لەسەر و لاتان
دەشەگايەو، زىڤر سامان لە ھەموو لايەكەو بە دەسكەوت بوو لە مەدينە دەكرد، بە
شەيخەيەكى پىك و پىك دابەش دەكرا... ئىپرسراوھتى بۇ فەرمانروايەتى لەسەر ھەموو
ئاستىك زۆر بوو...

بەلام بابزانين (سەلمان) لەم پچرىنەو و پاكىش پاكىشە لە كوئى بوو؟ ئايا لە پۇژانى
خۆشى و دەولەمەندى و لە كوئى دەبينەو...؟

براياتى بېوادرا چاوى خۇتان زۆر بە جوانى بكەنەو، ئايا نابىنن پىرىكى بەرپىز
دانىشتوو لىزە لەزىر سىنبەرى دارىك گەلای خورما دەھونىتەو سەبەتەو كەل و پەل
دروست دەكات...؟

دەبىت ئەمە سەلمان بىت...؟

جوان جوان تەماشاي بكەن...

كراسىكى كورتى لەبەرە لە سەرەو قۇمپانىەكانى و تاكو بلىيت پىرىكى نورانى بە
ھەيبەتە... پياويك كاتى خۇي لەناو نىعمەت و خۆشى و شارستانىەتى گەرە بوو لە
ژيانى نەيزانىەو كاركردن ماناي چىيە؟! ئەم پياو لە بەرھەمى دەستى خۇي دەخوات
ھەروەك دەلىت:- (سەبەتەك دەكەرى بە دەرھەمىك، كارم پىي دەكرد، پاشان
دەمفروشتەو بە سى دەرھەم، دەرھەمىك دەگىزايەو، دەرھەمىك دەبەخشە مال و

مندالو، نهووترم دهبخشی له پئی خوا، ... نهگهر عومهری کوپی خهطابیش قهدهغه بکات له کاره وازی لئناهیتم).

ئیسټاکه ئیخه باسی پیارنیک دهکهن له ولاتی فارس له بنه ماله یهکی گهرهوه دهوله مهند، له گهل نه مهش له لیپرسراوه تی ههلدیت و دهلئیت:-

(نهگهر ده توانیت خۆل بخۆ به لām مه به به براگهره له سهر دوو کهس، نهوا بیکه...)
سه عدی کوپی ابي وقاص- خوا لئی پازی بئیت- کاتی نهخۆشی سهردانی سهلمان دهکاتو، سهلمان دهگرنیت سهعد پئی دهلئیت:- چی دهتگرنیت نهی باوکی عبدالله ... پیغه مبهری خوا ﷺ مرد و له تو پازی بوو... سهلمان وهلامی دایهوه:-

(سویند بهخوا نه له ترسی مردن دهگرنیم و نه بو ژیان، بهلکو پیغه مبهری خوا ﷺ قسه یهکی پئگووتین فهرمووی:- بهشی یهکیک له ئیوه له دونیا وهکو خۆراکی ریتواریکه، نهوه ئیسټا ئهم کهلوپه له دهوهرم دهبینن)!!!

سهعد دهلئیت:- ته ماشام کرد، بئجگه له تهشتیک و مهسینه یهک هیچی ترم نه بیینی، پیم گووت:- نهی باوکی عبدالله ئامۆزگاریه کمان بدهرئ لئیت وهرگرین، گووتی:-

(نهی سهعد... یادی خوا بکه له کاتیک تووشی خه میک بوویت... له فهران دا به نهگهر فهران ت دا... له کاتی دابهش کردن نهگهر بووی به دابهشکه...)

به لئی له ههلسوکوت له ئیمامی عومهر دهچوو، زه مانیک کرا به فهرانهوا له سهر (مه داین) نه مهش له سهر داوای خۆی نه بوو بهلکو له سهری فهران کرابوو... له گهل نه مهش به قهدهر موویهک له م پیاهوه گۆپانکاری پوی نه دا... بهلکو ههر له کاری خۆی خواردی و کاری سه به تهی دهکرد...

پۆژنکیان، به پنگادا دهوژیشټ پیاینکی تووش بوو له ولاتی شام دههات باری خورما و ههنجیری پئی بوو...

ئهم باره ئهم پیاهوی زۆر ماندوو کردبوو، تاکو پیاینکی بینیهوه وای زانی له خه لکه رهشوکی و ههژاره کانه، ههتا داوای لئیکات باره کهی له سهر کۆلی دابنئ، پاشان کاتیک گهیشته شوینی خۆی شتیکی پئ ببهخشیت...

دهستی بۆ پیاهوه که بلند کرد نهویش هاته لای، شامیه که پئی گووت:- ئهم باره م بۆ ههلبگره، نهویش بۆی ههلبگرت و له گهلی پوژیشټ...

کاتیک له پنگا دهوژیشټ گهیشته کۆمه لیک خه لک، سه لامیان لئ کردن، نهوانیش وهلامیان دایه موو گووتیان:-

سهلام له ئهمیریش بئیت.

شامیه که پرسپاری له نهروونی خۆی کرد... مه بهستیان چ ئهمیرنکه... سهلام له ئهمیریش؟! زیاتر سهری سوپا کاتیک هه ندیک له مانه بینیان پوی له (سهلمان) کردو دهیانگووت:- له تو نهی ئهمیر...!!!

شامیهکه زانی ئەمە ئەمیری مەدائن (سەلمانی فارسی)یە، ئەمە ی لەدەست چوو،
زمانی تێک ئالو ووشە ی شەرمزاری و لێبوردنی دەربەری، نزیك بۆو بارەكە ی
لێ بگاتەو، بەلام سەلمان سەری بەرز کردەو و قەبوولی نەکرد و گووتی: - نەخێر...
تاكو دەیکەینم بە شوینی خۆی)...

پۆزێکیان هاوێیەکی چوو مالی، بینی هەویر دەشیلت، پرسیری لێ کرد: -
کوانێ خزمەتکار...؟

وەلامی دایەو: - (بۆ پێویستی یەك پەوانەمان کردووە، حەزمان نەکرد دوو کاری
لەسەر کۆیکەینەو).

ئینجا با بزانین مالی فەرمانپەرە لای مەدائن چۆنە؟
کاتیك سەلمان دەیوست خانووسەك دروست بگات، پرسیری لە وەستاكە کرد چۆنی
دروست دەکەیت؟

بەلام هەرچی وەستاكە بوو زۆر ژیر بوو، دەیزانی سەلمان چۆن وازی لە دنیا
هێناو... وەلامی دایەو و گووتی: - (مەترسە... خانوویەك بپارێزی لە گەرما و لە
سەرما، ئەگەر وەستایت سەرت بە بنمیچی بکەوێت و، ئەگەر پال کەوێت پێیەکانت بە
دیوار بکەوێت)...

سەلمان پێی گووت: - (بەلێ بەم جۆرە دروستی بکە).

سەلمان بە هیچ شتێك بە مالی دنیا دلی خوش نەدەبوو هەتا بۆ ساتێکیش، تەنها و
تەنها شتێك نەبێت دلی پێی خوش دەبوو، خێزانەكەشی پێی ئاگادار کردبۆو و بۆی
شاردبۆو، لەکاتی کۆتایی ژیا، لەم بەیانییە کەوا گیانیان کێشا، بانگی کردە
خێزانەکە: - (شاردراوەکەم بۆ بهێنە کەوا شاردرۆتەو).

ئەویش بۆی هینا، کەوا لەناو دەستەسەرێك (مسك) هەبوو، لە پۆژی قەتعی (جلولە)
بەدەستی کەوتبوو پاراستبووی تاكو پۆژی مردنی...

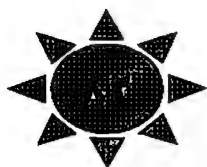
پاشان داوای پەرداخێك ئاوی کرد و میسەکەکی لەناو کرد، پاشان بەدەستی خۆی
تواندایەو و بە خێزانەکە گووت: -

(بەدەوم دا بپێشینە، ئێستا چەند دروستکراویکی خوا دین، خواردن ناخۆن، بەلکو
حەز لە بۆنی خوش دەکەن).

کاتیك ئەمەم کرد گووتی: - (دەرگام لەسەر داخەو داخەو) ... فەرمانەکەم
بەجێگەیاندا...

پاش ماوەیەك چوومەرە لای، بینیم گیانی پاکێ بە پەروردگار سپاردووە...
سەلام لە سەلمانی فارسی هەر لەو پۆژە ی بە دوا ی هەق گەراوە تاكو پۆژی
زیندووبوونەو ی...

پەروردگارا لە پۆژی حەشر لەگەڵ سەلمان و هاوچەشنانی کۆمان بکەیتەو - آمین.

أبوذر الغفاري

سه کرده‌ی بهره‌ستکاران
و دوژمنی سامان

أبوذر الغفاري

سەرکردەى بەرھەڵستکاران و دوژمنى سامان

ناسنامەى ياوەرى پێفەمبەرى خوا ﷺ (ابوذر الغفارى) بەم جۆرەيە:—
موسلمانىكى دونيانەويست، ملەكەچ و خواپەرست، ھەلگرو بەرزكەرەوى ئالای
ئىسلام، سەرنخوون كەرەوى ئالای بىباوەرى... يەكەم كەس بوو سلاوى لە پێفەمبەر
كرد بە سلاوى ئىسلام، لە گوێنى ھەق گوێى نەدەدا بە لۆمەى لۆمەكاران.
چاوسوركردنەوى ستمى دەسەلاتداران نەیدەترساند...
خزمەتى پێفەمبەرى كردو، ئىزى بنچىنەكانى ئىسلام بوو، سىفەتى مشەخۇرى
دەخستە دواو، لە پۆشتن و دانىشتن ھاوپی پێفەمبەر بوو، لە ھەرگرتن و سوود
و ھەرگرتن لى ئامادەبوو...

(ابوذر الغفارى) ناوى (ابوذر جندب كوپى جنادە كوپى قيس كوپى عمرو كوپى
مليل كوپى صفير كوپى حرام الغفارى) لە ھۆزى الغفار بوو...
دايكى (رملە كچى الوقىقە) بوو لە ھۆزى غفار...

(ابوذر الغفارى) لە پيشەنگى موسلمانە سەرەتاکان يەكەم كەس بوو لە نىو كۆمەلەك
لە قوبەيشى مەككە موسلمان بوونى خۆى ئاشكرا كرد...
(ابوذر الغفارى) لەنىو ھۆزى غفار پەرورەدە بوو كەوا پيشەيان پنگرى بوو،
قوبەيسەرى ئەو كەسەى دەكەوتە دەست ئەمانە لەم كاروانانەى بەلاياندا دەپۆشت بەلام
(ابوذر) شوێنكەوتوى ئايىنى (ابراھىم) بوو خوداى تاكى دەپەرست و دوور بوو لە
پەرورەدەى ئەوان...

ھەرەك لى دەگێرپنەو گوتیەتى:— پيش چوار سالە پێفەمبەرايەت موخەمەد
خوام پەرستوو.

(ابوذر)—خو لى پازى بىت—گوئ بىست بوو بە بانگى ئىسلام، كەوا ئايىنك بوو
داواى يەكتاپەرستى خوا و دژايەتى بىباوەرى دەكرد و ئەم بانگەدژايەتى بىباوەرى
دەكرد و ئەم بانگە قەزاز قەدەر گەياندى بە دەروونى (ابوذر) و دەروونى پووناككردەو.
(ابوذر) دانىشتبوو بىرى لەم كارە نوێيە دەكردەو... بانگەشتن؟ ئايىن؟ ئىسلام؟
دەبىت ئەمكار چى بىت مەككەى خەرىك كردبىت لەم سات و كاتەدا...

ئيتەر بەردەوام بىرى دەكردەو تاكو براكەى دەگەرپتەو.
براكەى گەرايەو پى گوت:— بىنىم لەرمانى بە پەوشتى چاك دەكردو، قسەيەكى
دەكرد شيعر نەبوو.

(ابوذر) گووتی: - دلم ناوی نه خوارده وه به مهی مه به ستم بووا! دووباره بییری لهم کاره ی پیغه مبهبر ﷺ کرده وه وای بۆ چوو زۆر پیویسته بگات به دیداری ئەم زاته پیروژه و ئەم بانگه پاکه ئایینه نوویه، بریارای دا بروت بۆ مەککه لهم بانگه بکۆلێته وه. چه ند پۆژێکی پیچوو تاکو گه ییشته مهککه لهگه ل ئەمەشدا له لای کەس باسی نیازو مه به سستی خۆی نه کرد، چونکه نه گهر قوره ییش بیانزاییابه هه لابه هه لایان ده کرد پیش نه وه ی بگات به پیغه مبهبری خوا ﷺ که وا پێگای هه ق و هیدایه تی پێنیشان ده دات... (ابوذر) باسی چیرۆکی بوونی خۆی ده کا ده لێت: -

گه یشتمه مهککه و چومه ناو مژگه وت (بیت الحرام) لێ ی پال که وتم عه لی کوپی نه بو طالب خوا لێ ی پازی بیّت - منی بین ی و گووتی: - ده لێ ی ئەم پیاوه غه ریبه ؟ گووتم: - به لێ گووتی: - با بچینه وه ماله وه، له گه لی چومه ماله وه نه پرسیری لێ کردم و نه پرسیری شتی کم لێ ی کرد ده لێت: - کاتێک بۆ به یانی هه لسام پۆیشمه وه شوینی خۆم ئەو پۆژه ش لهم شوینه مامه وه تاکو شه وم به سه رداها ت، پۆیشتم لێ ی که وتم. ئیمامی عه لی به لامدا تیپه پری و گووتی: -

ئێستا که کاتی ئەم پیاوه یه جێگای خۆی بنا سیّت!
له گه ل چونه ماله وه نه پرسیارم لێ ی کرد و نه پرسیری لێ کردم.
تاکو پۆژی سیپه م ئەم کاره م دووباره کرده وه.

پاشان پێی گووتم: - ئایا پێم نا لێت چی تۆی هی ناوه بۆ نه وولاته ؟ گووتم نه گهر به لێن و په یمانه بده تی پێگام پێ نیشان بده ی ت ده لێم چی پالی پیوه نام بۆ ئەم کاره، پێم گووت: - من هاتوم کارم به موحه ممه د ﷺ هه یه حه زده کم به دیداری و ده مه ویت له راستی ئایینه که ی بگه م.

ئیمامی عه لی - خوا لێ ی پازی بیّت - هه والی دامن ئەم پیغه مبه ره و نه وه ی له گه له خۆی هی ناویه تی هه قه و پیغه مبهبری خوایه ﷺ پاشان پێ ی گووتم: -
کاتێک به یانیت کرده وه به دوام که وه نه گهر شتی کم بین ی ترسی هه بوو له سه رتۆ به ناگات ده مینم، نه گهر پۆیشتی شم به دوام که وه تاکو ده چمه شوینه که: -
ده لێت: - به دوایدا پۆیشتم تاو له گه لی چومه ژوره وه گووتم: -

السلام علیکم، وه لامی سه لامی دامه وه، من بووم به یکه م کهس که وا سه لام کرد به سه لامی ئیسه لامی پاشان پێم گووت: - نه وه ی ده یلێت بیلێ: -
پیغه مبهبری خوا ﷺ پێی هه رموم: - ئە ی برای هه رب من شاعیر نیم تاکو بۆت بلێم به لکو نه وه قورئانه به نیگا بۆم هاتوه.

(ابوذر) نه وه ندی نه برد ئەم بانگه به دلایا چوه خواره وه و گیان و وێژدانی پێ کرد له م خوێندنه وه جوان و په وانه، بانگی لێ هه لسا و وتی: -
(اشهد ان لا اله الا الله وان محمداً عبد الله ورسوله)

بەم جۆرە يەك كەس لە ژمارەى مۇسلمانان زيان بوو، بەلام كيشىكى يەكجار نۆزى پىدا.

دەگىرنەو كەوا پىنچەم كەسە مۇسلمان بوو...

لەم دۆخەشدا مۇسلمانان بەرەنگارى نۆز بەلاو ئازارو ئەشكەنجەى قورەيش دەبوونەو بەلام بە لەخواترسان ئاراميان دەگرت...

(ابۇذر) بارەشى لە ئىسلام دا دەمارەكانى ئاويان خواردەو بەم بانگەيشتەنە پاستە سىنگى جۆش درا بو ئەم ئاينە پتەو...

(فَمَنْ يرد الله أن يهديه يشرح صدره للإسلام)

يەكەم پىكەگەيشتەن و ديارى پىنچەمبەر ﷺ و (ابۇذر) بەم جۆرە بوو لە دەورەپشتى شارى مەككە: - پىنچەمبەر ﷺ بە زەردەخەنە پرسىارى لە (ابۇذر) كردو فەرموى: -

لە كوئى ھاتووى ئەى براى عەرەب؟

(ابۇذر) وەلامى داپەو ووتى: - لە غەفار.

پىنچەمبەرى خوا ﷺ زياتر زەردەخەنەى بىرەو دلى خۆش بوو روخسارى بە كەيف و خۆشى گەشاپەو وە فەرموى (إن الله يهدي من يشاء)...

واتە: - خودا ھىدايەتى ئەو كەسە دەدات كەوا ھەزى پىدەكات.

لەبەرئەوەى ھۆزى غىفار ناسرابوون بە چەتەو پىگىرى ئىنجا پىنچەمبەرى خوا ﷺ پىنى فەرمو: - ئەى (ابۇذر) لەناو ھۆزەكەت بىنەو تەكو ئاشكرابوونى ئاين.

بەلام سەروشتى شۆپشگىرى (ابۇذر) نەيتوانى نەرمى و ھىمنى پابگىرىت، بىرىارى دا مۇسلمان بوونى خۆى بۆ ئەم ئاينە ھەقە ئاشكرا بكات... بە پىنچەمبەرى گووت: - (بەو خواپەى گيانى منى بەدەستە لە نۆو كۆمەلەكانيان دەنگى خۆم بەرز دەكەمەو).

پىنچەمبەرى بە بەزەپى، بەزەپى پىاھاتەو داواى ئارام گرتەو خۆگرتنى لىكرد بەلام ابۇذر لەم ساتەى مۇسلمانبوونى پىاويكى تەلەدەچو ترس نەيتوانى جىگای خۆى لە دەروونى بكاتەو، سوور بوو لەسەر ئاشكراکردنى مۇسلمان بوونى و پىنچەمبەرىش وازى لىھىناو دوعاى پاراستنى بۆ لە خوا كرد.

(ابۇذر) پۆوى لە كەعبە كرد كەوا لەسەر ئەم دەروونە شۆپشگىرىەى جاران بوو، ھەرچى بىباوەپان بوون كۆمەلەيان كرد قەسەيان دەكرد.

لەناكو گوپيان لە دەنگىك بوو ھاوارى كرد: -

(اشهد أن لا اله الا الله وأن محمداً عبده ورسوله)

بىباوەپەكان شىت و ھاىبوون و ھاارىيان كرد: - ئەم پىاوە ئاينى خۆى گۆپەو، ئەم پىاوە ئاينى خۆى گۆپەو....

كۆمەلەيان لەسەر كرد پاشان پەلاماريان داو لىيان دا، تاكو لە ھۆش خۆ چوو و
كەوت، كاتىك بە خۆى ھاتەو ئەم بانگە شىرىنەى دووبارە كردەو، ئەوانىش دووبارە
لىيان دا.

عباس كوپى عبدالعطلب رىزەكانىيانى بىرىو، ھەر لە پىاوھەكەيان دەدا تاكو ھاواری
لەسەر كردن و پىنى گوتتن:-

قورقان بەسەر ئايا نازانن ئەم پىاوھە لە غىفارە و پىگای بازركانىيانە بۆ شام؟ لىزەدا بە
ئاگاھاتنەوھە بىريان كردەوھە وازيان لىي ھىئا (ابوذر) بە ئالەو نازار گەپىھەو لای
پىغەمبەر، پىغەمبەرى ئازىز ﷺ پىنى فەرموو:- ئايا ئاگادارم نەكردىتەوھە ئەى (ابوذر).

بەلام دلى (ابوذر) داكەوت بەم نازار چەشتنە لە پىگای خوا.
پاشان پىغەمبەر ﷺ داواى لىكرد بگەپىتەوھە ئاو كەسوكارى و لە نىوانيان بىمىنىتەوھە
تاكو كاتى ئاشكراكردنى ئىسلام دىت.

ياوھرى بەپىز (ابوذر) گوپرايەلى ئەم فەرمانە بوو، موسلمانبوونى (ابوذر) بوو بە
يادى گەورەترین ياوھرى بەپىزو بەرزترین پىاو لە قارەمانەكانى....

پاشان (ابوذر) -خو لىي پازى بىت- گەپىھەوھە ئاو ھۆزەكەى غىفار دەستى كرد بە
بلاوكردنەوھە فەركردنى ئايىنى نوئى لە نىو خەلك دا، بەردەوام بانگى خەلكى كرد بۆ
ئىسلام تاكو ژمارەيەكى زۆر لە ھۆزەكەى ئىسلام بوونو، پوى كردە ھۆزى
دراوسىكانى بانگى كردن تاكو ھۆزى (اسلم) موسلمان بوون.

لىزەدا بۆمان دەرەكەوئىت (ابوذر) گەورەترین نمونە و سەرەشقە بۆ ئىمە كەوا بە
ھىچ جۆرىك پىگا نادىت موسلمان لىي پالبداتەوھە خۆى ماندوو نەكات بە بانگەيشتن
و پىنمايى خەلك بۆ سەر ئىسلامى مەزن، بەلكو پىويستە ھەست بە لىپرسراويەتى
گەورە بگات بەرامبەر ئەم بانگەيشتنەو گوئى نەدات بە نازارى بىباوھەپان و ئۆمەى
دووھوان.

(ابوذر القفارى) پاش ئەوھى گەورەترین كارى بانگەيشتنى كرد بۆ ئىسلام
خەلكىكى زۆر لەسەر دەستى ئەم لە ھۆزەكانى (غىفارو اسلم) بوون بە موسلمان ئىنجا
بىرى كردەوھە بگات بە پىغەمبەرەكەى بۆ ئەوھى بىيئت بە موحامەدىكى دلسۆزو گوپرايەل
لەژىر دەستى ئەم زاتە مەزنە پۆزىك لە پۆزان پاش كوچ كردنى پىغەمبەر و ياوھران بۆ
مەدينە، پىغەمبەر ﷺ لەگەل ياوھرەكانى دانىشتبوون لە دوورەوھە بىنيان تۆز بەرى
ئاسمانى گرتوھو، وا نىشان دەدات خەلكانىك بۆ شارى مەدينە دىن لەبەرئەوھە تۆزەكە
زۆر بوو ترسيان لىي نىشت كەوا ژمارەيەكى زۆرى دوژمن بن بەسەر مەيدەندا بەدن،
شمشیزەكانيان ھەلكىشاو خويان بۆ ئامادەكرد. چاوھەپيان دەرەكەى نەزىك بىنەوھە، كاتىك
نەزىك بوونەوھە گوئىيان لە جاپى (تەكبىر) بوو ئەم دەنگە ھەموو دەنگەكانى بىرىو،
بىنيان ھەردوو ھۆزى (غىفار و اسلم) و ابوذر لە پىشەوھەيان دەروات، پىغەمبەر ﷺ بە

یادی هاتوره و زهرده خه نهی برده وه، پیتی فرموی: - ابو نمله؟ وه لامی دایه وه (بوذر)، پیغه مبه فرموی: - بهلن بهلن (بوذر).

پاشان ته ماشای هردوو هۆزه کهی کردو فرموی: -

(ما اقلت الفراء ولا أضلت الخضر اصدق هجة من أبي ذر)

واته: - نهوهی زهوی ههلیگرتوه نهوهی ئاسمان سیبهری لێ کردوه و پاستگۆتر نیه له زمانی (بوذر). بهم جۆره (بوذر) بهشدار ههموو جهنگه کانی له گهڵ پیغه مبه ع کرد، تهنا له جهنگی بهدرو ئوحد و خندهق نه بیست له بهر دواکهوتنی له کوچ کردن بۆ مه دینه، ههروهها له جهنگی (بنی مصطلق) پیغه مبه ع له سههر مه دینهی دانا...

ئینجا لیژدا با لهم فرمودیه بکۆلینه وه کهوا پیغه مبه ع خوا ع دهرهقی (بوذر) فرمویهتی: - (یمشی وحده و يموت وحده و یبعث وحده).

واته: - به تهنا ده پوا، به ته نهایی دهری و، به ته نهایی زیندوو ده کړیته وه، ئینجا لیژدا نه مه سه رتهای باسه که مان ده بیست تا کو کۆتایی...

له جهنگی ته بوک زۆر له دهر وون نزمه کان به دواکهوتن بۆ دهرچوون بۆ جهنگی ولاتی پۆم له بهر نه وهی رهشبین بوون له سه رکهوتن، له کاتی مالنواوی دوو پوه کان به دواکهوتن له پیغه مبه ع خه لک ده یانگوت ته پیغه مبه ع خوا ع: - فلان کهس به دواکهوت ئه ویش ده یفه فرموی: - وازی لێ به یین ئه گه ر خیری پیوه بیست خوا ده یانگه یه نیته وه پیتان وه ئه گه ر خیری پیوه نه بیست ئه و پزگارتان ده کا لێی...

پاشان (بوذر) بزر ده بیست و نایبیننه وه به پیغه مبه ع گه ووت ئه ویش هه مان فرموده ی پێ فرموی...

لهم کاته دا به تار هات به پێگای جهنگ، بۆ نه وهی بگات به پیغه مبه ع خوا ع به لام و لا خه که ی به هۆی لا وازی و ناخۆشی پێگا نه یته وانی پێگا که بپریت...

(بوذر) چاری نه ما جو پکی خوار د نه که ی له سه ر پشتی خۆی هه لگرت و به ماندوو بوون و شه که ته وه به خیرایی پێگای بری بۆ نه وهی بگات به پیغه مبه ع خوا ع.

تۆز بهرز بۆوه موسلمانان ته ماشای پیشه وهی خویان کرد، پیغه مبه ع خۆشه و یست فرموی: - (بوذر).

پیغه مبه ع که یف خۆش بوو و پیشوازی له (بوذر)ی ماندوو شه که ت کرد...

پیغه مبه ع خوا ع پرسیا ری هۆی دواکهوتنی لیکرد ئه ویش مه سه له که ی بۆ گێرا په وه پیغه مبه ع به به زه یی ته ماشای کردو فرموی: (رحم الله ابانر یمشی وحده و يموت وحده و یبعث وحده).

پاشان فرموی: -

ئه و که سه نه ی به دواکهوتن تۆ له ناویان له هه موویان به ریزتر بووی له لای من به راستی خودا له گونا هه کانت خۆش بوو، به هه ر هه نگاوێک چا که یه کی بۆ نووسی...

همروه ها نه وانەى بەدواکەوتن سێ گەورە یاومەری تریش بوون: (کەعب کوپی مەلک و، هلال کوپی امیە و، مرارە کوپی الریبع). بە پەشیمان بوونەویەکی بێ وێنە پەشیمان بوونەو و گەپانەو لای خودا و خواى گەورەش نیشان خۆش بوو و، فرمودەى خویان دەرسەق هاتە خوارەو:—

﴿لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْفُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١١٨﴾ وَعَلَى الْفُلَاكَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَن لَّا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١١٩﴾﴾ (التوبة ١١٨)

جەنگى تەبوك كۆتايى جەنگ بوو پىنغەمبەر ﷺ تىيدا جەنگا تەبوك نىزىكەى ھەفت ھەد كىلۇمەتر لە شارى مەدىنە دورر بوو، تىيدا جەنگى پۇميان كرد ژمارەى موسلمانان لەم جەنگە لە دوررى سى ھزار كەس دەبوو...

پۇژىك (ابۇذر الغفارى) لەگەل پىنغەمبەرى خوا ﷺ دانىشتبوو پىنغەمبەر ئەم پرسیارەى ئاپاستە كرد، تۆ چۆن دەبیت ئەگەر بىنیت ئەمىرەكان بە دواى دەسكەوت دەكەون؟

(ابوذر الغفاری) ووتی: - کهواته شمشیر بهرو پویان بهرز دهکه موه...
 پیغمبهری خوا ﷺ زهرده خه نهی بردوه فرموی: - اصبر حتی تلقانی....
 واته: - نارام بگره تا کو پیم دهگهیت، بهائی، (ابوذر) ناموزگاریه کی مهنی له
 پیغمبهری نازیز ﷺ وهرگرت له کاتی کدا ئومه تی ئیسلام دوچاری مالی دنیا دهن بهم
 جوړه له شیوهی پرسیارو وه لایمیک چاره سهری بۆ (ابوذر) دانا....
 (ابوذر) گوئی له م ناموزگاریه بوو به بیره تیزه که ی هلیگرت و پاریزگاری لئ کرد،
 پاش ئوه ی چه ند پوژو سالی پیچوو پیغمبهری خوا ﷺ مال ئاواپی له دنیا کرد
 (ابوذر) له گه ل کو مهنی موسلمانان دلته نگ و خه مگن بوو....

(ئەبۇبەكرى صدیق) جەلەوى خەلافەتى گەرت، (ابۇذر) بەزەبى بە جالى مۇسلمانان دەھاتەو بەلام (ئەبۇبەكرى صدیق) بە تۈۋندى گەرت بوو بە باشتىن فەرمانەرەو، يازدە لىۋاى ئامادەكرد بۇ جەنگى ھەنگە پەرەكان، بەرەنگار ھەموو بىن ھىزى خۇبەدەسەست دانەو سەرئۆپەكى كەرد، خوا سىنگى ئەم و سىنگى ياورەكانى جۆش دا بۇ ئەم جەنگە...

نیسلام هیڙی گهڙو، ٺهه مش به هڙی دنیاییان بوو پڻ دهولتی نیسلام.
یاومری بهرین (ابوذر) دهورنگی بالاۍ بینی له جهنگی هه گهڙوکان و جهنگی
نوسامه، کهوا رووی له فیلستین کرد پڻ جهنگی رڼم پاش کڅیډی دواپی پیڼه مېری

خو! ﷺ (ابوذر) به هم‌وو هه‌ستی‌که‌وه له فه‌رمان‌په‌وایی موسلمان پاده‌ما، به‌لام بی‌نی (ئه‌بویه‌کری صدیق) فه‌رمان‌په‌وای موسلمان و خوا‌په‌رست و داد‌وه‌رو مل که‌چ ده‌رچوو بۆ فه‌رمانی خو!... ئه‌میش به‌هه‌موو هی‌زو توانایه‌کیه‌وه له ئه‌بویه‌که‌ر نزیک ده‌بۆ‌وه‌و یارمه‌تی ده‌داوه‌ لایه‌نگیری ده‌کرد... پاش مائناوایی ئه‌بویه‌که‌ر ئه‌مجاره‌یان جله‌وی خه‌لافه‌ت که‌وته به‌رده‌ستی (فاروق)... (عومه‌ری کوپی خه‌طاب) یش توانی زۆر به‌توندی فه‌رمان بکاو به‌داد‌وه‌ری، کو‌تایی به‌م فه‌تخانه‌هینا که‌وا خه‌لیفه‌ی پێ‌شوو ده‌ستی پێ‌کردبوو...

چاوی (ابوذر) پوون بۆ‌وه به‌فه‌رمان‌په‌وایه‌تی (فاروق) هه‌روه‌ک پێ‌شتر پوون ببۆ‌وه به‌ (صدیق) به‌لام پۆ‌زانی (فاروق) یش به‌سه‌رچوو پاش ده‌ساڵ له‌فه‌رمان‌په‌وایه‌تی پێ‌غه‌مبه‌ر ﷺ تا‌کو فه‌رمان‌په‌وایه‌تی (فاروق)....

له‌سه‌رده‌می عومه‌ری کوپی خه‌طاب داینا‌بوو له‌دیوانی فه‌رمان‌په‌وایه‌تی له‌شام کاتی‌ک عومه‌ریش لی‌دارو شه‌هید بوو، پووزهدی ئا‌ژاوه‌ سه‌ری ده‌ره‌ینا به‌لام خه‌لیفه‌ی سه‌یی‌ه‌میش (عثمان کوپی عه‌فان) خو! لێ‌ی پازی بی‌ت- کاتی‌ک جله‌وی خه‌لیفا‌به‌تی وه‌رگرت کاروباری زۆر به‌چاکی به‌پێ‌وه‌برد، کاری ده‌کرد له‌سه‌ر سه‌رخه‌ستنی بن‌ه‌یزو ده‌وله‌مه‌ند کردنی هه‌ژاران...

فتوحاتی ئیسلامی پووبه‌ری گه‌وره‌تر بوو دیارده‌ی سامان و پابواردن به‌شی‌وه‌یه‌کی سنووردار له‌نێو موسلمانان به‌دیارکه‌وت له‌مه‌دینه‌و، له‌شام به‌شی‌وه‌یه‌کی فره‌وانتر و زیاده‌په‌وی لێ‌کرا...

(ابوذر) ئه‌مه‌ی به‌چاوی خۆی بی‌نی گه‌لۆپی سوور له‌ئیمان‌ه‌که‌ی پێ‌بوو له‌ده‌رونی خۆی پرسی‌ه‌وه‌ به‌ره‌و دوا‌وه‌ گه‌پایه‌وه‌ که‌وا یادگاری هاو‌پێ‌یه‌تی له‌گه‌ل پێ‌غه‌مبه‌ری خو! ﷺ به‌یاد هینایه‌ره‌، گه‌پایه‌وه‌ ئه‌م ئامۆ‌زگاریه‌ مه‌زنه‌ی که‌وا پێ‌غه‌مبه‌ری خو! ﷺ پێ‌شنیاری کرد:- اَصْبِر حَتَّى تَلْقَانِي...

پێ‌غه‌مبه‌ری مه‌زن ﷺ فه‌رمانی پێ‌کرد له‌سه‌ر ئه‌مه‌ تا‌کو مردن... پێ‌غه‌مبه‌ر قه‌ده‌غه‌ی کرد له‌سه‌ر به‌کاره‌ینانی شمشیر به‌لام قه‌ده‌غه‌ی نه‌کرد له‌سه‌ر به‌کاره‌ینانی وشه‌.... که‌واته‌ زمانی به‌کارخه‌ست دژی ئه‌وانه‌ی لوقمی سامان ببوون له‌گه‌ل پابواردن به‌م جو‌ره (ابوذر) به‌ئاشکرا بی‌رو‌پای خۆی ئاشکرا کرد له‌شام به‌م وتاره‌:-

(ئه‌ی کۆمه‌لی ده‌وله‌مه‌ندان:- یارمه‌تی هه‌ژاران بده‌ن، مزگینێی بده‌ن به‌م که‌سانه‌ی زێ‌پو زیو داده‌که‌ن و نایبه‌خه‌شن له‌پێ‌گای خودا، به‌ئاسنی سو‌رکراوه‌ له‌ئاگر نێ‌ژه‌وان و پێ‌شت و پێ‌شیان داخ ده‌کری‌ت.

ئه‌ی دا‌که‌ری سامان:- بزانه‌ سێ شه‌ری‌ک له‌ماله‌وه‌ هه‌یه‌:- قه‌ده‌ر فه‌رمانت پێ‌ناکات چا‌که‌و شه‌ری بی‌یه‌ت به‌فه‌وتان یان مردن، میرات‌گر چا‌وه‌پوان ده‌کات به‌مریت پاشان

وهریگری و باس نه کړیت و تو سئیه میانی، نه گهر ده توانی مهبه به په ک که وتوری
سئیه م و له نهمه مهبه خودای گه وره ده فرمویت:

﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ (سورة آل عمران ۹۲)

نهی داکه ری سامان: - نازانی هر پوژیک به نده کان به یانی ده که نه وه شهوا دوو
فریشته ی بؤ دینه خواره وه یه کیکیان ده لیت: - په رومردگار شهوه ی ده بیه خشیت
پاداشتی له سر بده وه، نهوی تر ده لیت: - شهوه ی نایبه خشیت لئی وهر گریه وه..
دروونی گوئ گره کان له هژاران بهم وتاره گری گرت له شام، هره وه ها جه ماوهریک
له دهوری کوپونه وه له لایه نگری بیروپاکه یان کرد، به دواي فراوانکردنی یه کسانى
کومه لایه تی...

موعاویه ی فرمان پهواي شام گوئ بیست بوو به هوالی نهم جولانه وه، ویستی
(ابوذر) له پاستی نهم بانگه تاقی بکاته وه بؤ شهوه ی بیبینیت تا چ پاده یه که له م قسه ی
دهیکات پاست ده لئ و چوڼ له دروونی خوئ ده یسه لمینیت...

بانگی پیاوکی کردو هژار دیناری دایه ده ست و پئی گووت: - بپو لای (ابوذر)
پئی بیه خشه، پاشان دواي سئ پوژ بپوه لای پئی بلئ نهم ماله مالی تو نه بوو من
هلم کردوه و بوم بگریه وه...

منیش کردم... (ابوذر) ماله که ی وهر گرت و، پاش سئ پوژ پیاده که گه پاره لای و
داواي کرده وه (ابوذر) به پیاده که ی گووت:

(به موعاویه رابگه ی نه نهم ماله مان به خشیه سر هژاران، نه گهر بوه ستیت تا کو
سئ پوژ تر بؤی کوپکه ی نه وه)

بهم جوړه موعاویه بؤی دهر کهوت بانگه که ی (ابوذر) به قسه و کرده وه پاست ده کات
له کاره که ی و نازانیت درو و فرتوفیل مانای چی یه...

بهم جوړه (ابوذر) وای بوجوو پیویسته له سر هه موو سامانداریک شهوه ی زیاده له
لای بیه خشیت، داکردن و کوکردنه وه ی سامانی به شتیکی حهرام ده زانی، به لکو
پیویسته له سر پیاده سامانداره کان سامانه کانیان له پنگای چاکه و قازانجی گشتی
بیه خشن. به لگه شی فرموده ی خواي گه وره یه ده فرمویت: -

﴿وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ
إِلِيمٍ (۳۴) يَوْمَ يُخْمَىٰ عَلَيْهَا فِي لَارٍ جَهَنَّمَ تَكَوَّىٰ بَهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَٰذَا
مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ﴾ (التوبة)

هروه ها فرموده ی خوا: -

﴿وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ قُلِ الْغَفْوَةُ﴾ (البقرة ۲۱۹)

﴿آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْفَقْرُ مِمَّا جَعَلَكُمْ مُتَخَلِّفِينَ فِيهِ﴾ (الحديد ۷)

(ابۇذر) بە پاستگۆيى و، بىرتىژى و، دووربىنى و، پىلان دروستى بەناوبانگ بوو. همدوھا ئەم پېرەوہ ئىسلامىيە لای (ابۇذر) بىروبۇچوونى خۇي نەبوو، بەئکو ئەم رېنازىك بوو وەرېگرتبوو لە مامۇستاكەي پېغەمبەرى خوا ﷺ و سەرچاوەی ئىسلام، بە گوڤرەي تىگەيشتنى تايبەتى خۇي.

جارىكيان (ابۇذر) لە موغاويە ھەلسايەوہ پاش ئەوہى بىنى كۆشكىكى گەورەي دروست كردوہ ناوي لى ناوہ (الخضراء) پىنى گوت:-
(ئەگەر ئەوہ بە مالى مۇسلمانان بىت خيانەتەو ئەگەر بە سامانى خۆت بىت ئەمە زىادەپەرەيە، ئەي موغاويە).

((بەپاستى دەولەمەندت دەولەمەندتر كردو، ھەژارانت ھەژارتر كرد)).

ئىنجا بە ھۆي ئەم پېرەوہ ئىسلامىيە پتەو ھەندىك لە گوتمان لىكراوہ خوانەنناسەكان پىيان گوت:- تووندەرەو، بەلام ئايا ئەمە دەبىت چ توندەرەويەك بىت؟ لەبەرئەوہى لە سەردەمى صدیق و فاروق بەمپەپى پازىبوون لى پازى بوون، لەبەرئەوہى دادومەرى لە وولات بلاوہى كردبوو.

بەلام كاتىك (ابۇذر) بىنى دەولەمەند نۆر بوون و ھەژار ژمارەيان نۆرتەر بوو پاش فاروق، (ابۇذر) ھەلسايەوہ و بېريارى بەرگري دا...
بەلئى ئىتير (ابۇذر) ئەم شتە بى شەرعيانەي بىنى ناتوانى بى دەنگ بىت و لە ستمى ستمەكاران دەترسىت و ئە لە لۆمەي لۆمەكاران.

(ابۇذر) لە سەردەمى ئەبوبەكر و عومەر تاكو بلىيت دلى خۆش بوو ھەموو تواناي خۇي لە جىھادى رېنگاي خوا پىانە دەكرد.

ئىنجا لىرەدا دەبىت ئەوا بزانىن ئەوانەي (ابۇذر)يان تاوانبار كرد بە تووندەرەوي بەپاستى زىادە پەرەيان كرد لەم تاوانباركردنە.

(ابۇذر) لەبەرئەوہى نەيدەزانى ترس چىيە، بە ئاشكرا لىپرسىنەوہى دەكرد لەگەل موغاويە سەبارەت بە سامانەكانى... بە تايبەتى سەبارەت بەو كۆشكەي دروستى كردبوو لە مەككەو لە كۆشكەكانى لە شام...

پاشان پەوي لە دانىشتووەكان كرد، لەم ياوہرانەي لە دەرووبەرى موغاويە كۆبۇنەوہ كۆشكەو تەلارايان دروست كردبوو...

پاشان ھاواري لەسەرکردن و گووتى:- ئايا ئىوہ نەبوون لە دەرووبەرى پېغەمبەر بوون و قورئانى بۇ دەھاتە خوارەوہ...؟

ھەرخۇي وەلامى پرسىيارەكەي دايەوہو گووتى:- بەلئى ئىوہ بوون كاتىك قورئانى بۇ دەھاتە خوارەوہ، بەشدارى ھەموو ديمانەكانتان دەكرد لەگەلى...

پاشان گەپايەوہو گووتى:- ئايا ئىوہ ئەم ئايەتەي خواي گەرەتان نەبىنيوہ

﴿وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ... تَا كُوتَايِي نَايَهْتِي فَذُرُقُوا مَا كُنْتُمْ
تَكْنِزُونَ﴾ (التوبة) معاويه پنگاهى پىن گۆپى و گوتى:-

ئەم ئايەتە لەسەر (اهل الكتاب) ھاتۆتە خوارەوہ...

(ابوذر) ھاواری کرد:- نەخیر... لەسەر ئێمەش ئوان ھاتۆتە خوارەوہ...

بەم جۆرە (ابوذر) ئامۆزگاری معاویەى دەکرد وازبەیتن لە کۆشک و تەلارو بگەرێنەوہ
سەر شارپنگەى پیغەمبەرى خوا ﷺ، ھەروەھا بە ئەندازەى بۆسوی پۇژانە سامان
دابەگەن...

ئیتەر سەروودی (ابوذر) لە مالان و پنگاکان ئەوہ بوو:-

(بشر الکائزین بمکاو من نار يوم القيامة)...

معاویە ھەستى بە مەترسی دەکرد، ئەم ووشانەى (ابوذر) ترساندى و، بەلام ھەر
رێزى (ابوذر)ى دەگرت و، دەستى خراپەى بۆ درێژ نەدەکرد و، یەكسەر بۆ خەلیفە
عثمان-خوایى پازى بێت- نووسی و گوتى:-

((بەرپاستى (ابوذر) خەلکى تێک داوہ لە شام))...

(عثمان) یش بۆ (ابوذر)ى نووسی و داوای کرد بێت بۆ مەدینە.

پاش ئەوہى (ابوذر) گەیشتە مەدینە، لە نیوان ئەم و ئیمانى عثمان گەفتوگۆیەکی درێژ
پەویدا، ئیمامى عثمان بە نیازپاکى و پاستگۆیى (ابوذر)ى دەزانى و جەماوەریکی
زۆریش پشتگیری لى دەکرد، ئینجا لەبەر مەترسی بانگەکەى بێرارى دا لە مەدینە لە
تەکیددا بێننیتەوہ بە (ابوذر)ى گوت:-

(لە تەک من بێننەوہ، سامان بە ئێرە دادێ و دەپوا)

(ابوذر) وەلامى دایەوہ و گوتى:- (لا حاجة لنا في دنياکم)

واتە:- پێویستیمان بە دۇنیای ئێوہ نیە... بەلێ پێویستى بە دۇنیای خەلک نیە...
چونکە یەکیکە لەم خواپەرستانەى کەوا دەگەرێت لە سامانى روح، دۇنیایان خوێش
دەوێت بۆ بەخشین ئەو کەو مشەخۆرى و وەرگرتن....

ئەوا (ابوذر) داوا لە خەلیفە (عثمان) دەکات پنگای پێبدات بە دەرچوون بۆ بیانانى
(الربذة) دەبێنن (ابوذر) ھەر بە بەرھەڵستکار مایەوہ بەرانبەر ساماندارو دەسەڵاتدارەکان
و دەستپاک بوو بەرانبەر خواو پیغەمبەرەکەى، ھەروەھا گۆنپرایەل بوو بۆ
ئامۆزگاریەکانى پیغەمبەرەکەى ﷺ کەوا شمشیر بەرەو پوویان ھەلنەکیشت، ھەروەک
بەلێت پیغەمبەرى خوا ﷺ بە ھەموو نەینىەکانى دەزانى بە تايبەتى چارەنوسى (ابوذر) و
نەینىەکانى...

ئەوہ بوو ئەم ئامۆزگاریە بەنرخەى پێدا دەبێنن (ابوذر) بەھج جۆرێک مەبەستى
ناژاوہ و پشتیوی ئەبوو بۆ ئەوہى دژى خەلیفە ھەلسیتەوہ، پۆژێک ھاتنە لای بۆ ئەوہى
ئالای شۆرش دژى خەلیفە بلێد بکات ئەویش بەتوندى وەلامى دانەوہ ووتى:-

(سویند به‌خوا نه‌گرم عثمان له دریزترین دار له دارم بداتو، یان له چیاپه‌ک، گوئ‌پرایه‌لی ده‌کهم و بۆی‌مل که‌چ ده‌یم و نارام ده‌گرم و نه‌م پاداشتم له‌خوا ده‌وینتو، ده‌بینم نه‌مه خیریکه بۆ من... نه‌گرم له‌م سهری دنیا بۆ نه‌م سهری دنیا بمبات گوئ‌پرایه‌لی ده‌کهم و بۆی‌مل که‌چ ده‌یم و نارام ده‌گرم و نه‌م پاداشتم له‌خوا ده‌وینتو، ده‌بینم نه‌مه خیریکه بۆ من... وه نه‌گرم بمگیریت‌ه‌وه بۆ شوینی خۆم گوئ‌پرایه‌لی ده‌کهم و بۆی‌مل که‌چ ده‌یم و نارام ده‌گرم و نه‌م پاداشتم له‌خوا ده‌وینتو، ده‌بینم نه‌مه‌ش خیریکه بۆ من...)

(ابوذر) ژیا‌نی هه‌موو بۆ نه‌وه ته‌رخان کرد که‌وا به‌چاوه تیزه‌که‌ی و بیر ژیره‌که‌ی ته‌ماشای هه‌له‌ی ده‌سه‌لاتداران و سامانی ده‌کرد، له‌به‌ره‌وه‌ی سامان و ده‌سه‌لات مرۆف ده‌بات بۆ دنیا‌ی نا‌زاوه‌کانی، هه‌روه‌ها (ابوذر) له‌وه ده‌ترسا براهه‌کانی نه‌وانه‌ی هه‌لگری ئالای ئیسلام بوو شوینکه‌وتووی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ده‌بوو ده‌یفه‌رموو: -
(.... انھا امانه، وانھا یوم القیامه خزی وندامه، ... الامن اخذھا بحقھا، وادی الّذی علیہ فیھا))

واته: - نه‌م راسپاردیه‌و، ریسوایی و په‌شیمانی‌یه له پۆژی دوا‌یی، ته‌نها نه‌و که‌سه نه‌بیت شایه‌نی نه‌م مافه نه‌بیت، نه‌وه‌ی پێ‌راسپاردرا‌یه به‌جۆی گه‌یه‌نیت...
کاتی‌ک (ابوذر) هه‌ندی‌ک فه‌رمانه‌وای دنیا ویستی به‌چاوی خۆی بی‌نی به‌رانبه‌ریان زۆر په‌شبین بوو به‌ ته‌واوی وا‌زی له په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ فه‌رمان په‌واکانی تریش هینا، که‌وا جینگه‌ی خیریان پێ‌وه دیار بوو...

هه‌روه‌ها پۆژیک ده‌کاته (ابو موسای نه‌شعهری)، نه‌بو موسای نه‌شعهری له‌ که‌یف خۆشیان و خۆشه‌ویستی بۆ (ابوذر) باله‌کانی بۆ ده‌کاته‌وه با‌وه‌ش له (ابوذر) ده‌داو ده‌لێت: - (مرحبا ابانر... مرحبا با‌خی)
به‌لام (ابوذر) پالی پێ‌وه ده‌نیت و ده‌لێت: -

(من برای تو نیم... به‌لکو نه‌و کاته برای تو بووم پیش نه‌وه‌ی بییت به‌ فه‌رمانه‌وه‌ و ده‌سه‌لاتدار)

رۆژیکێ‌تر ده‌کاته نه‌بو هه‌ره‌یه‌ر پال به‌ نه‌میش وه‌ده‌نیت و پێ‌ی ده‌لێت: - (لیم دورکه‌وه ئایا نه‌بووی به‌ ده‌سه‌لاتدار، خانوبه‌رت دروست نه‌کردو، مه‌پو مالا‌تو کشتوکالت په‌یدا نه‌کروه).

نه‌بو هه‌ره‌یه‌رش به‌رگری له خۆی ده‌کات و نه‌م هه‌موو دیعایه‌و په‌روپاگه‌ندانه به‌درو ده‌خاته‌وه به‌بێ بنجینه له‌سه‌ری کراوه...

(ابوذر) ماوه‌یه‌ک له (الزیده) مایه‌وه خواپه‌رستی کرد...
پۆژیکیان نه‌وه‌نده ده‌روونی خۆی ماندو‌و‌کرد به‌هۆی راوه‌ستانی به‌رامبه‌ر ئیمامی عثمان و مو‌عاویه، ئیش و نا‌زار له‌سه‌ر جه‌سته‌ی زۆر بوو خیزانه‌که‌ی خزمه‌تی ده‌کرد...

تای قەزاقەدەر بۆی ھاتى (ابۇذر) لەدوا ھەناسەى مردن بوو، سەرى بەرز کردەوہ
بىنى خىزانەكەى بۆى دەگریت پىى گوتى: - بۆچى دەگریت؟

ئەویش گوتى: - چۆن نەگریت تۆ دەمریت لە چۆلاىى و کەس نىە بە خاکت
بەسپىرى و ھىچ جلیکم لا نىە پىنى کەم...

(ابۇذر) پىنى گوتى: - مەگرى مەگىنیت بدەمى گوتیم لە پىنەمبەرى خوا ﷺ بووہ بە
چەند کەسنىكى فەرمووہ منیش لەگەلیان بووم: -

(لیموتن رجل منكم بفلاة من الأرض فتشده عصابة من المؤمنين). واتە: - یەكێك
لە ئیوہ لە چۆلاىى دەمریت كۆمەلىك لە پىراداران دەبینن...

جا ئەم كۆمەلى كەسیان نەماوہ ئەوا لە شار یان لە گوند مردوہ ئەوہ منم لە چۆلاىى
دەمرم، سویند بەخوا نە درۆم کردوہ و نە درۆم لەگەل كراوہ، تەماشای پىگا بەکە....

خىزانەكەى گوتى: - بەراستى حاجیەكان ھەموویان پۆیشتون...

خىزانەكەى جار جارە دەچووہ سەر تەپۆلكەيك و تەماشای دوورى دەکرد، پاشان
دەگەراپەوہ سەرى بۆ خزمەت کردنى، ئەمەى چەند جارەن دووبارە کردەوہ، پاشان
تەماشای کرد خەلكانىك وا بەرەو پىویان دىن ئەویش دەستى بۆ بلىندکردن تاكو بىنیان
و ھاتن بۆ لاىان و پاشان گووتیان: -

ئەى بەندى خوا چیتە؟

ئەویش گوتى پیاویكە لە موسلمانان دەمرى و كەنى بکەن؟ گووتیان: -

ئەمە كىئە؟ گوتى: - (ابۇذر) یاوہرى پىنەمبەرى خوا ﷺ ...

بە پەلە چوونە سەرى لەمانە (عبداللەى كوپى مەسعود) یشیان لەگەل بوو، چوونە
لاى و پىنى گووتن: -

مەگىنیتان بدەمى، ھەمان فەرموەى پىنەمبەر ﷺ بۆ خویندەوہ، پاشان پىنى
گووتن: - ئیوہ گویتان لىئە ئەگەر من كەنم ھەبوايە یاخود لە لاى خىزانە بوايە داوام لە
ئىوہ نەدەکرد... ئیوہ گویتان لىئە! سویندتان دەدەم بە خوا و ئىسلام ھەر كەسنىك
ئەمىر بىت یان عەریف بىت یان نەقیب بىت یاخود پۆستەچى بىت با كەنم نەكات، ئەم
كۆمەلە ھەر ھەموویان لىپىسراوہتیا وەرگرتبوو تەنھا ئەنصارىكە نەبىت گوتى: -

ئەى مامە: من كەنم دەكەم و لىپىسراوہتیم نەکردوہ، لەم كراسەى بەرم كە داىكم
بەدەستى خۆى چىتتى كەنم دەكەم...

(ابۇذر) گوتى: - تۆ كەنم بەكە، ئەنصارىكە كەنى کردو (عبداللەى كوپى
مەسعود) یش نوێزى لەسەر كرد پاشان (عبداللەى كوپى مەسعود) - خوا لىى پازى بىت -
دەستى بە گریان کردو گوتى: - پىنەمبەرى خوا ﷺ راستى فەرمووہ: - (یمشى وحده
و يموت وحده و يبعث وحده).

ئىمەش دەلین: -

پەجمەتى خوا لە (ابۇذر) كەوا بە تەنھا پۆیشت و بە تەنھا زىندو دەكریتەوہ...

عبداللہی کوری مہ سجدود

موجاہید و نووسہری نیگا و موفتی و
گہ ورہی قورنان خوینان

عبداللہ کی کوپی مہ سعود

موجاہد و نووسہری ننگاو موختی و گہورہی قورٹان خوینان

لہ یہ کیٹک لہ پاورہ نہ کان لہ شاری مہ ککھی پیرؤن، میژد مندالیک مہ پی دہلہ و مہ پاند بؤ یہ کیٹک لہ دہولہ مہ نہدہ کانی قوپہیش، پیٹھ مہبری خوا ﷺ چوہ لای و یاوہری بہ پیرؤن نہ بویہ کری صدیقیشی لہ گہل بور خوا لئی پازی بیٹ - ، داوای شیریان لئی کرد بہ لام دستپاکی نہ مندالہ پیرؤن لہ بہر نہوہی نہ مہی بہر دہستی پاسپاردہ بو، پنگای پی تہدا لہم پاسپاردہیہ شتیکیان پی بدات، پیٹھ مہبری خوشہ ویست ﷺ زور دلی خوش بو بہ دستپاکی نہم میژد مندالہ و پیٹی فہرمو:-

کہ واتہ مہ پنگمان بدہری لہ مہ پیٹش گوانہ کانی شیرنی نہ ہاتہین واتہ: بہرخ بین و تازو بوین بہ مہ پی و جووت نہ بوین نہویش داواکاریہ کھی جن بہ جن کردو نہوہی ویستیان بؤی مینان، پیٹھ مہبر ﷺ دہستی پیرؤنی بہ گوانہ کانی داهینا و لہ بہر خوی نزای کرد، گوانہ کانی پربوون لہ شیر، نہ بویہ کری صدیق - خوا لئی پازی بیٹ - جامیکی مینا و شیرہ کھی دوشیہ ناو جامہ کھی، ئینجا نہ بویہ کرو میژد مندالہ کہ شیریان تیدا خوار دہوہ، پاشان پیٹھ مہبر ﷺ خوار دیہوہ تاکو تیز بوون، دہستی پیرؤنی بہ گوانہ کانی داهینا و، بہ مہرہ کھی فہرمو:- بویہ و ہرہوہ، گوانہ کانی وکو جاران پوچ بوونہوہ - پاشان پیٹھ مہبر ﷺ لہ گہل ہاوی کھی ملی پنگایان گر تہ بہر... نہم بابہ تہی باسمان کرد لہ سیرہی پیٹھ مہبری خوا ﷺ بہ موعجیزہ دہ میژد ریٹ واتہ مروٹ بہرام بہر نہم کارہ داماو دہستہ و ہستانہ...

نہم گہنچہ تازہ پیگہیش توہ کاتیک نہم کارہی لہ پیٹھ مہبری خوا ﷺ بینسی سہر سو پمان بوو خوی گہ یاندہ پیٹھ مہبر ﷺ و ہاوپیکھی، داوا و پرسپاری لہ پیٹھ مہبری مہ زن ﷺ کردو گووتی:- نہم کارہم فیڑ بکہ کہ خوت لہ سہریتی، پیٹھ مہبری نازیز ﷺ پیٹی فہرمو: ((انک غلام معلّم)) واتہ:- تو میژد مندالیکھی فیڑکراویت، نہویش موسلمان بوو بہ موسلمانیکھی چاک و بین ہاوتا و بین وینہ.

ئینجا لیڑہدا نہم میژد مندالہ دہ بیٹہ داستانہ نہم جارہمان نہم میژد مندالہ ش قارہمانی بہ پیرؤن یاوہری مہ زن عبداللہ کی کوپی مہ سعود کوپی غافیل کوپی حبیبہ و کوپی لہ ہؤزی (بنی ہوذیل)....

دایکی (ام عبد) کچی بہندہ (ود) کوپی سہوداء کوپی قہریم کوپی ہوذیل... نازناوی عبداللہ کی کوپی مہ سعود (باوکی عبدالرحمن) بوو... یہ کیٹک بوو لہ ہرہ پاکہ کانی ہؤزہ کھی خوی....

عبداللہی کوپی مسعود-خوالئی پازی بیت- لەژێر دەستی دایک و باوکیکی ھەژار
پەروردە بوو یەکێک بوون لە چەوساوەکان کەوا خۆیان دەپاراست بە ھۆزە بەھێزەکان
لە دەست درێژی ھۆزەکانی تر.

کاتیکی ئەم میژدە مەندالە تۆزیک چاوی بۆو، لە سەرھەتادا بوو بە شوانی مەپ بۆ
عوقبەیی کوپی ابی موعیط...

وا دیارە ئەم ھەژاریەیی تییدا پەروردە بوو کاری کردە سەر گەشەیی ھەلینەدا،
لەبەرئەو ھە عبداللہ پیاویکی بچووک و کورتەبالا بوو، کاتیکی ھەلەدەستاوە بالایی بەقەدەر
پیاویکی دانیشتوو بوو و پەنگی پێستی زۆر بەلای ئەسەمەردا بوو... بەلام کورتی بالایی و
لاوازی لاشەیی لە ھێزو توانای کەم نەکردەو ھە کێشی بەقەد کێشی زیڕ بوو و ئیسلامی
نازیز بە ھۆی لەخواترسانەکەیی و یاوەرەیی پێغمەبەری خوا ﷺ و جیھادەکانی بەرزە
کردەو ھە بۆ پێزی زانا موحاھیدە پاکەکان... لەبەرئەو ھە کێشانەیی ئیسلام بە سامان و
بەرنۆبالا و ھوگەشەکەیی نیە بەلکو ئیسلام تەماشای کردەوان دەکاو ھەروە
پێغمەبەری پێشەوا ﷺ دەفەر موویت:-

(خوای گەر تەماشای شیو ھە جەستەتان ناكات بەلکو تەماشای ناو دلتان دەكات).
بانگەوازی ئیسلام تازە دەبویست لە شاری مەککە بڵاو بکات، موسلمانان بە نەھێنی و
بە کەمی دەھاتن بۆ ناو ئیسلام، و ھە ئەو ھە دەھاتە ناو ئیسلام بەرەنگاری زۆر نازارو
نەشکەنەو بەلا دەبۆو...

لەگەڵ ئەمەش عبداللہی کوپی مسعود یەکێک بوو لە ھەژارە چەوساوەکان ئەم
ھەژاریەیی قەدەغەیی نەکرد بۆ ھاتنی بۆ ناو ئیسلام پاش ئەو ھە دلی قەناعەتی ھینا
بەرپاستی پێغمەبەری خوا ﷺ پاش ئەم پێگە یشتنە میژووییەیی بینی...
بەم جۆرە کەسایەتی کوپی مسعود گۆرا بۆ کەسایەتیەکی ئیجابی و بوونی خۆی و
نامادەیی بۆ ناو ئیسلام ھاگەیاندا، لەگەڵ ئەم بارو دۆخە کۆمەلایەتیەیی لەناوی دا دەژیا،
ئیتیر کوپی مسعود بە پیر بانگەکەیی ئیسلام ھات و بە یەکێک لە مسولمانە سەرھەتا و
پێشەنگەکان دەژمیژدەیت کەوا پەلەیان کرد بۆ گۆنپارەیی پێغمەبەر و پەزنامەندی خوای
گەرە.

عبداللہی کوپی مسعود-خوالئی پازی بیت- لەناو یاوەرەکان بەو ھە دەناسریت
کەوا بڕواداریکی ئیمان بەھێزو بە غیرەت بوو لەسەر ھەق و، تاکو دەلێن بە
یەکەمین کەس دەژمیژدەیت کەوا قورئانی بە ئاشکرا لە مەککە خویندۆتەو پاش
پێغمەبەری خوا ﷺ...

ھەندیک لە یاوەرەکانی پێغمەبەری خوا ﷺ پۆژیک کۆدەبنەو دەلێن:-
سویند بەخو تاکو ئیستا قورپەش گۆییان لە پیاویک نەبوو قورئان بە ئاشکرا
بخوینیتەو، کێ ھە یە بۆیان بخوینیتەو؟

عبدالله گوتی: - من....

یاوهره کان گوتیان: - ئیمه له تۆ دوترسین، به لکو پیاویکمان دهوێت هۆزیکى هه بێت بپارێزیت له مانه نه گهر مه بهستیان بوو...

عبدالله گوتی: - وازم لێ بهێنن خوا له مانه ده مپارێزیت...

پۆیشت تاكو قوڤه‌یش كۆمه‌له‌یان كرد، ئه‌ویش به‌ ده‌نگێكى به‌رز گوتی: -
(الرحمن علم القرآن، خوێندیه‌وه‌و ده‌نگى به‌رز كرده‌وه‌ تاكو قوڤه‌یش بێنیا و سته‌مكاره‌كان ده‌یانگوت: -

كوپى (ام عبد) چى ده‌لیت؟ پاشان گوتیان ئه‌مه‌ ئه‌وه‌ ده‌خوێننیته‌وه‌ كه‌ بۆ موچه‌مه‌د هاتووه‌.

په‌لاماریان داو له‌ ده‌م و چاوى پیرۆزیا و دا ئه‌ویش ته‌ماشای نه‌ده‌كردن و له‌ خوێندنه‌وه‌ى خۆى به‌رده‌وام بوو تاكو خوێن له‌ ده‌م و چاوى هاته‌ خواره‌وه‌ ئه‌ویش نه‌وه‌نده‌ى خوێنده‌وه‌ كه‌وا خوا حه‌زى پێ كرد، پاشان گه‌ڕایه‌وه‌ لای هاوڕێكانى و پێیان گوت: - ئه‌مه‌بوو له‌سه‌ره‌ تۆ لێى دوترساین...

ئه‌ویش گوتی: - سوێند به‌خوا تا ئیستا دوژمنانى خوا له‌به‌ر چاوم نه‌وه‌نده‌ سوو و ریسوا نه‌بووه‌، ئه‌گه‌ر حه‌ز ده‌كهن دووباره‌ بچمه‌وه‌ سه‌ریان...

ئه‌وانیش گوتیان: -

ئهمه‌ت به‌سه‌، ئه‌وه‌ى ئه‌وان پێیان ناخۆش بوو به‌ به‌ر گوت دان.

ئینجا ئه‌وه‌ بوو عبدالله‌ى كوپى مسعود بڕاڤادارى به‌هێزى خاوه‌ن دلى چه‌سپا، كه‌وا گوێ نه‌دا به‌وه‌ى چى به‌سه‌ر دیت له‌ پێناوى خوا له‌وه‌ى پێیان كرد له‌ لێدان و ئازارو ئه‌شكه‌نج، به‌ لكو دلى به‌مه‌ خۆش ده‌بوو كه‌وا پله‌ى به‌رز ده‌بێته‌وه‌ له‌ لای خوا و پێغه‌مبه‌رى خوا ﷺ....

ئيت‌ر پاش ئه‌وه‌ى قوڤه‌یش به‌ موسلمان بوونى عبدالله‌ى كوپى مسعودیان زانى - خوا لێى رازى بێت - ئه‌بوجه‌ملى نه‌فهرت لێكراو له‌گه‌ڵ باقى موسلمانه‌ چه‌وساوه‌كانى تر ئازارى دان... موسلمانانىش زۆر به‌ ئازایانه‌ ئارامیان گرت له‌سه‌ر ئه‌م ئازاره‌ هه‌رچى عبدالله‌ى كوپى مسعود بوو له‌به‌ر ئه‌وه‌ى پیاویكى بچوك و لاواز بوو، ئه‌م ئازارو ئه‌شكه‌نج به‌وینیه‌ى كارى لێ كرد... هه‌ركه‌ گوێى له‌ پێغه‌مبه‌رى خوا بوو ﷺ به‌ هه‌جرت بۆ حه‌به‌شه‌، عبدالله‌ پله‌ى كرد بۆ پۆیشتن بۆ حه‌به‌شه‌ له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ى ئه‌م گه‌شته‌ پێ بوو له‌ مه‌ترسى و ناخۆشى و ماندوو بوون، به‌لام ئه‌م به‌رگه‌ى ئه‌وانه‌ى هه‌موو گرت له‌ پێناوى خوا...

كاتێك گه‌یشتنه‌ حه‌به‌شه‌ به‌ خه‌یره‌اتنێكى چاك كرانه‌ لایه‌ن پادشای حه‌به‌شه‌، موسلمانان زۆر كه‌یف خۆش بوون به‌مه‌ پاش ئه‌وه‌ى خۆیان وه‌كو به‌نده‌یه‌كى خوا به‌

نازادی بینیهوه، کهوا کەس نازاریان نادات و نایان چەوسینیتهوه، بە دڵنیایی و نارامی ژانیان بردهسەر هیچ خەمێکیان نەبوو تەنها دووریان نەبێت لە پیغه‌مبەری خوا ﷺ پاش ئەوەی عبدالله و موهاجیرەکان سۆزو پەرۆشیان بۆ مەککە ھەلسا گەڕانەوه بۆ شاری مەککە، بۆ ئەوەی بگەنەوه بە پیغه‌مبەری خوا ﷺ و لەگەڵ ئەم ژیان بێنەسەر... بەلام ئەوەندە نەبرد دووبارە عبدالله و ھاوڕێکانی کەوتنەوه بەر نازارو ئەشکەنجەوه، لەگەڵ پیغه‌مبەری خوا ﷺ ژانیان بردهسەر...

پاشان عبدالله - خوا لێی پازی بێت - کۆچی کرد بۆ شاری مەدینە یەکەمین پایتەختی دەولەتی ئیسلام...

پاش ئەوەی لە مەدینە جیگیر بوون پیغه‌مبەری خوا ﷺ بڕایەتی خستە نێوان عبدالله و موغادی کوپی جەبەل - خوا لێیان پازی بێت -

ئینجا لەم پۆژەیی عبدالله بوو بە موسلمان ئەم میردەمندانە بەختەوهره لە شوانی مەپان گواستیهوه بۆ خزمەتکردنی ئادەمیزاد، عبداللهی کوپی مەسعود بە جۆریکی وا بە پیغه‌مبەری خوا ﷺ وەنوسا ھەروەک سێبەر لەگەڵ خاوەنەکی، لە سەفەرو لە مالتەرە لە گەلی بوو، لەدوای دەپۆیشت لە ماله‌وهو لە دەرەوی ماله‌وه، ئەگەر خەوی لێکەوتبا بانگی دەکرد، کاتێک خۆی دەشوش جلی بۆ دەھێناو، ئەگەر نیازی دەرەوی ھەبوابە پێلاوێکانی بۆ دەھێناو، کاتێک دەھاتەوه لە پێی دەکردەوه، گۆپال و سیواکی بۆ ھەلەدەگرت، دەرگای بۆ دەکردەوه کاتێک نیازی ژوری خۆی ھەبوابە پیغه‌مبەری خوا ﷺ ڕینگای پێدابوو بێتە لای ھەرکاتێک حەز بکات، لە ھەموو نھینیەکانی بگات بە بێ ئەوەی پێی ناخۆش بێت و لە دلی گران بێت، تاکو وای لێھات نازناوی خاوەن نھینی پیغه‌مبەری خوایان لێنا...

عبداللهی کوپی مەسعود لە مالی پیغه‌مبەری خوا پەرورەدە بوو ھیدایەتی ئەوی وەررت و ھەلسوکەوتی ئەوی ھەلگرت، شوێنکەوتوی ھەموو پەرۆشتەکانی ئەم بوو، تاکو دەربارەوی دەیان گووت: - نزیکترین کەسە لە پیغه‌مبەری خوا ﷺ لە شیوەر پەرۆشت ئەمە بوو ھۆی شوێنێکی تایبەتی لەدلی پیغه‌مبەری پێشوا بکاتەرە تاکو لە پیغه‌مبەری خوا ﷺ دەگیرنەوه فەرموویەتی: -

رضیت لامتی ما رضی لھا ابن ام عبد، و سخطت لھا ما سخط ابن ام عبد، یعنی عبدالله بن مسعود...

واتە: - لە ئومەت رازیم کەوا کوپی (ام عبد) لێیان رازیه، لێیان ناپازیم لەوەی کوپی (ام عبد) لێیان پازی نیه واتە: - عبداللهی کوپی مەسعود...

ھەروەھا دەفەرمووت: - تەسکو بەھد ابن ام عبد، وامتدوا بەدی عمار بن یاسر...

واتە: - دەست بگرن بە پەیمانێکی کوپی (ام عبد)، ئەم ڕینگایە بگرن کەوا عەممار کوپی یاسر گرتوویەتی...

ههروهه پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ لایه‌نی عبداللهی کۆپی مه‌سه‌ودی ده‌گرت به‌رامبه‌ر ئه‌و که‌سه‌ی ده‌یویست هه‌قی بخوات یان گالته‌ی پێ‌بکات.

هه‌روه‌ک ئیمامی عه‌لی- خوا لێ‌ی پازی بێت- ده‌گێڕته‌وه‌و ده‌لێت:-

پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمانی کرد به‌ عبداللهی کۆپی مه‌سه‌ود به‌سه‌ر دارخوما بکه‌وێت و هه‌ندێ خورمای بۆ لێ‌بکاته‌وه‌، هاوێرێکانی لاقه‌ باریکه‌ی‌کانیان بێنی پێکه‌نین، پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی:- به‌ چی پێده‌که‌ن، سوێند به‌ خوا پێه‌که‌نی عبدالله له‌ ته‌رازووی خوا گرانه‌تره‌ له‌ چیا‌ی ئوحد...

کاتی‌ک پێغه‌مبه‌ری پێشه‌وا هاته‌ مه‌دینه‌ هه‌ندێک خه‌لکی بێنی عبداللهی کۆپی مه‌سه‌ود ده‌چه‌وسێننه‌وه‌، پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموی:-

إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْرُسُ قَوْمًا لَا يُعْطَى الضَّعِيفُ مِنْهُمْ حَقَّهُ

واته‌:- خودا میله‌ته‌یک پیرۆز ناکات که‌وا مافی بێ‌هێزه‌کانیان نه‌ده‌ن...

پاش ئه‌وه‌ی خوای گه‌وره‌ جیهادی فه‌رز کرد له‌سه‌ر موسه‌لمانان بۆ به‌رگری‌کردن له‌ ئاییه‌که‌یان، به‌ره‌نگاری دوژمه‌نه‌کانیان بوونه‌وه‌ له‌ پایته‌ختی ئیسلام مه‌دینه‌ی پیرۆز.... عبداللهی کۆپی مه‌سه‌ود به‌شداری هه‌موو دیمانه‌کانی کرد له‌گه‌ڵ پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ، ده‌ورێکی بێ‌وێنه‌ی بێنی له‌ جه‌نگی به‌دری گه‌وره‌، گه‌یشته‌ سه‌ر پۆحی ئه‌بو جه‌هل(عه‌مروی کۆپی هیشام)، به‌شدار کوشتنی ئه‌م سه‌تمکاره‌ گه‌وره‌ی کرد له‌گه‌ڵ دوو گه‌نجه‌ موسه‌لمانه‌که‌، به‌لام کۆپی مه‌سه‌ود زووتر گه‌یشته‌ سه‌ری عبداللهی کۆپی مه‌سه‌ود ده‌لێت:-

رۆژی به‌در چوومه‌ لای پێغه‌مبه‌ر ﷺ گووتم ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا !! من (ئه‌بو جه‌هل)م کوشت.

به‌ر خوایه‌ی هێچی تر نه‌یه‌ سوێندی پێ‌بده‌م ئایا کوشتت؟ گووتم: به‌لێ ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا.

فه‌رموی:- با بپۆین ببینین. وه‌ ده‌لێت:- له‌گه‌لی رۆیشتن تاكو له‌سه‌ر سه‌ری وه‌ستام، فه‌رموی:- سوپاس بۆ ئه‌م خوایه‌ی تو‌ی ریسوا کرد ئه‌ی ئه‌بو جه‌هل، ئه‌مه‌ ئیره‌عمونی ئه‌م ئومه‌تیه‌، پاشان پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ شمشێره‌ غه‌نیمه‌که‌ی دا به‌من.

به‌م جوژه‌ کۆپی مه‌سه‌ود- خوا لێ‌ی پازی بێت- ده‌ورێکی گرنگی هه‌بوو له‌ جه‌نگه‌کانی به‌درو خه‌نده‌ق و له‌ په‌یمانی رضوان و له‌تخی مه‌که‌کو جه‌نگی حونه‌ین...

پۆزێکیان عبدالله دانیشتبوو ده‌پارایه‌وه‌ له‌به‌ر خوا، پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموی:- داواکه‌ پێت بیه‌خشری، گووتی:- چیم پێ‌بیه‌خشری پاشان گووتی:-

په‌روه‌ر دگار من داوای ئیمانی‌ک ده‌که‌م له‌ تو‌ هه‌له‌مه‌نه‌گێڕته‌وه‌ و خو‌شیه‌ک بپارانه‌وه‌ی نه‌بێت و، هاوێیه‌تی پێغه‌مبه‌ره‌که‌ت موحه‌مه‌د له‌ به‌رزترین به‌هشتی نه‌پراوه‌.

بهائی خوی گه وره خوشیه کی پی به خشی له دنیا تا دوا هه ناسه ی برانه وهی نه بوو
 له میش زانستی قورئان بوو هه روهک پیغه مبهری خوا ﷺ دهرهقی دهفرموویت:-
 قورئان له چوار کس وهرگرن:- له عبداللهی کوپی مهسعود و، موغانی کوپی
 جهبل و، ابی کوپی که عب و سالم بهنده ی ئازادکراوه ئه بو حونده یفه...
 له فرموده یه کی (صحیح) ی تر پیغه مبهری خوا ﷺ دهفرموویت:-
 هه رکه سینک حه ز دهکات قورئانی بو بخوینیتوه به ته پی هه روهک تازه هاتبیته
 خواره وه با بخوینیتوه له سه ر خویندنه وهی کوپی (ام عبد)...
 هه روه ها له ته واری و ژیری عبدالله پیغه مبهری خوا ﷺ دهفرموویت:-
 نه گهر یه کیک بکه م به نه میر به بی پراوین کردن فرمانم به عبداللهی کوپی مهسعود
 دهکرد...

عبداللهی کوپی مهسعود- خوا لئی پازی بیت- به یه که مین نووسه ری نیگا
 دهژمیردریت، کهوا حه فقا سوره تی له ده می پیغه مبهری خوا ﷺ وهرگرتوه به پاستی
 له مهش به خششینگی تره و کس پی نه گه یشتوه...
 هه روه ها پاش کوچی دواپی شانازی جیهان ﷺ عبدالله گه وره ترین پیزی لئ گهراوه
 له لایه ن ئیمامی ئه بویه کرو ئیمامی عومه ر- خوا لئی یان پازی بیت- هه روهک کاتیک
 ئیمامی عومه ر چه ند پیشه وایه کی ره وانه ی کوفه کرد خه لک فی ره ئاین بکه ن عبداللهی
 کوپی مهسعودی هه لبرارد و نامه یه کی نووسی و بوی ئاردن تئیدا گووتی:-
 ((من عه ماری کوپی یاسرم به نه میر بو ره وانه کردوون، عبداللهی کوپی مهسعود
 وهکو ماموستایه وک و شالیاریک (وزیر)، نه مانه له یاهوره پاکه کانی یاهورانی پیغه مبهری
 خوان ﷺ له دوا یان به رۆن و گوئ له قسه کانیان بگرن و گوئ پرایه لیان بکه ن...
 به م جو ره عبداللهی کوپی مهسعود- خوا لئی پازی بیت- جینگای به وایه کی مه زن
 بوو له ده رونی موسلمانان... پیاویک هاته لای ئیمامی عومه ر له عه ره فات، گووتی:-
 من له کوفه هاتوومه لات، پیاویکم تئیدا جیه یشتوه قورئان له ناو دلیه وه
 ده خوینیتوه.

ئیمامی عومه ر گووتی:- خاکت به سه ر نه مه کی یه؟ (له به رنه وهی ئیمامی عومه ر زۆر
 پقی له به سه ردا هه لگووتن ده بۆه).

پیاوه که گووتی:- عبداللهی کوپی مهسعود.

عه لقه مه ده لیت:- ئیمامی عومه ر زه رده خه نه ی برده وه و گووتی:-

(سویند به خوا هیچ که سم نه زانیوه شایه نی نه مه بیت بیجگه له کوپی (ام عبد).

زه دیدی کوپی وه هه ب- خوا لئی پازی بیت- ده لیت:-

من له لای ئیمامی عومه ر دانیشتبووم پیاویکی بچوکی لاواز هاته لامان، عومه ر
 ته ماشای کرد و به وری پیرۆزی گهش بۆه پاشان گووتی:- پره له زانست، سئ جارن

ئەمەى گوتتۇرۇدۇ... تە، اشام كورد عبدۇللاھى كوپى مەسعود، بەرپاستى عبدۇللاھى كوپى مەسعود شاھىتى ئەم مافە بو... لە خەلافتى ئىمامى عەلى -خو لىنى پازى بىت- خەلكانىك لە لای باسى عبدۇللاھى كوپى مەسعوديان كورد لەگەل ھەندىك لە وتەكانى پاشان پىن داهەنگوت و گوتيان:-

(ئەى ئەمىرى بېواداران، ھىچ پىاويگمان نەبىنى وەك ئەو بە رەوشت بى و بە نەرمى خەلك فېرى ئاين بكات و، وە ھىچ كۆپنكىشمان نەبىنى جواتر بىت و قەلەبالغ تر بىت و زياتر لەخواترئانى ھەبىت لە عبدۇللاھى كوپى مەسعود، عەلى گوتتى:- بۇ خوا پىتان دەلىم ئەمە راستىە لەناو دلتان؟ گوتتيان:- بەلى، ئەوئىش گوتتى:-

(پەرورەدگار مەن تۆ دەكەم بە شامىد كەوا ئەوان چى دەلىن منىش ئەمەى ئەوان دەلىم و چاكترىش:-

قورپاننى خوئندەو ھەللى تىندا ھەلەل كورد و ھەرامى تىندا ھەرام كورد شەرع ناسىك بوو لە ئاين و، زانا بوو لە سونتەت.

ئەمەش بىروپاى گەرەتيرىنى ياۋەرانى پىغەمبەرى خوا بوون دەربارى عبدۇللاھى كوپى مەسعود.

عبدۇللاھى كوپى مەسعود ئەوئەندە شارەزا بوو لە قورپان تاكو دەيزانى ھەموو ئايەتەكانى قورپان كەى ھاتۆتە خوارەو لە كوئ ھاتۆتە خوارەو، ھەروەھا شارەزاتيرىنى ھەرموودە ناسەكان بوو لە ھەرموودەى پىغەمبەرى خوا ﷺ ھەرموودەى لە ئىمامى عوسمان و ئىمامى عەلى و ئىتر گىپراۋتەو... ھەروەھا كوپەكەى عبدۇلرحمەن و ابوعبىدە و برازاكەى عبدۇللاھى كوپى عوتبە و خىزانەكەى زەينەبى شەقەفى و ئىتر... ھەروەھا بە يەكەك لە موفتەھەكانى سەردەمى پىغەمبەرى خوا ﷺ دەژمىردىت كە ئەمانەش ھەفت ياۋەر ناسرابوون بە شەرع ناس و دەست پاكى و لەخواترس، ئەمانەش:-

(عومەرى كوپى خەطاب و، عەلى كوپى ابو طالب و، عائىشە و، عبدۇللاھى كوپى مەسعود و، زەيدى كوپى ثابت و، موغازى كوپى جەبەل و، عبدۇللاھى كوپى عومەر) بوون...

ئەوئەى جىگەى سەرسوپمان نىە پاش عبدۇللاھى كوپى مەسعود-خو لىنى پازى بىت- شەرع ناس و زانا ھەرموودەناس و پىشەوا بوو... بەلام لەگەل زانست داۋاى ئەمەش دەكات كارى پىن بگەيت بە قسەو كوردەو.

عەلقەمە دەگىرپتەو دەلىت:- كوپى مەسعود دەلىت:-

(تَعَامُوا الْعِلْمَ فَإِذَا عَلِمْتُمْ فَاَعْمَلُوا)

واتە:- زانست فېرىن ئەگەر فېرىشى بوون كارى پىن بگەن..

عەدى كوپى عەدى دەگىرپتەو دەلىت:- عبدۇللاھى كوپى مەسعود دەلىت:-

(وَيَلْ لِمَنْ لَا يَعْلَمُ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَعَلَّمَهُ: وَوَيْلٌ لِمَنْ يَعْلَمُ ثُمَّ لَا يَفْعَلُ)

واته: - خاك به سهر نهو كسهی فیژ ناییت، وه نه گهر خوا حمز بکات فیژ ده بییت، وه هاله به سهر نهو كسهی فیژ ده بییت پاشان کاری پی ناکات....

عبدالرحمن کوپی زهید ده گپرتنه وه ده لییت:-

میچ شهرع ناسیکم نه بیینی وه کو عبداللهی کوپی مه سعود کهم به پوژوو بییت پی ینا گورت:-

بوچی زوژ به پوژوو ناییت؟

گووتی:- من نوژم به سهر پوژوو هلبژارد وه، نه گهر به پوژوو بم بو نوژ بئ هیژ دهیم...

(نه مهش له بهر نه وه بوو مهروه کو گووتمان پیاوکی لاواز و گهشی بی هیژ بوو....)

له گهل نه مهش هه موو دوو شه ممو پینج شه ممان به پوژوو ده بوو.

لهم ووتو په نده به نرخانهش همدیک نمونهی لهم یاومره به ریزن، ده فهرموویت:-

(لَا يَبْلُغُ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَبْرُوْتَهُ، وَلَا يَحِلُّ بِرُوْتِهِ حَتَّى يَكُونَ الْفَقْرُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنَ الْفَنَى، وَالتَّوَاضُعُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مَتَّ الشَّرَفِ، وَحَتَّى يَكُونَ حَامِدُهُ وَذَامُهُ سَوَاءَ عِنْدَهُ)

واته:- به نده ناگان به راستی ثیمان تاكو نه گات به لوتکهی، ناگات به لوتکهی تاكو ههزاری له لا خوژ شه ریستر نه بییت له دهوله مهندی و، سادهی له لا خوژ شه ریستر نه بییت له

گهری و، تاكو پیدا هه لگووتن و لو مه کردنی له لا وه کو یه نه بییت.

مهروه ده لییت:-

(أَمَّا الدُّنْيَا كَالثَّعْبِ ذَهَبَ صَفْوُهُ وَبَقِيَ كَدْرُهُ...) واته:- دونیا وه کو شوی بارانه به

دو لیک بروت ناوه پاکه کی ده رواو پاشماو کهی ده مینتیه وه...

مونذر ده گپرتنه وه ده لییت عبداللهی کوپی مه سعود ده لییت:-

(إِنَّكُمْ تَرَوْنَ الْكَافِرَ مِنْ أَصْحَابِ النَّاسِ جِسْمًا وَ أَمْرُضِهِمْ قَلْبًا، وَتَلْقَوْنَ مِنْ أَصْحَابِ النَّاسِ قَلْبًا وَ أَمْرُضِهِمْ جِسْمًا)

واته:- ئیوه بی باوه ده بینن ساغترین جهستی هیه و نه خوژترین دلی هیه، به بهوادار ده گهن دلی له هه موو که سیک ساغ تره و جهستی له هه موو کهس

بی نه ندروستی تره...

پیاوکی هاته لای عبداللهی کوپی مه سعود گووتی:- ناموژگاریم بکه نهی باوکی

عبدالرحمن، نه ویش گووتی:-

(لَيْسَ فَاكُ بَيْنُكَ، وَ أَكْفَفَ لِسَانُكَ، وَ أَتَكَ عَلَى خَطِيئَتِكَ)

واته:- مالت فراوان بکه، زمانت بگرو، له سهر گونا مه کانت بگرتی...

بهلی نه مه بوو قاره مانی مه زمان عبداللهی کوپی مه سعود پیاوکی لاواز شووتی

مه کهر، چه ساوه پیش نیسلام، پاشان نیسلام بهرزی کرد وه هینایه ناستی یاومره

گه وره كان و موهاجيره موجاهيده كان، خواى گه وره عبداللهى كورپى مهسعود و
هاوچه شنانى بهر زكرده و نه بوجهل و هاوچه شنانى ريسواو سهرنگووم كرد... نه م
عبدالله لاوازو بئ هيزه، پئيه باريك و لاوازه كانى له تهرازووى خوا گرانتر بوو له چياى
ئو د ههروهك پئغه مبهري خوا ﷺ هه والى پئداين...

ئه مهش كورتهيهك بوو له ژيانى ئه م قاره مانه مهزنه و ژيانى پره له په ندو ئاموزگارى
ووته كانى جيگاي ئه وهن بين به پئشه نگ و جيگاي كار كردنى موسلمانان ووته كانى
ههروهك ئه ستيره پووناكى دده نه وه...

پاش شهست و هه نديك سان عبداللهى كورپى مهسعود - خوا لئى پازى بيت - گه پشت
به په روهردگارى و پئغه مبهره خوشه ويسته كهى، له شارى مهدينه ي پيرۆز له سالى سى و
دووى كۆچى خهليفه ي سئيه م عثمان كورپى عهفان يان عه ماري كورپى ياسر - خوا
لئى يان پازى بيت - نويزيان له سهر كردون له گوپستانى (به قيع) به خاك سپيږدرا پاش
ژيانىكى پر له خيرو بهر كهت رهحمه تى خوا له كورپى مهسعود، خوا پاداشتى
چا كه كانى بداته وه، ئيمهش بگه يه نيټ به م پياوه چا كه - آمين يا رب العالمين - ..

طەلەپى كۆرى عەبدۇللاھى تەمىمى

ھەلىۋى پۇزى ئوحد

طه لحه ی کوپی عبیداللهی ته میمی

هملوی روژی نوحد

طه لحه ی کوپی عبیداللهی ته میمی له گهل کاروانیک له کاروانه کانی بازرگانی
قوپه ییش دهریشت بۆ ولاتی شام، کاتیک کاروانه که گه یشته شاری (بوسرا) له سوریا،
پیاره ماقولانی بازرگانی قوپه ییش پوریان کرده بازاره قهله بالفه کان دهیانگری و
دهیانفروشت.

له گهل نهوه ی طه لحه کهنجیکی به ته من بچووک بوو وهکو نهوان شارمزیی نه بوو له
بازرگانی، به لام له گهل نه مه شدا خاوه نی بیرنکی تیژو پوونا کبیر بوو پیشپرکئی
نهوانی ده کرد، به لکو له زۆربه ی کاره کان لهوان زیره گتر بوو.
کاتیک طه لحه ده مات و ده چوو له بازاره کان کهوا شه پۆلی نوینه رکانیان له هه مو
لایه ک شالۆوی بۆ ده مینا، کارنکی به سهر مات به ته نها پێره ی ژبانی به ته وای
نه گۆپی...

به لکو بووه مزگینی دهریک به گۆپینی سه رتا پای پێره ی میژوو...
ئینجا با لیره دا نه م چیرۆکه کارلنکه ره بۆ خودی طه لحه لیگه پین.
طه لحه - خوا لئی پازی بیته - ده لیت:-

کاتیک ئیمه له بازارپی (بوسرا) بووین، پامیبیکی قهله کان بانگی خه لکی ده کرد:-
ئه ی کۆمه لی بازرگانان، پرسیار له خه لکی کۆمه لی نه م وه رزه ده کم، ئایا یه کیکتان
له گه له خه لکی چه رهم (مه که که) بیته؟
من لئی نزیک بووم پووم تیکردو گووته:-

به لئی من خه لکی چه رهم.
گووتی:- ئایا (ئه حمه د) له نیوتان به دیار که وتوو؟
گووته:- (ئه حمه د) کئییه؟

گووتی:- کوپی عبدالله کوپی عبدا لمطلب...

ئه مه یه ناو بانگی کهوا پهیدا ده بیته و... کۆتایی پیغه مبه ره کانه...
له خاکی ئیوه له چه رهم پهیدا ده بیته و، کۆچ ده کات و بۆ خاکی خاوه ن به ردی
ره شو و به خورما و به ناوێک ناوی لێ هه لده قولیت...
ئه ی گه منجه ناگا دارت ده که مه وه پنی بگه یته...

طه لحه ده لیت:- قسه کانی که وته ناو دلمو، گه رامه وه لای وشتره که م بارم تیکنو،
کاروانه کان له دوا ی خۆم جیه نیشت، به په له گه یشته مه وه مه که.
کاتیک گه یشته مه وه مه که، به که سوکارم گووت:-

ئاپا شىتىك پۇرى داۋە لە دۋاي ئىمە لە مەككە؟ گۈوتيان:- بىلى محمدى كۈپى
مەدالە دەلىت مەن پىنەمبىرم، كۈپى ابو قوجاھىش (ابۇبەكر) بە دۋاي كەتتۈرە.
مەلەكە گۈوتى:-

مەن دەمزانى ئەبۇبەكر، پىياۋىكى مەنمۇ لەسەرەخۇ و خۇشەويستە... ھەرۋەھا
بازرگانىكى بە ئىستىقامەت پەشتە، ئىمە خۇشمان دەۋىت، ھەز بە دىدەنى دەكەين
بە ھۇى ھەۋالى دەربارەى قۇرەيش و ئاگادارى لە بىنەمالەكانيان.
چۈرۈمە لاي و پىم گۈت:-

ئاپا ئەمە راستە مۇھەممەدى كۈپى ئەبۇللاھ بۈرۈ بە پىنەمبىر، تۇش دۋاي
كەتتۈرەيت؟!

ئەۋىش گۈوتى:- بىلى... ھەۋالى چۈنەمەنى پىنەمبەرايەتى بۇ گىرامەۋە دۋاي
لەكەردم مەنىش لەكەلى بىم بە مۇسلمان، مەنىش ھەۋالى راھىيەكەم پىگەياند، پىنى
سەيسۈرما و گۈوتى:-

(با بە يەكەۋە پۇۋىن و بۇ لاي مۇھەممەد ھەۋالى تۇى پىن بگەيەنەن، گۈتى لە تۇ
بەت چى دەلىت... بۇ ئەۋەى بىيىتە ئاۋ ئايىنى خوا...
مەلەكە دەلىت:-

لەكەلى چۈرۈمە لاي مۇھەممەد ئەۋىش ئىسلامى پىشنىار كەردم ھەندىكى لە قۇرئان
بۇ خۇندەۋە، مۇگىمى پىدام بە باشتىن شت لە دۇنيا و قىامەت...
خۇدا سىيىكى جۇش دام بۇ ئىسلام، مەنىش چىپۇكى راھىيى بۈسرام بۇ
گىپرايەۋە.

ئەۋىش زۇد پىنى دل خۇش بو، خۇشى لەبەر دەمۇچاۋى بەدىار كەوت...
پاشان لەژىر دەستى شاھىدى شەھادەى (اشھد ان لا الە الا اللە وان محمدأ رسول
اللە) پىرار دا...
مەن چۈرەمىنى ئەم سىكەسە بۈۈم مۇسلمان بۈۈم بە دەستى ئەبۇبەكر...

مۇسلمان بۈۈنى ئەم گەنجە قۇرەيشىيە ھەرۋەكو خىرايى بۈۈسك گەيشت بە نەزىك
كەسۇكارەكانى...

دايكى لە ھەمۇ كەس زىاتر دلى تەنگ بو بە مۇسلمان بۈۈنى، چۈنكە دايكى
ھىۋاي ۋابو ئەم گەۋراتى مەللەتەكەى بكات بە ھۇى ئەم سەفەتە بەرزەنەى لىنى بەدىار
كەوت بو.

*

*

*

میله ته که ی ههول و کۆششیان کرد بۆ ئهوهی له ئایینه که ی ههلیگێرنه وه به لام
 طه له حیا ی بینی وه کو شاخیکی سه رکesh له شوینی خۆی جوله ناکات.
 به لام کاتیک نا ئومید بوون له وه ی به خۆشی واز نا هینیت په نایان برد بۆ نازارو
 شه که نه جو پيسوا کردنی ههروه ک- مه سعود کوپی خه راش- ده گێرته وه و ده لیت:-
 کاتیک سه فار مهروه مان ده کرد، بینیمان خه لکیکی زۆر به دای گه نه جیک که وتوون
 ده سه ته کانی به ملی به سه تراینه وه و به دای دا غر ده نه و، پال به په شتی وه ده نه و، له
 سه ری ده نه ...

نا فره تیکی پیریش له دایان جوین ده دا و هاواری له سه ره ده کات...

گووتم :- مه سه له ی ئه م گه نه چه چی یه ؟!

گووتیان :- ئه مه (طه له حه کوپی عبیدالله) یه، له ئایینه که ی هه لگه پرایته وه و، به دای
 میرد مندالکی (به نی هاشم) که وتوو...

گووتم :- ئه ی ئه م پیره چی یه به دای وه ؟

گووتیان :- ئه مه سه به ی کچی حه ضره می) یه دایکی ئه م گه نه چه یه ...

پاشان نه وفل کوپی خوه یلد ناسرا و به شیری قو په ییش، هه لسا طه له حه کوپی
 عبیدالله ی به سه تاره به په تیك، ئه بو به کری سه دیقیشی له گه لی به سه تایه وه و، به
 به سه تراوه یی به یه که وه دایه ده سه ت به ره لایه کانی مه که که، بۆ ئه وه ی ئه شه که نه چه ترین
 نازاری به نه ...

له بهر ئه مه طه له حه ی کوپی عبیدالله و ئه بو به کری سه دیق ناسرا و به هاوشانی

یه که تر...

پاشان رۆژگار پۆیشته و، پوودا و هات و، طه له حه ی کوپی عبیدالله له گه ل پۆژگار قایم
 تر ده بو و، به لای گه وه رته رو مه زنتری له پنگای خودا به سه ردا ده که وت و، ئه ویش زیاته
 خزه مه تی ئیسلام و موسلمانانی ده کرد، تا کو موسلمانان نازناوی شه هیدی زیندوومان
 لی نا و پیغه مبه ر ﷺ بانگی ده کرد به طه له حه ی خه یرو، طه له حه ی سه خی و طه له حه ی
 به خشه ...

ئه م نازنا وانه ش هیچ نازنا ویکیان له ئه وی تریان په لپه پایه ی که مه تر نه بو و.

* * *

به لام داستانی ناسرانی به شه هیدی زیندو و ئه مه یه پۆژی ئوحد کاتیک موسلمانان
 شکان له گه ل پیغه مبه ری خوا ﷺ، ته نه ا یاز ده که سه له پیاوانی ئه نصار و طه له حه ی
 کوپی عبیدالله له موها جیران له گه لی مانه وه ... و ئه وانی له گه لی بوون هه ره ده که شان

(سەر دکه وتن) بۆ سەر چیا، کۆمەنیک له هاوبەش پەیدا کەرانى گەیشى به مەبەستى
 کوشتنى...
 پێغه مەبەر ﷺ فرمووی: - کى ئەمانەمان لەسەر لادەبات بۆ ئەوەى بێت بە هاوێرم له
 بەهەشت؟

طەلحە گووتى: - من ئەى پێغه مەبەرى خوا.
 پێغه مەبەر ﷺ فرمووی: - نەخێر، لە شوێنى خۆت بە.
 پیاویك له ئەنصارەكان گووتى: - من ئەى پێغه مەبەرى خوا...
 پێغه مەبەرى خوا ﷺ فرمووی: - بەلى، تۆ...
 ئەنصارىەكە جەنگى كرد تاكو شەهید بوو، پاشان پێغه مەبەر و ئەوانى لەگەلى بوون
 زیاتر هەلکشان (سەرکەوتن) بۆ سەر چیاىەكو دۆژمنە هاوبەش پەیدا کەرانى
 گەیشتنى و، فرمووی: - هیچ پیاویك نیه بۆ ئەوانە؟!
 طەلحە گووتى: - من ئەى پێغه مەبەرى خوا.
 پێغه مەبەر ﷺ فرمووی: - نەخێر، لە شوێنى خۆت بە.
 پیاویك له ئەنصارەكان گووتى: - من ئەى پێغه مەبەرى خوا...
 پێغه مەبەرى خوا ﷺ فرمووی: - بەلى، تۆ، پاشان ئەنصارىەكە شەرى كرد تاكو
 ئەمیش شەهید بوو.

پێغه مەبەر ﷺ بەردەوام بوون لە سەرکەوتنى بۆ سەر چیاىەكە، هاوبەش پەیدا کەرانى
 گەیشتن پێیان، بەم جۆرە ئەم قسانەى دەگوتەوهو، طەلحەش دەيگوت: - من ئەى
 پێغه مەبەرى خوا، پێغه مەبەرىش پێگای پێنە دەداو، پێگای پیاو ئەنصارىەكانى دەدا
 تاكو هەموویان شەهید بوون، کەسى لەگەل ئەمەیه وه تەنها طەلحە نەبێت هاوبەش
 پەیدا کەرانى گەیشتنە سەریان، بە طەلحەى فرموو: - نیستا، بەلى...
 پێغه مەبەر ﷺ ددانى پیرۆزى پێشەوهى شکاو نیوچەوانى پیرۆزى بریندار بوو،
 لیوه كانى تەقین و، خوین بە دەم و چاوى دا دەهاتە خوارەوه، تووشى ماندو بوونیکى له
 تاقەت بڕ ببوو، طەلحە - خوا لى پازى بێت - دەهات و دەچوو بەسەر هاوبەش
 پەیدا کەران تاكو لەسەر پێغه مەبەرى خویان لابەت پاشان دەگەرایەوه پێغه مەبەر کەمێك
 هەلیگرت له چیاىەكو، پاشان لەسەر زەوى دایناو، سەر له نوێ پروی کردەوه هاوبەش
 پەیدا کەران.

ئەو کارەى دووبارە کردەوه تاكو هاوبەش پەیدا کەران وازیان لى هێنان...
 ئەبۆبەکر دەلیت: - من و ئەبوعوبەیدەى کوپى جەرراح ئەو کاتە دور بووین له
 پێغه مەبەرى خوا کاتێك گەیشتنە سەرى بە مەبەستى فریاکەوتن، فرمووی: -
 من جێبەجێلن و بگەن بە هاوێر کەتان - مەبەستى طەلحە - بوو...

طەلحە ئەم کاتە خوین لە لەشی دەهات، ھەفتا و ھەندیک برینی لە لەش دا بوو لە
لیدانی شمشیر یان لیدانی پم یان لیدانی تیر...
ھەر ھەم دەستیکی-ناولەپی- ھەربووە، کەوتبوو و ناو چالیک و لە ھۆش خو
چو و بوو...

پێغەمبەر ﷺ لە دواى ئەم کارەساتە دەیفەرموو: -
(مَنْ سَرَّ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ يَمْشِي عَلَى الْأَرْضِ، قَدْ قَضَىٰ نَحْبَهُ فَلْيَنْظُرْ إِلَى طَلْحَةَ
بْنِ عَبْدِ اللَّهِ).

واتە: - ھەر کەسێک ھەز دەکات تەماشای پیاویک بکات دەپوا لەسەر زەوی، بەپراستی
خوا خۆشی دەوێت و بۆ خۆی دەباتووە یا تەماشای طەلحەى کۆری عەبیداللە بکات.
ئەگەر ئەبویەکرى صدیق-خوا لى پازى بێت- باسى جەنگى ئوحیدیان کردبا
دەیکوت: - ئەم پۆژە ھەر ھەموو بۆ طەلحە بوو.

* * *

بەلام نازناوی طەلحەى خەيرو طەلحەى سەخى و سەدەھا چیرۆک ھەیە
نمونەمان بۆ ئەمە طەلحە بازگانیکی مەزن و خاوەن سامانیکی زۆر بوو، پۆژیکیان
ھەندیک سامانی لە (حەسرموت) بۆ دیت نرخەکەى ھەفت سەد ھەزار درھەم دەبیئت
شەوی بەسەر ھات خەم و پەژارە داگیرت...

خیزانەکەى ام کلثوم کچی ئەبویەکرى صدیق لى دەچیتە ژوورەو و پى دەلیت: -
چیتە ئەى باوکى موھەممەد!!

لەوانەى لە لایەن ئیمە قەسەى خراپت بیستبیت!!
گوتى: - نەخیر، تۆ باشتەین خیزانی پیاوی موسلمانیت... بەلام ئەم شەوہ بیرم
کردەو و گوتم: -

پیاو چ گومانیک دەبا بە پەرەردگارى ئەگەر بى و بخەوێت و ئەم سامانەش لەمالى
بیئت...!!

خیزانەکەى گوتى: - بۆچی خەمى لى دەخوێت!!
ئەى کوانى ئەو پێویست و ھەزارانەى لە میلەتەکەت و نزیکەکانت!!
کاتیك بەیانیت کردەو دابەشى بکە بەسەریاندا، ئەویش گوتى: -
خوا پرەمەت پى بکات، تۆ پزگای پاست گرتووە و کچی پیاویکی پاستە پزگایت..
کاتیك بەیانى ھات سامانەکەى لەناو پەپۆ جامیکی گەورە کردو، دابەشى کرد
بەسەر ھەزارەکانى موھاجیر و ئەنصار...

ھەروەھا نمونەيەكى تىرىش لەسەر سەخاوەتى ئەم ياوەرە خوۆشەويستە پياويك
 ھاتە لای طەلھەى كۆپى عبيدالله داواى بەخشىنى لىكرد باسى ئەم خزمایەتییەى كرد
 كەوا پىكەوھەيان دەبەستىتەو، طەلھەش پىئى گووت:- ئەم خزمایەتییەى يەكك
 لەمەوپىنش باسى بۆ كردووم.

زەويەكم ھەيە عوسمانى كۆپى عەلفان بە سىئەد ھەزار داويەتى بەمن...
 ئەگەر ھەز دەكەيت بۆ خۆت بىت وە ئەگەر ھەز دەكەيت بۆت دەفروشم بە سىئەد
 ھەزارو نرخەكەت پىئەبەخشم...

پياوھە گووتى:- بەلكو نرخەكەم دەوئىت، ئەوئىش نرخەكەى پىئەبەخشى...
 ئىنجا ئەم نازناوانەى بەخشا بە طەلھە لىئى پىروژ بىت و بىت بە چرا گۆرەكەى
 بۆ ھوناك كاتەو تاكو پۆزى دوايى -انشاء الله- ئىمەش بە ديدارى دەگەين...
 لىرەدا دىئە سەر باسى ئەم فیتەيەى داواى شەھیدبوونى ئىمامى عوسمان-خو
 لىئى پازى بىت- كۆتايى بە ژيانى دەھىنئىت.

لىرەدا پاش ئەمەى جولەكەو تازە موسلمان و دوو ھەزار قەين لە دلەكان كەوا دوژمنى
 شاواوھى ياوەر و بىنەمائەى پىغەمبەرى خو ﷺ بوون ھەلسان بە گىرانى ئاژاوەو فیتە
 بۆ لاوازکردنى خەلافەتى ئىسلامى، ئەوھو طەلھەش وەكو بىروپاى سەرتاپاى ياوەرە
 بەرزەكانى پىغەمبەر ﷺ لایەنگىرى ئەم موسلمانانەى كرد كەوا بەلگەدار بوون بەرامبەر
 ئىمامى عوسمان و داواى چاكوڤدان دەكرد...
 ئىنجا لىرەدا پىرسىارىك ھەيە ئايا طەلھە دەبىت پازى بىت بە كوشتنى ئىمامى
 عوسمان؟
 وەلامەكەى نەخىر...

ئەگەر ھاتوو بىزانىبايە ئەم ئاژاوەچى قەين لە دلانە كۆتايى دىنن بە شەھیدکردنى
 ئىمامى عوسمان بەم جۆرە دەست درىژىيە بىوژدانانە بە ھىچ جۆرىك لایەنگىرى ئەم
 كارەى نەدەكرد، بەلام ئەم لە سەرەتادا بە نىيازى ئاگادار كردنەو، لایەنگىرى كردن.
 پاش شەھیدکردنى ئىمامى عوسمان-خو لىئى پازى بىت- ئەوھندى پىئەچو
 موسلمانان لە شارى مەدىنە بەيەتەيان دا بە ئىمامى عەلى يەكك لەوانەى پازى بوو بە
 ئىمامى عەلى-خو لىئى پازى بىت- طەلھە و زوبەير بوون، تاكو ھەردووکیان پىنگايان
 پىئەرا بەنىازى پۆششتەيان بۆ مەككە بۆ ھومرە...
 پاشان لە مەككە ھوى كەردە بەسرا، لە كاتىك ھىژنى زۆر كۆكراپۆوھ بۆ
 سەندنەوھى تۆلەى ئىمامى عوسمان...

ھەروەھا ھوداوى (الجمل) ھەردو چىن، چىنى داواكار بە خوئنى عوسمان و
 چىنەكەى تر لایەنگىرى ئىمامى عەلى بوون...

ئىمامى على - خوا لىنى پازى بىت - ھەر كاتىك بىرى لەم كارەساتە دەكرەو كەوا
ئىسلام و مۇسلمانان بە ھۆى ئەم دووبەرەكى يە ترسناكە تووشى بوونە، خەمى زياتر
دەبوو و، فرمىسكى بۇ ھەلە پىشت، بەم جۆرە تووشى گىژاۋىكى خەمگىن بىبوو...
بەناۋى ئەوھى خەلىفەى مۇسلمانان بوو نەيدەتوانى و، مافى ئەم نەبوو چاۋپۇشى لە
ھەر ھەلگە پانە ۋە يەك بىكرىت لەسەر دەۋلەت، يا خود ھەر دەست درىژىەكى چەكدار
بىكرىت لەسەر مىرى...

ھەر ۋەھا كاتىك ھەلدەستا بە كوژاندنە ۋەى ئەم جۆرە ھەلگە پانە ۋە، لەسەر پىنوئىست
بوو بەرەنگارى براۋ ھاۋپى كانى و شوئىنكە وتوانى ئايىن و پىغەمبەرەكەى بىيئە ۋە،
ئەوانەى بە درىژاۋى ژيانان لەگەلى شەپيان كرد لەگەل سوپاى ھاۋبەش پەيدا كەران، بە
يەكەمە لەژىر ئالەى يەكتا پەرستى جەنگى خزم و نژىكە كانى خۇيان كىرە ۋە بىبوون بە
براى يەك بەلكو براى پىشتى.

ئىنجا دەبىت ئەمە چ گىژاۋىك بىت؟ چ بەلەيكى گەرە بىت؟
ئىنجا بۇ پىزگار بوون لەم گىژاۋە، پاراستنى خۇيىنى مۇسلمانان ئىمامى على ھىچ
پىنگايەك نەما پەناى بۇ نەباۋ ھىچ تەكايەك نەما پەيوەندى پىنەكات....
بەلەم ئەم تازە مۇسلمانەى كەوا ھاتبوونە ناۋ ئىسلام بە ھۆى فەتە كىرە ۋە لە
سەردەمى ئىمامى عومەر بوون بە ئاگرى ئەم ئاۋاۋە ۋە ھەتا دەھات ئاگرەكەيان گەرم
دەكرە ۋە ئاۋاۋەكەيان گەرە دەكرە...

ئىمامى على زۆر گىريا كاتىك بىنى داىكى پىوادارن - عائىشە - لەناۋ كەژاۋەكەى لە
سەرەتاي سوپاكە ۋە ھاتوۋە بۇ جەنگ كىرەن...
كاتىك لە ناۋەندى سوپاكە تەلەكە و زوبەيرى بىنى - ھەردوۋ ھەۋارى پىغەمبەرى
خەۋا...

بانگى كرد تەلەكە و زوبەير بۆى دەرىچەن، دەرىچوون تاكو لموزى ۋەلاخەكەيان بە
يەكتر كەت بە تەلەكەى گووت:-
(ئەى تەلەكە، ئايا بە خىژانى پىغەمبەرى خەۋا ﷺ ھاتوۋ جەنگ بەكەيت و،
خىژانەكەى خۇشت لەمالە ۋە شارەتە ۋە...؟)..
پاشان گووتىە زوبەير:- ئەى زوبەير:-

(سۆيىدەت بە خەۋا دەدەم، ئەم پۇژەت بەياددا دىتە ۋە پىغەمبەرى خەۋا ﷺ بەلات دا
تەپەرى و منىش لە فلانە جىگا بووم، پىغەمبەر پىنى فەرموۋى:- ئەى زوبەير، ئايا
(على) ت خۇش ناۋىت؟
گووت:- من كۆرە خال و ئامۇزاي خۇم خۇش نەۋىت، لەگەل ئەۋەش يەك ئايىن...؟؟
بە تۆى فەرموۋ:-

ئەى زوبەير، بەلەم سۆيىدەت بە خەۋا تۆ جەنگى لەگەل دەكەيت و تۆش ستەمكارىت) 11...

زوبهیر- خوالئی پازی بیټ- فرمووی:- بلی ئیستا به یادم دا دیتهوه، من له یادم کردبوو، سویند به خوا شهرت له گهل ناکهم...

زوبهیر و طهله له م جهنگه خو به خو بییه گه پانه وه و به شداری جهنگیان نه کرد... له م جهنگه به ته وای دلیان هلقه ناو بر واییان پئی نه ما، کاتیک بینیان به چاوی خو یان (عمماری کوپی یاسر) جهنگ دهکات له پرزی ئیمامی علی، فرمووده ی پیغه مبهری خویان عليه السلام به یاددا هاتهوه بۆ عمار:-
(تَقْتُلُكَ الْفَنَةُ الْبَاغِيَّة)...

واته:- چینیکی یاخی بوو دهتکوژن... ئینجا نه گهر عمار له م جهنگه به شداریوو و کوژا که واته طهله به شداری جهنگیکی ناهق و یاخی بووی کردوه...
طهله و زوبهیر له م جهنگه کیشایانه وه، به لام سه د ناخ و مه خابن ژانیان کرد به نرخی کیشانه وه کهو، ناخیری ژانیان خیر بوو و پلهی شه هانه تیان و ده دست هینا.
هرچی زوبهیر بوو پیایک به ناوی (عمری کوپی جرموز) به نهینی له نوێژدا تیرۆری کرد...!!!

به لام هرچی طهله بوو (مه پوانی کوپی حه کهم) تیریکی بۆ هاویشت و کوژی به ژانی پر خیر بهر کهت و جیهاد له پیناوی خوی هینا...
ئه وه بوو پینش ده ستپیکردنی جهنگه که له بهر سۆزو خوشه ویستیان بۆ ئیمامی عوسمان- خوالئی پازی بیټ- به دهنگیکی پر له گر یانه وه طهله ده یگووت:-
(اللهم خذْ مني لعثمان اليوم حتى ترضى)...

واته:- په روهر دگارا له م خیزانه ی همه، نه مژکه لیم وهر بگره تا کو پازی ده بی.
طهله و زوبهیر ئه و کاته ی پو به پو بوونه وه له گهل ئیمامی علی پاستیان بینیه و خاکی جهنگیان جیهیشت و شه هاده ت بوو به زه خیره یان...
نایا پیغه مبهری خوا عليه السلام نه یفرموو:-
((هَذَا مِمَّنْ قُضِيَ لِحُبِّهِ، وَمَنْ سَرَّهُ أَنْ يَرَى شَهِيداً يَمْشِي عَلَى الْأَرْضِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى طَلْحَةَ))...؟؟

واته:- ئه وه یه کینکه له مانه ی خوا خوشی ده ویت و بۆ خۆی ده باته وه، هر که سینک حه ز دهکات ته ماشای شه هیدیک بکات له سه ر زه وی ده پوات، با ته ماشای طهله بکات...

به م جوړه شه هید کوژی به ژانی هاتو، پو وادی جه مه ل کوژی پین هاتو... دایکی به واداران- عایشه- خوالئی پازی بیټ- بۆ پوون بۆ وه پله ی له کاره که ی کردووه ئیمامی علی- خوالئی پازی بیټ- به هه موو شیوه یه کی جوان و ریز لخنراو عایشه ی دایکی به ئی کردووه بۆ شاری مه دینه...

کاتیڭ نیمامی عهلی ته ماشای شه هیده کانی جهنگی کرد له لایه نگی رانی خوی و دژه کانی، نه وه بوو نویژی له سهر کردن...

کاتیڭ ته وایو بوو له به خاک سپاردنی طه لحه و زوبه یر مالئاوایی لی کردن بهم ووشه به پیزانه کوتایی بهم ووشانه هات:- من تکاکارم له خودا من و طه لحه و زوبه یرو عوسمان له وانه بین خوار دهره قی فرموونه:-

﴿وَلَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّقَابِلِينَ﴾ (الحديد ٤٧)

پاشان به دلیکی پاک و خه مگینه وه نیمام گووتی:-

(بهم گوئی یانه ی خۆم گویم له پیغه مبهری خوا ﷺ بوو فرموویه تی:-

((طلحه و زبیر، جاري في الجنة))..

واته :- طه لحه و زوبه یر هاوسیمن له به ههشت..

خوای گهره له چه واری و یا وهری پیغه مبهری خوا طه لحه ی کوپی عبیدالله ته میمی رازی بیئت و با نیمه ش ئەم ته رزه پیاوانه بکهین به سه رمه شق و بو په ند وه رگرتن و ئامۆزگاریه به سووده کانیان ... آمین.

زوبهیری کوری عهوام

(هه موو پیڤه مبه ریک جهواری هه بووهو

جهواری من زوبهیره) پیڤه مبهیری خوا ﷺ

زوبهیری کوری عهوام

هەر پیغه مبهریک حهواری هه بووه و حهواری من زوبهیره

پیغه مبهری خوا ﷺ

(صفیه)ی دایکی زوبهیر دهستی ده دا شوپکیکی دارخورما په لاماری دههینا سر زوبهیر، هاواری له سر دهکرد کهوا وره پوخوا نه بیئت بهرامبه کاره سات، زوبهیریش به دهسته کانی پاریزگاری له خۆی دهکرد به بێ نهوهی بگرییت و ناخ و ئۆف بکات چونکه دهیزانی نه گهر نه کاره بکات نهوا دایکی زیاتر دهیداته بهر شوپکان و زیاتر لئی توپه ده بیئت...

ئینجا ههره لهم ساتهوه زوبهیر بهیاری دا سهر شوپ نهکات بۆ هیچ مرقۆیک هه چهنده به هیژو تواناش بیئت.

(صفیه) به ره بهر داده مرگایه وه زانی له لیدانی زوبهیر دههینا، بهم جوړه په روه ردهی زوبهیری دهکرد له سر ناخۆشی و کاره سات، تاكو وابکات خهك ناچار بیئت دان بهینن به نازایه تی و به هیژی کوپه که ی و حیسابی بۆ بکهن...

پۆزیکیان زوبهیر هات بۆ لای دایکی نهویش له باوهشی کردو تیرتیر ماچی کرد، له بهر نهوهی شه پی له گهڵ هاوشانیکی خۆی کرد بوو قاجی شکاندبوو و به زهوی دا دابوو. زوبهیر له گهڵ بچوکی ته مهنی توانی پزێ خۆی بسهلمینن به سر هه موو خه لکی (مه که) و کوپه یشیه کان ناچار بکات پزێ لێ بنن به هۆی نازایه تیه که یه وه و هه زاره ها حیسابی بۆ بکهن... زوبهیر له گهڵ نه نازایه تیه ی هه یبوو جیگا و شوینیکی برقه داری هه بوو کهوا له بنه ماله یه ک پیرۆز و پزێ لێ گراو بوو له لایه نی پله و پایه ی کۆمه لایه تیه وه، باوکی (عهوام کوپی خوه یلید) برای (خه دیجه ی کچی خوه یلید) بوو خیزانی پیغه مبهر ﷺ کهوا گهره ی ئافره تانی کوپه یش بوو له بنه ماله ی ره وشت و سامان و جوانیدا...

دایکی (صفیه ی کچی عبدالمطلب) له په چه لیه کی نه وه ی هاشم بوو، خوشکی گهره ی شه هیدان (حه مزه) ی مامی پیغه مبهری خوا ﷺ، نهو ئافره ته ی له پۆزی خه نده ق په لاماری برده سر نه م جوله که ناپاکه ی نیازی خراپه ی هه بوو به لایان دا تیپه پی، له کاتی که دا یاره کان هه هه موویان له گهڵ پیغه مبهری خوا ﷺ خه ریک بوون به کاری جهنگ نه وه بوو له نه جامدا توانی جوله که نه فرین لیکراوه که به دۆزه خ شاد بکات. باوکی زوبهیر دارتاش بوو، به لام نه م پیشه یه زوبهیر خوی پیوه نه گرت، به لکو هه زی به گوشت فرۆشی دهکرد دوکانیکی کرده وه و تییدا کاری دهکرد، کهل و په له کانی بریتی بوو له چه قو و بازرگانی کردن به گوشت و خوین...

پۇرۇنكىيان ھاۋىيى كەي ئەبۇبەكر-خوالىنى پازى بىت- دىت بۇ لاي و باسى كارىكى
 زور گەۋرە لىلا دەكات و زوبەيرىش بە ھەموو ھەست و نەستىكەۋە گۈيى بۇ شىل
 دەكات، بەم جۈرە زوبەير ھەست دەكات بە كاردانەۋە قىسەكانى كەۋا شتىك لە وىزدانى
 دەخولىتەۋە، موژۇك بە لەشىدا دەھىنىت و، بەم ھۆبەۋە خوڭىن لە شادەمارەكانى
 دەجولنىت و لە تاۋان گەرم دادىت خەرىكە دەمارەكان بىتەقىنىت...

پاشان لەگەل ئىمامى ئەبۇبەكر پىك دەگەۋىت كەۋا لە كاتى نىۋەشەۋدا بە يەك بگەن و
 بە يەكەۋە بچن بۇ لاي (محمەد كوپى عبدالله) واتە كوپى خالى و مىردى پىلكى بۇ ئەۋەي
 لەزىر دەستى موسلمان بىت...

زوبەير كاتەكانى رۇزى بە كرىن و فرۇشتن بەسەر دەبىرد و لەگەل ئەمەشدا لە
 جىھاننىكى ترمەلەي دەكرىد دور لە بوۋنى خەلك، ھەر كە پۇژ تەۋاۋ بوو شەۋ داھات
 زوبەير ھەستى دەكرىد كەۋا وەكو بلىنىت كابوسىك لە خەم و خەفەت بەرۋكى بەرداۋ
 پەۋىر، بە پەلە گەپايەۋە بۇ مالىۋە ئەندامەكانى لەشى تىكچوو بوو و، جل و بەرگى ئىش
 كرىدى گۈپى، بەلام... ھەتا ئىستا دلەكوتى و لىدانى لەش بەرۋكى بەرنەداۋە لەگەل
 ئەۋەي زىاترىش لە خەلك موھەممەد نەناسى و بەھۋى خزمایەتپەۋە پەيۋەندى پىنى
 ھەپەۋ لىنى نىزىكە...

بەلام لەگەل ئەمەشدا گومانى تىا نىيە خۇي ئامادە دەكات بۇ كارىكى زور مەزىن...
 زوبەير لەم كاتەدا تەمەنى لە شازىدە سالان تىپەپى نەدەكرىد پىۋىكى پەشتالە و بەژىن و
 بالا مام ناۋەندى نىشانەي ئازاپەتى و قارەمانىيەتى لە پوخسارى بەدى دەكرىد...

زوبەير لەمال چوۋە دەرۋە بەبى ئەۋەي خەلك لە نىيازى بگەن و چوۋە لاي ئىمامى
 ئەبۇبەكر، پاشان بە يەك پۇيشتن بۇ لاي محەممەد ﷺ كەۋا زور بە گەرم و گۈپى
 بەخىراتنىان كرا.

زوبەير موسلمان بوو و بىراۋى ھىنا بە يەكتاپەرستى و بە پەيامى موھەممەد،
 زوبەيرىش لەۋانە نەبوو موسلمان بوۋنەكەي بشارىتەۋە بەبى ئەۋەي ترس و بىم
 بىگرنىتەۋە.

مامى نەۋفل بە موسلمان بوۋنى زوبەيرى زانى بانگى مالىۋەي كرىد لە سەرەتادا
 لىسەي نەرمى لەگەل كرىد بۇ ئەۋەي پەشىمانى بگاتەۋە لە ئايىنەكەي، ھەرچى زوبەير
 بوو سوور بوو لەسەر پىگاكەي و بىپارىدا كۆل نەدات...

ئەۋەبوو مامى، زوبەير بەستايەۋە لەناۋ خەسىرىك لولىداۋ پاشان بە دوگەل
 لىنگىدا بۇ ئەۋەي ھەناسەي تەنگ بىت و زىاتر ئازارى بدات، ھەرۋەھا خوارىد و
 خوارىدەۋشى لىقەدەغەكرىد، بەم جۈرە زىادەپەۋى كرىد لە ئازاردان و ئەشكەنجە، بەلام
 لەم جۈرە ئازار و ئەشكەنجەيە كارى لە زوبەير نەدەكرىد...

لهبهرئەوهی زوبهیر ئەوهنده بئەهیز نهبوو بگات به پلهی خۆیهدهست دانهوه تهنها
ئەوه نهبیت پێزی له مامی دهناو دهستی بۆ درێژ نهدهکرد بۆ هیچ تۆلهیهك و ئیتەر ئارامی
گرت لهسەر ئەم ئازارانهی پێی دهكوت لهژێر دهستی...

شەر كه مامی زانی ئازارو ئەشكهههه دادی زوبهیر نادات لێی ئانومید بوو له
كهپانهوی بۆ كۆمهلی هاوبهش پهیداكهرا له بهندکردن، ئەوهبوو ئازادی كردو ئیتەر
خۆی لێ بئانگا كرد، پاش ئەوهی زوبهیر پێی دهكوت:-
(لا... والله لااعود للكفر أبداً)...

واته:- (نهخێر، سویند به خوا، به هیچ جۆرێك ناگهێمهوه بۆ كوهر)..
بهه جۆره زوبهیر لهسەر پێگای ئیسلام بهردهوام بوو.. لهگهڵ موسلمانان كۆچی
كرد بۆ حهبهشه...

✓ له حهبهشه پووداویك پوویدا زوبهیر پالەوانی ئەم داستانه بوو، كهوا چینیك له
ناحهزهكانی نهجاشی دهیانویست دهست بگرن بهسەر دهسلات و نهجاشی ناچار بکهن
بۆیان مل كهچ ببیت، ئیتەر ههردوو چینە ناكوكهكه دوژمنایهتیان گهیشته سنووری
شهركردن، ههرجی موسلمانە كۆچكردووهكان بوو حهزیان له مانهوهی نهجاشی دهکرد
لهبهرئەوهی پێزی لێنابوون و چاودێری میوانداری دهکردن و دهپیاراستن..

بهلام ههز کردنهکیان نهگهیشتبوه ئەم سنووری یێنه ناو شهركێ دوژمنهكانی
نهجاشی، مانهوهو تهماشای ئەنجامی شهركهکیان دهکرد...

له شهوێکی تاریك دا كهوا جهنگ گهرم ببوو له نیوان ههردوو چینە شهركهكه
موسلمانان ههستیان به ناخۆشی دهکرد له خوا دهپارانهوه خوای گهوره سهرکهوتن
بنیوێت بۆ هاوپیکیان، لهه کاتانهدا یهکیکیان گووتی:- کێ هیه له ئێمه ههوالی
جهنگمان بۆ بهینییت؟

ئەوهبوو سوارچاکی لهخۆبردو و قارهمان زوبهیر خۆی تهرخان کرد بۆ ئەم کاره،
ئەوهبوو دوو مهسکهیان بۆ پڕ له ههوا کرد و خستییه بن ههنگلی و خۆی هاویشته ناو
ئاوی (نیل)هوه تاكو گهیشته گۆرپهپانی جهنگهكه، بهه جۆره تهماشای شهرو
پێكدادانهکی دهکرد له کاتیکدا خۆی ههشار داوو له ئێو كهلاهیهك، خۆی شاردهبووه
له تاریکی شهوه زهنگ دا، کاتیک جهنگهكه کۆتایی هات، زوبهیر به ئهسپایی به پهلوه
گهراپهوه، كهوا مزگینێ سهرکهوتنی لهگهڵ خۆی ههلگرتبوو ههوالی ئەم سهرکهوتنه
مهزنهی به موسلمانە چهساوهكان دا..

✓ پاش ئەوهی موسلمانەكان له حهبهشه گۆی بیست بوون به موسلمان بوونی عومهری
كوهری خهطاب و حهزهی كوهری عبدال مطلب-خوا لێی پازی بیت- گهپانهوه مهككه،
بهلام کاتیک گهپانهوه بینیان قوهرهیش ههروهك جارانی پێشوو لهسەر لاملی ههلوسته
تووندهکانیان و لهگهڵ ستهم کردنیان له موسلمانان...

زوبهیر گه پایمه سه کاره که ی و دوکانه که ی...

روژنکیان زوبهیر گوئی له ههوانیک ده بیئت ویزدانی دهه ژینیتسه وه زور پرسی مهله دستیت ههوالدهمرکان ههوانی کوژرانی پیغه مبهیری خوا ﷺ دههینن، زوبهیر هاره که ی به جی دهه یلئت و شمشیره که ی ههله گریت، دهوا بهرو سهروی مهکه و ههوانی له ههله دستیت قهله بالفی خهک ده بریت و تاکو دهگات به پیغه مبهیری خوا ﷺ به ساغو سهلامهتی، پیغه مبهیری خوا ﷺ لهم شیوه یی زوبهیری لا سهیر بوو و پرسیری له کرد:-

-له ی زوبهیر چیته؟

لهویش گووتی:- وا ههوالم پیگه یشت که تو لیدراوی...

ئینجا پیغه مبهیری خوا ﷺ دوعای بۆ کردو لهگهله دوعاگردن بۆ شمشیره که ی... روژ به روژ زوبهیر بههیز دهبوو زیاتر شیت و شهیدای ئیسلام دهبوو، کاتیک پیغه مبهیر ﷺ لهههوانی به موسلمانان دا به کوچ کردن بۆ مه دینه زوبهیری کوپی عهوام لهگهله کلچکردوو دهکان بۆی دهوچوو له شوینیک خستیان بههوانی (العصبه) له (قباء) له نزیک مه دینه...

بهه جوره زوبهیر به گواستنه وهی له مهکه بۆ مه دینه قوئاغیک نوئی له ژبانی دهستی پیکرد کهوا خوی ئاماده کرد بۆ جیهادی ینگای خوا، بوو به سوارچاکیک له سوارچاکانی موسلمانان کهوا پیغه مبهیری خوا ﷺ لهوپی بپوایی متمانه ی پنه کرد، لهههش سهیر نیه به هوی لهم کاره چاكانه پیغه مبهیری خوا ﷺ پاداشتی بداته وه به بههشینی چهند پرویه ریک له زهوی زار و پازی بیئت له ههلسوکه وتهکانی...

ئهگه گر گۆره پانی بهدر ژماره یه که له گهوره یاههوانی ئازاو سوارچاکانی تیندا بهدی بکرت، ئەوا زوبهیری کوپی عهوام به هوی بپوا به هوی بپوایی بههیزه کهیه وه تیندا دههینرا بهه دوو سیفه ته وه:-

یه که میان:- زوبهیر- خوا له ی پازی بیئت- (عهمامه) یهکی زهردی لهسهری خوی ئالاند بوو له لای راستی سوپای موسلمانان بوو، لهم پۆردها فریشتهکان له شیوه ی لهم (عهمامه) زهرده دههاتنه خواره وه، پیغه مبهیری خوا ﷺ فهرمووی:-
(لَقَدْ نَزَّلَتِ الْمَلَائِكَةُ عَلَى سَيِّمِ الزَّبِيرِ).

واته:- به راستی فریشتهکان لهسهر شیوه ی زوبهیر دینه خواره وه.

دووهمیان:- زوبهیر توانی لهم پۆردها ژماره یهکی زور له بن باوه مرهکان بکوژیت و شمشیرهکان به غه نیمهت بگریت و، دوو برینی گهوره ی له لهشی بکهویت، یهکیک لهههانی به دهستی ئەوا کوژرا بریتی بوون له:- مامی (نهرفهله کوپی خوه یه لید) و (هوبهیده ی کوپی سهعیدی کهپی عاصی کوپی ئومه یه)...

له پۇژى (نوح) دا زوبه بر يه كيك بوو له مانه ي وهكو شير له شوينى چه سپاو بهرگريان كرد له پيغه مبهري خوا ﷺ له شمشير و پم تيرى دورژمن پاراستيان و په يمانى مردنيان له گهل به ستا...

پيغه مبهري ﷺ له كاتى جهنگ دا بينى پياويك له بن باوه پان پاست و چهپ كهوتوته ناو موسلمانان و دهيانكوژيت پيغه مبهري ﷺ فرموي:-
- نه ي زوبه ير بوى هلسه.

زوبه ير بوى نه وه ي دهستى بيگاتى چوه سر گردنيك و خوى بوى ناماده كرد و پاشان خوى بوى پياوه كه هاويشت له سر گردنه كه خور بوونه وه تاكو كهوتنه سر زهوى، زوبه ير كهوته سر سينگى پياوه كه و كوشتى...

همه مو جهنگ و ديمانگان له گهل پيغه مبهري خوا ﷺ بينى، پتر له همه مويان جيگاي زوبه ير له گهل پيغه مبهري ﷺ له همه مو جهنگ و ديمانگان ديار بووه، له بهر نه وه ي سوارچاكي زور به جهرگ بووه هيواي موسلمانان بوو.

له (قریظة) گواستيه وه بوى خه يبر پاشان بوى هتحي مه كه يان بوى حونه ين.
له پۇژى حونه ين زوبه ير به ناشكرا په كه ي له سر ملي خوى دانابوو و، په پوكيكي سووري له نيوچه واني خوى نالاندبوو، گوړه پاني جهنگ له ژير پنى ده لهرزي و سوارچاكان له ژير دهستى هله دهاتن، يه كيك له بن باوه پان گووتى:-

(ئمه زوبه يري كوپى عوامه، سويند به لات ده مانگاتى ئنجا بچه سپين، زوبه ير بهر ده وام له بن باوه په كاني دها تاكو شوينى خويانيان پى به جديده يشتن...

بهم جوړه ئمه كاري زوبه ير بوو له جهنگه كان دهگه را به دواي مردن و مردن له بهري هله دهات، هيچ شوي نيك نه مابوو له له شي شوي نه واري تيرو پم و شمشيري پيوه ديار نه ييت و ويشامى شهرفى جهنگى پيوه هله نه واسري له پيناوي جهنگ له ريگاي خوداو بهر زكر دنه وه ي وشه ي به كتاپه رستى و له ناو بريدنى وشه ي بن پړوايى...

له زوبه ير نه وه نده به دواي شه هادوت دهگه را ته ناهت هيوخوا بوو بوى كوپه كاني بوى نه وه ي شهيد بن له ريگاي خوا، هروكه ناوي كوپه كاني به ناوي ياوه ره شه هيد هكان ليئا بوو.

عبداللهى كوپى زوبه ير- به ناوي ياوه ري شه هيد عبداللهى كوپى جه حشو، مونذر به ناوي ياوه ري شه هيد مونذرى كوپى عمرو عروړه به ناوي ياوه ري شه هيد عروړه كوپى عمرو، حمزه به ناوي ياوه ري شه هيد حمزه ي كوپى عبدالمطلب، جعفر به ناوي ياوه ري شه هيد جعفرى كوپى عبدالمطلب، موصعب به ناوي ياوه ري شه هيد موصعبى كوپى عومير و، خالد به ناوي ياوه ري شه هيد خالدى كوپى سه عيد.

زوبهیر به هۆی ئەم کردووە چاكانەى بۆ خودا پیغه مبهى خوا ﷺ مزگینى بههشتى له سهى دونیا پى داو، یهكێك بوو له مانەى دهستى راویژى له هەردوو باڵى سپاسى و عهسكەرى پێكدههێنا بۆ خەلیفهى پیغه مبهى خوا ﷺ ئەبویهكرى صدیق... نەره بوو گهورهترین ئاستى نیشان دا له جهنگى هه‌لگه‌پاوه‌كان تاكو هۆزه‌كان گه‌پاوه‌ ژێر ئالای ئیسلام.

كاتێك خەلیفه صدیق سوپای به‌پێكرد بۆ فه‌تخى شام، زوبهیر یهكێك بوو له سه‌ركرده‌كانى كه‌وا مه‌زترین به‌شى به‌دهست هێنا له سه‌ركه‌وتن له جهنگى یه‌رموك، كه‌وا لێپرسراوه‌تى یهكێك له لیواكانى وه‌رگرت ژماره‌ى خۆى له هه‌زاره‌كه‌س ده‌دا ئەوه‌بوو له كاتێك موس‌لمانان تاسا بوون له زۆرى سوپای دوژمن، زوبهیر كۆپى شیرینه‌كه‌ى عه‌دالەى له پێشه‌وه‌ى خۆى داناو به‌ وڵاخه‌كه‌ى پزى دوژمنانى ب‌پى تاكو گه‌يشته‌ ئۆلتایى ئەوه‌بوو بریندار بوو به‌ برینىكى قۆل...

زوبهیر له‌گه‌ڵ عومەرى كۆپى خه‌طاب گه‌پاوه‌ مه‌دینه‌ پاش ئەوه‌ى توانیان بچنه‌ ناو ئودس و به‌ پێكه‌وتن فه‌تخى بكه‌ن...

پاش ئەوه‌ى عومەرى كۆپى عاص پ‌وى كرده‌ میسر بۆ فه‌تخ كردنى زۆر له‌ ناوچه‌و شه‌اره‌كانى رزگار كرد، ب‌پى ژماره‌ى سه‌ربازه‌كانى سى‌هه‌زارو پینچ سه‌ده سه‌ربازه‌ به‌شى ئەوه‌ ئاكان بۆ به‌رده‌وام بوونى له فه‌تخ كردنى هه‌موو میسر چونكه‌ هه‌ر شوێنىكى فه‌تخ كرده‌با ده‌بوايه‌ كۆمه‌لىك له‌ مو‌جاهیدانى له‌م شوێنه‌ جی‌پینشبا، داواى له ئیمامى عومەى كرده‌ فریای بکه‌وێت ئەویش زوبهیری كۆپى عه‌وامى له‌سه‌ر دوا‌زده هه‌زار مو‌جاهید بۆ په‌وانه‌ كرده‌ كه‌وا گه‌وره‌ یاهه‌رانى نموونه‌ى (مقداد كۆپى (سود) و (عباده كۆپى صامت) و (مسلحه كۆپى م‌خ‌د) و (خارجه كۆپى حو‌ذ‌ال‌ه‌)ى له‌گه‌ڵ بوو.

زوبهیر به‌رده‌وام بوو له‌ پ‌و‌یشتن تاكو گه‌یشته‌ به‌ سوپای موس‌لمانان ئاب‌ل‌و‌قه‌ى قه‌لا‌ى (هابلیون)یان دا به‌لام ده‌سته‌ وه‌ستان بوو له‌ پ‌زگار كردنى له‌به‌رئ‌ه‌وه‌ى زۆر به‌ به‌ه‌یزى و مه‌ه‌كه‌مى دروست كرابوو به‌هۆى بورجه‌ به‌رزه‌كانى، پ‌یش ئه‌وانیش زۆر له‌ ه‌یرش به‌ره‌كان نه‌یان‌توانى بوو بچنه‌ ناو ئەو قه‌لا‌یه‌...

ئەوه‌بوو ئەم گه‌ما‌پ‌و‌یه‌ چه‌فت مانگى برد، زوبهیر ب‌پى كرده‌وه‌ كه‌وا نه‌گرتنى ئەم قه‌لا‌یه‌ نا‌ئ‌و‌م‌ید‌ى و مه‌هل له‌ د‌لى مو‌جاهیده‌كان دروست ده‌كات، ئەم كاره‌ پ‌ی‌و‌یستى به‌ ه‌یرش بردن هه‌یه، له‌ كۆبوونه‌وه‌یه‌كى عه‌سكەرى له‌گه‌ڵ سه‌ركرده‌ سه‌ربازه‌كان زوبهیر گ‌و‌وتى:-

(من گیانى خۆم ده‌به‌خشمه‌ خودا، تكام وایه‌ خواى گه‌وره‌ سه‌ركه‌وتن ب‌ن‌ی‌زى بۆ موس‌لمانان بۆ گرتنى ئەم قه‌لا‌یه‌) پاشان پ‌یلانى خۆى پ‌یش‌نی‌ارى هه‌موویان كرده‌ هه‌ندى‌كیان ئەم پ‌یلانه‌یان وه‌رنه‌گرت، به‌لام زوبهیر سوور بوو له‌سه‌ر به‌ج‌ی‌گه‌یان‌دن پ‌یلانه‌كانى و له‌ كۆبوونه‌وه‌كه‌ چووه‌ د‌ه‌ره‌وه‌...

پاشان بانگی موحایده کانی خۆی کردو، داوای ئاماده باشی لێ کردن...
 پاش ئهوهی تاریکی شهو زگی داو پووی زهوی رهش کرد، خۆی و سهربازه کانی
 قاندرمه یان ئاماده کرد بۆ ئهوهی پێی به سههر قهلایه که بکهون له لای بازاری (حمام)
 پاشان به ئهسپایی وهیمنی و به سههر قهلاکه سههرکهوتن...

ههروهها وشه ی نهینی له نیوان شهو موحایده کانی (تهکبیر) لێدان بوو به
 دهنگیکی بهرز، ههر که موحایدان گۆی یان له جاپی (الله اکبر) بوو به یهك دهنگ به سههر
 قهلاکه سههرکهوتن به هۆی قاندرمه کانیان ئهوه بوو ههر یهکێک له موحایدهکان دهیویست
 له پیش براکهی بگاته سههر قولاکه بۆ ئهوهی ناوی خۆی له لیستی سههرکهوتوان تۆمار
 بکات.

بۆمهکان له ناكاو بینیان سههر قهلاکه پڕ بووه له سهربازه کانی موسلمانان، له دهستیان
 دههچوو، نهیانتوانی شهه پ بکهن و یهکسههر پاشهکشه یان کرد، شه قهلا سهخته به
 یارمهتی خوا به هۆی پیاویکی بهوادار به ناوی زوبهیری کوپی عهوام پزگار کرا، شه
 قهلایهش له گرنگی فتهت کردنی هیچی وای که متر نهبوو له جهنگی یهرموک و جهنگی
 قادسیه، کهوا وهری پۆم تییدا نهماو پۆم له میسر پهت و بلاو بوون...

زوبهیر له میسر گهراپهوه بۆ مه دینهو تییدا جینشین بوو، کاتی که عومهری کوپی
 خهطاب شههید کرا جلهوی خهلافهتی دا دهست شهش کهسان، تییدا یهکیکیان
 ههلبژێرن، زوبهیر یهکێک بوو لهم پالێوراوانه، ئهوه بوو ئیمامی عثمان ههلبژێراو زوبهیر
 موهایه عی کرد، بهلام له دوایدا هه ندیک ههلسوکهوتی ئیمامی عثمان بینی پێویستی به
 نامۆزگاری ههیه.

کاتی که ئازاوه گهیشته پلهی کولان، هه ندیک کهس ئابلقه ی مالی ئیمامی عیمان یان
 داده یانویست بیکوژن زوبهیر کوپه کهی خۆی عبدالله ی نارد بۆ ئهوهی بهرگری لێ بکات و
 له شهپی ئازاوه ببپاریزێت، بهلام قهزاقه دهه ی خوا دابهزی و ئیمامی عثمان شههید کرا.
 کاتی که خه لک موهایه عی یان دا به ئیمامی عه لی بۆ خهلافهت له سههره تا دا زوبهیر پازی
 نه بوو له بهر ئهوهی خۆی به شیاوتر دهزانی بهلام له دوایدا به نادلی له گه ل خه لک خۆی
 بینیه و موهایه عه ی ئیمامی عه لی دا...

زوبهیر وای له ئیمامی عه لی چاوه پوان ده کرد تۆله ی بستینیته وه له بکوژه کانی
 ئیمامی عثمان و ئه ویش بکات به دهسه لاتدار له سههر ولایه تی که له ویلایه ته کان، بهلام
 ئیمامی عه لی هیچ ههنگاوێکی له م کارانه نه هاویشت، ئه ویش ئه مه ی له دلی خۆی
 هیشته وه بۆ پیکهوتنی هه لیک بۆ ئه وه ی له مه دینه بجیته ده ره وه، یه که م جار به یه که
 هه لوه شیئیته وه پاشان خه لک هان بدات و درێ ئیمامی عه لی.

پۇزىڭيان زوبەير ھاتە لاي ئىمامى ئەلى داۋاي پۇخسەتى لىڭكات بۇ پۇيشتى بۇ
 ئارى مەككە بە مەبەستى بەجى ھىنانى (عومرە) ھەروھە مەلھەى كوپى عىبداللەى
 لەگەل بو ھاپى بو لە بىروپاكانى، ئىمامى ئەلى پىڭاى پىدان و پىى گوتىن:-
 (واللە ما ارادا الفمرة، ولكن ارادا الفدرة) واتە:- سوتىد بە خوا مەبەستتان عومرە
 نىيە، بەلكو مەبەستتان ھەلۈەشانىدەۋى بەيەيە...

زوبەير و مەلھە لە مەككە مانەۋە عائىشەى دايكى پروادارانىشيان لەگەل بو...
 بەپاستى دەرونى زوبەير بەندى دەسەلات و گەۋرەىى بو ئەمەش بە ھىچ جۇرىك
 لەنگى نىيە بۇ ئەم، بەلكو لەنگى ئەو كاتەيە مەبەستى ئەم دەسەلاتدارىيە پىڭايەك بىت بۇ
 پەسواكردىنى و چەوسانەۋى خەلك، حاشا بۇ زوبەير لەم جۇرە ستەمكارانە بىت...
 ھەروھە كوپەكەى عبداللە ھانى باۋكى دەدا لەسەر ئەمە كپرى شۇرپى لە دلى
 دەكرەۋە دۇى ئىمامى ئەلى، ئىتر قەسەكانى عبداللە لە گوتى باۋكى دەزىڭىيەۋە بە
 ئەۋاۋى ۋەرىدەگرت..

زوبەير و مەلھە لە مەككە كۆپۈنەۋەيان لەگەل عائىشە كىد ھانىيان دا بۇ دەرچۈن
 بۇ بەسرا و گوتىپايەلىيان بۇ ئىمامى ئەلى نەماۋ بەيەيەيان ھەلۈەشانىدەۋە، ئەۋەندە
 ھەلىيان لەگەل عائىشە دا تاكو لەگەلىيان دەرچۈو.

ئىمامى ئەلى بەم كارەيالى دەزانى لەگەل سەربازەكانى بۇيان دەرچۈو، بە ھەموو
 پىڭايەك ھەلى دا بىيانگىپىتەۋە بەلام سەركەۋتنى بەدەست نەھىناۋ بە گوتىيان نەكرىد...
 ئىمامى ئەلى پەيۋەندى كىد بە زوبەير گەتۈگۆيەكى دىزىلە نىۋانىيان كرا ھەموو
 پىڭايەكى لەگەل بەكار ھىنا بۇ گەرانەى-پاشان پروداۋىكى بەياد ھىنايەۋە-زوبەير و
 ھەلى- لەگەل پىڭەمبەرى خوا ﷺ.

ھەلى گوتى:-

- ئەم پۇرە بەياد خۇت بەيئەۋە لەگەل پىڭەمبەرى خوا ﷺ شانى خۇى دا بو ھەلى
 سەلامى لە پىڭەمبەرى خوا ﷺ كىد زەردەخەنى پىم بىدەۋە، پاشان پروى لە تۇ كىد بە
 تۇى فەرموى:-

(يا زبیر ثقات علیاً وانت له ظالم).

واتە:- ئەى زوبەير تۇ جەنگ لەگەل ھەلى دەكەيت و تۇ ستەمى لى دەكەيت.

زوبەير گوتى:- بەخوا راست دەكەيت.

ھەلى پىى گوت:- ئەى بۇچى شەپم لەگەل دەكەيت.

زوبەير گوتى:-

- لەيادىم چو بو، سوتىد بە خوا ئەگەر بە يادىم ھاتبايەۋە بۇت دەرنەدەچۈم و
 جەنگم لەگەل نەدەكرىد...
 كۆمەلەكەيان پەرت و بلاۋ بوون...

زوبهیر سوور بوو له سهر گهړانه وه بؤ مه دینه، عبداللهی کوږی پښگای پښگرت و ده غه ی کرد.

زوبهیر هاته وه ناو جه ننگه که، کاتیک جه ننگه که له سهره تا بوو عه ممار کوږی یاسر و عبداللهی کوږی عه بباس ناموژگاریان کرد، نه مجاره ش ویردانی پروادار به ناگه هاته وه، له جه ننگ کشایه وه...

کاتیک زوبهیر- خوالی پازی بیت- له پښگا بوو بؤ مه دینه عه مری کوږی حورموزی ته میمی له دوی بوو، تا کو زوبهیر وه ستاو نویژی ده کرد هم خوانه ناسه بی ویردانه له دواوه له زوبهیری داو شه هیدی کردو ولا خه که ی برد له گه ل نه نگوستیله که ی، له شوینیک له دولی (السباع) به خاکی سپارد له دووری پینچ میل له به سرا له قهزای زوبهیری هم کاته ته مهنی پر له خیری شه ست و چوار سال بوو...

کاتیک هم هه واله گه یشته نیمامی علی گووتی:-

- بَشُرُوا قَاتِلَ الرَّبِيعِ بِالنَّارِ.

واته:- مزگینی بدن به بکوژی زوبهیر به ناگر...

کاتیک شمشیره که ی زوبهیریان بؤ هیئا گووتی:-

هم شمشیره زور جاران ناخوشی لابر دووه له سهر پیغه مبهری خوا ﷺ ... نیمه ش لیړه دا خوا حافیزی له حه واری پیغه مبهری خوا ﷺ ده که ین و ده لین سه لامی خوا له زوبهیری ستم لیکراو به ناهق شه هیدکراو، پيسوایی و پوپه ش بؤ نه وانه ی ناگری ناژاوه له نیو موسلمانان هه لده که ن و دلی شهیتانی نه فرین لیکراو و دلی دوژمنانمان پښ خوش ده که ن...

نه‌یوه‌ره‌ی ده‌وسی

نه‌ویاوه‌ره‌ی زیاتر له هه‌زار و شەش سەد
فەرمووده‌ی له فەرمووده‌کانی پێغه‌مبەری
خوا ﷺ له‌بەر بوو

ئەبوھورەيرە دوسى

ئەبوھورەيرە زياتر لە ھەزار و شەش سەد فەرموودەى لە
فەرموودەكانى پېغەمبەرى خوا ﷺ لەبەر بوو

گومانى تيا نيه ھەر ھەموومان ئەم ئەستىرە پرشنگدارەى ياومرى پېغەمبەرى خوا
ﷺ دەناسىن .. ئايا دەيت لە ئۆممەتى ئىسلام يەككە ھەيت ناوى ئەبوھورەيرەى
نەبىستىت؟!

لە سەردەمى تارىكىدا خەلك بانگيان دەکرد بە (عەبدوشەمس). كاتىك خواى گەرە
پىزى لىئا بە ئىسلام و گەرە بوو بە دىتنى پېغەمبەر ﷺ پىنى فەرموو: - ناوت چىيە؟
گووتى: - عەبدوشەمس.

پېغەمبەر ﷺ فەرمووى: - بەلكو عبد الرحمن ئەوئىش گووتى: -

بەلى عبد الرحمن، دايك و باوكم بە قورىانت بىت...

بەلام ھەر بە ئەبوھورەيرە بانگ كراو، ھۆيەكەشى دەگەرپتەرە بۇ ئەو كەوا لە كاتى
مندا لىدا پشتىلەيەكى بچووكى ھەبوو يارى لەگەل دەکرد، لەبەرئەو ھارپئىيە
ھاوشانەكانى خۆى بانگيان دەکرد بە: ئەبوھورەيرە ... واتە باوكى پشیلۆكە..

ئەم ناوھى بلۆھى کرد تاكو سەركەوت بەسەر ئاوە راستەقىنەى خۆى..

كاتىك بەھۆى مەسولمان بوونى و نزىك بوونەوھى لە پېغەمبەر ﷺ، پېغەمبەر ﷺ بە
(ابى ھر) بانگى دەکرد، ئەمەش لەبەر خۆشەويستى پېغەمبەر بوو (ابو ھریرە) ھەرەك
خۆى دەلەت: -

پېغەمبەر ﷺ بەم ناوھ بانگى کردووم:

(ھر) نۆرەى پشیلەيەو، (ھریرە) مەيەى پشیلەيە، نۆرەش باشتەرە لە مەيە...

ئەبوھورەيرە- خوا لىنى رازى بىت- لەسەر دەستى گوڤەيلى كۆپى عەمرى دوسى
موسلمان بوو، لەناو ھۆزەكەى (دەوس) مايەو تاكو پېغەمبەر و ياوەرەكانى كۆچيان
کرد بۇ شارى مەدينە بە شەش سال، ئەوھبوو لەگەل كۆمەلىك لە ھۆزەكەى گەيشتن بە
پېغەمبەر ﷺ لە شارى مەدينە.

*

*

*

ئەم گەنجە دەوسىيە خۆى يەك لا كەردەو بۇ خزمەتى پېغەمبەرى خوا ﷺ
ھارپئىيەتى کرد، مەزگەوت بوو بە مالىو، پېغەمبەرىش ﷺ بوو بە مامۇستاو پېشەواى،
ئەبوھورەيرە- خوا لىنى رازى بىت- لە ژيانى پېغەمبەردا نەژنى ھەبوو نە مندا، بەلكو

دایکینکی به سالا چووی هه بوو سوور بوو له سسر بئ باوه پئ، به لام نه بو هو پیره به رده وام بانگی ده کرد بۆ سسر ئیسلام له بهر سوژی دایکایه تی و چاکه ی له سسرئ، هه رچی دایکی بوو له بهرئ هه لده هات و له سسر بئ باوه پیره کئ خۆئ سوور بوو...

له ویش پاش نهم هه ولانه وازی له هیناو خه م په ژاره شالاوی بۆ ده هینا...
رۆژنیک له رۆژان بانگی ده کات بۆ په روا هینان به خواو به پیغه مبه ره کئ، دایکی له سه یه ک له سسر پیغه مبه ره ده کات، نه بو هو پیره دلی بریندار ده بئ و خه م ده خوات...
به گریان ده ورات بۆ لای پیغه مبه ره خوا
پیغه مبه ره پئی ده فرمویت: بۆچی ده گریت ئه ی نه بو هو پیره؟
له ویش ده لیت:-

من به رده وام هه ولم ده دا بانگی دایکم به کم بۆ سسر ئیسلام و هه رچی دایکم بوو له ی قبول نه کردم...

ئیمه رۆ بانگم کردوه بۆ موسلمان بوون قسه یه کئ خراپی له سسر تۆ کرد...
له خوا ی گه ره بپارێوه دلی دایکی نه بو هو پیره نه رم بکات بۆ ئیسلام پیغه مبه ره
دوعای بۆ کرد...

نه بو هو پیره ده لیت:-

رۆژشتمه ره ماله وه، ده رگا که داخرا بوو، گویم له شرپ وهو پئی ئاو بووکاتیک ویستم به چه ژوره وه دایکم گووتی:-

له شوینی خۆت به ئه ی نه بو هو پیره..

پاشان جل و به رگی له بهر کرد و گووتی:-

وه ره ژوره وه، چوومه ژوره وه و گووتی:-

اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا عبده و رسوله ...

گه رپامه ره لای پیغه مبه ره خوا، ده گریانم له که یف خویشان هه ره ک کاتمه رنیک پینشتر ده گریانم له خه مان و گووتم:-

مزگینی ئه ی پیغه مبه ره خوا ... خوا ی گه ره دوعاکه ی گیرا کردیت و دایکی نه بو هو پیره ی هیدایه ت دا بۆ ئیسلام .

*

*

*

نه بو هو پیره - خوا له ی رازی بیت- به جوړنیک پیغه مبه ره خوا خوشتمه ویست نهم خو شه ویستی به تیکه لاوی گوشت و خوینی ببوو..

له ته ماشا کردنی په وخساری پیغه مبه ره تیر نه ده بوو هه ره ک ده لیت:-

((هیچ شتیکم نه بینیه وه جواترو بریقه دارتر بیت له پیغه مبه ره خوا ده تگوت خو ره لده م و چاوی هه لیت ...

ئەبۇھەزەزە سوپاس و ستایشی خوی دەکرد لەسەر ئەوێ بەخششی پێداوه
 ھەرپێیەتی پێغەمبەر و شوێنکەوتووی ئایینەکە و دەیکووت:-
 ھەمدو ستایش بۆ ئەو خوایە ئەبۇھەزەزە ھیدات دا بۆ ئیسلام ...
 ھەمدو ستایش بۆ ئەو خوایە ئەبۇھەزەزە فیزی قوێ ئان کرد ...
 ھەمدو ستایش بۆ ئەو خوایە بەخششی کرد بەسەر ئەبو ھەزەزە بە ھەرپێیە
 موحەممەد ﷺ ...

* * *

ھەروە ئەوێ ئەبو ھەزەزە نووسا بۆ بە پێغەمبەری خوا ﷺ، ھەروە نوو
 بوش بە زانست ببوو بە پیشە ھیوایەتی کەوا داوای بۆ دەکرد...
 زەیدی کوێی ثابت - خوا لێی رازی بێت - دەلێت:
 جارێکیان من و ئەبۇھەزەزە بە یەکەو لە مزگەوت یادی خوامان دەکرد
 دەپارێنەو پێغەمبەری خوا ﷺ لێمان بەدیارکەوت و، بەرو پوومان ھات تا کو
 ئێوانمان دانیش، ئێمەش بێ دەنگ بووین، فەرمووی:-
 بگەرێنەو بۆ ئەم کارە لەسەری بوون.
 من و ھەرپێیەکم لە خوا پارێنەو، پێغەمبەری خواش داوای ئامینی بۆ دەکرد
 پاشان ئەبو ھەزەزە دوای کرد و گووتی:-
 پەروردگارا من داوای ئەوەت لێ دەکم کەوا ھەرپێیەکم داوات لێ دەکات داوا
 زانستێک لێ دەکم لە یادی ئەکم...
 پێغەمبەر ﷺ فەرمووی:- ئامین .
 ئێمەش گووتمان:- ھەروە ئێمەش داوا لە خوا دەکەین بە زانستێک لەیادی ئەکە
 پێغەمبەر فەرمووی:-
 مێرد مندالە دەوسێکە پێشتان کەوت...
 ئەبۇھەزەزە - خوا لێی رازی بێت - ھەروە چۆن ھەزەزە زانستی بۆ خوێ کردو
 بۆ خەلکیشی ویستوو...
 ئەوێ ئەمەش رۆژێکیان بە بازارێ مەدینەدا دەپوات خەلک خەریکی دنیا بوون
 نفووسی کرین و فرۆشتن و بینو بەردە بوون، بەرامبەریان وەستاو گووتی:-
 ئەو خەلکی مەدینە بە چ بەند بووینە!!
 گووتیان:- چیت بینو پێوێ بەند بووینە ئەو ئەبۇھەزەزە؟
 گووتی:- میراتی پێغەمبەری خوا ﷺ دابەش دەکری و ئێوێ لە ئێرەن ..! نا
 بەشی خۆتان وەرگیرن!!
 گووتیان:- ئەمە لە کوێیە ئەو ئەبو ھەزەزە؟

گووتی: - له مزگوته...

به پهله هاتن بوی، نهبو هوپه یره بویان وهستا تاكو گهړانهوه كاتيك نهبو هوپه یره یان بهیو گووتیان:-

لهی نهبو هوپه یره نیمهت مینا مزگوت چوپینه ناوی هیچ شتیكمان نه بیینی دابهش بهریت...

نویش پنی گوتن:- كهستان نه بیینی له مزگوت؟! گووتیان:- بهلی... خه لكمان بیینی نویزیان دمكردو، خه لكانيك قورثانیان دهویندو، خه لكانيك باسی خه لال و حرا میان دمكرد... نهبو هوپه یره گووتی:- خاكطان بهسهر... نه میه میراتی موچه ممدیږ...

* * *

نهبو هوپه یره -خوا لنی رازی بیت- بهموی یه كلا بوونهوهی بۇ زانستو، یه كلا بوونهوهی بۇ كۆپه كانی پیغه مبهری خوا به جورئكي وا ماندوو بووه هیچ یاره ريك بهم جورده ماندوو نه بوونه بهموی برسیه تی و ناخوشی ژیان... جاریكیان برسیه تی تینی بۇ هینام وام لیها ت پرسیار ی لایه تی قورثان بگم له یاره ريكانی پیغه مبهری خوا من دهشم زانی بۇ نهوهی له گه له خویان بمبه نهوه ماله وه و نانم بدن...

نهم رۆژه نه وهنده برسی بووم وام لیها ت بهرد به سكمه وه بنیمو، لهسهر رینگای یاره ران دانیشتم، نهبو به كر به لامدا رۆیشت پرسیار ی لایه تیكي قورثانم لنی كرد، پرسیارم لنی كرد تنها بۇ نهوهی دهعوته بكات-بانگی نه كردم. پاشان عومهری كوپی خه تتاب به لامدا رۆیشت پرسیار ی لایه تیكم لنی كرد نهویش نهوه تی نه كردم، تاكو پیغه مبهری خوا به لام دا رۆیشت زانی برسیه تی چی پز كردووم و فرموی:-

نهبو هوپه یره !؟

گووتم:-

بهلی نهی پیغه مبهری خوا، بهدوای كهوتم، له گه لی چورمه ماله وه بهرداخینگی بهیبه وه شیر ی تیا بوو، به ماله وهی گووت:- كئ نه می هیناوه، !؟

گووتیان:- فلانه كس بۇ توی ناردووه.

فرموی:- نهی نهبو هوپه یره بهو لای خه لكی (صقّه)، بانگیان بكه بۇ خواردن، له دلی خۇمدا گووتم:-

خه لکی (صَفَة) چی له م شیره بکه ن؟

من خۆزگه خواز بووم فَرێکم له م شیره پێ بدات، هینزی پێ پهیدا بکه م، پاشان بچم بۆ لایان، خه لکی (صَفَة) م هیاو بانگی دهعوته کردن، نهوانیش هاتن، کاتی که له لای پیغه مبهری خوا دانیشتن فهرمووی:-

ئه ئی ئه بوهو پیره بگهرو پێ یان بده، لیم وهرگرت دام به پیاوه کان خواردیانوه تا کو تیر بوون و هه موویان خواردیانوه ... (ده لێن خه لکی (صَفَة) کهوا له مزگه وتی پیغه مبهر ده مانه وه ژماره یان نزیکه ی حه فتا که س ده بوو) ..

به ردا خه که م دایه وه ده ست پیغه مبهری خوا ﷺ، سه ری پیروزی لیم بلند کرده وه زه رده خه نه ی برده وه و فهرمووی:-

من و تو ماوین ..

گووتم:- راست ده که یه ئه ی پیغه مبهری خوا.

فهرمووی:- بخۆوه، منیش خواردمه وه ...

پاشان فهرمووی:- بخۆوه، منیش لیم خواردمه وه ...

به رده وام ده یه فهرموو: بخۆوه، منیش ده م خواردمه تا کو گووتم:-

سویند به و که سه ی تو ی هینا وه به هه ق شوین نه ما تی ی بکه م، جامه که ی لێ وهرگرتم و به رما وه که ی خواردمه وه ...

ئه وه نده ی نه برد تا کو خیرو به ره که ت پڑا سه ر موسلمانان به هو ی ئه م ده سکه وتانه ی له نازا دکردن شوینه کان به ده ستیان ده که وت، ئه بوهو پیره خوا مالی پێ داو شوین و جیگه ی بوو و له گه ل خیزان و مندا ل ..

له گه ل ئه م شدا ئه م شتانه هه ی شتیکی له سه روشتی به ریزی ئه بوهو پیره نه گۆری و، روژانی پا برده و ی له یاد نه برده وه، زۆر جار ان ده یگوت:-

به بی باو کی گه وه بووم و به هه ژاری کۆچم کردو، من کرێ گرتیه بوسره ی کچی غه زوان بووم به نان و زگ، خزه ته ی خه لکم ده کرد کاتی که گه شتیکیان ده کرد، جله و ی ووشترم بۆ ده گرتن کاتی که سوار ده بوون، خوداش بوسره ی کچی غه زوانی کرد به خیزانم ...

سو پاس بۆ ئه م خواجه ی ئه م نایینه سه قام گیر ده کاو ئه بوهو پیره شی بۆ ده کات به پێ شه وا ...

ئه بوهو پیره له ژبا نی دا له سه رده می خه لیفه کان زۆر جا ران لێ پر سه را وه تی پێ سپێ درا وه، له سه رده می ئیما می عومر کرا وه به ئه میری به حرین ...

هه رچی ئیما می عومر بوو -خوا لێ ی رازی بی ت- زۆر به تو وندی له فه رمان په واکانی ده پێ چایه وه ... نه گه ره یه کیکی کرد با به فه رمان په و، ئه م روژه ی فه رمان په وایه تی به جیده میشت ده بایه ته نها به جل و به رگه ی به ری جییه یشتیا ، ئه و

لهېر دهستی ئىمامى عومەر پزگارى نه ده بوو، نه گهر سه رچاوه ي ماله كه ي حه لال وېنگا
پنډراوېش جېهېشتتبايه...

كاتيك نه بوهو پيره كرا به فه مانږه وای به حرن هندیك مالی كۆكرده وه، له پنگای
هه لال، عومەر پنی زانی و بانگی كرد بۆ مه دینه..

لینجا با دهقی گفتوگۆیه كه بۆ خودی نه بوهو پيره لیگه پنین:-

(عومەر پنی گووت:-

هئى دوژمنی خواو، دوژمنی په پتوکه كه ی، ئایا مالی خوات دزیوه؟؟

گووت:-

من نه دوژمنی خوا و نه دوژمنی په پتوکه كه یه، به لكو دوژمنی نه وه كه سه م

دوژمنایه تی نه وه دهكات و من مالی خواشم نه دزیوه...!

پنی گووت:- له كوئى نه م ده ه زاره ت كۆكردۆتوه...؟؟

گووت:- ولاخه كانم زاونو، خیریان داوه ته وه..

عومەر گووتی:- بیخه ره مالی موسلمانان واته (بیت المال) ...!!

نه بوهو پيره ماله كه ی بۆ ئىمامى عومەر هیئاو پاشان دهستی به رزكرده وه گووتی:-

(اللهم اغفر لأمير المؤمنين) واته خودا له گه ره ی به وادارن خووش بیه..)

پاش ماوه یه كی تر ئىمامى عومەر سه ره له نوئى لیپرسراوه تی پینشیاری نه بوهو پيره

كرد، وه ری نه گرتو پاساوی بۆ هینایه وه..

عومەر پنی گووت:- بۆچی؟؟

نه بوهو پيره گووتی:- تاكو جوینم پنی نه درئو، مالم به ردرئو، له پشتم بدرئ...

پاشان گووتی:- ده ترسم به بئى ناگایی فه رمان بكه م و قسه له خو مه وه بكه م..

به م جۆره سه رتا پای ژیا نی نه بوهو پيره بریتى بوو له خوا په رستی و چا كه كردن و

زانست . نه بوهو پيره له گه ل نه م هه مو زانسته ی خوا ی گه وه له زانسته ی فه رموده پنی

دابو، مل كه چی یه كی بئوینی هه بوو بۆ خوا ی گه وه، به پۆژ به پۆژوو بوو، به شه و

شه و نخوونی ده كرد له سنی یه كی شه و هه لده ستایه وه، پاشان خیزانه كه ی به ناگا

ده هیئاو، نوویش سنی یه كی دووم هه لده ستایه وه، پاشان خیزانه كه ی كچه كه ی به ناگا

ده هیئاو سنی یه كه كه ی تریش هه لده ستایه وه...

خوا په رستی به م جۆره به دریزایی شه و له مالی نه بوهو پيره نه ده وستا...

هه روه ها دایكه به سالا چوو كه ی تاكو له ژیا ن مابوو، نه بوهو پيره بۆی به وه لا بوو و

چا كه ی له گه ل ده كرد... هه ر كاتيك نیازى ده ره وه ی هه یوايه له سه ر ده رگا ده وه ستاو

ده یگوت:- السلام عليك هئى دایكه ورحمه الله وبركاته...

نوویش وه لامى ده دایه وه ده یگوت:- وعليك السلام هئى كوړم ورحمه الله وبركاته...

نه بوهو پيره ده یگوت:-

خوا ره حمت پئی بکات ههروهك چۆن به بچووکی پهروه ردهت کردم.

دایکی وه لّامی ده دایه وه دهیگوت:-

خوا ره حم به تۆش بکات ههروهك چۆن چاکهت به پیری له گهڵ کردوم...

ههركه دهگه پاپه وه ماله وه ئهم كارهی دووباره دهكرده وه...

بههه جۆره ئه بهوه پیره سوور بوو له سه ره وهی خه لکی ئاگادار دهكرده وه له گه ل

دایك و باوكیان چاك بن له گوی پاپه لیان ده رنه چن، رۆژنکیان دوو پیاوی بیانی ده پۆشتن

یه کینکیان له ئه وهی تریان به ته مه ن تر بوو به بچووکه که ی گوت:-

ئهم پیاوه چی تۆیه؟!

گووتی:- باوکه

ئه بهوه پیره پئی گوت:- به ناوی خوئی بانگی نه کهیت..

له پێشی نه پۆیت..

له پێش ئه ویش دانه نیشت.

بههه جۆره ژیا نی ئه بهوه پیره پر بوو له بهزه یی به گیاندار و سوۆزی دایکایه تی و

پهروه رده ی ئیسلامی ره سه ن و جیهاد کردن له ریگای خوا له م پۆژه ی کوچی کرد بو

مه دینه له هیچ جهنگیك به دوا نه کهوت...

تاكو ته مه نی درژ بۆوه بۆ حه فتاو هه شت سال، کاتیك نه خوش کهوت به نه خوشی

مه رگ گریا... پئی یان گوت:-

بۆچی ده گرییت ئه ی ئه بهوه پیره ؟!

ئه ویش گووتی:- مه رچی منم بۆ دونیای ئیوه ناگریم...

به لکو ده گرییم له بهر دووری سه فەر و که می خۆراک...

به راستی له کۆتایی ریگا وه ستاوم کۆتایم پئی دیت به به هه شت یان ئاگر، وه

نازانم بۆ کامه یان ده بم !!.

پاشان له خوا پاپه وه و گووتی:-

پهروه رداگارا من حه ز ده که م پیت بگه م، حه ز له پیتگه یشتنم بکه و په له م بۆی بکه...

پاش ئهم نزایه گیانی پاکی به ره و ئاسمان به رزبۆوه گه یشت به پهروه رداگاری له

سالی په نجاو نۆی کوچی

ره حمه تی خوا له ئه بهوه پیره که وا توانی له ماوه ی ژیا نی هه زارو شه ش سه د

فه رموده ی پیغه مبه ر ﷺ بگه یه نیّت به موسلمانان ...

خوا پادشستی چاکه ی بداته وه ئیمه ش له رۆژی دوا یی شاد بکات به م زاته پیرو ز و

خۆشه ویستانه آمین

جهان‌های کوری علی

گه‌ورهی گه‌نجانی خه‌لکی به‌ه‌شتو
به‌هاری دلی پیغه‌مبه‌ری خوا ❸

حەسەنى كۆرى عەلى

گەرەى گەنجانى خەلكى بەهەشت و بەهاری دلى پىغەمبەرى خوا ﷺ

له مالىك له ماله دونيانەويستەكان له جوانكارى و كەلوپەلدا له مەدينەى پوناك،
مالىك مەبوو له بەرپزترین و له پاكترینى خیزانەكان... خیزانىك كۆببۆوه له نىو شەرفى
بنەمالەو پەسەنى بنەچەر پەوشتى ئىسلام و پزىلەتەنى ئىسلام بۆيان و شاهیدى دانى
قورئانى پیرۆز بە پاکی و بىگەردى بۆيان، ھەروەك خەلىق گەرەى دەرمەقیان
دەفەرموویت:-

﴿ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ﴾ (الاحزاب: ۳۳)

ئەم ماله پەسەنە پیرۆزە فاطمەى كچى پىغەمبەرى خواو ﷺ ئىمامى عەلى-خوا
لىى پازى بىت- له باوەشيان گرتبوو، ئەم ماله بەختەرمەیان پوناك كۆببۆوه...
بەپاستى ئەم ماله خیزاندارە بەختەرمەى راستەقىنەى بەخۆه گرتبوو، بەختەرمەى
دوور له دونىای پازاوو و سامانى بە ھىلاك بەر، بەلكو بەختەرمەىك دروست ببوو لەسەر
بنچینەى پەزىمەندى خەلىق گەرەى پازى بوون بە ئایىنى ئىسلام و پىغەمبەرایەتى
موحەممەد ﷺ، بەختەرمەىك پوناك بۆو بە شانازى پىغەمبەرایەتى و بۆن و بەرامى
پەيام و پوناكى قورئان و مێزى پەوشتى پىغەمبەرایەتى و شارىگەى موحەممەد ﷺ...
بەپاستى ئەم ماله مالىكى مەزنەو، بەلام ئەگەر له دەرگات داو لىى چوویە ژوورەو
ئەوا نە پووبارى پزىشتوو و نە پەرخەى عەجەمى و نە شووشەواتى سەرسۆپەنەرەو نە
نەخش و نىگارى سەپرو سەرمەرە دەبینیت!!

بەلى ئەم مالهى كچى پىغەمبەرى خوا موحەممەد ﷺ مالى مێردى بەرپزى ئىمامى
عەلى-خوا لىى پازى بىت-، ھەرچەندەمەزنى مالى ئىسلامدا ناپۆریت بە زۆرى
كەلوپەل و جوانكارى، بەلكو دەپۆریت بە پەوشتى ئىسلامى و خۆپەوشتى پاك و
بىگەرد، بەلى بەپاستى ئەم ماله گەرەى بوو و بەرپز بوو بە پىشەوای موحامەدان بەم
فەرموودەى:-

پىغەمبەر ﷺ ھاە دەرمەو دەستى فاطمەى گرتبوو و فەرمووی:-

((مَنْ عَرَفَ هَذِهِ عَرَفَهَا، وَمَنْ لَمْ يَعْرِفَهَا فَهِيَ فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ وَهِيَ بَضْعَةٌ مِنِّي،
وَهِيَ رُوحِي الَّذِي بَيْنَ جَنْبَيَّ مَنْ آذَاهَا فَقَدْ آذَانِي وَمَنْ آذَانِي فَقَدْ آذَى اللَّهُ)).

واتە:- ھەرکەسێك ئەو بەناسیت ئەوا بەپاستى ناسیوویەتى، و ئەگەر نەیناسیت
ئەو فاطمەى كچى موحەممەد ئەو بەشیکە لەمن، ئەو دلمە، ئەو پوخی نىو لەشمە

هر كه سينك نازاري بدات نهوه نازاري منى داوه، هر كه سينكيش نازاري من بدات نازاري خواى داوه.

(سبحان الله) نه ماله چهند جوان و پښه و پښكه، مالىك پر له يادى خواو ته سبيحات و سوياس و ستايشى خواى گه وره...

به لام ژباني خيزانداری خو پيوستى به كوپو كچ ههيه، ههروهك دار پيوسته بهر بگړت بؤ نهوهى ماله كهى پښى ناوه دان بگړته وه، راستى ههرووه خواى گه وره ههروهك دههرومويټ:-

﴿الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا﴾ (الكهف ٤٦)

ههروها جيهاني خهونيش پر له شتى سهيرو سههروه ههروهك پښفه مبهريش ﷺ دههرومويټ:-

((وَالرَّوْثَا الصَّادَقَةُ جَزْءٌ مِّنْ سِتٍّ وَارْبَعِينَ جَزْءًا مِنَ النَّبَوَةِ)).

خيزاني نيمام (ههباس كوپى عبدالمطلب)- خوا لى يان پازى بيت- واته دايكى (الفضل) له خهودا خهونيكى سهروپهينهرى بينى، كهوا له خهونيدا نه دناميك له نه دنامه كانى پښفه مبهري خوا ﷺ له ماله كهى بوو، هاتو خهونه كهى گزيپه وه بؤ پښفه مبهري خوا ﷺ نهو يش زه رده خه نهى برده وه و پښى ههرومو:- خيرت بينيووه، فاطمه منداليكى ده بڼى و توش شيرى ده ديتى...

(ام الفضل) زور كهيف خوښ بوو به ليكدانه وهى نه م خهونه چونكه نه وای ده ژانى نه م خهونه مانايه كى ترى ههيه... نيمامى هلى- خوا لى ي پازى بيت- گوئى له خهونه كهى (ام الفضل) بوو، ههروها له گهل ليكدانه وهى پويشت بؤ لای فاگمه- خوا لى ي پازى بيت- كهيف خوښيش له نيوچه واني ديار بوو خوښى دهرونى پر كړد بوو، به هوى نه م مځگنيه ي ده يگه ياند به فاطمه به م جوړه كهيف خوښى نه م ماله به پرزه ي پر كړد.

نيتير به م جوړه بؤ يه كه مين جار فاطمه ههستى به ژانى مندال بوون كړدو له خوا ده پاپايه وه كهوا نوپه روى منداليكى پيروز بيت... له پوژى پازده ي په م زانى سالى سنى كوچى فاطمه (خوا لى ي پازى بيت) نه م منداله پيروزه ي بوو.

كهيف خوښى دلى پښفه مبهري خواى ﷺ داگرت، پاش نهوهى ههوايان پښگه ياند، نهو يش چووه مالى فاطمه و داواى مملوټكه كهى كړدو له بڼ گوئى بانگ داو، له خوا پاپايه وه بېپاريزيت له شهيتانى به دو، ههروها له پوژى ههفته مين پښفه مبهري خوا ﷺ پويشته وه بؤ مالى نيمام هلى و پرسيارى ليكرد:-

چ ناويكت له م منداله كه ناوه؟

نیمای عهلی گووتی: - ناوم لیناوه (حرب).

پیغه مبهری خوا ﷺ فرموی: - به نکو ناوی (حسهن) بیت.

پیغه مبهری خوا ﷺ فرمانی کرد به سهرپرینی مپرئک و دابه شکردنی به سهر هه ژاره موسلمانان کانیجا نرخی پاره ی مه ره که ی دا به مامانه که بۆ کرینی مه ره که.

ئیتیر فاطمه - خوا لئی پازی بیت - باشتترین و جوانترین پهروه ده ی ئەم مندالە ی کرد به شیرە پیروزه که ی، ههروه ها چاکترین چاودیری کرد به یو پهری نهرم و نیانی.

بهم جوړه (حسهن) له م ناو و ههوا خوش و شیرینه له باوهشی پیروزی نیمای عهلی - خوا لئی پازی بیت - گه وه بوو، به پاستی خوی گه وه مه زنتترین دیاری پیغه خشین.

دیاریه که له پشتی پیغه مبهری خوا ﷺ، دَل و دهرونی فاطمه نه وه نده بهم مندالە به خته وه ره چاوه که شه خوش بوو ههروه که له سهر کوژی پیروزی هوی دایه ناو ئەم مندالە ی به دهسته کانی هه لده په پاندر ده ی گووت: -

اَشْبِهْ اَبَاكَ حَسَنَ و خَلَعَ عَنِ الْحَقِّ الرَّسَنَ
و اعْبُدْ اِلٰهًا ذَا مَنَنْ و لا تُوالِي ذَا الْاِحْنِ

ئیتیر (حسهن) له ناوو ههوا یه کی نیسلامی پر له له خوا په رستی و له بهر کردنی قوپانی پیروزی، په وشتی پاکو، جیهاد له پنگای خوداو، چاودیری له مافه کانی خودا چاری گهشی کرده وه له نیو دایک و بارکیکی به خته وه رو، له شاری مه دینه ی پایته ختی دهوله تی نیسلام و، سۆزو به زهیی و خوشه ویستی پیغه مبهری خوا ﷺ بۆی.

حسهن - خوا لئی پازی بیت - گه وه بوو له نیو مزگه رت و ماله وه ی، له دایک و باوکی و باپیره ی کاکله ی ووته ی جوان و بنچینه ی فیروبونی گوئ لیده بوو، چاکترین خوراکی نوشی، ههروه که له سه ره تای پهروه ده ی گه وه بوو له سهر ژبانی جیهادو تیکۆشان و بهر خودان.

خوشه ویستی پیغه مبهری خوا ﷺ بۆ (حسهن) له پاده دهرچوو بوو شه و پۆژی له مه دینه بوایه له به یانی و ئیواره پرسپاری (حسهن) ی له فاطمه ی کچی ده کرد، هه ر کاتیک گوئی له گریانی بوایه دَل ته نگ ده بوو، هه ر که چاوی پنگه و تبا یاری له گه ل ده کرد.

خوشه ویستی پیغه مبهر ﷺ نوسامه کور ی زهید - خوا لئی پازی بیت - ده لیت: -
شه ویکیان بۆ پیو یستیه که چومه لای پیغه مبهری خوا ﷺ نه ویش بۆم هاته دهره وه، به سهر پۆشیک شتیکی داپۆشیبوو.

کاتیک پیو یستیه کهم ته واو بوو گووت: - ئەمە چیه داتپۆشیوه ئە ی پیغه مبهری خوا؟
سهر پۆشه که ی لادا (حسهن) بوو و فرموی: -

هذا ابني و این ابنتی، اللهم انی احبّه، واحبب من یحبّه.

واته: - نهه کوپمه و کوپی کچمه، خودایه من خوشم دهویت و توّش خوشت دهویت، نهه کهسهشت خوش بویت که خوشی دهویت.

مبداللهی کوپی عهباس - خوالئی پازی بیت - دهلیت: -

پنجهمبهری خوا ﷺ حسهنی لهسر ملی خوی ههگرتبوو، پیاویک گووتی: - (نعم المکب رکبت یا غلام و نعم الرکب)... واته: - نهی مندال چاکترین ههگرتوی ههگرتووه و باشتین ههگرتوی.

پنجهمبهری خوا ﷺ له مزگهوت و تازی بۆ موسلمانان دهدا بینی (حسهن) له جل و برگیکی سوور دهپواو ساتمه دهکات، پنجهمبهری ﷺ و تارهکهی بری و لهسر مهنبهر هاته خوارهوه (حسهن)ی له باوهش گرتوو و به دهسته پیروزهکانی گرتبووی و دهپهرموو: -

خوای گهوره پاستی فرمووه: -

﴿ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ ﴾ (الانفال ۲۸)

تهماشای نهه مندالم کرد دهپوا و ساتمه دهکات نارام بۆی نهماو تاکو و تارهکهی بری و ههگرت.

(ابو مریره) دهلیت: -

بهه دوو گوئیانه گویم لئی بوو و بهه دوو چاوانه بینیم پنجهمبهری خوا ﷺ دهستهکانی حسهنی گرتبوو، پنیهکانی حسهن لهسر پنی پنجهمبهری خوا ﷺ بوو، دهپهرموو (حَزَقَةُ حَزَقَةٍ) واته: - تاتی تاتی مندالهکه ههنگاوی دههاویششت تاکو پنی لهسر سینگى پنجهمبهری خوا دانا ﷺ، پاشان فرمووی: - دهمت بکهره پاشان ناو دهی ماچ کردو دهپهرموو: -

(اللهم احبّه فإنني احبّه)... واته: - خودایه خوشت بویت من خوشم دهویت.

کاتیک پنجهمبهری خوا ﷺ باپیرهی خوشهویستی حسهن کوچی دوایی کرد، لهه و پهژاره پووی له (حسهن) کرد نهه کاته تهمنی له ههشت سالان تیپهری نهدهکرد لیتر نهه کهسهی ههموو کاتیک ماموستایهتی بۆ دهکردو خوشیدهویست و یاری لهگهل دهکرد له پیش چاوی وون بوو باوکیکی گهرهی له کیس چوو.

هیشتا خهمی باپیرهی له دل و دهرونی (حسهن) نههروپیووه، نههجارهیان ههمیکی تر پووی له (حسهن) کردوه نهویش کوچی دوایی دایکی خوشهویستی (فاطمه زهراء)ی بهدوادا هات نههش پاش شهش مانگ له دواي کوچی دوایی باپیرهی.

به لأم لهگهل کۆچی دوايي باپيرهی و دايکی باوک و باشتريں پهروهردکار به و ته و
کرده و دهی بۆ مايه وه نهویش نيمامی علی بو- خوا لئی پازی بیت- ههروه ها باشتريں
ياریده دهريش گه و دهی گه نجان نيمام (حوسهين) ی برای لهگهل بو...

بهه جۆره (حسهن) پهروه پووی ژبانیکي نوئی بۆوه له شاری مهدينه به بیهو هۆشه
ژیره که ی کهوا خۆرکی له فیرگهی نیسلام بۆ پهوانه دهکار.

(حسهن) پیاوینکی گه و ره و جوان و به مهیبهت و ژیهو سهخی و خیره خاواو
له خواترس و مل که چ بۆ فه رمانه کانی خواي لیده ره چو.

ئهه سهیفته به رهزه حسهنی پالاوت بۆ نه و دهی میرخاسینکی بئی وینه ی لیده ره بچیت،
نه و بهو سهیری پو و داوه نیسلامیه کانی ده کرد له نزیکه وه و کاری لیده کرد، ههروه ها له
باوکی موحامیدی نيمامی علی گوینبیستی هه وانی جهنگه کانی هه لگه پاره کان ده بوو
پاش نه و دهی زۆر له عه ره به کان پاش کۆچی دوايي پیغه مبه ر ﷺ له نیسلام هه لگه پاره وه
و، هه نیک له موسلمانان فره زی زه کاتیان به جینه هینا، نه و بهو خه لیفه ی یه کهم سویندی
خوارد شه پی ئهه هه لگه پاره وانه بکات و ده یگوت:-

(والله لوْ مُنْعُونِي عَقَالًا كَانُوا يُوَدُّنَهُ اِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَقَاتَلْتَهُمْ عَلَيْهِ).

واته:- سویند به خوا نه گه ره قه دهغه م بکه نه لسه ر نه دانی گوریس کهوا ده یاندا به
پیغه مبه ری خوا ﷺ جهنگیان له گهل ده کهم.

بهه جۆره (حسهن) کاتیک تازه میرمندا ل بوو ده ییینی باوکی خۆشه و یستی نيمامی
علی وه ستاوه له ده و دهی شاری مهدينه بۆ پاراستنی ئهه شاره له هیره شه ره
داگیر که ره کان، ئیتر ئهه هه موو شتانه وای کرد قاره مانی ئهه داستانه مان دیمه نیکي
ته وای ده رباره ی ژیا نی جیهادی و خو به قوربانی دان بۆ به رز کرد نه و دهی و شه ی خودا
فیر ببیت...

له پینما یه کانی پیغه مبه ر ﷺ بۆ (حسهن)- خوا لئی پازی بیت- ده لیت:-
پیغه مبه ری خوا ﷺ چه ند وشه یه کی فیر کردووم بۆ نه و دهی بیلیم له نوژی و یتر:-

(اللهم اهدني فيمن هديت، وعافني عافيت، وتولني فيمن توليت، وبارك لي فيما
اعطيت، وقني شر ما قضيت، فانك تقضي ولا يقضى عليك، وانه لا يذل من واليت
ولا يعز من عاديت، تباركت ربنا وتعاليت).

پیغه مبه ری خوا ﷺ فووی خۆشه و یستی هه ق و یه کسان و لی بووردنی له ده می
نيمامی حسه ن کرد بوو، ههروه ها فووی فه ناعت و په زامه ندیشی له گیانی پیروزی
کرد بوو.

حسهن- خوا لئی پازی بیت- ده لیت:-

من مندا ل بووم ده نکه خورما یه کی به ده قهه هه لگه رته و لئی و ره گر ته وه.

پینان گووت:- نه ی پیغه مبه ری خوا ئهه خورما یه به جینه یله بۆ ئهه مندا له.

پيغەمبەرى خوا ﷺ فەرەموى:-

(انا آل محمد لا ناكل من الصدقة)

واتە:- ئىمە ئەۋەي مۇھەمد لە مالى ھەدەقە ناخوين.

بەئى ئەمە پيغەمبەرى خواپە بۇ قارەمانى بەرپىزۇ كوپى بەرپىز ھەسەنى ھوپى ەلى، بۇ ئەۋەي پەرۋەردە بىت لەسەر كاروبارە مەزەكان و، بىز لە خۇشى دونيا و شتە بۆگەنەكانى ژيانى ئەم دونياپە بىكاتەۋە.

بەم جۆرە جىگەي سەرسوپمان نىيە ياپۋەرىكى ۋەكو ئىمام ھەسەن پەرۋەردە بىت لەسەر لەبەرگەردنى قورئانى پىرۋىزۇ فىقھى ئىسلامى و، زانىنى نەئىنەكانى زۆر بە ۋوردەكارى و، پەۋشت و خوى باۋكى ئىمامى ەلى-خو لى پازى بىت-ۋەرگىت لە زمان پەۋانى و پەۋانىژى و، پەۋشتى ئىسلامى.

پاش پيغەمبەرى خواش ھەردو ھەلىفە بەرپىزەكان ئەبۇبەكر و ئىمامى عومەر پىزىيان دەنا لە ئىمامى ھەسەن، ھەروەك عقبەي كوپى حارث دەگىرپىتەۋە دەلىت:-

ئىمامى ئەبۇبەكر نوژى ەسرى بۇ كەردىن لەگەل ئىمامى ەلى ھەلسان و پۇشتى، بىنى ھەسەن لەگەل مىندالان يارى دەكات، ھەسەنى لە باۋەشى خۇى گرت و گوتى:-
(بابي شذية النبي، و علي يتبسم).

واتە:- بە باۋكى پيغەمبەر دەچىت، ۋە زەرەخەنى بە من بىردەۋە.

(محمدي تەبىي) دەلىت:- ئىمامى عومەر كاتىك دىۋانى خەلافەتى دانا ھەسەن و ھوسەنى-خو لىيان پازى بىت- لە دىۋانى ۋەزارەت دامەزاند لە باۋكىشىيان بە ھۇى نىزىكان لە پيغەمبەرى خوا ﷺ، بۇ ھەرىكەتكان پىنچ دەرەمى بىرەۋە-خو لە ھەموان پازى بىت-.

پاش ئەۋەي فتوحاتى ئىسلامى فرەۋان بوو ئاسۋى ئىسلامى بۇ بەزىكەندەۋەي ۋوشەي خوا، ژىرخاك كەردنى ئالاي ئاھەق، مۇسلمانان لە دورگەي ەمەب بە ئايىنەكەيانەۋە دەرچوون، دادىيان بە فەرمانپروايى كەرد، باشترىن پىبازو سىرەيان بۇ خەلەك بەجىپىشت و، چەند ۋلاتيان پىزگار كەرد، چەندەھا بەندەيان ھىدايەت دا بەم پەۋشتە بەرزائەيان.

ئەۋەبوو ئالاي پۇمەكان لە جەنگى يەرموك كەۋتە خوارەۋە، ۋەريان بەرداۋ، ۋلاتيان پارچە پارچە بوو و لە ۋلاتى شام بە سەرشۆپى و بەزىۋى دەرچوون.

ھەروەھا فارسەكان لە جەنگى قادىسيە بەزىن و، مۇسلمانان دەستيان گرت بەسەر مۇلك و مالىيان و لە عىراق و لە ۋلات بەدەريان نان و بە سەرشۆپى بۇ مۇلگەكانيان پاشەكشەيان پىن كەردن.

کاتیک نیمامی عثمان- خوالئی پازی بیت- جلهوی خهلافهتی گرتیه دهست، فتوحاتی نیسلاسی دریز بۆوه بۆ (طبرستان) پادشای (جرجان) سوپای کۆکردوه بۆ شهرپی موسلمانان .

خهلیفی سنیهم نیمامی عیمان سوپایهکی به فرماندهی سهعیدی کوپی عاص بۆ رهوانه کردن و تئیدا گهوره یاهورهکان خوالئی پازی بیت- بهشداریان کرد. ئینجا لهم جهنگهده مواجهیدی مهزندان قارهمانی بنوینهمان حسن- خوالئی پازی بیت- بهشداری کردو ئالای بهرزی نیسلاسی ههنگرت لهم ههلمهته نیسلاسیه مهزنه... تهمنی پیروزی لهم کاته بیست سال بوو. بهلئ گهنجانی نیسلام لهم سهردهمهده کهوا لهوپهری لایتئیدا بوون لهم تهمنهده تهنه تهمنیان لهسر جیهادو مردن له پێگای خودا ترخان دهکرد، ژیانیک دور بوو له پابواردن و خوشی دونیا، بهم جوړه خودا لییان پازی بوو، نهوانه کۆمهلی خودا بوون. بهراستی تهنه کۆمهلی خوداش سهرکهوتوو بوون.

سوپای نیسلام گهیشته (جرجان) و پادشای (جرجان) ناچار بوو داوای ناشتهوایی بکات لهگهڵ فرماندهی سوپای موسلمان... پاشان سوپای نیسلاسی به سهرکهوتویی گهپایهوه شاری مهدینهی پیغهمبهر پاش نهوهی ههلسا بهو ئهرکی پییسهپاردار بوو. ههروهها پاش نهوهی موسلمانان بهرنگاری لهم فیتنه پوو زهرده بوونهوه، له نهجامده ههلهگهپارهکان دهوری مالی نیمامی عثمانیان دا.

نیمامی علی- خوالئی پازی بیت- حسن و حوسهینی رهوانهکرد بۆ بهرگری له خهلیفهی نیسلام، نهوهبوو حسن و حوسهین ههلسان بهم ئهرکی پییان سپارداربوو بهلام قهزاو قهدهری خوا وای کرد نیمامی عثمان شههید بکړیت گیانی پیروزی بهرز بیتو بۆ لای پهرمهردگار..

له پاش نیمامی عیمان- خوالئی پازی بیت- جلهوی خهلافهت درا دهست خهلیفهی چوارهمی دادوهر و دونیا نهویست نیمامی علی- خوالئی پازی بیت- موسلمانان بهوپهری کهیف خوشی پیشوازیان لهم بهیهه کرد.

ئو کاتهش قسه قسهی خهلیکی مهدینه بوو ههروهک نیمام مالک دهلیت- خوالئی رازی بیت -.

ههروهها دهسهلاتیش نهیتوانی رهوشتی نیمامی علی بگۆریت له مل کهچی و قهناعت و پازی بوون به ههژاری.

نیمامی علی خوالئی پازی بیت- سوور بوو لهسر مال بهخشین بهسر ههژاره موسلمانانهکان و چاری له دهسکهوت و مالی دونیا نهبوو هیچ کس له خزم و کهسوکاوو ناسیاری خۆی دانهنا لهسر (بیت المال)ی موسلمانان مهگهر ناسراو نهبوو بیت به دهستپاکی.

ئىمامى ەلى دەيگوت:-

(يا دنيا غەربى غەيرى) واتە:- ئەي دونيا يەككىكى تر ھەلخەلەتەنە.

ئىتر لەم ئاۋوھەوا خواپەرستىدە ئىمامى ھەسەن لەگەل باۋكى لە كوفە ژياۋە...

بوو بە نموونەي پياۋىكى ئاسايى و موسلمان و مل كەچ بۇ ئايىنى خوا...

پاشان فېتنە لە نىۋان موغاۋىيە و ئىمامى مەزن ەلى-خو لىنى پازى بىت-گەۋرە

پور جەنگى جەمەل و جەنگى صېفېن پورېدا...

قارەمانمان (ھەسەن) لەم دور جەنگە خەفەتبارە بەشدارى كرد بە جوانترين

بەشدارى.

ئىتر ئەم كارە كۆتايى ھات بە شەھىدكردنى ئىمام و پىشەۋامان ئىمامى ەلى-خو

لىنى پازى بىت-... كاتىك دەستخوژى شوشتبور دەۋرېشت بۇ ئوژ، بەم جۋرە

شەھىدبوۋنى ئەم مىرخاسە مەزنە گەۋرەترين زىانى لە ئىسلام و موسلمانان دا.

ئىمامى ھەسەن-خو لىنى رازى بىت-بەرەنگارى ھەلوپىستىكى زۆر ناخۇش و

توۋند بۆۋە، پاش شەھىدكردنى باۋكى... ئارامى گرت و گەۋرەترين كارى كرد لە

مىژۋى ئىسلامدا و كۆتايى ھىنا بە خوڭن پىشتى موسلمانان.

پاشان ئىمامى ھەسەن لەسەر گۆپى ۋەستار گەۋرەيى باۋكى بەياد خەلك ھىناۋە

سوپاس و ستايشى خۋاى كردو گۋوتى:- (إنا لله وإنا إليه راجعون) پاشان گۋوتى:-

(ئەي خەلگىنە ئەمەشە پياۋىك گىيانى پاكى كىشرا، نە موسلمانە سەرەتاكان و نە

موسلمانە كۆتاكان ناتوان شان لە شانى بدەن، پىغەمبەرى خوا ﷺ بە نىزدراۋى

دەينارد نەدەگەپايەۋە تاكو خوا لە كارەكەي سەرگەتۋوى دەكرد، ھېچ شتىكى لە پاشە

خۇشى جىنەھىشتۋرە بىجگە لە ھەفتەسەد درەم نەبىت ئەۋىش كۆيكردبۆۋە بۇ كېرنى

پىۋىستىك).

پاشان پەھمەتى بۇ باۋكى پەۋانەكرد تاكو گىراۋ خەلكىش دەستيان بە گىران

كرد...

خەلكى عىراق كۆيۈنەۋە لەسەر ئەۋەي بەيەت بدەن بە ئىمامى ھەسەن پاش باۋكى

بەلام سىروشتى ئىمام ھەسەنىش وابو ھەموو كات لاي دونيانەۋىستى ھەلەبۇارد لە

پەلەكەكانى دەسلەت و لىپرسراۋەتى، پىغەمبەرىش ﷺ ھەر چاۋەپىنى ئەم سىفەتەي

لىدەكردو دەپفەرمو:-

(إن ابني هذا سيد، ولعل الله أن يصلح به بين فئتين من المسلمين).

واتە:- بەراستى ئەم كۆرەم، گەۋرەيە، بەلكو خودا بەھۋى ئەمەۋە ئاشتەۋايى نىۋان

دور چىنى موسلمانان بگات.

ئىمامى ھەسەن بىنى جەنگ سەر لە ئوڭ موسلمانان دەھارى، مىدالەكانيان ھەتىۋ

دەكار، ئافەرتان بىۋەز دەكات، بە گەنجايەتى لەناۋيان دەبات، بىرى لە ئاشتەۋەۋەي

نیوان خوی و موغایه کردهوه، نهم پیشنیاره‌ی له سهرتادا ئارپاستی خه‌لکه‌که کرد، به‌لام بینی پیشویی ده‌که‌وێته نیو پیزه‌کانیان، نهم وتاره به‌نرخه‌ی بۆ دان:-
 (ئیمه سویند به خوا په‌شیمان نینه له جهنگ کردن له‌گه‌ل خه‌لکی شام، به‌لکو ئیمه شه‌رمان کرد له‌گه‌ل خه‌لکی شام بۆ ناشتی و ئارامی، نهم ناشتی په‌شیمان پاشان په‌نگی داوه بۆ دوژمندی و ئارام بۆ نا ئارامی، ئیوه له جهنگ کردنتان له (صفین) ئایینتان له‌پیش دونیاتان دانابوو نه‌م‌و‌که واتان لی‌ها‌توووه دونیاتان له پیش ئایینتان بی‌ت، ئیمه هه‌روه‌کو خۆمانین به‌لام ئیوه گۆراون و وه‌کو خۆتان نین... هه‌روه‌ها ئیوه که‌وتوو‌نه‌ته نیوان دوو کوژراو:

((کوژراوه‌که له (صفین) بۆی ده‌گری‌ن و کوژراوه‌که له (نهروان) داوای تۆله‌ی لێ‌ده‌که‌ن، به‌لام نه‌وه‌ی ماوه‌ته‌وه و وه‌ی به‌رداوه‌ نه‌وه‌ی گه‌نجه و خوین گه‌رمه داوای شو‌پ‌ش ده‌کات، هه‌روه‌ها موغایه داوامان لێ‌ده‌کات بۆ کارێک نه‌ سه‌ری‌لندی تیا‌یه و نه‌ په‌کسانی نه‌گه‌ر مردنتان ده‌وێت نه‌وه‌ عه‌واله‌ی خوامان کردوو به‌ هۆی شمشیر، وه‌ نه‌گه‌ر ژیان‌تان ده‌وێت قه‌بو‌لی ده‌که‌ین و داوای پازی بوونی ئیوه‌ش ده‌که‌ین)).

حه‌سه‌ن چه‌ند که‌سیکی نارد لای موغایه بۆ ناشته‌وایی به‌و مه‌رجه‌ی هیچ نیازنکی خراپیان نه‌بی‌ت له‌گه‌ل خه‌لکی مه‌دینه و حه‌جاز و عه‌یراق به‌ هیچ شتی‌ک نه‌وه‌ی په‌ویدا له کاتی باوکی، موغایه‌ش و له‌م‌یک‌ی باشی هه‌بوو بۆ داواکه‌ی حه‌سه‌ن.

کاتی‌ک موغایه هاته کوفه له سالی چله‌یه‌کی گۆچی حه‌سه‌ن هه‌لسایه‌وه‌و گوتی:-
 بزانن ژیرترین که‌س نه‌وه‌ که‌سه‌یه له خواترس بی‌ت هه‌روه‌ها نه‌زان‌ترین که‌سیش نه‌وه‌یه خراپه‌ بکات، وه‌ نه‌وه‌ کاره‌ی من و موغایه تیی‌دا نا‌کو‌کین، یان نه‌وه‌ شیاوتره بۆ نه‌وه‌ کاره یا خود من شیاوترم، به‌لام من بۆ خودا وازم لێ‌ی هی‌نا له پینا‌وی چاک‌کردن و وه‌ستانی خوین پزانی ئومه‌ته‌ی موحه‌مه‌د ﷺ...).

به‌ه‌م جو‌ره حه‌سه‌ن ده‌سه‌لاتی قه‌بو‌ل نه‌کرد له‌سه‌ر هه‌سابی خوینی موس‌لمانان هه‌روه‌که ده‌ی‌گوت:- (من شه‌رم ده‌که‌م بۆ خودا کاتی‌ک پێ‌ی بگه‌م و به‌ پێ‌نه‌چم بۆ مالی، له‌به‌ر نه‌وه‌ زیاتر له‌ ده‌ جارمان به‌ پیاده‌ چوو بۆ حه‌جی مالی خودا).

حه‌سه‌ن قورئانی ژۆر ده‌خوین‌ده‌وه و ژۆر ده‌گری‌ا و به‌ه‌ژۆر به‌ه‌ژۆر ده‌بوو شه‌وه‌ نوێژی ده‌کرد (خوا‌ی گه‌وره‌ لێ‌ی پازی بی‌ت)...

حه‌سه‌ن-خوا لێ‌ی پازی بی‌ت- هه‌روه‌کو می‌ژوو باسی لێ‌وه ده‌کات ده‌لێ‌ن له سالی چله‌ و نۆی گۆچی وه‌ هه‌ندیک‌ی تری‌ش ده‌لێ‌ن:- سالی په‌نجای گۆچی، گۆچی دوا‌یی کردوو و له (به‌قیع) به‌خاک سه‌پاردراوه... له دوا‌ی خۆشی چه‌ند کو‌ری‌کی له‌پاش به‌جی‌ما:-

ههسه نو، زهیدو، طه لحه و، قاسمو، نه بویه کر، عبدالله نهوانه هه مه موویان له گه ل
مامیان له کاره ساتی که ریه لا شهید کران خوای گه وره له نیمامی حوسهین و هه
مه موویان پازی بیئت.

مه مرو، عبدالرحمن و، حوسهین و، یه عقوب و، اسماعیل نه مانه بش کوپی نیمامی
ههسه نو، ته نه ههسه نو زهید نه ویهان له پاش به جیما ئینجا ده بیئت (مه ممه دی
مه هدی) یش له نه وهی یه کیك لهم دووانه بیئت، (انشاء الله) ئیمهش ده بین به یه کیك له
سه ر بازه کانی (مه ممه دی مه هدی) ئامین.

ره حمه تی خوات لی بیئت نهی نیمامی به پیز نهی موجهیدی مه زن، به پاستی
سه ره شقی پاستگویی و پیاوه تی و رهوشتی چاک بویت... خودای گه وره شادمان
بقات بهم یا وهره به پیزه و خوشه ویسته.

که عبی کوری مالیکی نه نصاری

نه و یا و مره ی به ده ست و زو بانی
جیهادی پیگای خوای کرد

که عی کوری مالیکی نه نصاری

کهو یاوهره ی به دهست و زوبانی جیهادی پښتای خوای کرد

ووشه ی جیهاد له پوانگه ی ئیسلامه زور مانا و اتای هیه و فرهوانه، تاکو جیهاد به دلش دهگریته وه له پښتای نیازنکی پاک به گوزره ی توانا بؤ خوای گهره، جیهاد به زمان له پښتای دهرپړنی ووشه ی هق به ناشکراو، جیهاد مال به پښتای به خشین و، جیهادی گیان به ټیکوژشان و بهر خوداندا.

لیژدها سروره مان پښفه مبهری خوا ﷺ دهفرموویت:-
((المجاهد یجاهد بلسانه وسیفه)).

واټه:- موجهید به شمشیر و زمان جیهاد دهکات.

ئینجا به پاستی یاوهرانی پښفه مبهړ ﷺ- خوا لئیان پازی بیت-، به سر و مال و زمان خویان فروښووه خوا به ویستی خویان به یئ نه وه ی یه کیك زوریان لئ بکات، وه یه کیك له ی یاوهره به پزاننه، سئ یه مینی سئ شاعیرانی پښفه مبهری خوا و، قاره مانی گوزره پان:- که عی کوری مالیکی کوری عهری نه نصاری خه زره چی ناسراو به باوکی عبدالرحمن و عبدالله، هم یاوهره به پزیه یه کیك له م مسلما نه پښهنگه نه نصاریانه ی له سره تا هاتن بؤ ناو ئیسلام، نه وه بوو به هو ی شیعه ناسک و تهره کانی توانی بهرگری له پښفه مبهری خوا و هلویتستی موسلمانان بکات بؤ وه لامدانه وه ی بئ باوهره مل هوهره کان...

هم یاوهره هره وه جیهادی به زمان کرد، هره وه جیهادی به دهستیش کرد له جهنگه دژواره کان و له م کاتانه ی شمشیره کان ټیکه لی یه که ده بوون و له بر شریق و هوزی گوئی مروئی که پ ده کرد، ئینجا لیژدها هم دو سیفه ته به پاستی له م یاوهره کو بووینه وه و شاهیدی بؤ ددهن (المجاهد یجاهد بلسانه وسیفه)...

هره وه مسولمان بوونی که عی هویه کی مادی و معنوه ی بوو بؤ ژماره ی موسلمانان، چونکه هم موسلمانانه ی له دهوری پښفه مبهړ ﷺ بوون ژماره یان زور که م بوو، به لام کښیان تاکو بلنیت گهره و قورس بوو، نه وه بوو یه که مین پښه یشتنی که عی و پښفه مبهړ ﷺ له شاری مه که کی پیروز بوو.

لیژدها که عی خودی خوی هم پښه یشتنه مان بؤ دهگریته وه و دلنیت:-

له گال میللته که م دهرچوین بؤ چهج، به پاستی نوژمان کردو له نایین که یشتن، (به راه کوری معرو) مان له گال بوو گهره ی میللته که مان و له هه موومان گهره تر بوو، کاتیک که یشتنه شاری مه که کی پیروز، به منی گووت:-

ئەي برازام، بىمابنە لاي پىڭەمبەرى خوا ﷺ).

دەلىت (پۇشتىن پىرسىياري پىڭەمبەرى خوامان ﷺ) كرد، ئىمە نەدەماناسى،
پىشتىر بىنىبوومان. گەشتىنە پىياوئىكى خەلكى مەككە پىرسىياري پىڭەمبەرى خوا،
ﷺ لىكرد گووتى ئايا نايئاسن؟
گووتمان: - نەخىر.

گووتى: - ئايا (عەباس كوپى عبدالمطلب) ى مامى دەئاسن؟
گووتى: - گووتمان بەلى، دەلىت: - پىشتىر (عەباس) مان دەئاسى، كەوا بازىرگام
لەگەل دەكرىن.

پىاوەكە گووتى: - ئەگەر چوونە ناو حەرەم ئەو پىاوە دانىشتووە لەگەل عەباس.
دەلى: - چوونە ناو حەرەم عەباس دانىشتبوو، پىڭەمبەرى خواش ﷺ لەگەل
دانىشتبوو، سەلامان كردو پاشان لەگەلى دانىشتىن.

پىڭەمبەرى خوا ﷺ بە عەباسى قەرموو: -

ئەي باوكى (فضل) ئەم دوو پىاوە دەئاسى؟

گووتى: - بەلى، ئەمە بەراو كوپى مەروورە گەورەى مىللەتەكى و، ئەمەش كەوا
كوپى مالىكە.

دەلىت: - سوئند بە خوا قەرموودەى پىڭەمبەرم ﷺ لەياد ناچىتەو: - (الشاعر)

واتە: - شاعىرى...

گووت: - بەلى.

پاشان بەراو پىرسىياري مەسەلەيەكى لە پىڭەمبەرى خوا ﷺ كرد، ئەوئىش وەلامى
دايەو.

مەروەها پىڭەمبەرىشتى دووهمى مالىك و ھارپىكانى لە ئەنصارەكان بە پىڭەمبەرى
خوا ﷺ ترسناكر بوو لە پىڭەمبەرىشتى يەكەمىن جار، ئەمەش لە تارىكاى شەو بوو
بىباوەرەكان مەموو كات چاويان دەگىرا بۆ ئەوئى بزانن كى دەچىت بۆ لاي؟ بەلام
غىرەت و ئازايەتى ئەم بىرودارنە توانيانان ئەم تۆقە بشكىنن و پىڭ بگەن).

جارىكى تر ياوەرى بەرپىزمان ئەم پىڭەمبەرىشتى پىرۆزو مېشووئىيەمان بۆ دەگىرئەو
دەلىت: - ((پاش ئەوئى چوونەو بۆ حەج، بەلئىنمان لەگەل پىڭەمبەرى خوا ﷺ بەست
لە عەقەبە لە ناوئەندى پۆزانی (تشرىق) پىڭ بگەن.

دەلىت: - كاتىك لە حەج تەواو بووئى، ئەم شەوئىش ھات كەوا بەلئىنمان تىيدا بە
پىڭەمبەرى خوا ﷺ دابوو، مەروەها (عبداللەي كوپى عەمرى كوپى حرام باوكى
جابر) ىشمان لەگەل بوو، يەككە بوو لە گەورەكانمان و پىاوە بەرپىزەكانمان، لەگەل
خۆمانمان ھىتابوو، ئىمە ئەم كارەمان لە بىباوەرەكانى مىللەتەكەمان شارەبۆو كەوا
لەگەلمان بوون، ئەوئەو قسەمان لەگەل باوكى جابر كردو پىنمان گووت: - ئەي باوكى

جابر تۆيەكچىككە ئۇ گەورە پىياوھ كانمان و پىياوھ بەرئەزە كانمان، ئىمە دەمانە وئىت تۆ بىزگار كەين ئەوئى تۆ لەسەرىت بەيائى دەبىت بە سووتەمەنى ئاگر، پاشان بانگمان كرد
 ھىل سەر ئىسلام، ھەوالمان دايى بەو بە يەكگەيشتەنى لە عەقەبە لەگەل پىڧەمبەرى
 ھوامان ﷺ ھەيە، دەئىت: - مۇسلمان بوو لەگەل ئىمە عەقەبەى بىنى و بوو بە يەككە لە
 پىڧەنگەكان.

دەئىت: - ووشترە كانمان خست و ئەمشەو خەوتىن، تاكو سىيەكى شەومان
 بەرئەزە ئىنجا لەگەل ووشترە كانمان پۇيشتىن بۆ وەعدى پىڧەمبەرى خوا ﷺ، بە
 دىزەو پۇيشتىن چۆن قەتئى بە نەئىنى دەپوات، تاكو كۆبويىنەو لە دۆلىك لە عەقەبە،
 لوسىبەى كچى كەعب، ام عمارە، يەككە بوو لە ئافرەتانى تىرەى مازن كوپى نەججارو،
 اسماء كچى عەمر كوپى عەدى كوپى پابىتى، يەككە بوو لە ئافرەتانى تىرەى سەلمە،
 لەمەش ام منىع بوو...

دەئىت: - لە دۆلەكە كۆبويىنەو چاوپىئى پىڧەمبەرى ھوامان ﷺ دەكرد، تاكو
 پىڧەمبەر و مامى عەباس كوپى عبدالمطلب ھاتن بۆ لامان كاتىك دانىشتىن يەكەم
 ئسەكەر عەباس كوپى عبدالمطلب بوو و گووتى: -

(ئەى كۆمەلى خەزەج - واتە خەزەج و ئەوس - ھەروەك دەزانن موھەممەد لە ئىمەيە،
 بەراستى پاراستوومانە لە مىللەتەكەمان، ئەوئىش لەسەر ئەفسى بىروپاى ئىمەيە، ئەمە
 يەككە لە پىياوھ سەرفرازەكانى مىللەتەكەى و ھەلبۇزاردەى شارەكەى، بەراستى لای
 ئىوئى ھەلبۇزاردوئى لە لای ئىمە نامىنىتەو و دىتە لای ئىوئى، ئەگەر ئىوئى و تىزادەبىنن
 بۆى بە وەفان لەسەر ئەوئى بانگتان دەكات بۆ سەرىو، قەدەغەى ئەوانە دەكەن كەوا بە
 گوئى ئاكەن، ئىوئى و ئەم پىياوھ بەرگەى ئەم كارە بگرن، ئەگەر ئىوئى و پادەبىنن ئەم
 پىياوھ دەبەن لەگەل خۆتان و ناتوانن بىپارىزن و رىسوئى دەكەن، ئەوا ھەر لە ئىستاوھ
 وازى لىبھىن، ئەمە لە سەرفرازو ھەلبۇزاردەى مىللەتەكەى و شارەكەيەتى).

دەئىت: - پىمان گووت: - بەراستى گوئىمان لە قسەكانت بوو، قسەى بگە ئەى
 پىڧەمبەرى خوا، ئەوئى خۆت و خوات ھەزى لى دەكەى فەرمانان پىڧە!!
 دەئىت: - پىڧەمبەرى خوا ﷺ قسەى كردو، قورئانى خويىندەوئى لە خوا پاراپەوھ و
 باسى گەورەى ئىسلامى بۆ كردىن، پاشان فەرموئى: -

(موبايەعتان دەكەم لەسەر ئەوئى مال و مندالى خۆتانى لى دەپارىزن منىش لى
 بپارىزن).

دەئىت: - براء كوپى مەروور دەستى لەناو دەستى پىڧەمبەر ناو پاشان گووتى: -
 (بەلى، سوئىد بە خوا بە ھەقى رەوانە كردوئىت، دەتپارىزن وەكو ئەوئى پىشتى
 خۆمان دەپارىزن، موبايەعتان كردىت ئەى پىڧەمبەرى خوا، سوئىد بە خوا ئىمە

بیاوی جهنگ وشهرین له پشتاو پشت بزمان مایته وه... دهلیت:- قسه یان بری و (براء) قسه ی له گهل پیغمبری خوا کرد، هیشم کوپی تیهان گووتی:-
(نه ی پیغمبری خوا، له نیوان نیمه و جوله که کان په تیک هیه، نایا نه گهر نه په تهمان پساند پاشان خودا سر یخستی گه پایمه ناو میله ته که ت و توش وازت له نیمه هینا؟

دهلیت:- پیغمبری خوا ﷺ زهرده خنه ی برده وه و پاشان فرمووی:-
((بَلِ الدِّمِ الدِّمُ وَالْهَدْمُ وَالْهَدْمُ، اَنَا مِنْكُمْ وَالْأَنْتُمْ مِنْی اِحَارِبُ مَنْ حَارِبْتُمْ وَاَسَالِمُ مَنْ سَالَمْتُ))

واته:- به لکو خوینم خوینتی نیوه یه و پووخانم پووخانی نیوه یه، من له نیوه و نیوه ش له من شه ی له گهل نه و که سه ده کم شهرتان له گهل بکات، ناشتیم له گهل نه و که سه یه ناشتیتان له گهل ده کات.

که عب کوپی مالک دهلیت نه وه بوو پیغمبری خوا ﷺ فرمووی:- دوازه پیښه نگ له نیوه بوم بینه دهر وه، نو له خه زره جیان و سنی له نه و سیان.
پاشان پیغمبری خوا ﷺ به پیښه ننگه کانی فرموو:-
نیوه له سه ی میله ته که تان دابینکرو که فیلن و هکو که فالتی حواریه کان بو عیسای کوپی مریه و، من دابینکرم له سه ی میله ته کم-واته موسلمانان؟
گووتیان:- به لئی.

که عب کوپی مالک گووتی:- یه کم که س دهستی له ناو دهستی پیغمبری خوا ﷺ نا بهراء کوپی مه عروړ بوو، پاش نه و میله ته که ی موبایه عیان کرد.
پاشان پیغمبری خوا ﷺ فرمووی:- بگهړینه وه لای ووشتره کانتان.
عباس کوپی عبادی کوپی نضله به پیغمبری گووت:-
((سویند به و خوا ی به هق په وانه ی کرد و ویت:- نه گهر حه ز ده که یت به شمشیر ه کانتان ده چینه سر خه لکی (منی)))

دهلیت:- پیغمبری خوا ﷺ فرمووی:-
(فرمانم پیتان نه کرد و به به لکو بگهړینه وه بو لای ووشتره کانتان).
دهلیت:- گه پایمه بو لای جینگا کانتان، تینیدا خه و تین تا کو به یانیمان به سه ر داهات.

نیر یا وری قاره مانمان که عب کوپی مالک-خوا لئی پازی بیت- له گهل یا وره کانی تر گهړانه وه مه دینه و نه م باوردو خیان ساز کرد بو هاتنی پیغمبری خوا ﷺ بو شار ه کیان و بو نه م کوچه پیروزه مه زنه.

کاتیک پیغمبر ﷺ پئی پیرزی نایه شاری مهدینه برایه تی خسته نیوان
که عب و طله ای کوپی عبیدالله و هندیک ریوایه تی تریش ده لنین له گهل زوبیر کوپی
هوام

که عب یه کیک بوو له شاعره کانی پیغمبر ﷺ کهوا لهم کاته شاعیره کانی
پیغمبره خوا سنی شاعیر بوون له مانه:-

که عب له شاعره کانی وه سنی جهنگی ده کرد و ده یگوت:- نه وها ده کین و واتان
لن ده کین. به لام هرچی حسان بوو عیبو عاری به دیار ده خستن، هرچی کوپی
په واحة بوو نهنگی پئ ده گرتن به بی با وهریان.

شاعره کانی که عب کاریگریه کی گه وری هه بوو بو بهر زکردنه وری وری
موجاهیدان و پوخانی وری بی با وهریان به لام پاش نه وری چهند نایه تیک له سوپه تی
(شعراء) دابه زیه سهر شاعیره بی با وهرکان و بهر واداره کان نه وه بوو خوی گه وری لیک
جیا کردنه وه کهوا ده فرمویت:

﴿وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ أَلَمْ تَرَى أَنََّّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهْمُونَ
وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ۖ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا
أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ﴾ (الشعراء ۲۲۴-۲۲۷)

که عب کوپی مالک- خوا لنی پازی بیت- پرسیری له پیغمبره خوا ﷺ کردو
گووتی:-

(ئه ی پیغمبره خوا، بهراستی نه وری له سهر شاعیران خوی گه وری دابه زاندوه
نه و دابه زاندوه)

پیغمبره خوا ﷺ فرمویه تی:-

((إِنْ الْمَجَاهِدُ بِسَيْفِهِ وَلِسَانِهِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ تَرْمُونَهُمْ بِهِ تُضْحَكُ النَّبِلُ))

واته:- (موجاهید به شمشیر و زمانی جیهاد ده کات، بهو خوییه روحی منی
به دهسته شاعر بارانتان کردن وه کو نه وری تیر بارانیا کهیت).

جابر- خوا لنی پازی بیت- ده گپرتنه وه پیغمبره خوا ﷺ به که عبی کوپی
مالکی فرمو- خوا لنی پازی بیت:-

(مَا نَسِيَ رَبِّكَ- وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًا- بَيْتًا قَلْتَهُ). واته:- خودا تو ی له یاد نه کردوه
سوپاسی کردوویت بوو نه شاعره ی گووتووته خواش شت له یاد ناکات.

گووتی:- نه شاعره چی به؟

فرمو:- نه ی نه بو به کو بو ی بخویننه و- نه ویش گووتی:-

رَعِمْتَ سَخِيْنَةً أَنْ سَتَقْلَبَ رَبَّهَا وَلَيَقْلَبَنَّ مَغَالِبُ الْغَلَابِ

واته: - هر كه سيك جهنگ له گهڼ خواى گه وړه بكات به پراستى شكاوو و بهر و پاش دهگه پښتوه: -

﴿وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (يوسف ۲۱)

شيعره كانى كه عبي كوپى مالك - خوا لى رازى بيت - به هوى خوگيښ كړدنه و و كارى د ورونى تاكو وای لپهاتېوو ترس بخاته دلى بې باوه پړكان، هروكه نيين سیرين دهليت: - كه عب دوو دىرى له شيعر گووت بووه هوى موسلمان بوونى (دهوس) هروكه دهليت: -

قَضَيْنَا مِنْ ثَمَامَى كُلَّ وَاثِرٍ وَ خَيْبِرٍ، ثُمَّ اغْمَدْنَا السِّيُوفَا
نَخِيرَهَا وَلَوْ نَطَقَتْ لَقَالَتْ قَوَاطِفُهُنَّ دُوسًا أَوْ ثَقِيفَا

كاتيك هم هواله گه يشته دوس گووتيان ناگاتان له خوتان بيت، با نه وى به ثقيف كرا به نيوش نه كړيت هروكه نه وى كه عبي كوپى مالك به زمانى جيهادى كړدوه، هروكه به شمشيره كېشى جيهادى كړدوه، له جهنگى نوحه گوره ترين به شدارى كړد نه وى يازده برينى سهختى له لهشى كهوت له خوښى خوى گوزاو له گهڼ پيغه مېرى خوا ﷺ چه سپا، كاتيك پروپاگنده بلاوى كړد كه وا پيغه مېرى خوا شهيد كړاوه، موسلمانان بارى خه ميان به سردا كهوت، كه عبي كوپى مالك يه كه م كس بوو پيغه مېرى خوا به ساغ و سه لامه تنى بينيه و، تاكو خوى پې نه گيراو هاوارى لى هلساو گووتى: - نهى كومه لى موسلمانان، مزگينى نه مه پيغه مېرى خوايه ﷺ. پيغه مېر به خيراىي ناماره وى بۇ كړد كه وا بى دهنگ بيت، موسلمانان له دورى پيغه مېر كومه لى ان كړدو، پاشان پيغه مېر قهلفانه كى خوى دايه كه عب و، نه وى و وريگرت و له بېرى كړد نه مه ش گوره ترين پزلينان بوو بۇ كه عب.

كاتيك جهنگ ته واو بوو برينه كانى كه عب هيزى لېږېسبوو، نه وى سواری و شتره كېان كړدو، زويه رى كوپى عوام جله و كى بۇ گرت و له پښى رويشت. به جوزه كه عب به شدارى هم موو جهنگه كانى كړدوه له گهڼ پيغه مېرى خوا ﷺ ته نها جهنگى به درو ته بوك نه بيت...

ئينجا با ليره دا هوى دواكهوتنى كه عبي كوپى مالك له دوو جهنگه دا بۇ خودى خوى كه عب لېږه پښ بزانين چى دهليت: -

كه عبي كوپى مالك دهليت: - له هيچ جهنگيك پيغه مېرى خوا سازى دابيت هرگيز دوا نه كه و تومه.

جكه له وى له جهنگى به در دواكهوتم، نه مه ش جهنگيك بوو پيغه مېرى خوا ﷺ بوى دهرچو و مه بستى كاروانه كانى قورېش بوو، تاكو خواى گه وړه نه وى و

دوژمنه کانی له سهر کاتيکي ناديار کوکړده، به پرستي له گهل پيغه مېري خوا ﷺ
عهقه بهم پيښي، ئي کاته په يمانمان دا له سهر ئيسلام.

ھەروەھا مەسئەلەي ئەو کاتەي دواکەوتەم لە پێغەمبەري خوا ﷺ لە جەنگي تەبوك مەريگيز وا بە ھەيز نەبوومە. بۆم ئاسان نەبوو لەم کاتەي دواکەوتەم لە موسلمانان لەم جەنگدا، سوێند بە خوا ھەريگيز بەم جۆرە سوارم بۆ رێک نەکەوتوو ھەروەک لەم جەنگە بۆم رێککەوت.

نهریتی پیغه مبهری خوا ﷺ وابوو برزیشتا بؤ هەر جهنگیک نهوا ناشکرای نه دکردو به نهینی نهنجامی دهدا، هەرچی ئەم جهنگه بوو، کهوا پیغه مبهری خوا تیتیدا جهنگا، له گهرمایهکی زۆر توند بوو، بهزەنگاری دوژمنیکی زۆر ده‌بووه، ئینجا بؤ خه‌لکی ناشکرای کرد بؤ نه‌وه‌ی خو‌یانی بؤ ئاماده بکه‌نو، به‌و شی‌وه‌ی مه‌به‌ستی بوو هه‌والی دانێو، نه‌و موسلمانانه‌ی شوێن که‌وتوو پیغه مبه‌ری خواش بوون ﷺ ژماره‌یان زۆر بوو، هه‌روه‌ها هه‌یج تۆمارکراویکی سه‌رژمیریشیان نه‌بوو بؤ نه‌وه‌ی کۆیان بکاته‌وه، که‌م که‌س هه‌بوو خۆی بشاریت‌ه‌ له‌به‌ر نه‌وه‌ی گومانی ده‌برد لێ ناشکرا ده‌بین و نیگای خ‌وای له‌سه‌ر دیته‌ خواره‌وه‌.

پیغمبرى خوا ﷺ نەم غەزایەى کرد لە کاتیەک بەروبووم گەیشتبوو، پیغمبرى خوا ﷺ و موسلمانان خویان بۆ ئامادەکرد، منیش هەول و تەقەلام دا بۆ ئەوەى لەگەڵیان خۆم ئامادە بکەم، گەرنامووە هیچ شتێکم دا بین نەکرد، لە دلى خۆم گوتۆم: - من توانام هەبە.

ئىنجا بەردەوام بىرىم بۆى دەكردهو تاكو خەلكەكە خۇيان ئامادەكرد، پېقەمبەرى
خوار ^{عليه السلام} موسلمانان ئامادەبوون، منىش تا ئەو كاتە هيچم بۆى ئامادە نەكردبوو،
دەمگوت: - ئىمىرۇ ياخود پۇڭىكى تر دەيانگەمى، ئەوان شارايان بەجىيەشتەو
بەئىكەوتن گەرامەو هيچ شتىكم نەكرد، پاشان پۇيشتەم دووبارە گەرامەو هيچم
نەكرد، مەر بەم جۆرە خەريك بووم تاكو ئەوان دووركەوتنەو كاتەكە بەسەرچوو، مەولم
دا خۆم ئامادە بكەم و بىنان بكەم، بەلام جىم بۇ نەكرا...).

بەم چۆرە كەعب لە مەدینە بە جیماو سوپاش لە پێگاندا بوو. بۆ جەنگ، ئیتر خەم و پەژارە دایگرت و ھەر كاتێ دەچوو ناو شارێ مەدینە زیاتر خەم دایدەگرت، چونكە تەنھا تووشی بە تووشی ئەو كەسانە دەبوو كەوا تاوانبار بوون بە دووھوویی و نیفاق. یاخود یاساو بوون لە ھەژاران و ڕەھبەزان.

ههروك سيره دهگيرتەوه پيغه مەبر ﷺ كە عەبى لە ياد نەبوو تەنها پاش ئەرە نەبێت
كەوا گەيشتە تەبوك، بەو يارەرانەى لە دەورى دانىشتەبوون پيانی گووت: - كە عەبى
كۆرى مالك جى بەسەر هات؟

پیاویك له بهنى سهلمه به پهله به وهلام هات و گووتی: - ئه ی پښه مبهری خوا، دهوله مهندي و فیزو شانازی نهیهشت له مال بیته دهره وه.

معاذ کوپی جه بهل گووتی: - خراپت گووت، سویند به خوا ئه ی پښه مبهری خوا، له چاکه زیاتر هیچی ترمان لئی نه بیستوه. پښه مبهری خوا ﷺ بڼه ښه بو.

پاشان که عب گوی لئی بو پښه مبهر به یی که وتوه له ته بوک و ده که پښتوه بؤ مه دینه خه می زیاد بو و ترس و په ژاره دایگرت، نه وه بو له گهل دهر و نی خوی دهر و اړیکایه ک ببینیتوه خوی له توو په یی پښه مبهر ﷺ پرکار بکات، ئایا درؤ بکات؟ حاشا بؤ که عب پاش نه وه ی بو به موسلمان. کاتیک کاتی گه یشتنی پښه مبهر هات شتی نادرست له دلی که عب هلقه ناو، بریاری دا ته نها راستیه که ی به پښه مبهر بلیت.

* * *

پښه مبهر ﷺ، به پرنی گه یشتوه مه دینه و، خه لکیکی زور له دهر و ی کؤبو نه وه، هر وه که نیریتی به رده و امی دوو پکات نویژی له مزگوت کرد، پاشان له گهل خه لکه که دانیشست، ئینجا خاوه ن پاساوه کان دهاتنه لای و خویان ده په پانده و سویندیان ده خوارد، نه مانه ش زیاتر له هشتا پیاو بوون، پښه مبهریش به گویردی قسه کانیان لئی یووردن و داوای لیخوشبوونی بؤ کردن و، موبایه عه ی کردن و، نهینه کانیشی عواله ی زانای نهینی کردن.

که عبی کوپی مالک هاته لای و ترس دایگرتیو هر وه کو بلیت پښه کانی له دوی خوی رابکښیت، کاتیک سهلامی له پښه مبهر کرد، پښه مبهر ﷺ به زهرده خه نه یه کی توو په ییه وه به که عبی گووت: - وهره.

که عب لئی نریک بؤوه ټاکو له ژر دستي دانیشست.

پښه مبهر ﷺ پئی فهرموو: - چی به دوی خستی؟ ئایا ولاخت په یدا نه کرد؟ که عب وهلامی دایه وه گووتی: - بهلی، سویند به خوا نه گهر بیجکه له تۆ له لای یه کیکی تر دانیشتبام له پیاوای دنیا ده تبینی به پاساویک خوم ده په پانده وه و، گفتوگوم له گهل دهر کرد، به لام سویند به خوا من به راستی نازانم نه گهر به قسه یه کی درؤ قسه ت له گهل بکه م پښم پازی بیت، به لام دور نیه خوا لیم ناشکرا بکات، وه نه گهر قسه ی راستیش بکه م تۆ لیم توو په ده بیت ئینجا تکا کارم خودا لیم ببوری. نه خیر سویند به خوا پاساوم نیه، سویند به خوا هیچ کاتیک له م کاته ی دواکه و تم و به هیتر نه بووم و بهم جوړه بوم ناسان نه بووه.

پیغمبر ﷺ ناماژهی بۆ کردو فرمووی: - هرچی ئەمەیه راست دهکا... پاشان فرمووی: - هەلسە تاکو خوا فرمانت لەسەر دهکات؟

بەم جۆرە کەعب هەلساو پۆیشت و بە راستی وێژدانی خۆی مورتاح کرد بە هۆی راستگۆیی و دڵسۆزیەکی.

کۆمەڵیک هاتنه پێشی و گازاندەو پەخنهیان لێگرت بە هۆی ئەم هەلۆیستەیی نواندی، ئەوەیان بە یاد مینایەوه بلیت لە دواى ئەم گوناھە هیچ گوناھێکی تر ناکەم، دەتوانی بجێهەڵای پیغمبر و داوای لێبووردنی لێ بکەیت و وەکو ئەوانی تر پاساوی بۆ بهێنیتەوه، پیغمبریش داوای لێخۆشبوونت بۆ دهکات، کەعب دەلیت: - (سوێند بە خوا ئەوەندە هەرلێان لەگەڵ دام ئەوەندەیی ئەمابوو بگەرێمەوه و درۆی بە خۆم بکەم)، بەلام ئەمکرد.

پاشان کەعب پرسایاری لە خەڵک کرد و گوتی: - ئایا هیچ کەسی تر وەکو منی بەسەر هاتووه؟

پێیان گوت: - بەئێ، دوو پیاو وەکو تۆیان گووتووه، ئەمانەش (مرارة کوپی الربیع العمری و، هلال کوپی امیة الواقفی).

کەعب دەلیت: - ئەم دوو پیاوچاکەیان بۆ باس کردم کەوا جەنگی بەدریشیان بینیوه و سەرمەشق بووینە، کاتیک ئەمەیان بۆ باس کردم پۆیشت.

پیغمبەری خوا ﷺ فرمانی کرد قەسە لەگەڵ ئەم سێ کەسە نەکریت، خەڵک لێیان دور کەوتنەوه، مرارة و هلال ئەمانەوه دانیشتن و دهگریان، هەردووکیان بەسالاچوو بوون، بەلام کەعبی کوپی مالک گەنجیکی تەپ بوو، دەچوو نوێژی دەکرد لەگەڵ موسلمانان، لە بازارەکان دەسوپایەوه، کەس قەسە لەگەڵ نەدەکرد، تووشی پیغمبر دەبوو لە دانیشنهکان سەلامی لێ دەکرد هەر ئەوەتە و ئەوەتە لێوەکانی دەجولایەوه بۆ وەلامدانەوهی سەلام، پاشان کەعب لە نزیک پیغمبر نوێژی دەکرد تیچاویکی دەدا، کاتی کەعب بە نوێژ خەریک دەبوو پیغمبر تەماشای دەکرد، کاتیک کەعب ئاوپێ لێ دەدا، پیغمبر ﷺ پووی لێ وەرەگێت.

ئەم کارەساتە بەسەر کەعبدا ماوهی گێشاو، چەند پۆژێکی بەسەردا چوو، زەوی بەسەردا تەسک بوو، چووه مالی کوپە مامی: - ابی قتادة، کەوا لە هەموو خەڵک زیاتر خۆشی دەویست، کەعب سەلامی لێکرد، ابو قتادة وەلامی سەلامەکی ئەدا، دووبارە کەعب پرسایارەکی لێ کردەوه، ابو قتادة بێ دەنگ بوو دیسان کەعب گەپایەوه پرسایارەکی لێ کردەوه ئیلاھای لێکرد، ابو قتادة لەمەی زیاتر پێ نەگوت و واتە گوتی: - الله ورسوله اعلم... واتە: - خوا و پیغمبرەکی دەزانن.

لێردا کەعب چاوەکانی پڕ بوو لە فرمێسک، دووبارە خەم و پەژارە پووی تێکردەوه.

پۆڭڭىيان كەعب لە بازاري مەدينە دەسورايەو، پياويكى نبطى لە ئەنباطەكانى شام ھەندىك خواردنى لەگەڵ خۆى ھىناوو بيفروشيتەو لە مەدينە، بە خەلكى دەگووت: - كى (كەعب كوپى مالك)م نيشان دەدات؟

خەلك كەعبيان پىنشان دا، ھاتە لاى و نامى پاشاي غەسانى لە پارچەيەك ھەريز پىن دا، كەعب نامەكى كردەو خويندەو، ئەمەى تياوو (اما بعد، بەراستى پىم گەيشتوو گەرەكەت خراپەى لەگەڵ كردووت، تۆ شاھەنى ئەو نيت خوا لە شوينى پرسوات داينت، وەرە لاى ئىمە بۆ ئەوەى يارمەتيت بەدين...).

كەعب زياتر خەم داگر و گووتى: - ئەمەش ھەر خۆى لە خۆى بەلەيكە، بە خيراىي پۇشت كاغەزەكى خستە ناو ئاگر.

پۆڭگارنىكى بەسەرداچوو تاكو گەيشتە چل پۆڭ، لێردە پىغەمبەر ﷺ نيرداويكى لە لاين خۆى پەوانەى لاى سى دواكەوتوو ھەنگا كەوا دووركەونەو لە خيزانەكانيان، نيرداوي ھاتە لاى كەعب و پىي گووت: - پىغەمبەرى خوا ﷺ فەرمانت پى دەكات لە خيزانەكەت دوور بكەويتەو كەعب گووتى: - مەلاقى بەم چى بكەم؟ ئەويش گووتى: - نەخىر بەلكو لى جيا بەو لى نزيك مەبەو، كەعب بە خيزانەكەى گووت: - بپۆو مالهەو لە لاين بمنيەو تاكو خواى گەرە فەرمانان لەسەر دەكات لەم كارە.

خيزانى ھلال كوپى اميە ھاتە لاى پىغەمبەرى خوا ﷺ و پىي گووت: - ئەى پىغەمبەرى خوا ھلال كوپى اميە پياويكى پىرو پەككەوتوو خزمەتكارى نىھ! نايا پىگا دەدەى خزمەتى بكەم؟

ئەويش ھەرمووى: - نەخىر، بەلام لىت نزيك نەبيتەو.

ئافەرەتەكە گووتى: - ئەم پياو ھەنگا بە خوا ھىچ جۆلەى تيا نەماو شتىكى كەم نەبيت، سویند بە خوا تاكو ئىستا دەرگىن لەم پۆژەى ئەم كارەى كردوو!! لێردە ھەندىك لە خزم و كەس و كارەكانى كەعب بە كەعبيان گووت: - بەلكو پىغەمبەرى خوا پىگا بە خيزانەكەت بدات، ھەرەك پىگای بە ھلال كوپى اميە دا بۆ ئەوەى خزمەتى بكات؟

كەعب گووتى: - سویند بە خوا پىغەمبەرى خوا پىگا نادات، ئەى چى بلىم ئەگەر داواى پىگا پى دانم لىي كرد منيش پياويكى گەنجم؟

پۆڭگار بەسەرچوو تاكو گەيشە پەنجا پۆڭ، كەعب نوێژى بەيانى كرد لە مالهەى كەوا لە شوينىكى بلند بوو، لە سەربارى خۆدا دانىشتەو ھەرەك خوا لە قورئان باسيان دەكات: -

﴿وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَقُوا حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ
عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنَّوْا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ
التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾ (التوبة ١١٨)

گوئی له دهنگینکی بهرز بوو گووتی: - نهی کهعب، مزگینئی

کهعب سوجدهی شوکری بۆ خوا برد، زانی رزگار بوونیان قه بول بوو، یه کی که له
موسلماننه کان به سواری نه سپیکه وه به خیرایی مزگینئی بۆ کهعب هینا کهعب جله کانی
له بهر کرده وه به خشیه نه مزگینئی دهره، له بهر نه وهی له م کاته دا ته نها نه مهی له لا بوون
دوو جلی به پاسپارده وهرگرت و له بهری کرد، چوه لای پیغه مبهری خوا ﷺ، کومه له
دوای کومه له دهاتنه لای و پیروز بایان لی ده کرد به هوی نه م لیخوش بوونهی خوای
گهره بوی دایبه زاند.

کهعب چوه مزگوت بۆ لای پیغه مبهر، پیغه مبهر ﷺ نیوچه وانی ده بریسکایه وه له
خوشیان و پیئی فهرموو: -

(ابشر بخیر يوم مرّ عليك منذ ولدتك امك)

واته: - چاکترین مزگینیت بده منی کهوا ئیمپویه، له م پوژهی له دایک بویت.

کهعب پیئی گووت: - ئایا نه مه له لای پیغه مبهری خواجه ﷺ یان نه مه له لای خواجه؟
پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموو: - نه خیر، به لکو له لای نه خواجه.

کهعب گووتی: - نهی پیغه مبهری خوا، بۆ نه م تهوبه م له ماله کهم بینمه دهره وه و
ماله کهم بکه م به سه ده قه بۆ خوا و بۆ پیغه مبهره کهی.

پیغه مبهری خوا ﷺ پیئی فهرموو: - هه ندیک مالت بهیله وه، نه مه بۆ تو باشتره.

کهعب گووتی: - من نه م به شه ده میله وه کهوا له خه یبهر به دهستم کهوتبوو.

پاشان کهعب گووتی: - (نهی پیغه مبهری خوا ﷺ خوای گهره منی پزگار کردوه
به هوی پاستگویی یه کهم، تهوبه کهم نه وه بیئت قسه نه کهم ته نها پاستی نه بیئت). به م
جوره کهعب بۆ تهوبه کهی به وه فا بوو تاقییکاته وه، زمانی بۆ لای درق هه رگیز نه دوا وه،
وه نه مهی لی ده گیر نه وه گووتیه تی: - (سویند به خوا نه مزانیسه موسلمانیک خوا
تاییکاته وه به هوی پاستگویی یه کهی له م پوژهی نه مه م بۆ پیغه مبهری خوا ﷺ باس کرد
به م جوره تاقیکرده وه، له م پوژهی نه مه م بۆ پیغه مبهری خوا ﷺ باس کرد تا کو نه مپق
درم نه کردوه و، من له خوا ده پار نه وه بمپار یزیت له وندهی له (ژیان مایمه وه).

به م جوره خوا نه م نایه تانهی دهره ق به کهعب و دوو هاوپی کهی دایه زاند کهوا
ده فهرموو یئت: -

﴿لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ الْبَغُوهُ فِي سَاعَةِ الْمُسْرَةِ مِنْ
بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَحِيمٌ وَعَلَى

الَّذِينَ خَلَقُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ
 أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنَّهُ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ
 الرَّحِيمُ ﴿١١٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ﴿١١٨﴾ (التوبة ١١٧-١١٩)

که عی کوی مالک زور که یف خوش بوو له بهر نه وهی خوای گه وره موه فقهی کردی
 هی دایه تی دا بۆ پاستگویی مه روک ده لیت: - (سویند به خوا مهر گیز نیعمه تی وای له گهل
 نه کرد و مه، پاش نه وهی هی دایه تی دام بۆ نیسلام مه زتر بیت له پاستگویییم له گهل
 پیغه مبه ری خوا ﷺ نه گهر هاتوو درؤم کردبیا وهکو نه وانه ی درؤیان کرد، وهکو نه وان به
 هیلاک ده چووم).

که عی شاعیر سوار چاک و پاستگۆ، شاره زایی پهیدا کردنی له نایین له یاد نه کردی
 نه وه بوو ههشتا فرموده ی له پیغه مبه ری خوا ﷺ پیاویه ت کردی پاراستنی و له به ری
 کردن، پایگه یاند و کاری پیکرد، نه وه بوو مندا له کانی عبدالله و عبدالرحمن و محممد و
 عیبدالله فرموده یان له باوکیان و مرگرت... یه کی که له فرموده دانه ی که و دلی
 موسلمانان خوش ده کاو ده فرموده ی: -

((أَنْ رُوحَ الشَّهَدَاءِ حَوَاصِلَ طَيْرِ خَضِرٍ تَعْلُقُ (أَي تَأْكُلُ) مِنْ ثَمَرِ الْجَنَّةِ)).

واته: - پوچی شهیده کان له ناو سکی بالنده ی که سکه دان له به رو بوومی به ههشت
 ده خون.

یه کی که له کاره ساتانه ی به سهر که عب داهات نه وه بوو چاوه کانی له ده ست دا،
 به راستی نه مهش کاره ساتیکی گه وره بوو بۆ که عب (انشاء الله) خوای گه وره دوو چاوی
 ساغی پێ ده دا له به ههشت به هوی نه م نارامه ی گرتی له پیناوی خوا...

که عی کوی مالک له زه مانی مو عویه سالی په نجا یان په نجاو سن له ته مه نی
 هه فتاو هه فت سالی له مه دینه کوچی دوا یی کردی به پاک ی و بێ گهردی گه پایه وه لای
 په روه ردگار.

نیجا له کو تاییدا له خوا ده پای نی نه وه خوا نه م کاره مان به جیهاد بۆ بژمیرو له
 گونا مه کانمان خوش بیت...

نازایه تی و غیره تیکمان پێ به خشی ت بۆ نه وه ی پێ ی بهرگری له نیسلام بکه ی، به
 مواهید له قه له ممان بدات آمین.

ثابتی کوری قہ یسی نہ نصاری

نہ زانراوہ وسیتہ تی کہ سیک وہ گیرا بیت
پاش مردنی، بیجگہ نہ وسیتہ تہ کہی
ثابت کوری قہ یس نہ بیت

ثابتی کوپی قہیسی نہ نصاری

نہ زانراوہ وەسیہ تی کہ سیتک وەگیرا بیت پاش مردنی، بیجگہ
لہ وەسیہ تە کہی ثابت کوپی قہیس نہ بیت

یا وەرێک لہ یا وەرہ بہرێزو لہ خواتر سەکانی پیغەمبەری خوا ﷺ یەکیک لہ گەرہ
پیاوہ ناو دارەکانی خەزمرج و، ئەستێرە یەک لہ ئەستێرە پرشن گدارە بێ وینەکانی
یەثریب ثابتی کوپی قہیسی نہ نصاری یە.

لەگەڵ ئەمەشدا پیایێکی بەرەمەندو بیرتێژو، زمان پالوو قسەرەوان و دەنگ
پیوانە بوو، ئەگەر قسە ی کردبا قسە ی قسە کەرەکانی ھەر ھەمووی دەبێ و خەڵکە کہ
تەماشای ئەویان دەکردو، ئەگەر ووتاری بدایا گوێ بیستەکان سەریان سووڕ دەما.

ئەر یا وەرہ یەکیک لہ بێ وادراہ سەرەتا کان لہ یەثریب، ھەر کہ گوئی لہ بانگەیزێ
مەککەیی گەنچ موصەبەبی کوپی عومەیر بوو قورئانی بە دەنگە پێ سۆزو خرۆشەکی
دەخویند تا کو وای لێھات قورئان گوئی یەکانی بەند بکات بە ھۆی ئەم تام و چێژو، پوون
کردنەوێ تیا بوو، بەم جۆرە بیرو ھۆشی بۆ ئەم پێگا راست و پێ یاسایە مل کەچ بوو...
خوای گەرہ سینگی جۆش دا بۆ بێ وادراہان و پلەپلایەیی زیاتر بەرز کردەوہ و یادی
بەخیزی لەژێر ئالای شەکاوہی پیغەمبەری ئیسلام چەسپاند.

کاتیەک پیغەمبەری سەرەزمان ﷺ کۆچی بەخیری کرد بۆ مەدینە ثابتی کوپی
قہیس لەگەڵ کۆمەلێکی گەرہ لہ سوراجاکەکانی ھۆزەکی وەستان لہ پیشوازی
پیغەمبەزمان و بە گەرەترین پیشوازی پێزان لێنا، بە جوانترین بەخیرھاتن
بەخیرھاتنی خۆی و ھاوێزی خۆشەویستەکیان کرد، ئەوہوو لەژێر دەستی
ووتاریکی بەنرخ دا کەوا سەرەتا کہ بە سوپاس و ستایشی خوای گەرہ، دروود
سەلام بۆ سەر پیغەمبەرەکی دەستی پێ کرد...

بەم وشە دلسۆزانەش کوتایی پێھینا کەوا دەیگوت:—

((ئیمە پەیمانێ دەدەین (ئەو پیغەمبەری خوا) لەسەر ئەوێ بپارێزین ھەرەک
ئەوێ خۆمان و منداڵ و ئافرەتەکانمان دپارێزین، ئینجا چیمان بۆ ھەیە؟))

پیغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی:— الجنة ...

واتە:— بەھەشتان بۆ ھەیە..

ھەرکە وشە ی بەھەشت (الجنة) بەرگوئی کۆمەلەکە کەوت وایان لێھات دەو
چاویان بگەشتێتەرەو زەردەخەنە ی خۆشی بەدلیان دا بیت مۆچرکی بەختەوہری بە
لەشیان دا بیت و گووتیان:—

رضینا یا رسول الله رضینا یا رسول الله

واته: - نهی پیغه مبهري خوا پازی بووین ... نهی پیغه مبهري خوا پازی بووین ...
 نیتړ له پوره ثابتی کوپی قهیس بوو به ووتاریزی پیغه مبهري خوا ﷺ،
 هروک هسانی کوپی ثابت بوو به شاعیری...
 وای لیهاث نه گهر نیردراوانی عمر به کان بهاتیا به لای پیشبرکی یان له گهل کردیاو
 شانازیان به زمان پوهان و سه زانه کانی خو یان کردیا له شاعیران و ووتاریزان،
 نامازهی بۆ ثابتی کوپی قهیس نه کرد له ووتار دهر کان و هسانی کوپی ثابت ده کرد له
 شاعیران بۆ نه وهی شان به شانیان بوهستن.

* * *

ثابتی کوپی قهیس خوا لئی پازی بیت - هروکولئی پازی بوو پرواداریکی تاکو
 بلیت نیمان به هیزو پاک و له خواترس بوو به له خواترسانیکی راست و بینونه، زور زور
 له خوا به ترساو، زور به (حذر) و به ناگا بوو له وهی خوی گهره پنی توپه ده بیت.
 پوزیک پیغه مبهري خوا ﷺ ثابت ده بینن خه مباره و ترسو له رز گرتوویه تی، پنی
 فرموی: - چیت نهی باوکی موجه ممد؟!
 گووتی: - نهی پیغه مبهري خوا له وه دترسم به هیلاک چوپیم...
 فرموی: - له برچی؟!
 گووتی: - خوی گهره قه ده غهی کردوین له سر نه وهی حمز بکهین ستایشی
 بکهین و نیمه ش نه مان کردووه، ده مبینیه وه حمز له ستایش ده کهم...
 وه قه ده غه مان ده کات له سر فیژاندان و، ده مبینیه وه حمز به وهش بکه م پام له خوم
 بیت...

پیغه مبهري خوا ﷺ به رده وام دلی نه دایه وه میمنی نه کردووه و ترسی له لهشی
 دمرده کرد تاکو پنی فرموی: -
 نهی ثابت، نایا پازی نابیت به سوپاسگوزاری بژیت...
 وه به شهیدي بکوژیت.
 وه به چیت به بهشت...
 دم و چای ثابت به م مژگنیه گمشایه وه گووتی: -
 بکی یا رسول الله... بکی یا رسول الله...
 واته: - به لئی نهی پیغه مبهري خوا... به لئی نهی پیغه مبهري خوا...
 پیغه مبهري خوا ﷺ فرموی: -
 ((اِنَّ لَكَ ذَلِكَ ...))
 واته: - نه مه بۆ تویه...

* * *

کاتیک نایه‌تی پیروزی خوای گمراه دابه‌زی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ
كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾ (المجرات ۲)

ثابتی کوپی قهیس-خوا لئی پازی بیئت-له کۆپو کۆبوونه‌و ده‌کانی پیغه‌مبه‌ری
خوا ﷺ خۆی ده‌پاراست له‌گه‌ل له‌ری بئ‌له‌ندازه خۆشی ده‌ویستو، شه‌یدای
پیغه‌مبه‌رکه‌ی بوو، به‌ جوړه پاش جن‌به‌جن کردنی نوښته‌ فهره‌گان به‌ کۆمه‌ل
ده‌گه‌رپایه‌ره بۆ ماله‌ره.

پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له‌ هه‌والی ئەم یامره‌ی پرسى و فهرمووى:-

کن هه‌یه هه‌والی ئەمهم بۆ به‌یتى؟

پیاویک له‌ ئەنصاره‌گان گووتى:- ئەى پیغه‌مبه‌ری خوا من...

ئەم پیاوه‌ پزیشته‌ بۆ لای و له‌ ماله‌که‌ی خۆی به‌ خه‌مبارى و کزى بینیه‌وه‌ پئى

گووت:- ئەى باوکى موچه‌مه‌مه‌ چیته‌؟

گووتى:- خراپ!!

پئى گووت:- چى بووه‌!!

گووتى:- تۆ ده‌زانیت من پیاویکم ده‌نگم به‌رزو زاله، زۆرجاران ده‌نگم به‌رزتر ده‌بیئت
له‌سه‌ر ده‌نگى پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ، هه‌روه‌ك ده‌زانى ئەوه‌ی له‌ قوڤان دابه‌زیوه‌، به‌پاستى
من واده‌زانم كرده‌وه‌كانم به‌تال بووه‌ و من له‌ دۆزه‌خیه‌كانم...

پیاوه‌كه‌ گه‌رپایه‌ره لای پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ، هه‌والی ئەوه‌ی پئى دا كه‌ بینییویه‌تى و
گوئى لئ‌بووه‌، ئەویش به‌ پیاوه‌كه‌ی فهرموو:-

((إِنهْب إِلَيْهِ وَ قُلْ لَهُ: - لَسْتُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، وَلَكِنَّكَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ)).

واته:- بڕۆ بۆ لای و پئى بلئ:- تۆ له‌ دۆزه‌خى نیتو، به‌لكو له‌ به‌مه‌شتیه‌كانیت.

به‌پاستى ئەمه‌ مزگینى‌یه‌كى یه‌كجار گه‌وره‌یه‌ بۆ ثابت بۆ ئەوه‌ی به‌ درێژایى ژيانى
چاوه‌رمانى خێرى لئ‌بكرئت.

ثابتی کوپی قهیس-خوا لئی پازی بیئت-هه‌موو دیمان‌ه‌كانى له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ری
خوا ﷺ بینى ته‌نها جه‌نگى به‌س نه‌بیئت، بۆ گه‌ران به‌دواى ئەو شه‌هاده‌تى پیغه‌مبه‌ر
مزگینى پێدابه‌وو خۆی ده‌هاوێشته‌ ناو گه‌رمه‌ی جه‌نگه‌وه‌، به‌لام هه‌موو جارێکیان
کات و ساتى ئەم به‌خته‌وره‌یه‌ی نه‌ده‌هات و هه‌رچه‌نده‌ له‌ زۆریه‌ی جاره‌گان به‌ ئەندازه‌ی
هه‌ویه‌ك لئ‌ی سوور نه‌ده‌گه‌سته‌وه‌.

تاكو جه‌نگى مه‌لگه‌راره‌كان هه‌ویدا له‌ نیوان موسلمانان و موسه‌یله‌مه‌ی دۆژن له‌
سه‌رده‌مى ئەهه‌به‌بکری هه‌دیق-خوا لئ‌ی پازی بیئت-.

له‌م کاته‌دا ثابتی کوپی قهیس ئەمیری موحامه‌ده‌ ئەنصاره‌گان بوو، سالم
خزمه‌تکارى (مۆلى) ابو حذیفه‌ ئەمیر بوو له‌سه‌ر موحامه‌ده‌ موحاجیره‌كان، خالیدی

كوپى وه ليد سه ركرده ي گشتى سووپا كه بوو له نه نصارو موهاجيرو خه لكى ده شته كان...

له سه رته تاي چهنگه كه هيژو سه ركه و تن به لاي موسه يله مه بوو نه وه كو به سه ر سوپاي موسلمانان، تاكو واي ليها ت گه ما پزي خيوه تي خاليدى سه ركرده ي موسلمانان بده ن و، هه ولي كوشتنى خيژاني خاليد (ام تميم) بده ن و، كنده ركاني خيوه ته كه يان پساندو خيوه ته كه يان هه پړوون به هه پړوون كرد.

ثابتي كوپى قهيس له م پوژگاره دا هستي به شله ژاني موسلمانان كرد دلى پر بوو له ژان و خه م، زياتر خه م دا يگرت، كاتيك بينى موسلمانان تانه و ته شه ر له يه كتر دده ن نه و نه ويتر تاوانبار دهكات...

خه لكى شاره كان تانه يان له خه لكى بينابان و گونده كان دده دا به ترسنوكى و، خه لكى ده شت و بيا به نه كانيش باسى خه لكى شاره كانيان ده كرد كه وا نازان چهنگ بكه ن و هونري جهنگيان نيه...

له م كاته دا ثابتي كوپى قهيس جهسته ي خوى بوندار كرد به م بونه ي له مردو و ده ريت و كفنى له خوى دا و وه ستا له بمرده مى ئاماده بووان و گووتى:-
نه ي كومه لى موسلمانان، ئيمه به م جوړه جيهاد مان نه كردو وه له گه ل پيغه مبه رى خواښه.

به راستى ئيوه خراپ دوژمنتان به خو فيركرد و توانيان ده ستان بى به ين...

به راستى ئيوه خراپ نه فسى خو تان وا ليكرد پيسوا بن بو يان...

پاشان پړوى خوى له ئاسمان كرد و گووتى:-

په روه ردگار! من خو م به بن تاوان ده زانم له وه ي نه م هاوبه ش پيدا كهرانه مينوا يانه (واته موسه يله مه و كومه له كه ي) وه من خو م به بن تاوان ده زانم له م شتانه ي نه مانه ش ده يكه ن(واته موسلمانان).

پاشان شالاوى برد وهك شالاوى شير شان به شانى هاوپي يه گيان له سه ر ده سته كانى:- نمونه ي به راني كوپى ماليكى نه نصارى و... زه يدى كوپى خه تتاب پراى نه ميرى بړواداران عومهرى كوپى خه طاب و .. سالم خزمه تكارى ابو خوذه يفه و... زور له بړواداره دلسوزه سه رته كان...

به م جوړه به شداريكه ي كه جار مه زيان كرد دلى موسلمانان يان پر كرد له نازايه تي و وړه، دله له رزيوه كانى هاوبه ش پيدا كهرانيشيان پر كرد له ترس و بيم...

نيتر به رده وام له هه موو لايه ك شالاوى ده برد، به هه موو جوړه چه كيك له دوژمنى دده تاكو بريغه كانى هيژى ليږي و، لاشه ي پيروزي خويناوى راكشا له سه ر گوپه پاني جهنگ و چاوى گهش بووه به وه ي خودا بو ي نووسي بوو له شه هاده ت و به وه ي

پنځه مېږی خوا ﷺ مژده ی پېداوو، سینگی دامرکایه وه خه می رهویه وه بهم
سه رکه وتنه ی موسلمانان به دهستان هیئا.

ثابت زریه کی به نرخ ی له بهر بوو، پیاوړیک له موسلمانان به لایدا تپیه پری و
له بهری کرده وه و بۇخوی برد.

پاش نه وه ی شهوړیک به سهر شهید بوونیدا تپیه پری، پیاوړیک له موسلمانان له
خونیدا بین ی ثابت با پیاوه که ی گووت:-

من (ثابتی کوړی قه یس) م، نایا ده مناسی؟
گووتی:- به لئ.

به پیاوه که ی گووت:- من به وهسیه تیک وهسیه تت ده کم، ناگادار به له وه ی بلنیت
نهمه خه ونه و له یادی بکه یت..

من دوینیکه له کاته ی کوژام پیاوړیک له موسلمانان به لامدا تپیه پری و شپوه ی بهم
جوړه و بهم جوړیه، زریه که ی بردم به ره و خپوه ته که ی پوښت له دوری سهر بازگو
له فلان شوین و، له ژیر منجه لیک دایناو، کورتانیک ی له سهر منجه لکه دانا، پړو لای
خالیدی کوړی وه لید و، پنی بلئ:- بنیرته لای نهم پیاوه و زریه که ی لن بسه نیته وه
تا کو ئیستا له شوینی خو یه تی.

وهسیه تیک ی تریشت ده کم، ناگادار به له وه ی بلنیت نهمه خه ونه و له یادی بکه یت...
به خالید بلئ:-

نهمه پړویشته ی لای خه لیفه ی پنځه مېږی خوا ﷺ له مه دینه پنی بلنیت :-
همندیک قهرز له سهر (ثابتی کوړی قه یس) هیه و نه مه و نه مه یه، هه روه ها فلان و فلان
له بنده کانی نازادن، قهرز کانه بۇ بداته وه و دوو بنده که شم بۇ نازاد بکات.
پیاوه که له خه و هلساو، چوه لای خالیدی کوړی وه لید نه مه ی بین ی بووی و گوئی
لیبوو هوالی پېدا...

خالید یه کیکی ره وانه کرد بۇ هیئانه وه ی زریه که له لای نه و که سه ی برد بووی و له
شوینه که ی خو ی بینیه وه و له گهل خو ی هیئانه وه هه روه کو خو ی بوو..

کاتیک خالید گه رایه وه نه مه ی بۇ نه بیه کر- خوا لئ ی پازی بیت- باسکرد به وه ی
به سهر (ثابتی کوړی قه یس) دا هاتو وه و وهسیه ته کانی، نه بویه کړیش وهسیه ته که ی
به راست دانا...

نهمه زانراوه وهسیه تی که سلیک وهرگیرا بیت له پاش مردنی بیجگه له وهسیه تی
نهم نه بیت.

خوا ی گه وره له یاهوړی له خواترس و شه مید (ثابتی کوړی قه یس) پازی بیت،
به هه شتی هره بهر جینگای بیت و له نیمه ی گونا هباریش خوش بیت به دیداری نهم
خوشه ویستانه ی شادمان بکات...

عبداللہی کوری جہ حش

یاومریک مال و گیانی خوئی
به خوا فروشت

عبداللہ کی کوہی جہ حش

یاومریک مال و گیانی خوئی به خوا فروشت

نہو یاومریکی نیستا دیننه سر باسی و قسہی لہسر دہکین، یہ گینگہ لہ یاومری سہرہتا یہ گہمہکانی نیسلام و، پھیوہندی خزمایستی بہ پیغمبہری خوا ﷺ نہہستہو.

نہم بہرئزہ کوہی پلکی پیغمبہری خواہ ﷺ، لہبہرئوہی دایکی (امیہ کچی عبدالمطلب) پلکی پیغمبہرمانہ ﷺ

ہمروہا کوہی خمزوری پیغمبہری خواہ ﷺ، لہبہرئوہی خوشکی زہینہب کچی جہ حشی خیزانی پیغمبہر ﷺ بوہو یہ گینگ لہ دایکانی بہواداران، نہم یاومری یہ گہم کس بوو نالای نیسلامی درا دہستو، پاش نہمہ یہ گہم کس بوو بانگ کرا بہ نہمیری بہواداران.

نہم یاومری بہرئزہش عبداللہ کی کوہی جہ حشی نہسہدی بوو .
عبداللہ کی کوہی جہ حش پیش نہوہی پیغمبہر ﷺ بچیتہ مالی نہرلہم موسلمان بوو لہبہرئوہی بہ موسلمانہ سہرہتاگان نہمیزیت.

کاتیک پیغمبہر ﷺ ریگای یاومریکانی دا بہ کؤچ کردنیان بؤ مہدینہ، بؤ پاراستنی تاییہ گہمان لہ نازاری قورہیش، (عبداللہ کی کوہی جہ حشی) دوہم کؤچ کردبوو بوو گہوا کس پیشی نہدہکوت نہم گہورمیہ تہنہا باوکی (سلمہ) نہمیت.

لہبہرئوہی کؤچ کردنیشی بؤ خواو، بہہینیشستی کس وکارو نیشتمان لہ پیٹاوی خوا کاریکی نوئی نہبوو سہبارت بہ (عبداللہ کی کوہی جہ حشی)، چونگہ لہ گہل مہندیک خزمی پیش نہرکاتہ کؤچی کردبوو بؤ حہبہشہ.

بہ لآم کؤچکردنی نہم جارہی گہورہترو فراومنتر بوو و، کسوکارو خزمہکانیشی لہ گہلی کؤچیان کردبوو لہ گہل مہموو نہوہی باوکی بہ پیاوو نافرتو بہ گہنچ و پیرو مندالہو، بہراستی مالی نہم پیاوہ مالی نیسلام و ہوزہکے ہوزی نیمان بوو.

ہم نہم ساتہی لہ مہککہ جیابوونہو، نہوہبوو مال و خانوویان بہہن خاومو بہہن کسسی مایہو، دہرگای مالہکانیان با نہم بہرو نہوہری پندہکردو، مہروہکو بلنیت ناومہانی تیا نہبوہو ناومیزادی تیا نہرٹاوه.

نہوہندہی پینہچو لہسر کؤچ کردنی عبداللہ و ہاوپرکانی نہوہبوو گہورہکانی قورہیش سوپانہوہ لہسر کؤلان و گہرہکہکانی مہککہ بؤ نہوہی بزانش کن لہ موسلمانان کؤچی کردوہو کامہیان ماوہتہو، نہبوچہل و عوتبہی کوہی پہبیعیان لہ گہل بوو، عوتبہ تہماشای مالی کوہی جہ حشی کرد - خوا لئی پازی بیت - بینی با دہرگانہی

دهمینی و دهبات و گووتی: - مائی کوپی جه حش وای لیها تووه له بن صاحبان
 که سوکاری بوی بگرییت، نه بوجهل گووتی: - نه وانه کین بۆ نه وهی دارو دیوار بویان
 بگرییت!!

پاشان نه بوجهل له سهبر مائی (عبداللهی کوپی جه حش) داناو، چونکه بهراستی نه
 ماله له هه موویان خوشتر و دهوله مندتر بوو، نه وه بوو هه لئس و کهتی له سهبر کهل و په لئس
 نه ماله ده کرد هه روه که نه وهی خاوهنی بیئت .
 کاتیک کوپی جه حش - خوا لئی پازی بیئت - پئی گه یشت نه بوجهل چی به
 خانووه کهی دهکات، نه مهی بۆ پیغه مبهری خوا ﷺ باسکرد، پیغه مبهبر ﷺ پئی
 فرموو: -

(الا تَرْضٰی یا عبدالله، ان یعطیک الله بها داراً فی الجنة؟)
 واته: - نهی عبدالله پازی نابیت، خوای گه وره خانووه که له به ههشت پئی
 ببه خشییت؟

نه ویش گووتی: - به لئی نهی پیغه مبهری خوا.
 فرمووی: - فذلک لك، واته: - نه مه بۆ تویه....

* * *

ماوهیه کی زۆر نه بوو (عبداللهی کوپی جه حش) جیگیر بوو له مەدینه پاش نه موهو
 نازارو نه شکه نه چهی تووشی بوو به دهستی قورهیش، تا کو خوا حهزی کرد بهرنگاری
 ناخوشتین تاقیکردنهوه بیئت که له ژبانی نهیبینیبوو، تووشی تووندترین تاقیکردنهوه
 بوو له پۆژهی موسلمان بووه.

با ئیستاش گوئی بگرین له داستانوه تاقیکردنهوه ناخوشتهی به سهری هات: -
 پیغه مبهری خوا ﷺ ههشت یارهری هه لبرارد بۆ هه لسان به یکه مین کاری سهریازی
 له ئیسلام، که تییدا (عبداللهی کوپی جه حش) و سه عدی کوپی نه بی وه قاص
 به شدار بوون، پیغه مبهری خوا ﷺ فرمووی: -

یه کیگتانه له سهبر ده کهم به نه میر له هه مووتان زیاتر نارامی هه بیئت له سهبر
 برسیهتی و تینوویهتی، پاشان نالا کهی دا دهست (عبداللهی کوپی جه حش)، نه مهش
 یکه مین نه میر بوو کرا به نه میر له سهبر چینیک له موسلمانان.

پیغه مبهری خوا ﷺ نه م جیگایه ی بۆ (عبداللهی کوپی جه حش) دیاری کردو
 نامهیه کی دا دهست، فرمانی پیکرد ته ماشای نامه که نهکات ته نها پاش پۆیشتنی دوو
 پۆژ نه بیئت.

کاتیک دوو پۆژ له سهبر پۆیشتنی نه م پۆله یاره ره ته و او بو عبدالله ته ماشای نامه کهی
 کرد تییدا نووسرا بوو: -

(نه گهر ته ماشای نه م نامهی منت کرد بږو تاکو دهگه یته (نخله) له نیوان طائیفو مه ککه، موپاقه بهی قورپه یش بکې، دهنگ و یاسی نه وانم بږو بهینه وه).

کاتیک عبدالله نامه کهی خوینده وه تاکو گووتی: - گوږپایه لم بږو پیغه مبهری خوا ﷺ، پاشان به یاوهره کانی گووت: -

پیغه مبهری خوا ﷺ فرمانم پئی دهکات بږوم بږو (نخله) و موپاقه بهی قورپه یش بکې. بږو نه وهی دهنگ و یاسی بږو بیه م، قهده غهی کردووم له سر نه وهی یه کیکتان به زوری بین له گه لم، هر که سیک شه مده تی ده وئ و نارهنووی لی یه با هاوړپیه تیم بکات، هر که سیکش نه مهی پئی ناخوشه با بگه پرتنه وه به بږو نه وهی گونا مېار ببیت.

کومه له که گووتیان: - گوږپایه لین بږو فرمانی پیغه مبهری خوا ﷺ، نیمه له گه لت دین چون پیغه مبهری خوا ﷺ فرمانی پئی کردوویت.

پاشان کومه له که رږیشتن تاکو گه یشتنه (نخله)، دهستان کرد به هاتو چوکړند و گهران به دوی نه مړینگایه تییدا موپاقه بهی دهنگ و یاسی قورپه یش دهکن، نه وندهی پئی نه چو که له شوینه مانه وه تاکو کاروانیکي قورپه یشيان له دوروه بینی چوار پیاو بوون بریتی بوون له عمری کوپي حه ضره می و، حکه می کوپي کیسان و، عثمان کوپي عبدالله و، براهی موغه یره که و بازرگانی قورپه یشيان له گه ل خوږیان هملگرتبوو بریتی بوو له پیستو میوژو نه و شتانه ی که و قورپه یشیه کان بازرگانان بږو ده کرد.

له م کاته دا یاوهره کان راوړږیان له نیوان یه کتر ده کرد، نه م پوژدهش پوژي کوتایی مانگی حرام (ره جبه) بوو، گووتیان: -

نه گهر نه مانه مان کوشت نه و له مانگی حرام نه وانه مان کووشتوه، نه م کاته حورمه تی نه م مانگه مان شکاندووه و بهرننگاری توو په یی عه ره به کان دهینه وه، نه گهر وازمان لی هینان تاکو نه م پوژده دپوات نه و ده گنه وه خاکی مه ککه و لیړده نه و ان پزگاریان ده بیت.

به رده وام راوړږیان ده کرد تاکو هه موویان بیروپیان وابو په لاماریان بده و و بیانکوژن و نه وهی له لایانه به ده سکوت بیگرن... نه وه بوو له چهند ساتیکی که م دا یه کیان کوشت و دووانیان به دلیل گرتن، چواره میان له بهر دهستان پزگاری بوو.

(عبداللهی کوپي جهش) و هاوړپیکانی دوو دیله که و باره کیان به پیشه خوږیان داو به پئی کوتن بږو مدینه، کاتیک گه یشتنه لای پیغه مبهری خوا ﷺ، دهستان بهرامبر نه و کارهی کردو یانه نه وه بوو گهره ترین نا په زایی درا بهرامبر کاره کیان، پئی فرموون: - سویند به خوا فرمانم پیتان نه کردبوو به جهنگ، به لکو فرمانم پیتان کردبوو بوهستن بهرامبر هوالی قورپه یش و موپاقه بهی جولانه وه کانان بکن، دیله کانان راگرت و تاکو بزنان چ فرمانیکیان پئی ده کرت و، وازیان له باره که هینا و هیچ شتیکیان لی نه بږد.

ئەوەبوو ئەم كارە لە دەست (عبداللهی كۆپی جەحش) و هاوەلەكانی دەرچوو، دلتیا بوون لەوێ كەوا بە هیلاك چوون لەگەڵ ئەو كارە پێچەوانەیی فەرمانی پێغەمبەری خویان ﷺ کرد.

زیاتر بەوێش تێكچوون برا موسلمانەكانیان زیاتر لە نیوان یەكتر گازیاندەیان لێیان دەکرد، هەر كە بە لایان دا تێپەر دەبوون گوناهباریان دەکردن بەوێ كە پێیان دەگووتن: - پێچەوانەیی فەرمانی پێغەمبەری خویان ﷺ کردوو.

زیاتر خەمبار دەبوون كاتێك زانیان قورەیشەكان بەهۆی ئەم پووداوەوە پزگایەکیان دۆزیتەووە پەخنە لە پێغەمبەری خوا ﷺ بگرن، و، بلاقێ بگەنەو لە نیو هۆزە عەرەبەكان، و، دەیانگوت: -

موحەممەد مانگی حەرەمی بە حەلال زانیوو، خوێنی تێدا پەشتوو، مالی بردوو، پیاوی بە دیل گرتوو.

مەپرسە (عبداللهی كۆپی جەحش) و هاوەلەكانی چەندە خەمبار بوون بەرامبەر ئەم كارە لە دەستیان چوو، وە لەو شەرمەزاریەیی كەوا كەوتوو نە ئایەو بەرامبەری پێغەمبەری خوا ﷺ !!

كاتێك باری خەم بە هەموو هیزێكیەوێ تینی پێهەلچینیوون... مژگینی دەریك هاتە لایان و مژگینی دانێ بەوێ خۆی گەورە پازی بوو بە كارەكەیان، و، ئایەتی دابەزاندۆتە سەر پێغەمبەر سەبارەت بەم كارە، ئەمجارەیان مەپرسە چەندە كەیف خۆش بوون و خەلك دەهاتنە لایان و دەستیان لە ملیان دەکردن و بە هۆی ئەم مژگینی و پیرۆزباییان لێیان دەکرد بەم كارە پیرۆزەیی كردیانە و قورئانیش پەشتی گرتوون.

ئەوەبوو ئەم ئایەتە دابەزێنە سەر پێغەمبەرەكەیی:
﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ فِيهِ كَبِيرٌ وَهَدٌ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفِّرْ بِهِ وَالْمَنِجِدِ الْحَرَامِ وَآخِرَاجِ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ﴾ (البقرة ۲۱۷)

كاتێك ئەم چەند ئایەتە پیرۆزە هاتە خواروو دەروونی پێغەمبەری خوا ﷺ داكووت و زۆر كەیف خۆش بوو، بارەكەیی وەرگرتو، بە بەرامبەر دیلەكانی پزگار كردو، پازی بوو بە كارەكەیی (عبداللهی كۆپی جەحش) و هاوەلەكانی و ئەم جەنگەیی كردیان پوداویكی گەورە بوو بۆ موسلمانان، دەستكەوتەكەیان یەكەمین دەسكەوت بوو لە ئیسلام وەرگیراو، كۆژاوەكەیان یەكەمین بێباوەر بوون موسلمانان خوێنیان پەشتو، ئالاکەیان یەكەمین ئالا بوو پێغەمبەری خوا ﷺ دایەو دەستو، ئەمیرەكەیی (عبداللهی كۆپی جەحش) بوو یەكەمین كەس بوو بانگ كرا بە ئەمیری پەواداران.

پاشان جەنگی بەدر هات (عبداللهی كۆپی جەحش) دیسان گەورەترین بەشداری تیاكرد كەوا شایەنی ئیمانەكەیی بوو.

پاشان جهنگى ئوحد هات (عبداللهى كوپى جهحش) و هاوريكانى سهد كوپى نهى وه قاص تيايدا بهشدار بوون داستانيكى لهگهله هرگيز له ياد ناكريت، با هم قسه لينگه پرين بۇ سهدو خوى هم داستانه مان بۇ بگيرته وه...

سهد كوپى نهى وه قاص ده ليت:-

كاتيك جهنگى ئوحد دهستى پيكره (عبداللهى كوپى جهحش) تووشم بوو گووتى:-
نايا نزا له خوا ناكهيت؟
گووت:- بهلى.

له لايهك جيا بوينه وه و نزامان كردو گووت:- نهى پهروهردگارا نهگه گهيشتم به دوژمن تووشى پياويكى نازام بكهيت، جهنگم لهگهله بكات و جهنگى لهگهله بكه، پاشان وابكهيت بهسهرى دا سهركوم تاكو دهيكورم و چهكهكهى له لهشى دهكهمه وه، بهلام هرچى (عبداللهى كوپى جهحش) بوو گووتى:- پهروهردگارا تووشم به تووشى پياويكى نازا بكهيت، شهرى لهگهله بكه و شهرم لهگهله بكات و، پاشان بمرگيت لووت و گوئيهكانم لييكاته وه بۇ نهوى نهگه به ياني گهيشتم پيت، فهرمووت:- بوچى لووت و گويت بهرا وهتوه، منيش دهليم:-

بۇ تو و بۇ پيغه مبهركهت توش ده فهرمووت:- راستت گووت.

سهد كوپى نهى وه قاص - خوا لى نى پازى بيت - ده ليت:-

بهراستى نزاى (عبداللهى كوپى جهحش) له نزاكهى من باشر بوو، كاتى پوزناوا بوون بينيمه وه، كوژراوه و نهتك كراوه، لووت و گوئىكانى به داويك بهسترابووه به داريك.

خودا نزاكهى (عبداللهى كوپى جهحش) ي - خوا لى نى پازى بيت - گيرا كردو پىزى لينا به شه هادوت ههروك پىزى نا له خالى گه وهى شه هيدان هه مزى كوپى عبدالمطلب - خوا لى نى پازى بيت - .

پيغه مبهرى خوا ﷺ ههردو كيانى خال و خوارزاي له يهك گوپ به خاك سپارد، پاش نهوى فرميسكى پاكي ﷺ بۇ ههردو كيان پشت و فرميسكهكانى لهگهله خولى سهر گوپهك يان تيكه لوى يهك بوون، بۇنى گوپهك ياني پى بون خوش كرد.

پهزاي خودا له ياهورى پيغه مبهرى خوا ﷺ بيت و پاش نهوى گه وه ترين په صيدى له بانكى خودا تومار كرد له دواى شه بازارگانيهى كردى مالهكى فروشت به خوا بهرام بهر به كوشيك له بهمهشت و گيانى خوى به خشى بهرام بهرى پلهى بهرزى شه هادوت.

له كو تاييدا له خوا ده پاپرينه وه ئيماننيمان پى به خشيت تاكو ئيمهش بتوانين بهم جوړه مال و گيانى خومان بهه خشينه خودا، خواى گه وه له خومان پازى بكهين (آمين يا رب العالمين).

عېكرىمەى كورى نەبوجەھل

ياوهرىك راستگۇ بوو نەگەن
خوا و پېغەمبەرەكەى ﷺ

عیکریمه‌ی کوپی نه‌بوجه‌هل

یاوه‌ریکت راستگو بوو له‌گه‌ل خوا و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ﷺ

ئهم پیاوه له کوتایی ته‌مه‌نی چله‌کان بوو، ئهم پوژده‌ی پیغه‌مبه‌ری به‌زه‌یی و به‌ره‌کت بانگی هیدایه‌ت و هه‌قی ناشکرا کرد.

یه‌کیک بوو له به‌ریزترین بنه‌چه‌کانی قوهریشو، له هه‌موویان ده‌وله‌مه‌ندتر بوو و له هه‌موویان پله به‌ریزتر بوو له بنه‌ماله.

به‌پراستی شایه‌نی نه‌وه‌بوو هه‌روه‌ک هاوشانه‌کانی موسلمان بی‌ت، له نمونه‌ی سه‌عدی کوپی ئه‌بی وه‌قاص و موصعه‌یی کوپی عومه‌یرو نه‌وه‌ی ناوداره‌کانی شاری مه‌که‌ک، ته‌نها ئه‌گه‌ر باوکی به‌ریه‌ست نه‌بوایه.

ئینجا ده‌بی‌ت نه‌ی برای برودار ئهم باوکه کئی بی‌ت؟

ئهم باوکه یه‌کیک بوو له گه‌وره‌ترین سته‌مکارانی شاری مه‌که‌کو، سه‌رکرده‌ی هاوبه‌ش په‌یدا‌که‌ره سه‌ره‌تا‌کانو، خاوه‌ن ئه‌شکه‌نجه‌ده‌ره‌کان که‌وا خوا‌ی گه‌وره نیمانی بروداره‌کانی پین‌تا‌قی‌که‌رده به هۆی بی‌ویژدانی و نامرؤ‌قایه‌تی ئهم پیاوه، به‌لام ئهم برودارانه له شوینی خۆیان چه‌سپان و، راستگو‌یی ئهم برودارانه‌ی بو خواو ئهم سته‌مکارانه به‌پراستی ده‌ره‌ات...

ئهم پیاوه سته‌مکاره ئه‌بوجه‌هل بوو. وشه‌ی نه‌بوجه‌هل واته سه‌رکرده‌ی نه‌زانین و گوم‌پایی، ئیمه‌ش لی‌ره‌دا هه‌رچی (عیکریمه‌ی کوپی نه‌بوجه‌هل)ی مه‌خزومی بوو، یه‌کیک بوو له ناوداره بین‌وی‌نه‌کانی قوهریشی و به‌ناوبانگترین سوارچاکه مه‌زنه‌کانیان.

(عیکریمه‌ی کوپی نه‌بوجه‌هل) به هۆی سه‌رکرده‌یه‌تی باوکی، ده‌روونی خۆی بینیه‌وه له دژایه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ، به‌م جو‌ره تووندترین دژایه‌تی و دوژمنداری پیغه‌مبه‌ری کردو، گه‌وره‌ترین ئازاری یاوه‌ره‌کانی داو، بووه کو‌سپ به‌رامبه‌ر ئیسلام و موسلمانان بو نه‌وه‌ی دل و ده‌روونی باوکی پین‌خۆش بکات.

کاتی‌ک باوکی سه‌رکرده‌یه‌تی هاوبه‌ش په‌یدا‌که‌رانی کرد پوژ‌ی به‌در، سو‌ی‌ندی خوارد به لات و عوز‌ا نه‌گه‌ری‌ته‌ره مه‌که‌ک تا‌کو شکستی به پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ نه‌ه‌ی‌نی‌ت، نه‌وه‌بوو له به‌در دا‌به‌زی و تیدا سئ ووشتری کرده قوربانی و، عه‌ره‌قیان خوارد‌وه، ئافه‌رته کو‌یله‌کان مؤ‌سی‌قایان بو لی‌ده‌دان و گو‌رانیان ده‌گووت، ئه‌و کاته‌ی نه‌بوجه‌هل سه‌رکرده‌یه‌تی ئهم جه‌نگه‌ی ده‌کرد عیکریمه‌ی کوپی کو‌له‌گه‌ی پشتی بوو پشتی پین‌ده‌به‌ست و به‌هیزی ئه‌و ده‌ستی سته‌می دریژ ده‌کرد.

به لَام لات و عوززا به پير بانگه که ی نه بوجهل نه هاتن له بهر نه وه ی که پ بوون، نه یانتوانی به سه ری بیخن له م جهنگدا له بهر نه وه ی دهسته وهستان بوون، نه وه بو به خیرای لاشه بۆگه نه که ی له مهیدانی جهنگ که وت و عیگریمهش به چاوی خۆی بینی په کانی موسلمانان به خوینی باوکی خوینیان لێ ده کیتته وه، به گۆیه کانی خۆی کوتا هاواری باوکی گۆی لێ بوو که له نیو لیوه کانی ده رچوو.

*

*

*

عیگریمه گه پاره مه که له دوا ی نه وه ی جهسته ی به جیماوی گه وه ی قو په یش له بهر به جیه یش، نه م شکسته گه وه ی به سهریان هات لینه گه پ به سهر لاشه ی باوکی پابگو له مه که به خاکی بسپه ری، پنگای مه لاتنی له گه ل هاو پێ کانی مه لێ ژارد و لاشه که ی که وت به رده سی موسلمانان و، نه وانیش له گه ل لاشه بۆگه نه کانی تر کو یان کرد وه له گه ل ده یه ها کو ژراوی هاو بهش په یدا که ره کانی تر خسته یانه ناو بی ری (القلیب)، پاشان تۆزو لمی بیابان دا بی ژشین.

ئیت ره له دوا ی نه م پۆژه وه بار ئکی تر زال بوو به سهر ده روونی (عیگریمه ی کو پی نه بوجهل) به جوړ ئکی وا دوژمنایه تی ده کرد له پۆژ ئک ده گه پ تۆله ی باوکی کو ژراوی بگاته وه.

ئینجا لیژده (عیگریمه ی کو پی نه بوجهل) و چه ند که سێک له وانه ی باوکیان کو ژرا بوو له بهر خه یان له چا و نه ده که وت بۆ نه وه ی ناگری دوژمنداری له سینه ی هاو بهش په یدا که ره ان مه ل بگه ی ر سێن دژی پیغه مه ری خوا ﷺ، ببوون به گله ی ناگر له دلی نه وانه ی تۆله ی خۆیان وه ر نه گرت بوو له قو په یش، تا کو پو ودانی جهنگی ئو حد.

(عیگریمه ی کو پی نه بوجهل) ده رچوو بۆ جهنگی ئو حد، مه روه ها خیزانه کی (ام حکیم) یشی له گه ل بوو بۆ نه وه ی به سه ستیت له گه ل نه و نا فره تانه ی هات بوون بۆ تۆله و مرگرتنه وه ی کو ژرا وه کانیان له دوا وه ی پیزه کان و، ده فیان لیده دا بۆ هاندانی قو په یش له جهنگ و، نارامگرتن و چه سپاندنی سوار چا که کانیان، نه گه ر وه یان به ردا و پشتیان مه لکرد.

قو په یش له م جهنگدا له لای راسته ی سوار چا که کانیان خالی دی کو پی وه لی دیان دا نا بوو، له لای چه پیان (عیگریمه ی کو پی نه بوجهل) یان دا نا بوو، نه م دوو سوار چا که هاو بهش په یدا که ره له م پۆژه دا به لایه کی گه ریه یان هی نا به سهر پیغه مه رو یا وه ره کانی به هۆی نه وه ی ژماریه ک له موسلمانان فره مان ی پیغه مه ری خویان ﷺ شکاند، به م جوړه هاو بهش په یدا که ره ان سه رکه و تن ئکی گه ریه یان به ده ست هی نا، تا کو (نه بو سو فیان) وای لی هات بلێ: - هذا يوم بیوم بدر... واته: - نه م پۆژه به پۆژی به دره.

له جهنگى خه ندهق، هاوبهش پهيداكرمان بۇ ماوهى چهند پۇژىك گه ماپۇى شارى مه دینه يان دا بهبى نهوهى هيچيان بۇ بكرىت، تاكو (عيكريمه ي كوپى نه بوجهل) نارامى ليبراو له گهل چهند هاوبهش پهيداكرىكى تر زورىان له نه سپه كانيان كرد بۇ نهوهى باز بدهنه نهوبهري خه ندهقه وه، له واندهى له گهل عيكريمه پهرينه وه (عمرو كوپى عبدو و ضريرارى كوپى خه طب) بوون، وه كۆمه لى موسلمانان به سه رو كايه تى عه لى كوپى نه بو طالب هاتن بۆيان، عه لى به عه مروى كوپى عبدو دى گوت - كه پاله وانىكى ناسراو بوو له ته مه نى نه وه د سالىدا بوو - نهى عه مر تۆ په يمانت داوه به خوا هه ركاتى پياويكى قوپه يش بانگى كردى بۇ يه كئ له دووشت تۆ يه كى كيانى لى وه رگرى؟ وتى: - به لئ، نيمامى عه لى وتى: - ده من داوات لى ده كه م كه باوه پ بىنى به خواو به پيغه مبهري خوا ﷺ و به نيسلام، عه مر وتى: - پئويستيم به مه نيه.

عه لى وتى: - دهى يانگت نه كه م بۇ زؤرانبازى. عه مر گوتى: - به خوا پيتم خو ش نيه منالتيكى وه كو تۆ بكورم.

عه لى وتى: - به خوا من هه ز ده كه م بت كورم... عه مر پقى هه لساو له نه سپه كه ي دابه زى و پووى كرده نيمامى عه لى په لامارى يه كيان داو يه كترىان هي ناو بر دو له نه نجامدا خوا كردى نيمامى عه لى عه مري كوشت...

پاشان قوپه يشيه كان نارديانه لاي پيغه مبهري خوا ﷺ لاشه كه يان بدهنه وه به ده هه زار، پيغه مبه ر هه رموى بپون بييه نه وه ني مه پارهى مرداره وه بوو ناخوين... به م جوړه عه مري كوپى عبدو د بووه قوربانى نه م كاره سه رپازييه يان و نه ميان به هه لاتن پانه گه يشت و ده رپازى نه بوو.

له پۇژى له تح دا مامى پيغه مبه ر عه بباس كاتيك نه م سوپا و هيژه گه وريه ي بىنى زانى قوپه يش به رگه ي ناگرى، پنى ناخوش بوو قوپه يش له ناوچى و خو ين پيژى له مه كه كه بكرى، له م پووداوه له گهل پيغه مبه ردا دوا، پيغه مبه ريش ﷺ پنى خو ش بوو ريگايه ك بدؤزيتوه به بى بؤنيه وه به بى كوشتار ده ست به سه ر مه كه كا بگرن، داواى كرد له مامى: - بگه رپت به لكو يه كئ بدؤزيتوه بيئيرى بۇ ناويان و بيان ترسيئى و به بى كوشتار ده ست به سه ر مه كه كا بگرن، عه بباسيش سوارى هيئستره سه پيه كه ي پيغه مبه ر ﷺ بوو و هات بۇ ناوچه ي (اراك)، به لكو له ويدا داركيشيك يا ريئواريك به روا بۇ مه كه كو پاى سپيرى بۇ ناو قوپه يش هيژو ده سه لاتى موسلمانانى تن بگه يه نئ، پاش نه وهى قوپه يش زانيان و هه واليان پيغه يشت به رگه ي نه م هيژه ناگرى به ناچارى ريگاي موسلمانان يان داو به بى شه پ هاتنه ناو شارى مه كه كو خو يان به ده سه ته وه دا، پيغه مبه ريش ﷺ فه رمانى كرد به سه ركرده كانى، شه پ له گهل كه س ناكه ن مه كر شه رپان له گهل بگه ن.

به لأم عيكريمه و كۆمه ليك له قوپرەيشيه كان دەرچوون له بريارى قوپرەيشيه كان و، برياريان دا دژى ئەم سوپا گەورەيه بوەستن، ئەوەبوو خالیدی کوپى وەليد پاش ئەوێ موسلمان بوو له شەپكى بچووك دا توانى پەرته‌وازيان پى‌بگا و پەنا ببه‌ن بۆ هەڵاتن، يەككە لەم هەڵاتوانە (عيكريمه‌ى كوپى ئەبوجەهل) بوو.

لەم كاتەدا عيكريمه شارى مەككەى لەدەست چوو پاش ئەوێ مل كەچ بوون بۆ موسلمانان، پێغه‌مبەرى خوا ﷺ بريارى كى لى‌بووردنى گشتى بۆ قوپرەيشيه كان دەرکرد، تەنها چەند كەسێك نەيىت فەرمانى كوشتنى دان ئەگەر لەژێر سنبەرى كەعبەش بىت، يەككە لەمانە (عيكريمه‌ى كوپى ئەبوجەهل) بوو، لەبەرئەو بە نەيتى له مەككە دەرچوو، پووى كرده و لاتى يەمەن، لەبەرئەوێ هېچ پەنايه‌كى نەبوو بىجگە لەم شويئە نەيىت.

لەم كاتەدا (ام حكيم) خيزانى (عيكريمه‌ى كوپى ئەبوجەهل) و هيندى كچى عوتبە پويشتن بۆ جىگای پێغه‌مبەرى خوا ﷺ، وە ئافرەتى تريشيان لەگەڵ بوو بۆ ئەوێ موبايەعە بە پێغه‌مبەر ﷺ بەدن، ئەوەبوو دوو خيزانى پێغه‌مبەر فاطمەى كچى و چەند ئافرەتيك له ئەوێ عبدالمطلب يان لەگەڵ بوو، هيند سەرى خۆى داپوشتبوو و گوتى:-

ئەى پێغه‌مبەرى خوا ﷺ، حەمدو ستايش بۆ ئەو خوايه‌ى ئايىنى خۆى ئاشكرا كرد كەوا بۆ خۆى هەلىبژاردبوو، من داوام وايە لىت بەزەيى تۆ بگات پىم، من ئافرەتيكى بپروادارى راستگۆم، پاشان ئەوێ سەرى داپوشتبوو و لايبردو گوتى:-
ئەى پێغه‌مبەرى خوا ﷺ هيند كچى عوتبەم، پێغه‌مبەر ﷺ پى‌ئى فەرموو:-
(مَرْحَبَا بِكَ) واتە:- بەخێر بىيت، ئەويش پى‌ئى گوت:-

سوێند بە خوا ئەى پێغه‌مبەرى خوا ﷺ، هېچ مالێك لەسەر پووى زەوى حەزم نەدەكرد وەكو مالەكەى تۆ پيسوا بىت، بەراستى ئىستاش وام لىها تۆوه حەز بگەم هېچ مالێك لەسەر پووى زەوى وەكو مالەكەى تۆ سەرفراز نەبىت.

پێغه‌مبەرى خوا ﷺ پى‌ئى فەرموو:- (وَزِيَادَةُ اَيْضًا) واتە:- بەلكو زياتریش.
پاشان (ام حكيم) خيزانى (عيكريمه‌ى كوپى ئەبوجەهل) هاڤە لای و گوتى:- ئەى پێغه‌مبەرى خوا ﷺ، لەبەر تۆ عيكريمه هەڵاتووه بۆ يەمەن له ترسى ئەوێ تۆ دەيوگوتى، پەناى بده خوا پەناى بدات، پێغه‌مبەر ﷺ فەرمووى:- ئەو پەنادارو.

لەم ساتەدا (ام حكيم) بۆى دەرچوو غولامێكى لەگەڵ بوو بەناوى پومى، كاتێك كەوتنە پێگا غولامەكەى نيازى خراپى جولا، ئەويش كاتێك هەستى بەو كەرد بە فەرت و فيل پايگرت تاكو گەيشتە ئاودەدانیه‌كى عەرەبەكان ئەوانيش بە هانای ئەم ئافرەتە هاتن و غولامەكەيان بەند كرد و لەلای خۆيان هىشتيانەو.

ئەۋىش بە مەبەستى خۇي پۇشت پىڭاي گرت بۇ ئەۋى بگات بە عىكرىمە لە لاى
 قەراغى پووبار لە ناۋچەى تىھامە لە قەراغى دەرياي سورور عىكرىمە گفتوگۇى دەكرد
 لەگەل دەرياوانىكى موسلمان بۇ ئەۋى بىگوازىتەۋە، دەرياوانىكە پىنى دەگوت:-
 دىلسۆز بە تاكو پىگوازىتەۋە، عىكرىمە پىنى گوت:- چۆن دىلسۆز بە؟ گوتى:- بلىنى
 (اشهد ان لا اله الا الله وان محمداً رسول الله).

عىكرىمەش پىنى گوت:- مەلنەدەھاتم ئەگەر لەبەر ئەۋە نەۋايە.

ئەوان لەم قسانە بوون (ام حكيم) گەيشتە لاى عىكرىمە پىنى گوت:-
 ئەى كۆرە مام، ھاتۇرە لات لە لاين چاكتىرەن خەلەك چاكەخۋان، لە لاين
 موھەممەد كۆپى عبدالله، بەراستى پەنام بۇ ۋەرگرتىت لە لاين ئەۋە پەنات دەدات و
 خۇت بە ھىلاك مەدە، ئەۋىش پىنى گوت:-
 تۇ قسەت لەگەل كىرد؟

گوتى:- بەلى، من قسەم لەگەل كىرد و پەنام بۇ ۋەرگرتىت، بەم جۇرە قسەى
 لەگەل كىرد تاكو دىنباۋو، لەگەلى گەپايەۋە.

پاشان باسى مەسەلەى غولامە پۇمىكەى بۇ كىرد ئەۋىش بە لايدا تىپەپى پىش
 ئەۋەى موسلمان بىت كوشتى.

گەيشتە شوپىنىك لە پىڭادا دابەزىن عىكرىمە دەۋىست لەگەل خىزانەكەى
 كۆيىتەۋە، ئەۋىش بە تونترىن پەتكردەۋە رەدى دايەۋە پىنى گوت:-

من موسلمان و تۇ ھاۋبەش پەيداكرىت، سەرى سورما پىنى و پىنى گوت:- ئەم
 كارە تۇى بەم جۇرە گۇرپە لەگەل كۆنەبىتەۋە، دەبىت كارىكى زۇرگەرە بىت.

كاتىك عىكرىمە لە مەككە نىك بۇرە، پىغەمبەر ﷺ بە ياۋەرەكانى فەرەۋ:-
 پاش كەمىكى تر (عىكرىمەى كۆپى ئەۋجەھل) دىتە لاتان بە بېۋادارىەتى و
 موھاجىرى، جۆن بە باۋكى مەدەن، چۆنكە جۆن دانى مردوۋ زىان بە زىندوۋ
 دىگەپەنىت و ناكات بە مردوۋ.

ئەۋەندەى نەبرد عىكرەمە خىزانەكەى گەيشتەن و لە لاى پىغەمبەرى خوا ﷺ
 دانىشتن، كاتىك پىغەمبەرى خوا ﷺ بىنى بەبى ئەۋەى جەلۋەرگى بە تەۋارى لەبەر
 بگات لە كەيف خۇشيان بۇى ھات، كاتىك پىغەمبەرى خوا ﷺ دانىشت عىكرىمە لەژىر
 دەستى ۋەستاۋ گوتى:-

ئەى موھەممەد، (ام حكيم) ھەۋالى بۇ ھىناۋم تۇ پەنات داۋم، پىغەمبەر ﷺ
 فەرەۋى:- پاست دەكات، تۇ پەنادراۋى، عىكرىمە گوتى: بۇچى بانگم دىكەيت ئەى
 موھەممەد؟

فرمووی: - بانگت دهکم بۆ شاهیدی (لا اله الا الله) و منیش پیغه مبهری خوام ﷺ و بهندهی نهوم نوێژ بکهیت زهکات بدهیت و پایهکانی ئیسلام هه مووی جی به جی بکهیت، عیکریمه گووتی: -

سویند به خوا بانگت نه کردوه تهنها بانگی ههق نه بیئت، فرمانت نه کردوه تهنها به چاکه نه بیئت، پاشان گووتی: - بهراستی تۆ له ناو ئیمه بوویت پینش نه وهی بانگمان بکهیت بۆ ئه مه تۆ له هه موومان راستگوتر و چاکه خوازتر بوویت، پاشان دهستی درێژ کردو گووتی: - (اشهد ان لا اله الا الله و انک عبده و رسوله) پاشان گووتی: -

باشترین شتم فیر بکه بیلیم ئه ی پیغه مبهری خوا ؟
فرمووی ده لیئت: - (اشهد ان لا اله الا الله و انک عبده و رسوله) عیکریمه گووتی: -
پاشان چی؟ پیغه مبهری خوا ﷺ فرمووی ده لیئت: -
شاهیدی به خوا ده دهوم، شاهیدی ده دهه به وانیهی له لامن، موسلمان و موجاهیدو موهاجیرم، عیکریمه ش ئه مه ی گووته وه.

له م کاته دا پیغه مبهری خوا ﷺ پێی فرموو: -
ئیمه پۆ داوای هه ر شتی کم لێ بکهیت به س له لام بیئت ده به خشم، عیکریمه گووتی: -

داوات لێ ده کم له هه موو ئه م دوژمن داریانه ی له گه لم کردووی و، یان له شوینی ک بیئت گه یشتیم، یان قسه یه کم له به رامبه رت یان به بی ئاگاداری تۆ کرد بیئت لیم خوش بیئت، پیغه مبه ر ﷺ پێی فرموو: -

خودایه له هه موو ئه و دوژمن داریانه ی له گه لی کردوین و، له هه ر شوینی ک بۆی پۆ یشت بیئت بۆ ئه وه ی پووناکی تۆ بکوژنیته وه لێ خوش بیئت و، له هه موو ئه و گونا هانه ی خوش بیئت که به رامبه رمان به بی ئاگاداری من کردوویه تی...
پو خساری عیکریمه گه شایه وه گووتی: -

سویند به خوا، ئه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ، هه ر مانی کم به خشی بیئت دژی پێگای خوا ئه و دو ئه وه نده ده یبه خشمه وه له پێگای خوا، وه هه ر شه رپێ کم کرد بیئت دژی نایینی خوا ئه و دو ئه وه نده ده یکه مه وه له پێگای خوا.

*

*

*

له م پۆژه وه عیکریمه گه یشته کاروانی بانگه یشتن و بوو به سوار چاکیکی تیکۆ شه ر له گۆره پانه کانی جهنگ، بهنده یه کی شه و نوێژ که ر و قورئان خوین له مزگهوت، قورئانی هه لده گرت و له سه ر پووی خو ی دا نه نا و ده یگووت: -
کتاب ربی... کلام ربی... پاشان له ترسی خوا ده گریا.

عیکریمه بوو به بېروادارنکی چاکه خوازو، به شداری هه موو جهنگه کانی موسلمانانی دهکردو له پېزی پېنشه وې هه مووان بوو له هه موو بواره کان.

له پوږی یرموک عیکریمه به شداریه کی وای له م جهنگه کرد وهکو نه وې ټینوونک له پوږنکی بئ ناو بگه پټ به دواي ناوکی سارد، کاتیک شه پ له یه کیک له شوینه کان تووند ببوو، عیکریمه له سر ولاخه کی هاته خواره وه و کالانی شمشره کی شکاندو چوره ناو پیره کانی دوژمن و، خالیدی کوپی ولید پووی تیکردو پئی گووت: - نه ی عیکریمه وامه که، کوشتنی تو ده بیته بئ هیزی له سر موسلمانان، نه ویش گووتی: - نه ی خالید وازم لئ بهینه، تو پوژانت هیه له گه ل پیغه مبری خوا ﷺ به لام من و باوکم له هه موو کهس زیاتر نازارمان دوه، وازم لئ بهینه با گونا هه کانی پینشوم رهش ببیته وه، پاشان گووتی: - به راستی له زور شوین شهرم له گه ل پیغه مبری خوا ﷺ کردوه نیمه پز له بر پوم پاکه م؟

نه مه به هیچ شیوه یه ک نابیت.

پاشان بانگی موسلمانانی کردو گووتی: - کئ هیه په یمانی مردنم له گه ل بدات؟ مامی حارث کوپی هیشامو، ضرار کوپی نه زور له گه ل چوار سده له موسلمانان هاتنه دهره وه، جهنگیان له نیو خیره ته کی خالید - خوا لئ ی پازی بیت - کرد، کهوا سرگردایه تی سربازیان بوو، نه وه بوو جوانترین چالاکیان نواند.

کاتیک جهنگی یرموک دامرکایه وه به م سرکه وخته گهره یه سئ لاشه ی موجهیدان به خوینه ناله کانیان سوور ببوون دريژ کرابوون له سر گۆره پانی یرموک نه وانه ش: -

حارث کوپی هیشام و عیاش کوپی نه بی په یبه و عیکریمه ی کوپی نه بوجهل بوون حارث داوای ناوی کرد بؤ نه وې بیخواته وه کاتیک ناوه کیان بؤ هینا عیکریمه ته ماشای کرد گووتی: - ناوه که بؤ نه وې بهن، ناوه کیان بؤ عیکریمه هینا عیاش ته ماشای کرد گووتی: -

بؤ نه مه ی بهن کاتیک ناوه کیان بؤ عیاش برد بینیان گیانی پاکي سپارد، کاتیک گه پاندیانه وه بؤ هردوو هورپیه کی تری نه وانش گیانی پاکیان سپارد... خوی گهره هر له هه موویان پازی بیت و له سر ناوی کهو سر به دهستی پیغه مبری خوا ﷺ شهرابی کوسر بنوشن.

به راستی نه و په یمانه ی عیکریمه دای به پیغه مبری خوا ﷺ راستگو بوو بؤی و که مترخه می تیا نه کردو به وها بوو بؤی و به مەردی ژیاو به مەردی گەینشت به پەر وەردگاری...

په حمه تی خوا له موجهیدی له خو بردو و گیان له سر دهست و چاونه ترس عیکریمه ی کوپی نه بوجهل ...

نوسه یبه ی کچی که عب

موجا هیله دیه کی
له خویردوو

نوسه ییه کی کچی که عب

موجاهیده کی له خو بردوو

داستانی نه مجارهمان باسی نافرته تیکی بپرواداری موجاهیده، کهوا موسلمانان له کاتی خوی به تهوای ریزیان لیناوه، له میژوی پر سهروهری نیسلامدا چهند لاپه ریه کی پېشنگذاری تومار کردوه، پیغمبر ﷺ دوعای به ههشتی بو کردوه له پاش کچی دواپی پیغمبر ﷺ نیمامی نه بویه کر (خوا لئی پازی بیست) سه رپرشتی چاره سهری زامدارانی کردوه، ئینجا پیویسته موسلمانانی نه مړو نه م نافرته بناسنو، بیکه به سه رمه شقی نافرته تانی بپرواداران و سه بارته به قوریانی دان و گیان بهخت کردن له پینگای پینازی نیسلام

نهم نافرته به پیزهش یاوهری پیغمبر ﷺ خوا (ام عماره) نوسیه کی کچی که عبی عهری کوپی عهوفی نه نصارییه، یه کیکه له نافرته تانی نه وهی مازنی نه ججاپ. (ام عماره) شوری به پیواییکی نه نصاری کرد به ناوی (زهیدی کوپی عاصم) کهوا یه کیک بوو له گهنجه یه ثریبیه ناوداره کان.

نه وهوو پاش چهند سالتیک پینش نه وهی ژیانیکی پر سهروهری و به خته وهرییان له گهل زهید برده سهر دوو کوپیان بوو به ناوی (عبدالله و حبیب) نهم دوو کوپه چاوی نهم دایک و باوکه گیان پووناک کرده وه.

پوژنکیان زهید گه پایه وه ماله وه دم و چاوی ده گه شایه وه زهرده خنه له سهر لیوه کانی چهند ووشه ییه کی مزگینیداری ده خوینده وه، کاتیک نیسراحتی خوی له ماله وه وهرگرت و شهو تاریکی داهیناو له گهل خیزانه کهی که وته گفتوگوو، زهید هه والیکی مه زنی دا به خیزانه کهی و کهوا له دلی خوی جینگای پرمزانه ندی گرتبوو.

زهید گووتی: - نهی دایکی عبدالله ئیمشه له مه جلیسیک ناماده بووم کهوا پیاه ناوداره کانی یه ثریبی تیاوو و دهوهری پیواییکیان دابوو به ناوی (موصعبی کوپی عومه ی) خه لکی مه که بوو، نیردراو له لایه ن (موحه ممدی کوپی عبدالله کوپی عبدالمطلب) وای بانگه شه ده کرد، که موحه ممد پیغمبره له لایه ن خوای گه وره په وانه کراوه بو هه موو ناده میزاد بو نه وهی له تاریکی جاهیلی ده ریان به یئنی بو ژیانیکی پووناک و پر له به خته وهری یاسا، ناگاداری سته مکاران و دوو پووان بکاتره به سزا له پوژنی دواپی.

نوسه ییه گووتی: - نایا نامینه ی کچی وه هب دایکی موحه ممد نهی؟

زهید گووتی: - نهی، نهی نوسه ییه.

نوسه‌یبه گوتی: - كهواته، له نښان نيمه و نهو خزمایه‌تی هه‌یه، هه‌ردو لامان له به‌نی نه‌چاپین.

زه‌ید گوتی: - نه‌وه‌ی ده‌لێ‌ی پاسته.

نوسه‌یبه گوتی: - نه‌ی باوکی عبدالله نه‌ی قورپه‌یش چیان کردوه؟

زه‌ید گوتی: - نه‌مه‌یان نښتا بۆت باس ده‌کم، به‌پاستی نه‌م پیاوه سه‌رفرازی به‌ده‌ست هیناو، له پله‌و پایه‌ی ترسان، موچه‌مه‌د بته‌کانی ناشین کردوون و خواکانی سووک کردوون، نه‌وانیش نه‌شکه‌نجه‌ترین نازاریان داو دوژمنداری بانگه‌پاکه‌کیان کرد به سه‌ره‌خۆیان دا شکایه‌وه‌و، له‌گه‌ڵ نه‌وه‌شدا نه‌م پڤه‌مه‌به‌ره و‌ره‌ی پڤ‌به‌رنه‌داو په‌یامه‌که‌ی بڤ‌هه‌یز نه‌یوو.

نوسه‌یبه گوتی: - نه‌ی باوکی عبدالله تۆ چی ده‌لێ‌ی له پاستی نه‌م پیاوه؟
زه‌ید گوتی: - نه‌وه‌ی هه‌موو له دندا لا‌بردووم نه‌وه‌یه قورپه‌یش مانیکی زۆرو گه‌وره‌یی‌یه‌کی بڤ‌وڤ‌نه‌یان پڤ‌ش‌نیار کرد به‌لام نه‌مانه له خشته‌ی نه‌بردن، نه‌گه‌ر نه‌م پیاوه مه‌به‌ستی دونیا بوايه هه‌مووی بۆ ناماده بوو، به‌لام پاستگۆ بوو بۆ بانگه‌که‌ی.
نوسه‌یبه گوتی: - نه‌ی باوکی عبدالله به‌ گوێ‌ره‌ی قسه‌کانت دیاره به‌م بانگه‌هه‌یزه مو‌عجی‌بی.

زه‌ید گوتی: - سوڤند به‌ خوا نه‌ی نوسه‌یبه من له سنووری سه‌رسو‌پمانی نه‌م کاره نه‌وه‌ستاویم به‌لکو به‌رواییم هیناو و شاه‌یدیم داوه هیچ خوايه‌ك بڤ‌جگه له (الله) نه‌وه موچه‌مه‌دیش پڤ‌ه‌مه‌به‌ری خوايه، نه‌گه‌ر ماتوو تۆش به‌ گوڤیه‌کانی خۆت گوڤت له قسه‌کانی (مو‌صه‌هب) بوايه ده‌ریاره‌ی بانگه‌که‌ی له شاه‌یدی‌دان دا نه‌ده‌که‌وتی...

* * *

به‌پاستی قسه‌کانی تامی له هه‌نگوین شیرین تریوو، ده‌تگوت کانی‌یه‌و ناوی شیرینی له دهم هه‌لده‌قوڵن، قسه‌کانی وای له گوێ‌گر ده‌کرد به‌ ناسۆدا بفری و وه‌کو بڵنده‌ باله‌کانی لڤ‌کبدا، له‌م باغ بۆ نه‌و باغ به‌روات، نه‌ی نوسه‌یبه مرۆف به‌م په‌یامه هه‌ست به‌ مرۆفایه‌تی و گه‌وره‌یی خۆی ده‌کات....

* * *

له کاتی‌که‌دا فرمیس‌ک وه‌کو مرواری بریقه‌دار به‌ ڤوومه‌ته‌کانی نوسه‌یبه ده‌هاته خواره‌وه ده‌یگوت: -
(اَمْسَتْ بِاللّٰهِ رَبًّا وَ بِمُحَمَّدٍ نَّبِيًّا)...

بەم جۆرە نوسەيبە دەستی لەناو دەستی پیاوێکەى ناو، ئەویش پەيمانى پێدا لە کاتى هاتنى حەج لەگەڵ موبايەعەدەرەکانى ئىسلام بيبات لەگەڵ خۆى.

هەرکە کاتى حەج هات و خەلک و لە هەموو لایەکەو پەريان لە شارى مەککە کرد ژن و پیاو تێکەلى يەکتەر بوون لەناو بازارەکانى مەککە، (موصەب) چوو لە پێغەمبەرى خوا ﷺ مەگى پێدا کەوا ژمارەيەکی زۆر لە خەلکى يەئەرب بانگەيى ئەوان قەبوول کردووە، بە نوێنەر هاتوون بۆ مەککە موبايەعە بەدەن و پەيمان بەدەن، بەم جۆرە پێغەمبەرى خوێشەويست ﷺ پەوى گەش بۆووە زەرەخەنەى هات، مەوعيدىكى بۆ موبايەعەدەرەکان دانا...

لە کاتێکدا ئەمىنى بەلى خۆى کێشا بوو بەسەر مەککەو يانەو بازارەکان لە خەلکەکە بەتال ببوون، خەلکەکە هەر مەمويان هەركشا بوون بۆ مالهەکانيان، تەنها کۆمەلە چاويک هەر بە ئاگادارى مانەو و خەو لە چاويان نەدەگەوت، ئەو خەلکەنەى بە پەروش بوون بە ديدارى پێغەمبەرەکیان و خەونيان پێدەدەيت، ئەم خەلکەنەى خەلکى يەئەرب بوون لە عەقەبە لە يەكێک لە دۆلەکانى مەککە کۆببونەو، ئەو خاکەى مەزنتەرين وەفاو پاستگۆتەرين پەيمانيان بەسەر خۆيانەووە بىنى...

پێغەمبەرى خوا ﷺ لەگەڵ مامى عەباس لە سەيەکی شەو پۆشتن بۆ ئەم شوێنە ديارى کراوێ ئەمىنى بەلى خۆى بەسەردا کێشاووەو بيجگە لە مینگە گوييان لە هيج نايت، بەيەکە لەسەر ئىسلام لەژێر سەيەرى شمشير تەواو بوو، هەروەها (ام عمارە) و نوسەيبە مێردەکەى زەيد لە موبايەعەدەرە پاستگۆيەکان بوون.

ئەو بوو خەلکى يەئەرب گەرانەووە، (ام عمارە)ش لەگەليان گەرايەو بەلام ئەمجارەيان مەزۆيەکی نوێ و هەست و تيرازێکى نوێيان لىدروست بوو، بەهۆى ئەوێ تەزويەکی ئەمىنى لە دلى موحەممەد ﷺ دال و دەروونی بەهيز کردنەو و دليان پەر بوو لە عيزەت و بەرگري... ئيشوکاری (ام عمارە) تەنها بريتى بوو لە بانگەيشتن بۆ لای خوا و پێغەمبەرەکەى و چاودێرى مال و پەروەردەى منداڵ لەسەر ئىسلام.

کاتیکيش پێى پەيوۆزى پێغەمبەرى خوا ﷺ گەيشتە خاکى يەئەرب، هەروە تەزوي کارەبا شەپۆلى بەختەوێ خۆشى خۆى کرد بە دەروونی خەلکەکە، پێغەمبەرى خوا ﷺ شارى مەدينەى هەلبژارد بەسەر هەموو شارەکانى حىجاز بۆ ئەوێ بىکات بە مەلبەندى بانگەکەى و پەيامەکەى و سەرکردايەتى سەربازى، بەپاستى ئەمە شانازيەکی مەزنەو بۆ شارى يەئەرب ئەنصارىەکانيش بازوي خويان لىهەکرد بۆ ئەوێ بە هەموو هيزو توانايەکیانەو پاریزگارى لەم گەورەيبە بکەن.

پێغەمبەرى خوا ﷺ بەخۆى و سەدو پەنجا کەس دەرچوون بۆ ئەوێ پێگا لە کاروانەکانى ئەبوسوفيان کوپى حەرب بگرن کە لە ولاتى شام دەرگەرايەو، لەم کاتانەشدا نوسەيبە هانى کوپەکەى (عبدالله)ى دەدا بۆ ئەوێ دەرچیت لەگەڵ موحايدەکان.

موسلمانان به ژماره يه کی کهم و که ره سته يه کی بی هیژ پو به پووی ژماره يه کی
قوپه ییشی زور و سوار ییکی زور و فیزیکی بی نه اندازه له (به در) بوونه وه.

به پاستی له م پوژه هق و نامه ق له یه کتر جیا بوونه وه، چین ییکی کهم و زور ییکی
بی ژماره، هه روه ها بی چه ک پر له نیمان له گه ل چین ییکی به هیژی پر له چه کی پم و
شمشیر و زری به لام له سر ری باز ییکی به تال، تی که نی یه کتر بوون کاتیک ده ستاری
جهنگ سوور پایه وه و شه پ گهرم بوو، موسلمانان دیارترین به شداریان تیا کرد شه پ که
به سر قوپه ییشیه کان دا شکایه وه و پشتیان هه لکرد و هه لاتن، هه روه ها (عبدالله) کوپی (ام
عمارة) له م کاتهدا گه نجیکی ته پو ناسک بوو به و نیمانه ی هه لیگرتبوو ده هات و ده چوو،
له م کاتهدا قسه کانی دایکی موجه ایده ی به یاد ده هاته وه زیاتر خوراگرو به هیژتر
ده بوو نه یدمه زانی ماندوو بوون چی یه و وه کو هه ورو تری شقه دهنگی ده هات و پو به پووی
دورژمه کانی ده بووه.

کاتیک هه والی سه رکه وتنی موسلمانان له مه دینه ی پیروژ دهنگی دایه وه خه لک به
هه له له و ته کبیری سه رکه وتن پیشوازیان له پیغه مبهرو یا وه ره کانی ده کرد، له
نیوانیشیاندا (ام عمارة) به په رۆش بوو بۆ دیتنی (عبدالله) ی کوپی، هه رکه کوپه
خوشه و یسته که ی بینی باوه شی پیا کرد و تیر تیر ماچی کرد به ده سته پیروژه کانی
تۆزو خولی جیهادی له نیوچه وانی ده سپره وه.

هه روه کو شتیکی سروشسته ژبانی مرقیش هه ر له سر تیرازیک نیه گۆپانی
به سه ردا دیت له نیوان خوشی و ناخوشی و که یف خوشی و خه م و په ژاره.

(زه یدی کوپی عاصم) ی موجه اید میردی (نوسه یبه) کوچی دوا یی کرد نوسه یبه زور
بۆ پوژگاره کانی رابردوو گریا که له گه ل زه ید به سه ریان بردبوو، به لام له به ره وه ی
نوسه یبه به واداریکی نارامگر بوو پازی بوو به قه زاقه ده ری خوا، داوای پاداشتی پین له
خوای گه وره کرد... پاشان (غزیه کوپی عه م) هات بۆ خوازیینی نوسه یبه و میردی به
نه و کرد...

*

*

*

کاتیک قوپه ییش ویستی ئاره قه ی شه رمه زاری له نیوچه وانی به سرتمه وه که و له وه ی له
(به در) به سه ری هاتبوو، کۆمه له کانی کۆکرده وه و خه لکی پیرو گه نچ و سوار چاک و
پیاده کانی هیناسه مه دینه ی به وناک، سه رباز گه یان له ئوحد دامه زانده و پیغه مبه ریش
ﷺ موسلمانانی کۆکرده وه بۆ پو به پو بوونه و یان هه رچه نده پیغه مبه ریش ﷺ وای
پین باش بوو له مه دینه خویان قایم بکه ن له به ره وه ی چاریان نه بوو.

کاتیک هەردوو چینی لیکیان داو ناگری جەنگ هەلگیرسا جەنگ بەسەر هاوبەش
 پەیداکەران شکایەووە موسلمانان هەلمەتیک بەهێزیان کرد بۆ سەریان، هاوبەش
 پەیداکەران پشتیان هەلکردو لە دواى خۆیان دەسکەوتیک زۆریان بەجیهیشت
 تیربازەکانی سەر چیاوە فەرمانی پیڤەمبەریان شکاندو کەوتنە دواى دەسکەوت،
 ئەمجارەیان سەرکەوتنە کە پیڤەوانە بۆو لەسەر موسلمانان، بۆو بای هاوبەش
 پەیداکەرانو، موسلمانان پێزەکانیان تیکچوو هەندیک لە پالەوانەکانیان بوون بە قوربانی
 ئەم هەلە ئێوەی نموونەى حەمزی کوپی عبدالملک و موصەبى کوپی عومەیر، ئینجا ئەم
 کردووە بۆو هەمى ئەوەى کەلین بەاوتە پێزی موسلمانان و بگەن بە پیڤەمبەرى
 خوا ﷺ نازاری پێبگەینو و ئالای پیڤەمبەرى خوا ﷺ بگەیتە خوارووە.

هەرچەندە ئەمەش مەحاله ناییت ئالای پیڤەمبەرى خوا ﷺ بگەیتە خوارووە.
 بۆ جارى دووهم ئالای پیڤەمبەرى خوا ﷺ هەلکرایەووە چەند موحامیدیکی کەم لە
 دەورەى مانەو بۆ ئەوەى پارێزگارى لێبکەن و دوژمنی لێ دووبەگەنەو...

ئینجا لێزەدا جیهادی (ام عمارە) دەست پێدەکات نوسەیبە (خوا لێى پازى بێت)
 لەم پۆژەدا رۆژى (ئوحد) نەهاتبوو دەرەو بۆ جەنگ، بەلکو بۆ برین سازى
 بریندارەکان و ئاودانى تینووەکان، کاتیک ئەم دیمەنە ناخۆشەى بەچاوى خۆى بینى
 عیزەت گرتى و خوینی گەرم بوو لەبەرئەوێ ئەم ئافروته پاستگۆیە بەیعەى عەقەبەى
 بینیبوو پەیمانى دابوو سەرو مالى لە پیناو خودا بەخت بکات، دیمکەى ئاوەکەى فریاد
 و شمشیرەکەى لە کەلان هینا دەرەو پۆیشت بۆ پارێزگارى پیڤەمبەرى خوا ﷺ و لە
 شوینی خۆى وەکو چیاى سەرکەش مایەو لەگەڵ مێردەکەى (غزى) و کوپەکەى
 (عبدالله)، ئەمان لەگەڵ چەند ئەفرەیکى کەم ژمارەیان لە دە کەس زیاتر نەدەبوو لە
 دەورەى پیڤەمبەرى خوا ﷺ مانەو پارێزگاریان لێکرد کەوا بەرامبەریان ژمارەیکى
 زۆر لە هاوبەش پەیداکەران هەبوو، ئەو بێباوەرە نەدەترسان و داواى جەنگیان لە
 بروادارە دلسۆزەکان دەکرد.

نوسەیبە (خوا لێى پازى بێت) خۆى دابوو پینش پیڤەمبەرى خوا ﷺ ببوو بە
 قەلغان بۆ بەرگری کردن و وەلام دانەوێ تیرەکان هەتا پیڤەمبەرى خوا ﷺ دەرەقەى
 دەیفەرموو:-

(ما التفتُ يميناً ولا شمالاً إلا أراها ثقاتِلُ دوني).

واتە:- ئاوەپى چەپو راستم دەدایەو ئەوا دەمبینى نوسەیبە بەرگری لەمن
 دەکات.

کاتیک پیڤەمبەرى خوا ﷺ تيجاوى داين نوسەیبە جەنگ دەکات بەبێ زى پیاویک
 پشتى هەلکردووە هەلدیت پێى فەرموو:-

(الو ترسك الى من ثقاتِل)

واته: - زړئ په كه ت بده به په كيك جهنگ بكت، زړئ په كي فري داو، (ام عماره) ش
وهريگرت شه پي پي كرد له دهوړي پيغه مبهري خوا ﷺ

سوارچاكيك له سوارچاكه كاني قورپه ش پهلماړي نوسه يبه ي دا به لام زړئ په كه ي
بهري كاري لئ نه كړدو شمشيره كه ي هچي بؤ نه كرا، نه ویش كه وته دواي و
شمشيره كه ي له قايشي بن زگي نه سپه كه ي داو هاوبه ش په يداكه ره كه كه وته سهر
زهو ي و پيغه مبهري خوا ﷺ هاواري (عبدالله) ي بؤ كرد فهرمو ي: -

(يا ابن ام عماره، امك امك...) واته: - نه ي كوپي (ام عماره) به هاناي دايكت وهره، به
هاناي دايكت وهره... عبدالله ش هاواري كرد له سهر كوشتني.

عبدالله بريندار بوو پاش نهو ي دايكي برينه كه ي بؤ پيچايه وه و پي كوت: -
(هه لسه بؤيان نه ي كوپم شه پيان له گهل بكه) واي ليها ت پيغه مبهري ﷺ دهره قي
بهرمو يوت: -

(ومن يطيق ما تطيقين يا ام عماره)... واته: - كي ثم هم موو توانايه ي هيه وه كو
نه توانايه ي نيوه هه تانه نه ي (ام عماره).

نينجا به راستي نه و توانايه ي (ام عماره) هه يبوو له هيج كه سيك نه بوو به لكو له
پياویش، نافره تيك ناوي ددها تينووه كانو، برين سازي بؤ برينداره كان ده كړدو، شه پي
له گهل قاره مانان ده كړدو، خو اكر بوو پياو له بهري هه لدها ت و قاره مانان له بهري
شكستيان ده خوارد، ددها خوا پشتيوانت بيت نه ي نافره تي پرواداري موجه يده.
كاتيك پيغه مبهري خوا ﷺ پياويك عبدالله ي كوپي نوسيه ي بريندار كرد به (ام
عماره) ي فهرمو: -

(هذا ضاربُ ابنك) واته: - نه مه له كوره كه تي دا ... نه ویش بهرنگاري بووه وه له
لاقي داو كه وته سهر زهوي پيغه مبهري خوا ﷺ نه وهنده زهرده خني برده وه تاكو دداني
پيروزي به دياركه وت، پي ي فهرمو: -

اقت يا (ام عماره) ... واته: - توله ت لئ ي كرده وه نه ي (ام عماره) پاشان (ام
عماره) پروي له پياوه كه كردو ته واري كرد، پيغه مبهري خوا ﷺ پي ي فهرمو: -
(الحمد لله الذي ظفرك، وأقر عينك وراك تارك بعينك)...

واته: - ستايش بؤ نه و خوايه ي سهرخستي، چاوت پؤن بؤوه به دوژمنه كه ت و
توله ي خوت به چاوي خوت بيني...

عبدالله هه له شويني خوي نارامگر و خو اكر بوو پيغه مبهري خوي ﷺ له
خراپه ي دوژمنان ده پراست پيغه مبهري خوا ﷺ بيني پياويك بهرامبريان ديت
هاواري كرد: -

ابن (ام عماره) اا كوپي (ام عماره)، نه ویش وه لامی دايه وه گوتي: - به لئ به
قوربان ت به نه ي پيغه مبهري خوا ﷺ، فهرمو: - بهاويژه، عبدالله بهرديكي هاویش ت بؤ

پیاوه‌که و له چاوی نه‌سپه‌که‌ی داو پیاوه‌که و نه‌سپه‌که که‌وتنه سهر زه‌وی، پاشان به‌ردی‌تری لیداو تا‌کو کوشتی.

جه‌نگ هر له گهرم‌ی دابو، په‌لامار له لایه‌ن هاویه‌ش په‌یدا‌کهران به‌رده‌وام بوو بۆ سهر شوینی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ، کاتیک کۆتا په‌لامار درا بۆ سهر پیغه‌مبه‌ر بۆ کۆتایی هینانی موسلمانان به‌کوشتنی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ، سوارچاکیک له قوره‌یشیه‌کان به‌ناوی (ابن قَمِيْئَة) هاته‌ پیشه‌وه و گووتی: - موجه‌مهدم پئی‌نیشان بده‌ن پزگارم نه‌بی‌ت نه‌گهر رزگاری بی‌ت، (أُم عَمَارَة) و موصعب کوپی عومه‌یر به‌ره‌نگاری بوونه‌وه، موصعب کوژراو (خوا لئی رازی بی‌ت) کاتیک (أُم عَمَارَة) به‌ره‌نگاری بۆوه لیدانیکی بۆ کرد ملی گرتوه، به‌لام شمشیره‌که‌ی کاری لئ‌نه‌کرد له‌به‌ره‌وه‌ی دوو زئی‌ی له‌به‌ربوو.

کاتیک هر شه‌پ به‌رده‌وام بوو (أُم عَمَارَة) خۆی گورج کرد په‌لاماری راست و چه‌پی دوژمنی‌دا تا‌کو سیزنه‌ برینی له‌له‌شی په‌یدا بوو خوینی پاکي ده‌هاته‌ خواره‌وه پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بانگی عبدالله‌ی کوپی کردو فرموی: -

(اَمَّكَ اَمَّكَ اَعْصَبَ جُرْحَهَا) ... واته: - دایکت ... دایکت ... برینه‌که‌ی بی‌چه‌وه، (بارک الله علیکم من اهل بیت، مقام اَمَّكَ خَيْرٌ مِنْ مَقَامِ فُلَانٍ وَ فُلَانٍ، رَحِمَ اللهُ اَهْلَ الْبَيْتِ) واته: - خودا ئەم بنه‌ماله‌یه پیروژ بکات، شوینی دایکت باشته‌ره له شوینی فُلَانٍ وَ فُلَانٍ، خوا ره‌حم به‌م بنه‌ماله‌یه بکات ...

نوسه‌یه‌ی گویی‌ی لهم فرمودانه‌ی پیغه‌مبه‌ری ﷺ بوو ئەم پیروزی‌یه‌ی بیست، به‌ده‌می پیروزی‌ی هاواری‌کرد: -

ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا له خوا داوا بکه‌ بیینه‌ یاوه‌رت له به‌ه‌شت، پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ وه‌لامی دایه‌وه (اللهم اجعلهم رفقا في الجنة) ...

واته: - خودایه‌ وابکه‌ بینه‌ یاوه‌رم له به‌ه‌شت، ئینجا هاواری لئ‌ به‌رز بۆوه و گووتی: - گویی‌ی ناهم به‌ هیچ شتیک تووشم بی‌ت له دنیا.

پاشان بۆی درچوو، هه‌روه‌کو بلنی‌ت بۆنیکی خوشی بۆ دابه‌زیبئ چوو‌بیته‌ ناو پروحی گویی‌ی نهدا به‌ هیچ شتیک و، کۆمه‌لی هاویه‌ش په‌یدا‌کهران به‌ره‌ بئ‌ه‌یز بوو، په‌لاماریان نه‌ما، پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ سه‌لامه‌ت درچوو، بئ‌باوه‌پان کشانه‌وه و موسلمانانیش گه‌رانوه‌ بۆ مه‌دینه.

به‌لام گه‌رانوه‌یه‌کی پڕ له‌ ناسۆر و خه‌م، نه‌وه‌بوو بانگ‌دە‌ریکی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بانگی‌کرد به‌ دوا‌ی بئ‌باوه‌پان بکه‌رن تا‌کو (حمراء الاسد) نوسه‌یه‌یه‌ ده‌یویست ئەم شانازی و گه‌وره‌یه‌یه‌شی له‌ده‌ست نه‌چیت له‌م جه‌نگه‌دا نه‌وه‌بوو جله‌کانی خۆی گورج کرد به‌لام برینه‌ سه‌خته‌کانی که‌وا خوینی لئ‌ ده‌هات ریگای پئ‌نهدا له‌مال بچیته‌ ده‌ره‌وه، نه‌وه‌بوو له‌ مال مایه‌وه هه‌ندیک ئافه‌ره‌ت له‌گه‌لی مانوه‌ برینه‌کانیان سا‌پژێ ده‌کرد، کاتیک پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له‌ (حمراء الاسد) گه‌رایه‌وه، نه‌گه‌رایه‌وه ماله‌وه تا‌کو له‌ سا‌غو

سهلامهتی (اُم عماره)ی پرسى، زۆر كهيف خوۆش بوو كاتيك زانسى (اُم عماره) سهلامته...

كاتيك نايهتى (حىجاب) دابهزى (اُم عماره)، يهكى كهوت لهبهرئهرهوى نهيتوانى لهم پۆزهدا دهرپچىت بۆ جهنگ، نهى باشه چى بكات بۆ ئهرهوى ئهمه قهرههوى (تويج) بكاتهره؟؟

ليرهدا هانى كهرهكانى (عبدالله)و (حبىب)ى دهدا كهوا دوو گهنجى تهرى ناسك بوون لهسهر خوۆشهويستى شههادهتو خوۆ بهقوربانى دانو پارىزگارى له نايىنى خواو باكووردنهرهوى پهيامهكهى گهره بيوون.

هرهوها نوسهيبه له (بيعه الرضوان)يش بهشدار بوو كهوا لهگهل پيغهمهبرى خوا ﷺ پويشتن بۆ جهجى مالى خواو كوڤاى هات به پيگكهوتنى حودهيبه . پاش ئهرهوى چهند تيرهو مۆزيك له دواى كوچى دواى پيغهمهبرى خوا ﷺ له نايىنى ئيسلام ههنگهراپهره، ئيمامى نهبوپهگر (خوا لىزى پازى بيئت) سوپاياهكى ئامادهمكرد بۆ جهنگ لهگهل كرهنيان، ئهرههوى (حبىب كوچى زميد)ى بۆ رهوانه كردن وهكو نوينهريك، بهلام موسهيلههه-نهفهرت ليكراو- گرتى و به زنجير بهستى يهره، پاشان زۆرى ليكرد شاهيڤى بهات به پيغهمهرايهتى موسهيلههه، بهلام حبىب وهلامى دايهره به (لا اسمع) واته: -گوڤم ليئت نى يه، موسهيلههه سستمكار ئهندامهكانى لهشى پارچه پارچه ليندهكهرهوه تاكو له ژيئر نهستى شههيد بوو.

له دواى ئهمه نوسهيبه سوڤىندى خوارد دهبيت كوشتنى موسهيلههه به چاوى خوۆى بيبىنت لهبهرئهرهوى ئهم كارهساته كارىكى گهرهوى له دله گهرهكهى (اُم عماره) كرد... پۆزى (يهمامه) پاش ئهرهوى موسلمانان له مهدينه دهرچوون بۆ جهنگى ههنگهراوهكان، عبدالله وهكو بروسك لهگهليان دهرچوو بۆ ئهرهوى تۆلهى نايىنى خواو براكهى بكاتهره، ئهرههوى نوسهيبهش بۆ وهفاى سوڤىندمهكهى له كراوهكهى لهگهليان دهرچوو ئهو كاته تهمهنى شهست و پينج سال دهبوو، كهوا پيريش نهيمتوانى چۆكى پيڤدا.

* * *

له سههرماتى جهنگكه باى ههنگهراوهكان بوو بهلام پاش ئهرهوى خاليدى كوچى وهليد (خوا لىزى پازى بيئت) هاوارى كرده سهر موسلمانان (وا مُحَمَّداه)، ئهم دهنكه وهك تهزوى كارهبا چوو به ناو دلى موجهيدان، ليرهدا (اُم عماره) نهيتوانى خوۆى پايگري شمشيرهكهى دهرهيناو لهگهل پۆليك له سوارچاكان له ئهنصارهكان پهلامارى دوژمنى دا ئهرههوى قوليكى براههوه و رهوانهى بهمهشتى كرد، بهلام ئهمهش واى نهكرد (اُم عماره) وه بهريدا ههر بهرهو شوڤنى موسهيلههه پويشت لهگهل كهرهكهى (عبدالله)

ئەو ەبۇ كەلاكىكى تۇپىو لە لاشەى موسەيلەمە كەوتە بەردەستيان، ئىنجا موحاھىدەى خۇپاگر بە يەك قۇلەو ەگرايەو، بەراستى ئەم توانا و وره بەرزەى (أُم عمارة) ەبىبوو لە ەيچ پياويكى بەغىرەت بەدى ئەدەكرا.

چەند سائىك بەسەر چوو (أُم عمارة) ەروەك بە پەرۇش بوو بگات بە پىغەمبەرى خوا ﷺ گيانى پاكى بەرو بارەگاي پەرورەنگار بەرز بوو.

بەلام با بزائىن (عبدالله) خاوەن بەدرى و ئوحدى و ەموو جەنگەكانى پىغەمبەرى خوا ﷺ جەنگەكانى دوا ئەو چارەنووسى بە كوئى دەگات؟؟

پاش ئەو ەى (موعارىيەى كوپى ئەبو سوفيان) نەرىتى دەستبەسەر داگرتنى دەسەلاتى دامىناو لە دواى خۇى دەسەلاتى خەلافەتى دا بە كوپە ستمەكارەكەى يەزىدى لەخوانەترس، (عبدالله) ش ەروەكو ئىمامى حوسەين شەھىدى كەريە لا يەكەك بوو لە بەرھەستكارەكان لەبەرئەو ەى ئەم ياوەرە لە كۇشى دايكەك گەرە ببوو لەسەر بنچىنەى ەق و يەكسانى و دەرچووى قوتابخانەى پىغەمبەرى خوا ﷺ بوو لە ئىمانى بئىگەرد.

ئەو ەبوو يەزىدى كوپى موعارىيە سوپايەكى ئامادەكرد بۇ ئەوانەى پازى نابى بە خەلىفايەتى ئەم و مل كەچى فەرمانەكانى نابى، سوپايەكى بە سەرگردايەتى (موسلم كوپى عوتبە) پەوانە كرده سەر شارى مەدىنەى پىغەمبەرى خوا ﷺ، عبدالله يەكەك بوو لە پۇزى بەرگرى كارانى مەدىنە، پووبەرپووى ئەم ستمەكارانە وەستار، شەھىدكرا، عبدالله بە سەر بەرزى دونىاي بەجىھىشت و خراپەو پىسوايىش بۇ بكوژەكانى مايەو...

پەزاي خودا لە ياوەرانى بەرپۇزى پىغەمبەرى خوا ﷺ (أُم عمارة) و كوپەكانى عبدالله و حبيب بىت ، خواى گەرە وا بگات ئەم ئىمان و غىرەتەش بچەسپىنى لەناو دلى ئىمەش و پلەى شەھادەتمان پى ببەخشىت-آمین .-

عوبادهی کوری صامت

نه و یاوه‌ری که‌وا ئیسلام
تیایدا ره‌نگی ده‌دایه‌وه

عوبادهی کوپی صامت

ئەو یاوەرە ی کەوا ئیسلام تیایدا ڕەنگی دەدا یەو

پووناکی ئیسلام گەشتە مەدینە، پووناکیەکی تادەهات بلأوی دەکرد، بەرەبەر
دەکانی بەخۆیەو دەگرت...

هەوایی راستگۆیی و دەسپاکی و ژیاڵی و هیدایەتی پیغمبەری خوا ﷺ گەشت بە
دئی عوبادهی کوپی صامت (خوا لئی پازی بێت) زۆر بە مەزنی بیرى لەم کارە کردەو:
ئەو بوو دئی بۆ ئەم بانگە نوئیەو هەوایی ئەم پیغمبەرە مەزنە کرایەو.
عوبادە لەگەڵ چەند کەسێک لە مەدینە پۆیشتن بۆ مەککە بۆ لیکۆلینەو ی ئەم
پۆناکیە.

ئا لەم شوێنەدا عوبادەو براپەکانی لە ئەنصارەکان کۆبوونەو لەگەڵ پیغمبەری
خوا ﷺ. ئای لەبەر ئەم کۆبونەو مەزنە کەوا لەگەڵ گەورە دۆنیای قیامەت
موحەممەد ﷺ عوبادهی کوپی صامت و هاوپیەکانی لە ئەنصارەکان بەسترا! ئەم
کۆبونەو دەش بە بەیعه لەسەر ئیسلام کۆتایی هات.

بەئێ ئەم بەیعه بوو کەوا پووناکی لە پێش قارەمانی مەزەمان کردەو، بە درێژایی
ژیاڵی خۆی لەم پووناکیە بینیوە...

عوبادە (خوا لئی پازی بێت) زۆر شانازی دەکرد بەم بەیعهی، یەکیک بوو لە
قارەمانەکانی و لە پاش ئەو بەیعهی دەش بوو بە یەکیک لە قارەمانە ناوێدارەکان، یەکیک لە
پێشەنگە پووناکیبەرەکانی خەزەج و لیپرسراویکی پێک و پێک بە پێبازی ئیسلام و
یاساکانی...

ئینجا دەبێت بنەمالە ناسنامە ی ئەم یاوەرە بەرێزە چی بێت؟

پێشەوای سەرمەشق عوبادهی کوپی صامت کوپی قەیس کوپی اصرم کوپی فیهر
کوپی ئەعلەبە ی خەزەجی ئەنصارە)، نازناویشی باوکی وەلیدە...

دایکی (قرة العين عبادە ی کوپی فضلە کوپی مالک کوپی عجلان)ە.

موسلمانان بۆ جاری دوو لە مەدینە پووناکی دەرچوون بۆ مەککە ی پیروژ بۆ
ئەو ی کۆبێنەو لەگەڵ پێشەوای پێبازی ئیسلام و پیغمبەری پاک و بێگەرە
موحەممەد ﷺ، هەروەها کاتی ئەم پێکگەشتنە لە تاریکایی شەو زەنگی شەو بوو،
بێباوەرەکانیش لەم کاتەدا هەموو توانایەکی خۆیان تەرخان کرد بوو بۆ
پێشەهەلکێشانی هەموو بزوتنەو یەکی ئیسلامی لە دەرەو لە ناوێوەی مەککە.

﴿يُرِيدُونَ أَن يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَن يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿(التوبة ٣٢-٣٣)

ئەم كۆيۈنمەش ھەر لە عەقەبە كرا عوبادە بۆ جارى دووم لەگەل پىنقەمبەرى خوا ﷺ كۆيۈنە.

لە سىرەى (ئىبن ھىشام) ھاتو، ئىبن ئىسحاق دەلىت:-
پاش ئەو ھەى عوبادەى كۆپى صامت لەگەل پىنقەمبەرى خوا ﷺ لە عەقەبە، لە ناو ھەستى پۇژانى (التشريق)، ئا لەم كاتە ويستى خوا وابو پىنقەمبەرگەى سەرگەوتو و سەربەند بكات و موسلمانان سەرفراز بكات و ھاوبەش پەيداكران ريسواو سەرشۆپ بكات.

كەسى كۆپى مالك (خوا لى پازى بىت) دەلىت:-
ئەم شەو لە لاى وشترەكانمان ماينەو، تاكو سى يەكى بەسەرچو لەگەل وشترەكانمان پۇيشتىن بۆ ميعادى پىنقەمبەرى خوا ﷺ، دەپۇيشتىن ھەروەك پۇيشتىنى نەرمى قەتى، تاكو كۆيۈينەو لە دۇلىك لە عەقەبە ئىمە ھەفتا و سى پياو دوو ئافەرت بووين، ئافەرتەكانمان نوسەيبەى كچى كەعب (أم عمارة) و ئەسماوى كچى عومەر كۆپى عەدى (ام منيع) لە دۇلىك كۆيۈينەو چاوەپى پىنقەمبەرى خوامان ﷺ دەكرد تاكو لەگەل مامى عەباس كۆپى عبدالمطلب ھات بۆ لامان.

كاتىك دانىشتىن يەكەمىن جار عەباس كۆپى عبدالمطلب قەسى كردو گووتى:-
(ئەى كۆمەلى خەزەج-واتە خەزەج و ئەوس:- بەراستى موھەممەد لە ئىمەيە ھەروەك دەزانن موھەممەد لە ئىمەيە، بەراستى ھەلبۇزاردە بوو لە مەللەتەكەمان، لەناو مەللەتەكەى لە سەرفرازىدا بوو، ھەلبۇزاردە بوو لەناو شارەكەى بەراستى لاى ئىو ھەلبۇزاردو و دىت بۆ لاى ئىو، ئەگەر ئىو و تىرەدەبينن بۆى بە وەفان بن و بىتە لاتان، وە دەپارزىن لەو ھەى كىشەى لەگەل دەكاتو، ئىو بەرگەى ئەمە دەگرن، ئەگەر واشى تىدا پادەبينن پاش ئەو ھەى دىت بۆ لاتان سووك و ريسواى دەكەن، لە ئىستاو وازى لىنەينن، چونكە ئەو لەناو شارو مەللەتەكەى لە عىزەت و سەرفرازىە.

ئىمەش پىمان گووت:- بەراستى گوتمان لەو بوو كە گووت:- قەسى بەكە ئەى پىنقەمبەرى خوا ﷺ، خۆت و خواكەت ھەز لە چى دەكەن پىمان بسپىرە).

پىنقەمبەرى خوا ﷺ قەسى كردو، قورئانى خۆيندەو لە خوا پارايەو و زياتر ئىسلامى لە پىش جوان كردىن، پاشان ھەرمووى:-

(موبايەعم بەكەن بىپارزىن لەو ھەى ئافەرت و مندالەكانى خۆتانى لى دەپارزىن).

بەرائى كۆپى مەروور دەستى لەناو دەستى ناو پاشان گووتى:-

(بەلئى، سويند بەو كەسەى بەهەق تۆى ناردووه بە پىڭەمبەرايەتى، دەتپاريزين
 ھەروەك ئەو شتانەى خۇمانى لى دەپاريزين، موبايەمان بکە ئەى پىڭەمبەرى
 خوا ﷺ، نىمە سويند بە خوا پياوى جەنگين، پياوى چەكين، لە پىشتاوپىشت بۆمان
 ماوہتەوہ).

پاشان پىڭەمبەرى خوا ﷺ ڤەرموى: -

(با دوازدە پىڭشەنگ لە نىوہ بۆ من بىڭە دەرەوہ، بۆ ئەوى لەسەر مىللەتەكەيان بىڭن
 بە ئەمىر، ئەوہ بوو دوازدە پىڭشەنگ بۆى ھاتنە دەرەوہ، نۆ لەخەزەرەجيان و، سى ئە
 ئەوسيان).

قارەمانى داستانمان عوبادە (خوا لى پازى بىڭت) يەكىڭ بوو لەم پىڭشەنگانە كەوا
 بەرگري ئەم پاسپاردەى گرت و ھاوڭشە سەرشانى خۆى و، پاراستنى و بەند بە بەند و
 بە ووردى پايەپەرناند.

تیشكى ھەق بە شادەمارەكانى عوبادەى كۆپى صامت لە پەوشت و پىڭبازى پەنگى
 دايەوہ، ھەموو كات چاومەنى چاكەى لى دەكراو، پىڭمايى ئىسلامى لە فىركارى مەزنى
 موخەمەد ﷺ وەردەگرت، پاشان ئەم پىڭمايى يە لەگەل بىرى قارەمانى مەزنىمان
 عوبادەى كۆپى صامت كارى لىك دەكرد، كەسايەتى عوبادەى كۆپى بۆ مرۆڤىكى
 نمونەى بىڭنە، بە بىڭنە فەيز دەروىشت بەسەر زەوى دا، پياوئىكى تاكو بلىڭىت ھىڭن و
 بەھىزو چالاك و زىرەك و تىڭەىشتووى لى دەرجوو.

بەلئى ھەر ئەم پياوہ پىڭشوازى دەكات لە پىڭمايەكانى پووناكى پىڭەمبەر و پاشان
 دەنڭىزىت بۆ خەلك و ەكو ديارى و بە بىر ھىڭانەوہ پىڭا نىشان دان، بە يادەىناوہش
 سوود بە پىرواداران دەگەىەنىڭت.

عوبادە (خوا لى پازى بىڭت) يەكىڭ بوو لە كۆلەگە گىرنگەكان كەوا پىڭەمبەرى
 خوا ﷺ لە كۆمەلگەى نوئى دروستى كرد لە مەدىنە، ئەو كۆمەلگەى كەوا بوو بە
 موخىزەى مرۆڤايتى و شانازى ئادەمىزاد...

عوبادە (خوا لى پازى بىڭت) پياوئىكى كەلەگەت و بەشان و شەوگەت و جوان بوو،
 نۆز پەشتالە بوو، بەھىزو تىڭ چەقىو نۆز چالاك بوو.

ھەر لەم ساتەى عوبادە ھاتە ناو ئىسلام ھىچ كاتىكى بە فەيز نەداو، فەيزى قوڤنان
 بوو و، لە ئايىن تىڭەىشت و، سوور بوو لەسەر ياومەرىتى پىڭەمبەرى خوا ﷺ
 گۆڤرايەل و ھۆشيار بوو، تىڭەىشت و كارى دەكرد.

ھەروەھا ئەم كاتەى عوبادە قوڤنانى لەبەرکرد و بوو بە قوڤنان خۆڭن بە خىلى
 پىڭنەكرد، بەلكو خۆى تەنھا كرد بە (اھل الصلوة) فەيزى قوڤنانى دەكردن لە پىناوى
 پەزامەندى خواو پىڭەمبەر لەبەر ڤەرموہى پىڭەمبەر ﷺ دەڤەرموو: -

(خيركم من تعلم القرآن وعلمه) ...

واتە: - باشترينتان ئەو كەسەى فەيزى قوڤنان دەبىڭت و خەلك فەيز دەكات...

پیغمبره‌ری خوا ﷺ برایشه‌تی خسته نیوان عوباده و ابي مرشد الغنوی له شاری مەدینه، برایشه‌تی یه بۆ خودا هاوبه‌ش بوون له خو‌شی و ناخو‌شی... ئەم برایشه‌ش بوو هۆی سوودیکی زۆر به کۆمه‌لگای ئیسلامی بگه‌یه‌نیت له مەدینه‌ی پووناک. عوباده شوینه‌واریکی دیاری هه‌بوو له به‌شداری له جه‌نگی به‌در، ئەوه‌بوو له نیوان جه‌نگاوه‌ران ده‌هات و ده‌چوو به بێ‌ئوه‌ی گۆی بدات به مردن و به لێدان.

به‌راستی خو‌شت‌ترین مردن و سه‌رفراز‌ترین مردن ئەو مردنه‌یه موس‌لمان گیانی خو‌ی به‌خت بکات له پیناوی خوای گه‌وره و ئەم هیوایه‌ش هیوای هه‌موو موس‌لمانیکی ئەم کاته بوو که‌وا له نوێژ و خوا به‌رسته‌نگانیان داوایان له خوا ده‌کرد.

کاتیک پیغمبره‌ری خوا ﷺ له جه‌نگی به‌در گه‌ڕانه‌وه، له‌به‌رئوه‌ی جوله‌که‌ی به‌نی قه‌ینوقاع له مەدینه نزیک بوون، داوای لیکردن بۆ موس‌لمان بوون و پێی فرمویان:—
(ئە‌ی کۆمه‌لی جوله‌که، ئاگادار بن له‌وه‌ی خوا بۆتان به‌نیینه‌ خواره‌وه له سزا هه‌روه‌ک ئەوه‌ی به قه‌ره‌یشه‌کانی کرد، موس‌لمان بن، به‌راستی ئێوه ده‌زانن من پیغمبره‌م نێردراوی خوا، ئەمه‌ش له کتابه‌کانی خۆتان بینوو‌تانه و خوا په‌یمانی پێ‌داون).

به‌لام جوله‌که‌ی به‌نی قه‌ینوقاع وه‌لامیکی بێ‌سه‌رو به‌ریان داوه و گووتیان:—
(لا یُفْرَنک انک لقیّت قوما لا علم لهم بالحرب، فأصبّت منهم فرصة، إنا والله لنن حاربناک لتعلمن انا نحن الناس).

واته:— ئەمه له خو‌بایه‌ت نه‌کات گه‌یشتی به میلیه‌تیک نازانن جه‌نگ بکه‌ن و، هه‌لیکت پێکه‌وت بۆیان، ئێمه سویند به خوا ئەگه‌ر جه‌نگت له‌گه‌ل بکه‌ین ده‌زانی ئێمه کی‌ن؟!..
جوله‌که‌کان به‌م وه‌لامه ناشیرینه نه‌وه‌ستان به‌لکو ده‌ست درێژیان کرده سه‌ر ئافره‌تیکی موس‌لمانان و، کاره‌که گه‌وره‌ بوو، پیغمبره‌ری خواش ﷺ ترساندن و گه‌مارۆی دان.

ئینجا لێزه‌دا پاکی و بێ‌گه‌ردی عوباده ده‌رده‌که‌وی و دوو‌پووی و نا‌پاکی مونا‌فیکانی‌ش به‌دیار ده‌که‌ویت به تایبه‌تی سه‌روکی مونا‌فیکان عبدالله کو‌پی ئەبی کو‌پی سه‌هول، ئەوه‌بوو ئەم مونا‌فیکه هاته لای پیغمبره‌ری خوا ﷺ به‌رگری له جوله‌که‌کانی به‌نی قه‌ینوقاع کرد و داوای لیکردن به مانه‌ویه‌یان و پاراستنیان، چاکه له‌گه‌ل کردنیان. به‌لام تیشکی ئیمان له عوباده‌ی کو‌پی هه‌مات په‌نگی‌دايه‌وه، ئەوه‌بوو په‌یمانیک هه‌بوو له نیوان جوله‌که‌و هۆزی خه‌زه‌ج، عوباده بی‌نی جو‌ره به‌ره‌ل‌سه‌ستکاری و هه‌ل‌گه‌ڕانه‌وه‌یه‌که هه‌یه له جوله‌که‌ی به‌نی قه‌ینوقاع به‌رامبه‌ر پیغمبره‌ری خوا ﷺ له‌به‌ر ئەوه عوباده به‌یاری دا خو‌ی لێیان بێ‌به‌ری بکات و هه‌روه‌ک قسه‌یه‌کی به‌ناو‌بانگی هه‌یه که ده‌لێت:—

(ئە‌ی پیغمبره‌ری خوا ﷺ خواو پیغمبره‌که‌ی ﷺ و به‌ڕواداران ده‌که‌م به پشتیوان و، له په‌یمانی ئەو بێ‌باوه‌پانه به‌ریمه).

ههروهه دهربارهی ههلسوکهوتی (عبدالله کوپی نهبی سهلول) یش له سیرهی ئیبن هیشام نه دیمه نه مان بۆ دینتهوه باسی لیه دهکات ههروه دهلیت:-
 کاتیک بهنی قهینوقاع جهنگیان کرد لهگهڵ پیغه مبهری خوا ﷺ (عبدالله کوپی نهبی سهلول) بههانا یان چوو له پیغه مبهر ﷺ ههلسایه وه گووتی:-
 (ئهی موحه مهد، چاک به لهگهڵ هاو پهیمانه کان، من پیاویکم له دهرویهری خۆم دهترسم).

ئینجا دهربارهی ساغو بۆ گهردی عوبادهو عبداللهی موفاق نهی ئایهتانهی دابهزی له سوهرتی (المائدة):-

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٠﴾ فَخَرَىٰ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَىٰ أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ فَعَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ فَيُضْبِحُوا عَلَىٰ مَا أَسْرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ نَادِمِينَ ﴿٥١﴾ وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهْلَاءُ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ ﴿٥٢﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِيَ اللَّهُ بِقَوْمٍ يُجِبُّهُمْ وَيُجِبُونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٣﴾ إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ﴿٥٤﴾ وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٥٥﴾﴾ (المائدة ٥١-٥٦)

ئینجا پیغه مبهری خوا ﷺ فرمانی کرد به دهرکردنی بهنی قهینوقاع، عوبادهش (خوا لئی پاری بیی) سه ره رشتی دهرکردنی جوله که کانی کردو، جوله که کان پینان گووت:-
 ئهی باوکی وه لید له نیوان جوله کهو خه زه ج په ایمان هه بوو و ئیمه پشتیوانت بووین، نه وه لهگهڵ کردین!.

عوبادهش پشی گووت:- (کاتیک جهنگتان لهگهڵ پیغه مبهری خوا ﷺ کرد وازم لیتان هینا و پهیمانه کهم هه لوه شاندهوه).

ئیترا بهم جۆره هه موو کاتیک کیشه هه بوو له نیوان سه ربازانی ره حمان و سه ربازانی شهیتان له موفاقان و هه لگه پاره کان، به لام سه رکهوتن هه موو کات له کو تاییدا بۆ سه ربازانی خوداو هه ق بوو ههروه ده فرمویت:-

﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِإِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧١﴾ إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنصُورُونَ ﴿١٧٢﴾ وَإِنْ جُنَدًا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿١٧٣﴾﴾ (الصافات ١٧١-١٧٣)

ئەمە بوو عبداللاھى كۆپى ئىبنى كۆپى سەلۇل و كلەكەكانى لەگەل پىسوايى بە ھىلاك چوون و، ئەو ئالايەى پىغەمبەرى خوا و ﷺ ياۋەرەكانى بىلەن كىرەبۆۋە سەركەتو و سەرفىزان بوو.

عوبادە بەشدارى ھەموو جەنگەكانى لەگەل پىغەمبەرى خوا ﷺ لە جەنگى بەر بگرە تاكو كۆتا جەنگ لە جەنگى تەبوك، ھەركە بانگەر بانگى جىھادى لىندەدا عوبادە دەيگوت:-

(أَبَيْكَ) بەئى ئەھدى چۆك بە زەھى دا بداو، مل كەچى ئارەزوۋەكانى دونيا بىت. عوبادە و ياۋەرەكان بە تەۋايى زىيانى دونيايان ھەلدەسەنگاندو نەيان دەزانى فىزو لەخۇبايى ماناى چىسو ئارەزوۋەكانى دونيا نەياندەتوانى بگەن بە دلە پاكەكانىيان و، ھەموو كات ئەم ئايەتەى سۈرەتى (الحديد) يان لە ئايەتەى (۲۰) دووبارە دەكرەدە، كەوا خۋاي گەرە دەفەرموئىت:-

﴿اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَأُهُ ثُمَّ يَهِيْجُ فَرَّاءً مُّصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَقْفَرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْفُرُورِ﴾ (الحديد ۲۰)

بەئى ئەمە بوو دونيا بە تىپروانىنى قارەمانمان عوبادە ھاۋشانەكانى لەبەر ئەمە ئەمانە تىپىدا زامىد بوون و بىنەشش بوون لە خۇشى و ئارەزوۋەكانى و ھەولى ئەھدىيان دەدا بگەن بە زىيائى ھەتائەتايى و خوداش سەركەوتن و سەرفىزانى پىن بەخشىن.

﴿أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (المجادلة ۲۲)

لەبەر ئەمە و سەبارەت بەم سىفەتە بەرزانە عوبادە لەگەل پىغەمبەرى خوا ﷺ دادەنىشىن و ھەندىك پىرسىارى لى دەكات، دەقى ئەم گەفتوگۆيەش بەم جۆرە بوو:- عوبادەى كۆپى ھامت دەلەيت لەگەل پىغەمبەرى خوا ﷺ كۆبويىنەمە و پىم گوت:- چ ياۋەرىكت لەلا خۇشەمىستە تاكو خۇشەم بوئىت؟

فەرموئى:-

ئەبۇبەكر ھىدىق، پاشان ئىمامى عومەر، پاشان ئىمامى ئەلى، پاشان بىن دەنگ بوو. گوئىم:- پاشان كى ئەى پىغەمبەرى خوا ﷺ؟

فەرموئى:- بىجگە لەمانە زۆبەيرو، طەلھەو، سەعدى، ئەبو عوبەيدەو، موعاذو، ئەبو طەلھەو، ئەبو ئەيۇب و، تۇش ئەى عوبادە، ئەبى كۆپى كەعبو، ئەبو دەرداء و، ئىبن مەسعود، ئىبن عەوفو، ئىبن عەففان و، پاشان ئەم كۆمەلە ئازاد كراۋە:-

(سەلمان و سەھەیب و بىلال و عەمەر).

ئىتر بەم دان ھىنانە بە خۆشەويىستى عوبادە، عوبادە دەچىتە پىزى ياۋەرە سەرھەتا خۆشەويىستەكانى پىنقەمبەرى خوا ﷺ و لە چىنى ھەر بەرزى ياۋەرانى پىنقەمبەرى خوا ﷺ تە ماشا دەكرىت.

عوبادەش بەم مزگىنىيە بەختە ۋەرو سەرفراز دەبىت جارىكى تر دەبىت بە دلسۆزترىن ياۋەر بۇ خزمەتى ئايىنى خوا.

ھەر ۋەھا لە بەرئەۋەى عوبادە قورئان خوينىكى بىن وىنە دەبىت ھەلىدە بىزىن لەناو ياۋەرەكان بۇ ئەۋەى بەشدارى بكات لە كۆكردنەۋەى قورئان...

مەھمەدى كۆپى كەمبى قۇلې دەلىت:-- پىنچ لە ئەنصارەكان قورئانيان كۆكردەۋە:--
موعاد و، عوبادە، (بى و، ئەبو ئەيوب و، ئەبو دەرداء.

عوبادە تەنھا بەمە نەۋەستا بەلكو خۆى ئامادەكرد بۇ فىركردنى قورئان لە ۋلاتى شام، لەلەستىنى ئازىزىش بوو بە جىگەى بۇ ئەۋەى لىنى نىشتەجى بىت... ئەمەش لەم كاتەدا بوو يەزىدى كۆپى ئەبو سوفيان (خوا لىنى پازى بىت) بۇ ئەمىرى بېواداران-
عومەرى كۆپى خەطاب-ى (خوا لىنى پازى بىت) نووسى:--

(خەلىكى شام زۇن و پىنويستىيان بە يەكىكە قورئانيان فىر بكات). ئەۋىش (موعاد و، عوبادە، ئەبو دەرداء) ى بۇ پەرۋانە كردن.

عوبادە لەگەل جىھادكردن و فىركردنى قورئان خىرو ھەدەقەى كۆدەكردەۋە بەسەر موستەھقان دابەشى دەكرد، ئەم كارەش پىنويستى بە دەستپاكى و سابىقە ھەبوو.

عوبادە لە ژىر سەركردايەتى ئەبو عوبەيدەى كۆپى جەراھ (خوا لىنى پازى بىت) بەشداريان كرد لە فەتى شام، ئەۋەبوو عوبادە لە ھەموو جەنگەكان لە پىزى پىشەۋەى جەنگ دابوو، نەيدەزانى دوو دلى ماناى چىپە بە پەرۋش نەبوو بۇ ئەم ژيانە، لەبەرئەۋەى لە قوتابىيە ژىرەكانى زانكۆى موحەممەد ﷺ پەرۋەردە كرايوو، لە ئەنجامى جەنگەكەش ئەۋەبوو خاچ پەرستە گاۋرەكان ۋەريان بەرداو بە پىسۋاىى و پوزەردى ۋلاتى شاميان بەجىھىشتو، ھىراقلى پۆم لە كۆتاييدا پووى لە سوريان كردن گووتى:-- ((سلام عليك يا سوريا سلما لا لقاء بعده)).

ۋاتە:-- سەلامت لىبىت ئەى سوريا، سەلامىك جارىكى تر پىنكمان نەگەنىتەۋە.

ئەۋەبوو سەركردەى گىشتى ئەبو عوبەيدەى كۆپى جەراھ عوبادەى كۆپى ھامتى لەسەر ھەمى كرد بە فەرمانپەرۋا بەۋى ئەو زىرەكى و ئازايەتەى بىنى لە كاتى جەنگە دا... بەلام ئەۋەندەى نەبىر دىسان بانگدەرى جىھاد يانگى عوبادەى كىردەۋە دەرچوون بۇ فەتى (انطرموس) و بە سەركەتۋوۋى گەرانەۋە.

دوۋبارە سوپاى ئىسلامى دەستى كرد بە پۇيىن بۇ فەتى مىسر بە سەركردايەتى عومەرى كۆپى عاص لە سەردەمى ئەمىرى بېواداران عومەرى كۆپى خەطاب... پىش

ئەوئى مىسر فەتەح بىكرىت ئەمرى كۆپى عاصى پىيۇستى بە يارمەتى ھەبوو داۋاي
 لە ئەمىرى پىواداران كەرد، ئەمىش چوار ھەزار سەربازى بۇ پەوانە كەرد، پىنى گوت:-
 ((إني أمددك بأربعة آلاف رجل على كل ألف رجل منهم مقام ألف))
 واتە:- مەن بەرپاستى چوار ھەزار پىاوت بۇ دەنئىرم لەسەر ھەر ھەزارىك: پىاۋىك لە
 شۈينى ھەزار).

ئەم چوار كەسەش ئەمانە بوون:- (زوبەيرى كۆپى عەوام، مىقدادى كۆپى عەمر،
 عوبادەى كۆپى صامت، مەسلەمەى كۆپى موخەللەد).

فەتەح مىسر بە چەند قۇناغىك دا پۇيشت، لىزەدا ئىمامى عومەر ئارامى لى پىراۋ
 كاغەزىكى بۇ فەرماندەى گەشتى ئەمرى كۆپى عاصى نوۋسى و گوتى:-

((بەرپاستى مەن سەرم سوپماۋە لە سىستىتان لە فەتەح مىسر، ئىۋە بۇ دوو سالى
 دەچىت جەنگ دەكەن ئەمەش دەبىت ھۇى ئەۋە بىت دۇنيات خۇش وىستىن ھەرەك
 دوژمەكانتان خۇشيان وىستوۋە، خۇاي گەرە مىللەتلىكى سەرنەخستوۋە تەنھا بە نىياز
 پاكى نەبىت، مەن بەرپاستى چوار كەسم بۇ پەوانە كەردوۋىت پىم پاكەياندوۋى ھەر پىاۋىك
 لە شۈينى ھەزار پىاۋە ئەۋەى مەن زانىبەم، ئەمەش دەبىت ئەۋانىش گۇپابىن ھەرەكو
 ئىۋە گۇپان، ئەگەر ئەم نامەى مەنت پىن گەيشت ووتار بۇ خەلك بەدە، ھانىيان بەدە لەسەر
 جەنگى دوژمەكانيان، ئارامو نىازيان بە ياد بەيئەۋە، ئەم چۈارە لە پىشەۋەى خەلك
 دايان بىنى، فەرمان بەكە بە ھەموو خەلككە لە خوا پىارنەۋە داۋاي سەركەۋتنى
 لى بىكەن بەسەر دوژمەكانيان)).

پاش تەۋابوۋنى مىسر مۇسلمانان پىويان لە شارى ئەسكەندەرىيە كەرد بۇ ئەۋەى
 فەتەحى بىكەن، ئەسكەندەرىيە قەلئەكى سەخت بوو (مقۇقس) لەم شۈينە بوو ماۋەيەك
 گەماپۇيان دا، تاكو ئەمىش فەتەح كرا لەسەر دەستى سەركەردەى قارەمان عوبادەى كۆپى
 صامت.

ئەمەش كورتەيەكە لە گەتوگۇى ئىۋان عوبادەى كۆپى صامت (خۈا لىنى پازى بىت)
 لەگەل (مقۇقس) گەرەى قىبطىيەكان لە مىسر.

(مقۇقس) بۇ ئەمرى كۆپى عاصى نوۋسى و گوتى:- (نۇردراۋىگمان بۇ بىنئىن لە
 خۇتان قىسەى لەگەل بىكەن، گەتوگۇى لەگەل دەكەين بەلكو چاك بىت بۇ ئىمە ئىۋە).

ئەمرى كۆپى عاصى دە كەسى بۇ پەوانە كەرد، عوبادەى كەرد بە ئەمىرى ئەۋ دە
 كەسە داۋاي لىكەرد بانگى مىللەتەكەى بىكات بۇ يەكەك لەم سىنىيە:-

(ئىسلام، جىزىيە، پان جەنگ).

ھەرەكو گوتۇمان عوبادە زۇر پەشتالە بوو، كاتىك سوۋارى گەشتى بوون و چۈنە
 لاي (مقۇقس)، عوبادە بە پىش كەۋت (مقۇقس) ھەلىكەردە سەر عوبادە بە ھۇى زۇر

پەشتالەيى و گوتى:-

(ئەم پەشەم لەلا لابەن، يەككىكى تەرم بۇ بىنئىن قىسەى لەگەل بىكەم).

هه موویان گووتیان: - عوبادهی کوپی صامت له هه موومان ژیرترو زاناتره و خوی گوره مانه و له هه موومان چاکتره و له هه موومان له پښتړه، هه موومان له کوټاییدا دهگه پښتړه بۆ قسه و بیرو پای نه. گوره مان عمروی کوپی عاص له سر نیمه کردوه به نه میرو، فرمانی پښ کردوین له قسه و بیرو پای نه دهر نه چین. مقوقس گووتی: - (چون بازی بوون نه په شه له هه مووتان چاکتر بیت؟ به لکو پیو بست بوو له خوارموی هه مووتان بویه).

گووتیان: - نه خیر و نه خیر، نه می کهوا نه ییښی هر چه نه په شه، شوینی له هه موومان چاکتره، له هه موومان ژیرترو سایقه زیاتره...

مقوقس به عوبادهی گووت: - (وهره پښ و قسه به نه می له گهل بکه، من له په ساتیت دهر سم، و نه گهر قسه له سره تووند بیت، هه بیت زیاتر ده بیت).

عوباده پښ کورت و شیوه کی جهنگی دموونی له گهل به کارهینا و پی گووت: - به راستی گویم له قسه کانت بوو، هه نیک هارویم جیه پښتووه هزار پیاو له من په شترن، نه گهر بتیښایه زیاتر له من لیان دهر ساتیت هر چی منم بهرو پاش گه پامه و به تمه نه کورتووم.

منیش له گهل نه مه شدا سوپاس بۆ خوا سه پیاو له دوژمنه کانه نامترسینیت نه گهر بهرنگارم به نه و، هارو کانیسم هه وک منن، نه مهش له بهر نه و خه و خوراکمان ته نه جیهاده له پښگای خوا بۆ بهر زکردنوی ووشه خوا.

هه وها جیهاده شمان بۆ دنیا نیو بۆ مال کوکردن نه و، پیمان گرنگ نه په کیکمان باریک زپی هه بیت یان خاوهنی یه دهره بیت له بهر نه و هیومان ته نه نه و په پاروویک بخوین برسیه تمیان لابیات و، شتیکمان هه بیت خومان پښ داپوشین.

له بهر نه و خوشی دنیا بهر نه وام نه، به لکو خوشی و نیراحت له قیامته و، پیغه بهرمان موحه محمد ﷺ بهم جزه فرمانی پښ کردوین.

کاتیک مقوقس نه می له عوباده گوئ لی بوو، به نه وانه دهری خوی گووت: - ((فایا له ژانستان گویتان له قسه و ابوه؟ به راستی شیوه ترساندی و، قسه کانی له لای من به ترس تر بوون له شیوه)).

پاشان مقوقس پوی له عوباده کرد و پی گووت: -

((نه پیاو چاک، گویم له و ته کانت بوو، نه و باست کرد دهریاری خوت و هارو کانت، سووند ده خوم نه و گه پښتونی ته نه به می باست کرد، سرکه کوټیستان ته نه به هه لبراردنی ناخیرم تانه به سر دنیا)).

به راستی بهرنگاری جهنگیک ده به نه و له کومه لی پرم ناتوانریت بیانزمیریت، میلله تیک ناسراون به نازیاهتی به تووندی گوئ نادن به مانه ی شهریان له گهل ده که و

بەرەنگاریان دەبنەو، ئىمە دەزانىن ئىوھ ناتوانى بەرگەيان بگرن و توانای ئەوھتان نىھ لەبەر بئەيزى و کەمى ژمارەتان و، ئەو مالە کەمى لەبەر دەستتانه.

ئىمە وا حەز دەکەين لەگەڵتان پێک بکەوين بۆ ھەر پیاویک دوو دینار بېرىنەو، بۆ ئەمىرەگانتان سەد دینار، بۆ خەلیفەتان ھەزار دینار، وەرگرن و بگەرنەو بۆ ولاتتان، پێش ئەوئى تووشى شتىک بىن ھىزتان بەرامبەريان نەبێت.

عوپادە پئى گوت: -- (ئەى فلان نەخۆت و نە ھاوړیکانت لەخۆبايى نەبن، ھەرچى کۆمەلى پۆم و ژمارە و زۆريان پیمان دەترسینیت و کەوا ئىمە ھىزى ئەوانمان نىھ، سویند دەخۆم ئەمە نامانترسینیت.

ئەگەر ئەوئى کە تووش دەیلێت پاست بێت سویند بە خوا حەز دەکەين جەنگيان لەگەڵ بکەين و، بە پەرۆشین بیانگەينى، بۆ ئەوئى ئەمە ببیت بە پاسا و لەلای خوا کاتیک چووين بۆ خزمەتى.

ئەگەر ھەموومان بکوژيێن پەزنامەندى و بەھەشتەکەى خوا ئاسانتەر بەجئ دەگەينەين. ھىچ شتىکیش لەوئى فەرمانمان پئ دەکات جئ بەجئ بکەين وەکو ئەمە نىھ کەوا ئیستە حەزى پئ دەکەين، ئینجا لەم کاتەشدا ئەم دوو سەرکەوتنە بەدەست دەھینين... یان دەسکەوتى دونیا ئەگەر سەرکەوتين، یان دەسکەوتى قیامت ئەگەر ئىوھ سەرکەوتن، ئەمەش باشتريں ئارەزوو کە بپگەينى.

خواى گەورەش لە قورئانەکەى دەفەرموویت:

﴿كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾ (البقرة ۲۴۹)

ھىچ پیاویک نىھ ھەموو بەيانى و ئیوارەيەک لە خوا نەپارێتەو بۆ ئەوئى بەخششى شەھادەتى لە پێگای خوا پئ بپەخشیت.

خەمى ئىمەش تەنھا ئەوئى کە لە پێشمانە ھىچ کەسێک لە ئىمە نىھ خەمى پاشە خۆى ھەبیت، ھەموومان مال ئاوايیمان لە کەس و کار و مندالى خۆمان کردوھ.

ھەرچى سەبارەت بە قەسەى تۆيە کەوا ئىمە لە ناخۆشى ژيانداين، بەپاستى ئىمە لە خۆشتريں ژيانداين ئەگەر دونیا ھەمووى بۆ ئىمە بێت، زیاتر تەنھا پئويستیمان بەوھ ھەيە کەوا لەژێر دەستمانە، ئینجا تەماشای ئەوئى بکە و بۆمانى ناشکرا بکە، لە نىوان ئىمە تو ھىچ شتىکى تر نىھ تەنھا شتىک نەبیت لەم سئ شتە، حەز بە کامەيان دەکەيت ھەلبەزێرە و ئارەزووى خۆشت بە شتى پووجەل مەدە، بەمانە ئەمىرمان ئەمىرى بپواداران عومەرى کوپى خەطاب (خوا لئى پازى بێت) فەرمانى پئ کردوين و ئەمەش پەيمانى پێفەمبەرى خوايە ﷺ لەمەو پێش بۆ ئىمە.

یان ئیسلام قەبوڵ دەکەن بەختەوھر دەبن لە دونیا و قیامت و جەنگتان لەگەڵ ناکەين، ئازارتان حەلāl ناکەين... وەيان (جزيه) دەدەن و دەکوئە ژيێر پارێزگاريان و

بەرگريقتان لى دەكەين و شەپ لەگەل ئەو دەكەين شەپتان لەگەل دەکا، بەمانە
 ھەلدەستين تاکو لەژىر چاودىرى ئىمە بن، لەژىر پەيمانى ئىمە بن.
 ۋە ئەگەر ئىسلام و جزيەتان قەبۇل نەکرد، نىوانى ئىمەو ئىوہ تەنھا جەنگ دەبىت،
 ئىنجا خۇتان سەرپىشک بن.

مقوقس گووتى: - بە ھىچ جۇرىك نابىت ئەمە بىيت.
 عوبادە گووتى: - چۇنى ھەز دەكەيت ئەمە بۇ خۇت ھەلبىژرە.
 مقوقس گووتى: - سىفەتیک بىجگە لەم سىفەتەنەم پىشنىار ناکەيت؟ عوبادە
 دەستى بلند کردو گووتى: -

(نەخىز سویند بە پەرورەدگارى عەردو ئاسمان و پەرورەدگارى ھەموو شتىک
 خەسلەتیکمان ناویت لە ئیوہ بىجگە لەم خەسلەتەنە، بۇ خۇتان ھەلبىژرەن).
 مقوقس بە ھاوپىکانى خۇى گووت: -

(گۆپاپەلیم بکەن و یەکیک لەم سى خەسلەتەنە قەبۇل بکەن... سویند بە خوا توانای
 ئەمانەتان نیو، ئەگەر قەبۇلى نەکەن و ملکەچیان نەبن دەبىت بە ناچارى قەبۇلى بکەن).
 مقوقس گووتى: - (ھەرچى چوونتەنە بۇ ناو نایىنکى تر من فەرمانتان پىناکەم،
 بەلام جەنگ لەگەل کردنیان ئیوہ بەرگەى ئەمانە ناگرن، ئارامى ئەمانەتان نیو دەبىت
 سى یەم قەبۇل بکەن).

گووتیان: - ئىمە کەواتە ھەتاھەتایە دەبیینە بەندەى ئەوان.
 گووتى: - ((بەلى... بەندەى زال لەسەر ولتەکیان، لە مال و مندال و کەسوکارتان
 ئەمىن دەبن، ئەمەش باشترە لەوہى ھەمووتان بکۆژىن و بىن بە بەندە، بکړین و
 بفرۆشین و لە ولاتان و ھەتاھەتایە بىن بە بەندە بە خۇتان و کەسوکارتان و مندالتان)).
 گووتیان: - ((مردن باشترە بۇ ئىمە...)).

بەم جۆرە ئەسکەندەریە فەتەح کراو موسلمانان سەرکەوتنىکی مەزنیان بەدەست
 ھىنا، چۇنى ویستیان ئەوھا سەرکەوتنیان ھىنا، خودا گەرەترین فەتەحى بۇ ھىنان.
 بەلى ئەوہیە عوبادەى کوپى ھامتى موحاھیدو دلیز، پیاویک عومەرى کوپى
 خەطاب لە جىنى ھەزار پیاوی دانائو بەشداری فەتەحى میسرى پىکردو پىککەوتنامەى
 لەگەل مقوقس کرد بەرپەرى ھىزو توانایى، پاشان ئەنجامى ئەم پىککەوتنامەى
 پىشنىارى عەمرى کوپى عاص کردو، پاشان ئالای سەرکردایەتى جەنگى ۋەرگرتو بە
 یارمەتى خوا ئەسکەندەریەى فەتەح کرد..

* * *

ھەرۋەك میژوو بۇمان دەگىزىتەرە عوبادەى کوپى ھامت بەشداری فەتەحى دورگەى
 (قېرەى) ى کرد لەگەل موعاویەى کوپى ئەبوسوفیان (خوا لىیان پازى بیت)...

به‌لن عوباده‌ی فرماندهو دلیر به‌دل رازی بوو بییت به سهربازنکی جه‌نگاور له
 ږنگای خودا له‌ژیر نه‌میرایه‌تی موعاویه‌ی کوږی نه‌بوسو فیان، به‌لام کاتیک له ولاتی شام
 له ژیر ویلایه‌تی موعاویه جیگیر بیون هه‌لگه‌پایه‌وه له موعاویه پاش شه‌وی زانی
 دووره له هه‌ق و راستی، نه‌یتوانی بڼ‌دنگ بییت به‌لکو عوباده زور به پاشکاوی
 و(نازایه‌تیه‌وه) بیرورای خوږی پاگیانده، (لیزه‌دا تووشی به‌لا هات له لایه‌ن موعاویه‌و
 پیاده‌وکانی)، به‌لام عوباده به‌رده‌وام بوو له ناشکرکردنی هه‌ق و بیجگه له خوا له کهس
 نه‌ترسا.

له‌برنه‌وه‌ی بڼ‌دنگی له ناهه‌ق له هه‌موو سهرده‌میکدا زیان به قازانجی گشتی
 ده‌گه‌یه‌نیت، ښجا لیزه‌دا بڼ‌دنگی له هه‌ق شه‌یتانی لاله.

عوباده‌ی هه‌ق بیژ به نازایه‌تیه‌وه پازی نه‌بوو نه‌و مدح که‌رانه به نیفاق و بوختان
 مه‌ده‌ی ده‌سه‌لاتداره‌کان بکه‌ن، وای تیده‌روانی گونا‌می زیاتره له قازانجی.

پوژنکیان عوباده له مه‌جلیسی موعاویه دابه‌نیشیت و تارده‌رنیک به‌سهر موعاویه‌دا
 هه‌لده‌لنیت.

عوباده به مستیک خوږ لنی هه‌لده‌ستیت و له پووی و تارده‌ره‌که‌ی ده‌کات، موعاویه
 تووره ده‌بیت... عوباده پڼی ده‌لنیت:--

تو له‌گه‌ل ښمه نه‌بوویت کاتیک موبایه‌هه‌مان دا به پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له عه‌قه‌به
 له‌سهر گوژپایه‌لی خوږشی و ناخوږشی و بوونی و نه‌بوونیداو، کښه نه‌که‌ینت له‌گه‌ل
 نه‌میره‌کانو، له هه‌ر شوژنیک بین هه‌ق بلین و نه‌ترسین له لومه‌ی لومه‌کاران.
 پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فرموویه‌تی:--

(اذا رایتم المذاحین فاحثوا فی وجوههم الثراب).

واته:-- نه‌گهر مه‌دکه‌ره‌کانتان بینی خوږلیان به‌ده‌م چاو دابکه‌ن.

به‌راستی مدح کاران له‌م زه‌مانه‌دا یه‌گجار زور بوونه‌و، بو به‌رزه‌وه‌ندی و مالی هه‌موو
 قسه‌یه‌ک و کرده‌ویه‌ک له ده‌می ده‌سه‌لاتداران بیته دهره‌وه نه‌وان زیاتر ده‌پرازیننه‌وه له
 پیشیان جوانتری ده‌که‌ن، ښجا ښمه‌ی به‌واداریش پتویرستیمان به‌م سهرمه‌شله یاوه‌ره
 به‌رزه عوباده‌ی کوږی صامت هه‌یه بو نه‌جامدانی کرده‌وه‌کانمان.

هه‌تا ده‌مات ناکوکی نیوان عوباده‌و موعاویه زیاتر ده‌بوو تا‌کو عوباده به موعاویه‌ی
 گووت:--

(من له‌گه‌ل تو نابم له خاکی شام). پوژشته‌وه بو مه‌دینه له سهرده‌می عومه‌ری کوږی
 خه‌طاب و نه‌ویش پرسیا‌ری لیکرد.

چی‌وای له تو کرد شام به‌جیبه‌نیلنیت؟

عوباده گووتی:-- (له نیوان من و موعاویه هه‌ندی‌ک به‌وداو به‌ویدا) مه‌سه‌له‌که‌ی بو
 گنپایه‌وه.

ئىمامى عومەر پىنى گوت:- (بىرۆه شويىنى خۆت، خوا خاكىك ويران بكات تۆ و نمونهى تۆى له ناو نهبيت، هيج فهرمانىكى لىسر تۆ نيه).
 عوباده نۆرجاران ووتارى دهدا بۆ خەلك و دهىگوت:-
 گويم له پىغه مبهرى خوا ﷺ بوو دهىفهرموو:-
 (سيلي اموركم بعدى رجال يعزفونكم ما تُكفرون، وَيُكفرون عَلَيْكُمْ ما تَعْرِفون، فَلَما طاعة لَمَنْ عَصَى، وَلَا تَضَلُوا بَرِيكُمْ).

واته:- كاروبارتان له دواى من دهكهوتقه بهردىستى پىوانىك شتى وادهكەن ئىوه پىتان پەوانيه، وه ئهوى ئىوه پىتان پەوايه ئهوان پىيان دروست نيه، گوپرايهلى بۆ كهسيك نيه بى فهرمانى بكات، پىنگاي پەروهر دگارتان بزر مهكەن پاش ئهوى موعاويه بىزارى خۆى دەرپى و سكالای كرد له لای ئىمامى عثمانى كۆپى عهفان گوپرايه لى بوو بۆ ئهه مهقهى عوباده بانگى بۆ دهكات، موعاويه پۆژىك بانگى خەلكى كرد و گووتى:-
 (ايها الناس اقبلتسوا من حديث عبادۃ، فإنه افقه مني).

واته:- ئهى خەلكىكه وتهكانى عوباده وهرگرن، ئهه له من شارماتره...
 ياورى بهپىز بى نهندازه له فیهى ئىسلامى چوبووه خوارووه و كاتهكانى جیهادىش خەركى نهكردوه له بهدواكهوتنى نهكامة فیهیهكان، لهبەرئهوه له ياوره ناودارهكان و خاوهن فتوا دهرهكان دهرمىردىت.

ئهوى جىگای تىبىنیه لهوانیه نۆر له نهخوشان و دوو دلان گومان وا ببهن ئهه ياوره بهپىزانه كىشهى كهسايهتى و مهصلههى له نىوان ههبوو، بهلام ئهوى شایهنى باسه بووترى ئهويه كىشهى نىوانيان نۆرپهى سهبارت بهه كارانه بووه لهوانیه ئهه ياوره ببيت هۆى دروست كردنى ئهه كىشهیه ناگادار نهبووه بهه نهكامة ئىسلامیه وكو ئهوى تر ناگادارى پىنى ههبووه، بهلام پاش ئهوى راستى بۆ دهركهوت و دلى ئاوى خواردهوه به ئايهت و فهرموودهى پىغه مبهرى خوا ﷺ لهوا بهكسەر بى سى و دوو دانى به راستیهكه ناوه و بۆلای خوا گهراوتهوه.

ههلهو له بىرچوونهوهش كهس تىیدا مهعصوم نيه بىجگه له خواى گهره و بهخشنده بىت..

لهكۆتایى خواى گهره له ياورى ههق بىژ و موهايد عوبادهى كۆپى صامت پازى بىت.

ھوجرى كورى عەدى

شەھىدىك بە كۆتوزنجىرەۋە
لە ژىرخاك نرا

حوجر کوپی عہدی

شہیدیک بہ کوٲو و زنجیرہوہ لہ ژیر خاک نرا

ئەگەر ئیمانیکی چەسپاو بۆ بانگی ھەق و چینی پاستگۆو خواپەرستنیکی دلسۆزانە بۆ پەروردگاری ەردو ئاسمانەکانو، گەڕان بە دای ژانیکی سوپاسگوزەرانیو، ئازایەتیەکو لہ پیزی پێشەوای مەیدانی بەرخۆدان و پیاویتیو، چەسپان لەسەر پێیازو بیرویاوەر تاکو مردن، لہ مرقنیک ھاتەجن، بە تاییبەتی ئەم سیفەتانە کەسایەتی بەروادار جوانتر دەکەنو وای لێدەکەن شیواو بیٲ بۆ یادکردنەو... جا بەپراستی گەرەوی مرقو و جنۆکە موحەمەد ﷺ کەلەپیاوی وای لہ دای خوئی بەجەنێشت، دەستی پاکیان درێژکرد بۆ سەرخستنی ھەق و جەنگ لەگەل ئاھەق، ھەروەھا سوکایەتی بە ئایین و دونیایان قەبوڵ نەکردو، بێ دەنگ نەبوون لەسەر زۆرداریو، نەدەخەوتن لەسەر سەتم، بەلکو بە خوینی ئالیان شوینەواری دژمنەکانیان پاک دەکردەو.

یەکیک لە یاورە موحامیدانە حوجر کوپی عەدی کوپی جەبەل کوپی عەدی کەنەدی کوفیە (خوا لێی پازی بیٲ)، یەکیک بوو لہ ھۆزی گندەو گەرە پیاوانی خەلکی کوفە، لەسەرئەوای ئەوئەندە چاکەخوێز و خێرمەند بوو پێیان دەگووت:—
(حُجْر الخیر)...

حوجر لەگەل براکەیی ھانی کوپی عەدی بوون بە نێرداو بۆ لای پیغەمبەری خوا ﷺ، (نەبی) لہ پەراوی (العبر) دەلیٲ:—
(لِحِجْر صُحْبَةٍ وَ لِفَادَةِ وَجْهَادٍ عِبَادَةٍ) ... واتە:— بۆ حوجر یاورەیی و نێرداروی جیھاد و عیبادەت ھەیە...

ھەروەھا لہ پەراوی (البدایة و النہایة) ابن کثیر، باس دەکات کەوا حوجر بوو بە نێرداو بۆ لای پیغەمبەری خوا ﷺ ...

ھەروەھا (ھانی) یەکیک بوو لہ خواپەرست و دنیا نەویستەکانو، پیاویکی زۆر نوێژکەر و پزێگر بوو، ھێچ کاتیک نەبوو بێ دەستخۆژی بێو، ھەر کاتیکیش دەستخۆژی ھەلگرتبایا دوو پکات نوێژی دەکرد، ھەروەھا براکەیی حوجریش بەم جۆرە بوو، مێژوو باسی لێو دەکات کەوا (الذي اخلقت العبادۃ وجهه) واتە:— شوینەواری خواپەرستی لہ پوختایەوہ دیاربوو...

بەم جۆرە ئەم خێزانە بەروادارە موسلمانە لەسەر خێرو چاکەخوێزی بەردەوام بوونە، بێجگە لەمەش حوجر ھەمووئەو پیغەمبەری لہ چینیکی یاورەیی بەناوبانگ پێگەیشتووہ

وهك ئىمامى عەلى و عەممارو شراحىبىل كوپى مرة، پاشان له ئويشەوہ زۆر كەسى تر فەرمودەيان لى ئى گىراوہ تەوہ، ھەروہا متمانەو راستگويى و دەستپاكي ئەم ياورە لەناو خەلك ناوبانگى ھەبوو... ھەروہا لەگەل ئەمەشدا سىفەتى چاكەخوانى گشتى پىژەديار بوو واى تەماشا دەکرد كەوا پىويستە بەرەكەتى خوا بگات بە ھەموو ئادەمىزادىك و، دادوہرى كۆمەلەيتىش پىويستە ئالاي پەسەن بىت بۆ كۆمەلگاي ئىسلامى مەزن، ھەروەكو لى دەگىرەنەو كەوا موعارىو دەنوسى بۆ-موغەيرەى كوپى شوعبە- داينابوو بە فەرمانپروا لەسەر كوفە ئەوہبوو كۆمەلەك مالى بۆ پەوانە دەكات لە- بىت المال-، جا موغەيرە كاروانىكى لە ولاخ بۆ پەوانە دەكات بۆ ئەوہى مالىكە بەيئىن، حوجر دەچىتە پىش كاروانەكەو سەرى ولاخى پىشەوہ دەگريئەو، ھارار دەكاو دەلەيت:-

(لا والله، يوفى كل ذي حق حقه)...

واتە:- سويئە بە خوا ئەمە نابيئەن تاكو ھەموو خاوەن مانىك ماڤى خۆى نەدرىئەن... ئەگەر مێژوو باسى ئەوہمان بۆ بگات كەوا حوجر بەشدارى جەنگەكانى نەکردوہ لەگەل پىغەمبەرى خوا ﷺ لەبەرئەوہى ھىزو دەسەلاتى پىغەمبەرى خوا ﷺ ڤەرنەگ گەيشت پىيان و، چەند ھۆيەك كەوتە ئىوان ئەم و ئەوان، جا بەراستى ئەمەى قەرەبوو كەردوہ بە بەشدارى لە جەنگى (قادیسيە) كەوا دەورىكى ديارى بىنى و، خواى گەورەش لەم جەنگە موسلمانانى سەرفراز كردو، دۆژمە ستەمكارەكانىشى پيسوا كرد، ھەروہا حوجر كوپى عەدى يەككە بوو لە قارەمانانى سوپاي ئىسلامى موچامىد بۆ ولاتى شام، حوجر لەگەل كۆمەلەك لە ھاوڕىيە چەكدارو موچامىدەكانى ھەلسان بە گىراوہەى گوندى (عذرء) لە دەست داگيركەرە پەلاماردەرەكان، (عذرء) گوندىكە لە دۆلى ديمەشق لە ھەرىمى (خەولان و)، مئارەيەكى لىيە لەم شوئىنە حوجر (خوا لى پازى بىت) شەھىد دەكرى و، گۆرەكەشى ھەر لەم شوئىنە، ھەروەكو دەلەين بە سەركردايەتى ئەو ئەم شوئىنە فەتەح كراوہو، وە پىوايەيتىش دەكەن كەوا خۆى بە تەنھا (بورجى عذرء) فەتەح كەردوہ، لىرەدا نازايەتى و غىرەتى ئەم پىواو بەديار دەكەوتە...

*

*

*

ھەروہا حوجر ھەردوو جەنگى جەمەل و ھەلەبىنى بىنيوہ لە تەك ئىمامى عەلى كوپى ابو طالب (خوا لى پازى بىت)، حوجر بەراستى ئىمامى عەلى خوشدەويست و لايەنگىرى دەكردو بەرگرى لى دەكردو، دژى ئەوانەش ڤادەوہستتا بەرھەلستيان دەكردو پەخەيان لى دەگرت، ئىتر ئىمامى لە پىش چاو زۆر بە گەورە دەزانى، لەبەرئەوہى كوپە مامى پىغەمبەرى خوا ﷺ و، زاوايەتى و، قارەمانى جەنگ و داستانو،

بەرگزی له مافیکى وون بووى ئەو دەکاو، پڕە له سیفەتى ئیمان و تەقوا، لەبەرئەو
 حوجر و ینەیهکی بە شیعەر بۆ قەسەکانى خۆى کێشاونە لە چەند و ینەیهکی بە هادارو
 بەنرخ دەربارەى ئیمامى عەلى دەلى و بەسەردا هەلدەلێت :-

يارب، سَلِّمْ لَنَا عَلِيًّا لَا خَطْلَ الرَّاي - وَلَا غَوِيًّا
 بل هاديًّا، مَوْفَقًا، مهديًّا واحفظه رَبِّي، واحفظ النبيَّا
 فيه فقد كان له وليًّا ثم ارتضاه بعده وصيًّا

ئەو سەرچاوانەى کەوا باسى ئیمامى عەلى دەکەن و پڕوایەت دەکەن حوجر کوپى
 عەدى و چینیك له خەلك نەفرەت و بەرانیەت لەو خەلکانە دەکەن کەوا لەژێر گوێزپایەلى
 ئیمام دەرچوونە ئە شام، کاتێک ئیمامى عەلى قەدەغەى ئەم کارەى لێکردن و حوجرو
 ئەوانەى لەگەڵیدا بوون گووتیان :- ئەى ئەمیری پڕووداران ئایا ئێمە لەسەر راستى نین؟
 گووتى :- بەلى....

حوجرو ئەوانەى لەگەڵیدا بوون گووتیان :- ئایا ئەوان لەسەر ناھەق نین؟

ئیمام گووتى :- بەلى....

حوجرو ئەوانەى لەگەڵیدا بوون گووتیان :- جا بۆچی لە جوین دانیا نەدەغەمان
 دەکەیت؟

ئیمام پێى گووتن :- (ھەز ناکەم ئێو نەفرەت چى و جوین فرۆش بن، جوین بدەن و
 خۆتان لى بەرى بکەن، بەلام ئەگەر باسى کردەو خراپەکانیان بکەن، جا دەربارەى
 سیرەیان بلین و، بلین ئەمە ئەمە کردەویانە، ئەو لەم کردەو باشتەر، بۆتان دەبیته
 بەمانە.... ئەگەر هاتوو شوێنى ئەم نەفرەت و بەرانیەتە بلین :-

(اللهم احقن دماننا و دمائهم، واصلح ذات بیننا و بینهم، واهدھم من ضلالتھم.
 واتە :- خودایە نە خوێنى ئەمان و نە خوێنى ئێمەش بپژى و، نێوان ئێمە و ئەوان چاک
 بکەیت و، لەم پێگا بزبڕوونە ھیدایەتمان بدەیت... تاكو ھەق دەناسن و واز لە نەزانی
 دەھێنن و، دەگەڕێنەرە لە دوژمندی و ئەو سەتەمەى گرتوویانە، ئەمەیان لەلای من
 خۆشەویستەر و بۆ ئێو باشتەر...).

جا ھاوڕێکى حوجر (عەمرى کوپى الحمق) گووتى - ئەى ئەمیری پڕووداران تۆم
 خۆشویستوو و موبایەعەم کردوویت نە لەبەر نزیکی تۆ بوو، نە لەبەر ویستى مالى
 بوو، نە لەبەر ئەو بوو پلەم بەرزبیتەو و باسەم بکړیت، بەلكو لەبەر ئەم پینچ
 سیفەتە بوو خۆشم ویستیت :-

بەرپاستى تۆكۈرە مامى پىنغەمبەرى خايت ﷺ و يەكەم كەس بوويت بېروات پىنى
 ھىناۋە، ۋە مىزدى گەۋرەى ئاغرىتەن ئايت فاطمەى كچى موحەممەد ﷺ، ۋە ئەۋ
 نەۋەيت لە پاش پىنغەمبەرى خوا ﷺ بەجىماۋىت، ۋە گەۋرەترىن بەشت ھەبۋە لە
 جىھاد لە موھاجىرەكان، جا ئەگەر داۋام لى بىكەيت چىاي سىرگەش بىگۈزەۋە
 دەرپاي بىن لەبن بېنىم، تەنھا بۆ ئەۋەى يەك پۇزى تۆ بەھىز بىكەم، دوزمىت سۈۋە
 پىسۈا بىكەم، ۋادىۋانم كە ئەم مافەى تۆ لەسەر مىت دانائە ھىشتا بە تەۋاۋى بەجىم
 نەھىناۋە...).

جا ئەمىرى بېرواداران ئىمامى ەلى پىنى گوت:-

اللهم نور قلبه بالتقى، ۋادە الى صراط مستقيم، ليت ان في جندى مائە
 مثلك... واتە:- خودايە دلى پوۋناك بىكەيتەرە بە لەخواترسان، ۋە ھىدايەتى بەدەيت بۆ
 پىگاي راست، خۇزگە سەد سىربازى ۋەكو تۆم ھەبۋايە.

ھوجر گوتى:- كەۋاتە سۆيىد بە خوا ئەى ئەمىرى بېرواداران سىربازەكانت راست
 دەبۈۋەن ۋە ئەۋەى فېلت لى نەكەن كەم دەبۈۋەن.

پاشان ھوجر ھەلسايەۋە گوتى:- ئەى ئەمىرى بېرواداران، ئىمە نەۋەى جەنگ
 شىرپىن كەۋا جەنگ لەبن دەھىنىن ۋە سىرگەۋەن بەدەست دەھىنىن، بەرپاستى جەنگ
 ئىمەى ھاپۋە ئىمەش ئەۋمان ھاپۋە، پىشتىۋانى باۋەپىنگراۋ ھۆزى گەۋرە بىرۋەى
 تاقىكراۋ ھىزى پتەۋ مل كەچىن بۆ ھەرمانەكانت، جا ئەگەر پوۋ لە پۇزەۋەلات بىكەيت
 پوۋ لە پۇزەۋەلات نەكەين، ئەگەر پوۋ لە پۇزناۋا بىكەيت پوۋ لە پۇزناۋا نەكەين، ھەر
 ھەرمانىكەم پىن بىكەيت جىن بەجىنى نەكەين.

جا ئىمام گوتى:- ئايا ھەۋە نەتەۋەكەت بىرۋەپايان ۋەكو تۆيە؟

ھوجر گوتى:- لە چاكە زىاتەر ھىچم لىيان نەبىنىۋە، ئەمەش دەستى مەنە لە
 جىياتى ئەۋان بۆ ھەرمانبەرىت ۋە گۈنپرايەلى.

جا ئىمام پىنى گوت:- چاكە.

بەم جۆرە ھوجر ھەۋە ھىزۋە توانايەكى بەكارھىنا بۆ سىرخستنى ئىمامى ەلى،
 تاكو ئىمام تامى شەھادەتى چىشت لە پىگاي پىرۋەردىگارى، ھەرۋەكو بلىيىت ئەم
 شەھادەتە زىاتەر خۇشەۋىستى بۆ ئىمامى ەلى كۈپى مامى پىنغەمبەر پەيداكرىد،
 زىاتەر ھانىدا بۆ ئەۋەى دۇزى دوزمەكانى پابۋەستىت، لىزەدا ھوجر بەرامبەر دوزمە
 سىتمكارەكان ۋەستار، كاتىك دوزمەكانى ئاۋمىد بۈۋەن لە ھەلگىنپانەۋەى ھوجر بۆ
 لاي خۇيان، ژمارەيەكى زۆر دەۋرەيان گىرت ۋە دىليان كرىد، بەستايانەۋە بە كۆت ۋە
 زىنجىرو، بىردىيان بۆ لاي گەۋرەكەيان ۋە بۆ ئەۋەى تۆلى لىبىكەنەۋە لە دونىاي گوناھو
 زۆردارى.

*

*

*

پړوايوت دهكهن كاتيك حوجريان گرتو برديان له پښگادا كچه كاني بينيان و گريان، به لام حوجر زياتر نازايه تي و غيرت گرتي و، پتي گوتن: -

((پوله كانم نهو كه سهي بهرگتان دهكاو خوار دنتان ددا خوي گوره يه، نهو له دواي من بو ئيوه به جي ده مينئ و، جا پيوسته له سهرتان له خوا بترسن و بيه رستن، به راستي من له پښگاي خوا دهكوژيم و شهيد دهم، يان به گوره يي بو لاتان دهگه پيموه، خوا دابينكهره بو ئيوه)).

به م جوړه ده بيني حوجري كوپي عهدي له م كاته ناخوش و دلته زينه كهوا چاو بلند ناييت له بهرام بهري و، پني ناتوانيت ههنگاو بنيت و، دل بوي دهكويته له رزه، حوجر (خوا لي پازي بيت) خوي له يادو، له بهر نه وهي كاره كاني تنها بو خوياديه، له خواتر سانيش چاكترين زريه: -

﴿ وَتَزَوُّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى وَالتَّقْوَى يَأُولَى الْأَبْأَابِ ﴾ (البقرة ۱۹۷)

به م جوړه حوجر به هيچ جوړيك سهرې شوې نه كړد بو سته مكاران و، نيوچه واني خوي دانه نا بو نه وهي تهنازل بكات له سهر پښبازه كي و، ياخود له پاش نه ميره كي واز له جيهاد بهي نيت.

حوجري كوپي عهدي ههتا پوړي شه هيد بووني شه وانه خويده پهرست و، تاكو بو شه وي كوتايي سته مكاره بن دينه كان كاتيك به ياني دا په لاماريان دا بو نه وهي شه هيد ي بكن، جا پتي گوتن: -

وازم لي بهي ن تاكو دهستونوژ ده شو م و، دوو پكات نويژ ده كم، كاتيك دهستي به نويژ كړدن كړد نويژه كي به خيرا يي كړد، پاشان پياني گوت: -

نه گهر هاتو پييان نه گوتبامايه دترسي لي له مردن نويژه كم دريژ ده كړده وه.

قاره مانمان راده پيچن بو جيگاي شه هيد كړدن، له دواشي چنه دواړي به كي له گهل ده بيت، حوجر له م ساهه د زاني له كوتايي ژيانيدايه، ترسيكي مردني به ميشكيدا هات هره كو سوفياني شه وري به يادي داهات، جا پييان گوت: -

نايا ناچي بو لاي نه وهي ده پهرستي و، بو نايينه كي نهو ناچيت؟

جا وه لام ي دانه وهو گوتي: - خاكتان به سهر، به راستي من پښگايه كه ده گرم پيشت نه مناسيوه، دهچم بو لاي په وهر دگار يك نه ميبنيوه.

جاريكي تر لهرز به روكي حوجري گرت، نه مه يان پتي گوته وه، جا وه لام ي دانه وه: -

چون نه ترسم و من گوړيكي هه لكه ندراو و كفنيكي ناماده كړاو ده بينم و، شمشير يكي به ناشكرا ده بينم؟

هره كو ميژو بو مان پړوايوت دهكات ده ليت شه وانه ي حوجرو هاور پښكانيان شه هيد كړد، گوړيان بو هه لكه ندو كفنيان بو ناماده كړدن و، شمشير يان لي هه لكيشان و، شه هيديان كړدن.

بەم چۆرە قارەمانان چاوەڕێی مردنی دەکرد بەلام تەڤای لە بکوژەکانی کرد بە کوژ و زنجیرەوه کەنی بکەن، ئەوانیش بەلێنی ئەوەیان پێدا، پاشان بەلێنەکەیان بەجێگەیاندا ترسان لەوێ کوژ و زنجیری لێبکەنەوه هەروەکو بلێت لەبەرئەوێ ئەوەکو جاریکی تر لە گۆڕ لێیان هەڵسێتەوه و کورسی سەتم و زۆرداریان لێ بهێژنیت.

حوجر لە سالی پەنجای کۆچی نیعمەتی شەهادەتی چەشت، حوجر شەهادەتی هەلبژارد لە جیاتی ئەوێ بیروپای خۆی بگۆڕی، یان بۆ ئەوێ دونیای لەخۆپازی بکات، بەلێ ئەگەر خۆشی دونیای هەلبژاردبایەو، خۆی بدابایە دەستیان و، داوای لێبووردنی بکردبای بە دواي ڕیگا ناهەقەکەیان بکەوتبا ئەوا هەر لە ژيان دەمایەوه.

قەسە ئیمامی عەلی هاتەجێ کەوا لە ژيانیدا دەیکووت:-

(يا اهل العراق، سيقتل منكم سبعة نفر بعداء، مثلهم كمثل اهل الاخدود)... واتە:- ئەي خەلکی عێراق، بەم زوانە حەفت کەس لە ئێوه دەکوژن لە (عذارە)، نموونەیان وەکو نموونە (اهل الاخدود)ە، واتە ئارام دەگرن لەسەر ئیمانەکەیان، گێانی خۆیان بە قوربانی ئایینەکەیان دەکەن هەروەکو قوربانی پێڕۆز ئامازەیان بۆ دەکاوە دەفەر مووین:-

﴿وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ﴿١﴾ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ﴿٢﴾ وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ﴿٣﴾ قُلْ اصْحَابُ الْأَخْدُودِ ﴿٤﴾ النَّارُ ذَاتِ الْوُفُودِ ﴿٥﴾ إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ﴿٦﴾ وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ﴿٧﴾ وَمَا لَكُمْ مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٨﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ قَتَلُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ﴿١٠﴾﴾ (البورج ١-١٠)

پێوایەت دەکەن کەوا حوسەینی کوپی عەلی کاتیکی گۆییستی شەهیدبوونی حوجر بوو بە کوژەوه لەخاک نراوه گۆتی:-

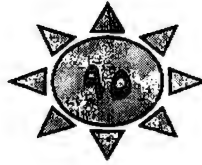
(دەفەنەو ئێ قیودە؟ حجەم والله) واتە:- ئایا بە کوژ و زنجیرەوه ئێژا؟ سوێند بە خوا ئەمە دەبێت بەلگە لەسەریان بەرامبەر خوای گەوره.

(عبداللهی کوپی عومەر) دانیشتیبوو و پاكشابوو، جا کاتیکی گۆییستی شەهیدبوونی حوجر بوو تاساو لە تاوان هەڵسایەوه، لە هۆرە گریانیدا... هەروەها دایکی براداران عایشەش دەلێت:-

(بلغني انه سيقتل بعداء اناس يفضب الله لهم واهل السماء).

واتە:- بەراستی بەم زوانە پێمگەیشتوو کەوا خەلگانێک لە (عذارە) دەکوژن خوا بۆیان تووڕە دەبێت لەگەڵ خەلکی ئاسمان.

پەزای خودا لە حوجری کوپی عەدی ئەو شەهیدە کەوا بە کوژ و زنجیرەوه لەژێر خاک نرا.

رەملەي كچى ئەبوسوفيان

(ام جىيە) خواو پىنقەمبەرى ئەسەر
ھەموو شىتەك ھەئىزارد، ھەزى نەدەگىرد
بىگەرىتەو ھەبۇبى باوۋەرى ھەروەك مەروۇف ھەز
ناكات ھەزى بىدەرىتە ناو ناگىر مەئورونوسان

رەملەي كچى ئەبوسوفيان

(أم حبيبہ) خواو پیغەمبەرى لەسەر ھەموو شتێک ھەلبژارد،
 ھەزرى ئەدە کرد بگەریتەو ھە بۆ بى باوەرى ھەروەك مرووف ھەز ناكات فرى
 بەدریتە ناو ئاگر

(مێژوو نووسان)

ھیچ پۆژێک ئەبوسوفیانی کوپی ھەرب بەخەیانلی دا نەدەھات، کە یەکیک لە قورەیش
 جورەت بکات لە ھەرمانی دەرچیت، یان سەرپیتی ھەمانەکی بکات. ئەو ئەبو
 سوفیانەي کە یەکیکە لە گەورەي مەککەي یان و سەرۆکیکە ھەموو خەلکی بە گۆی
 دەکن و لە قەسەي دەرناچن.

بەلام ھەرچى رەملەي كچى بوو بە (أم حبيبہ) ناسرابوو، سنووری ئەو گەورەيەي
 باوکی شکاندو، بەخۆي و میردەکەي (عبيداللهی کوپی جەحش) بپوایان بە تاک و
 تەنھایی خوادو پیغەمبەرەيەتي محمد ﷺ ھیناو خوا دەستکردەکانی باوکی بە پوچەل
 دانا.

ئەبوسوفیان بە ھەموو ھیزو تەقەلایەکیەرە ھەولێ دا، کەوا کچەکەي و زاواکەي
 پاشگەز بکاتەو بۆ ئایینی خۆي و باوک و باپیرانی.

بەلام لەم کارەي سەرکەوتوو نەبوو. لەبەرئەوێ ئەو ئیمان و بیروباوەرەي کە لە دلو
 دەروونی (رەملە) دا چەقی بوو زۆر بەھیزترو قایم تریو لەوێ تۆفانی ئەبوسوفیان
 بتوانی ھەلیکیشن و ھەرەشەکانی ساردی بکاتەو لە ئایینەکەي.

ئیتربەم جۆرە خەم و پەژارە ئەبوسوفیانی داگرت و نەیدەزانی بە چ پۆژێک بچیتە پیش
 قورەیش دواي ئەوێ کە ئائۆمێد بوو لەملکەچ کردنی کچەکەي بۆ ئارەزووەکانی.

ئینجا دەستی کرد بە بەرپەست خستە سەر پێگاکەي لە پاشگەزکردنەوێ
 کچەکەي و زاواکەي لە شوێنکەوتنی موھەممەد ﷺ، وە ھەر کاتێک قورەیش زانیان کە
 ئەبوسوفیان زۆر توپەبوو لە رەملەو پیاوھە، ھەستان بە دەست درێژکردنە سەریان و
 ئازارو ئەشکەنجەيەکی ئۆریان دان و بێ تاقەتیان کردن تا وایان لى ھات، ئۆقرەیان لەبەر
 بپاو نەیانتوانی لە مەککە ژيان بەرنەسەر و بمیننەرە.

وہ کاتێک پیغەمبەری خوا ﷺ پێگای بە موسلمانان دا کە کوچ بکەن بۆ ھەبشە بۆ
 ژێر دالەدەي نەجاشی، رەملەي كچى ئەبوسوفیان و کچە بچوکەکەي حبيبە و پیاوھەکەي
 (عبيداللهی کوپی جەحش) لە پێشەنگەکانی ئەم کوچ کردنە بوون بۆ خودا بۆ پارێزگاری
 لە ئایینەکەیان.

به لأم نه بوسوفيانى كوپى چه پو و نه وانه ي كه له گه لى بوون له سه رانى قوپه يش زور
پييان ناخوش بوو نهو كومه نه موسلمانان له دهستانان دريچن و، تامى خوشى بچيژن و
كوچ بكن بۇ ولاتى چه به شه.

جا نيردراوه كانى خويان نارده لاي نه جاشى بۇ هاندانى له سهريان، داوايان ليكردن
بيانده نه وه دهستان، وه پييان گووتن نه وانه به خراپه باسى مه سيح و مه ريم ي دايكى
ده كن.

نهو بوو نه جاشى نارديه دواي نه ميركه يان كه جه عفرى كوپى ابو طالب بوو
پرسيارى ليكرد سه باره ي به پاستى ثايننه كيان و نهو قسه ي ده كن سه باره ت مه سيح و
دايكي، (جه عفرى كوپى ابو طالب) داواي ليكرد كه گوئ بداته هه نديك له قوربان كه وا
دابه زيوته سهر پيغه مبه ره كه يان.

نهو يش هه والى راستى ئيسلامى تيگه ياندو چهند ثايه تيكي له سه ره تاي سوره تى
(مريم) بۇ خوينده وه، نه جاشى ده ستى به گريان كردو تا پيشى ته پوو و گووتى: -
نهو ي بۇ پيغه مبه ره كه تان موچه ممد دابه زيوه، له گه ل نهو ي بۇ عيساي كوپى
مه ريم هاتوو هه ردوكيان له يه كه سهرچاوه ي پووناكي يه وه هاتوون.
پاشان پروا هينانى به خواي تاكو بين هاره ل و پيغه مبه رايه تى موچه ممدى ﷺ
ناشكرا كرد.

ههروه ها بريا ريشى دا پاريزگارى لهو موسلمانانان بكات كه وا كوچيان كردوو بۇ
خاكه كه ي.

(آم حبيبة) وا گومانى برد ئيتر له پاش نهو، پوزگار بۇى خوشبوو له ده ست نهو
هه موو ناخوشيانه ي به سهريان هاتبوو رزگارى بوو، ههروه ها وايزانى ژيانى ناسورى و
ماندو بوون كو تايبى هات كه وته ميژگى خوشى و ئيسراحت...
له كاتيكا نعيمه زانى قودره ت و نه خشه ي خواي به دوا دا ديئ.

به پاستى حيكه ت و دانايى خوا وا حمزى كرد (آم حبيبة) تاقي بكا ته وه به جوړيك
هوش و بيرى پياوى زانا رايگرئ، خاوه ن بيرو هوشى بكه ويته له قه له قو، پاشان نهو يش
پزگار بكات له م به لايه گه وروه سه ركه وتوى بكات و له سه ر لووتكه ي سه ركه وتن
دابنيشت.

شه ويك له شه وان (آم حبيبة) ده چيته سه ر پيخه فه كه ي، خه ويك ده بينى ههروه
نووستوو خه ون ده بينيت كه واميرده كه ي (عبيدالله ي كوپى جه حش) ده كه ويته ناو
ده رايه كه ي شه پولاوى، و چهند تاريكا ييه كه له سه ر يه كتر ده يپيچنه وه به خراپه ترين
شيوه...

به ترسو له رزه وه له خه و هه لده ستيت...

(امّ حبیبه) ههز ناكان خهونهكه بۆ پیاوهكهى و نه غهبرى پیاوهكهى بگنڤیتهوه، به لام شهوندهى نهبرد خهونهكهى هاتهجن و شهوئكى بهسهر شهو شهوه بهدیۆمه تاكو (عبداللّهى كوپى جههش)، له ئاینهكهى خۆى ههنگهراپهوه بوو به گاور (خوا په نامان بدات).

پاشان لهبردهمى دوكانى عهرهق فروشهكان و بهسهرخوشى دهمايهوه بهبن شهوى لى تیر بخواتهوه.

ئینجا شهوبوو (امّ حبیبه)ى خیزانى لهسهر دوو شتان سهپرشكى كرد يهك لهووتر تالتر:-

يان شهومتا طهلاق بدریت...

يان ببیت به گاور و له ئاینهكهى پاشگهن بیتهوه.

لیرهدا (امّ حبیبه) خۆى له نیوان سى شتى خیرا بینیهوه:-

-جا يان به گوئى میژدهكهى بکات كهوا زۆرى لیدهکات ببیت به گاور، بهمش له

ئاینهكهى خۆى ههنگهراپهوه-والعیاذ بالله- دهبیته پيسواو سهرشۆپى دونیاو سزای پۆزى دواى.

شهمش کارىكه نایکات نهگهر گۆشتى به شانهى ئاسن له لهشى بگهنهوه...

-یاخود بگهراپهوه مالى باوكى له مهككه كه تا نهكات قهلاى هاوبهش پهیداكهراوه،

به سهرشۆپى بژى و ئاینهكهى لهدست بدات.

-یاخود له ولاتى هههشه به تهناهى له غوربهتى بمینیتهوه، بهبن كهس وکارو

نیشتمان و بهبن پشتیان.

شهو ئافهخته بهوادارو خاوهن ههلوسته له كۆتایى دا پهزامهندى خواى گهورهى

بهسهر ههموو شه شتانه ههلبژارد...

بهپارى دا له هههشه بمینیتهوه تاكو خواى گهوره دهركاى خیرى لیدهکاتهوه...

چاومروانى (امّ حبیبه) زۆرى نهخایاند...

ههر لهو كاتهى ماوهى عیددهى طهلاقى تهراو بوو له پاشان كاتىكى زۆرى نهبرد

خواى گهوره دهركاى پزگارى لىكردمهوه...

شهوبوو مزگینى دهركى ههردوو باله سهزهكانى لهسهر شه ماله خههگینه لىكداد

نیشتهوه... لهكاتى بهیانى دا ههوالهینمهكان به پومكى خۆشهوه له دهركایان دا، كاتىك

(امّ حبیبه) دهركاى كردهوه بىنى نهبرههههى خزمهتكارى تاییهتى نهجاشىیه، له لایه

پادشای هههشه هاتوه.

بهرووخوشى و شهدهبهوه سلوى لىكرد، داواى پوخستهى لىكرد بچینه ژورهوهو

گووتى:-

پادشا سهلامت لى دهكاو پیت دهلیت:-

موحه مەد پىغەمبەرى خوا ﷺ داواى خوازىننىت لىدەكات بۇ خۇي و ... ھەرۈھا نامەيەكى بۇ پەوانە كىردۈي و كىردۈيەتى بە دابىن كەر (وكىل) كەوا عەقدى بۇ بنووسىت..

جا ھەزەكەى كى بىكەيت بە دابىنكەر بىكە.

(ام حبیبە) لە كىف خۇشيان بائى گرت و، ھاوارى كرد:-

بَشْرَكَ اللَّهِ بِالْخَيْرِ... بَشْرَكَ اللَّهِ بِالْخَيْرِ...

واتە:- خوا بە خىر مزگىننىت بداتى، خوا بە خىر مزگىننىت بداتى...

ئىنجا دەستى بۇ خۇش و، بازەكانى برد و پىشكەش بە ئەبرەھەي كرد.

پاشان ئەوانى تىرىشى (بە خۇخال و گوراه و ئەنگوستىلەي دەستى) لە خۇكردهوھ.

لەم ساتەدا ئەگەر مالى دۇنيا ھەموي مولكى ئەويا ئەوا لە خۇشيان ھەموي

دەبەخشى...

پاشان (ام حبیبە) پىي گوت:-

من خالیدی کوپی سەعید کوپی عاصم دەكەم بە دابىنكەرى (وكىل)ى خۇم، ئەمە

بەراستى لە ھەموو كەس نىزىكتەر لەمن...

ئىنجا لە كۆشكى نەجاشى لەسەر بەزىايى يەكى پەر دار و سەوزايى كەوا خۇشتىر

شۈي و باخچەى ھەبەشە بوو، ھەرۈھا لە يەككە لە ھۆلە فرەوانەنى پاراۋە بە نەخش و

گلۈپى ئەم سەردەمە و داپۇشراۋ بە باشتىر پايەخ، ياۋەرە مەزەكانى ئەوانەى لە

ھەبەشە جىنشىن بوون تىيدا كۆبۈنەوھ، لە سەرۋەي ھەمويان جەغفەرى كۆپى ئەبو

طالب و، خالیدی كۆپى سەعید كۆپى عاص و عبداللهى كۆپى حوزالەى سەھمى و

ئىتر، بۇ ئەۋەى عەقدى مارەكردنى (ام حبیبە) ى كچى ئەبو سوفىيان لە

پىغەمبەرى خوا ﷺ بىيىن.

ئىنجا نەجاشى سەركايتى كۆپەكەى وەرگرت و وتارى بۇ دان و گوتى:-

(اَحْمَدُ اللَّهِ الْقُدُّوسُ الْمُؤْمِنُ الْجَبَّارُ، وَاشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللَّهُ وَانْ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ

رَسُولُهُ، وَانَّهُ هُوَ الَّذِي بَشَّرَ بِهِ عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ).

اما بەد/

بەراستى پىغەمبەرى خوا ﷺ داواى لەمن كىردۈۈ كەوا (ام حبیبە) كچى ئەبو

سوفىيانى بۇ بخوازم، ئەۋەى داواى كرد بۇ بوو، منىش لە جىياتى ئەو چوارسەد دىنار

زىر دەكەمە دىارى بۇ مارەيى...

لەسەر سۈننەتى خوا و پىغەمبەرەكەى...

پاشان دىنارەكانى لەزىر دەستى خالیدی كۆپى سەعیدى كۆپى عاص ھەلپشت.

لېرەدا خالید ھەلساۋ گوتى:-

(الْحَمْدُ لِلَّهِ اَحْمَدُهُ وَاسْتَعْنَهُ، وَاسْتَغْفِرُهُ، وَاتُوبُ اِلَيْهِ، وَاشْهَدُ اَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، اَرْسَلَهُ بِدِينِ الْهُدَى وَالْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ.)
(اما بعد)

بهراستی دواکه ی پیغمبره خا ﷺ هاته جئو، منی به وه کیل (آم حبیبه ی کچی نه بسوفیان) م له پیغمبره خا ماره کرد.

جا خودا نهم ژن هیئانه له پیغمبره که ی پیروز بکات.

وه پیروز بایش له (آم حبیبه) بیئت بهر ی خوی گوره نهم چاکه یه ی له گهل دا کرد....

پاشان ماله که ی هلگرتو بؤ (آم حبیبه)، یا وهره کانیش به هلسانی نهو هلسانی و ریستیان بپژن.

جا نه جاشی بؤیان هل سایه وه گووتی:-

دانیشن بهراستی سوننه تی پیغمبره ان نهو یه نه گهر ژنیان هیئا نان بدن.

داوای کرد خواردنیان بؤ بیئت خواردنیان بؤ هیئا پاشان پویشتن.

(آم حبیبه) گووتی:-

کاتیک ماله که ی پیگه یشت ناردمه داوای نه بره وه نهو که سه ی مزگیننی پیدامو نهجا بهجا میثقال زیترم پیدامو پیتم گووت:-

بهراستی نهو ی پیدمادی نهو پیدمادیت کاتیک مزگینیت پیدام، من لهم کاته دا نهونده ماله نه بوو...

زوری پینه چوو نه بره ماله کی بؤ گیرامه وه، جوړکه بؤنداره خشله که ی دهر هیئا که پیتم دابوو، جا بؤی گه پاندم وه گووتی:-

پادشا له سهری کردو وه هیچ شتیکت لئو وهره گرمو، فرمانیشی به نافره تهکانی کردوه، نهو بؤنه ی له لایتیان هه مووت بؤ بهینن.

جا بؤ بهیانی هاته وه بؤنی بخور و عنبرو داریکی زهردی بؤنداری بؤ هیئامو، پاشان پیتم گووتم واته نه بره وه به آم حبیبه ی گووت:-

من پیوستیه کم به تو هیه...

جا پیتم گووت:- نهم پیوستیه چی به ۱۹

گووتی:- من بووم به موسلمان، به داوای نایینی موجه محمد که وتوومو جا سهلامی من به پیغمبر ﷺ رابگه یهنه ی پی بلی من بهروم به خواو به پیغمبره که ی هیئا وه، هر گیز نه مه له یاد نه که ییت.

نیجا جیهازی بوکیننی بؤ ناماده کردم.

پاشان من گوازامه وه بؤ پیغمبره خا ﷺ.

جا کاتیک پئی گهیشتم، ههوانی مهسه لهی خوازینییه کهم پێدا، له گهال نهوهی نهبرمه له گهالی کردووم و پاشان سهلامی نهوم پێگه یاند.

نهویش دلخۆش بوو بهم ههوانه و فرمووی:-

وعليها السلام وبرحمة الله وبركاته .

کاتی گهرا نهوهی (ام حبیبه) بۆ لای پێغه مبهری خوا ﷺ سالی شهش یان ههوتی کۆچی بوو، نهوه بوو له گهال جهغهری کوپی نهبو طالب له فهتحي خهیبهر به یه کهوه گهرا نهوه، جا پێغه مبهی ﷺ ده ره قیان فرمووی:-

((بماذا الفرح؟ یفتح خیبر او یقدم جفص))؟

واته:- نازانم به کامیان که یف خویش بم؟ به فهتحي خهیبهر یان به هاتنه وهی جهغهری؟

لهم کاته دا (ام حبیبه) ته مهنی پیروزی له چل سالی دابوو، بوو به دایکی بهواداران (خوا لئی پازی بیت).

(ام حبیبه) (خوا لئی پازی بیت) په زامه ندی خوا و پێغه مبه ره که ی له پێشه وهی هه موو خو شه ویست و بهر ژه وه ندی یه کی خۆی دانا، گوئی نه دا به هیچ به لاو کاره ساتیک ته نها نه وه نه بیت ئیمان نه که ی ساغ و سه لامه ت بیت، خوا و پێغه مبه ره که ی له سه ر میژد و خزم و هه موو که س و کاریکی خۆی هه لێژارد، نمونه یان بۆ نه و هه لێسته ش نه وه یه کاتیک باوکی نه بو سو فیان هاته لای و بۆ مه به ستی پێکه و تنامه ی حو ده یبیه نوێ بکاته وه به هۆی نه وه ی هاو به ش په یدا که ران نا پاکیان له گهال رێکه و تنه که دا کرد بوو، به و نیاز ه ی (ام حبیبه) کچی و خیزانی پێغه مبهی ﷺ بیکاته واسی طه و هاندر له لای پێغه مبهری خوا ﷺ ... نه بو سو فیان ویستی له سه ر جیگای پێغه مبهی ﷺ دابنیشیت، رایه خه که ی له به رده می ل وول داو، هه لیگرت. به سه رسو پرمانه وه نه بو سو فیان پئی گووت:-

- نه ی پۆله م، نازانم منت به سه ر نه م رایه خه هه لێژارد...، یا خود رایه خه که ت پئی له من با شتر بوو؟

جا نهویش به نازی ته تی و هیمنی و له سه ره خزه پئی گووت: (به بین نه وه ی له پله و پایه ی باوکی بترسیت):-

به لکو نه مه رایه خی پێغه مبهری خوایه و ﷺ، تۆش پیاویکی هاو به ش په یدا که ری پیسی، حه زم نه کرد له سه ر رایه خی پێغه مبهری خوا ﷺ دابنیشیت.

نهویش پئی گووت:- سویند به خوا له دوا ی من توشی خراپه هاتوویت.

نهویش له قولا یی دلی و متمانه له سه ر ده روونی خۆی گووتی:-

- به لکو خوا هیدا یه تی دام بۆ ئیسلام، تۆ نه ی باو که گه وری توره یشیت چۆن ئیسلامت له ده ست خۆت داوه، تۆ به ردیک ده په رستی نه ده بین و نه ده بیستیت!!

پاشان باوکی به توورپیی و نادلی پویشت...

ئینجا بهراستی پیویسته هه موو پیزو گهره ییهک بدریت به دایکی برواداران (ام حبیبه) (خوالئی پازی بیت) ببیت به سهرمه شقی ئافره تانی جیهان.
پاش ئه وهی پیقه مبهری خوا ^{سید} گه یشت به پهروه دگار (ام حبیبه) له مال نه هاته
دهر وه ته نها بۆ مه بهستی نویزو چه نه بیت، تا کو له شاره خوشه ویستهی مه دینهی
منه وه ره له ته مه نی هه فتاکان گیانی پاکی به ره و فیردهوسی ههره بهرز بهی کوهت، پاش
ئه وهی بهرزترین رهوشتی ئیسلامی پیشکesh به کۆمه لگای ئیسلامی کرد، له کۆتاییدا
له خوا ده پاریینه وه ئافره تانی ئیمهش (ام حبیبه) بکهن به سهرمه شقی خویان له هه موو
هه لسوکه وتیکی ژیا نیاندا...

پیاهه بروادارو له خوا ترسه کانیا ن نه گۆرپ نه وه به مولکی دونیاو، په زامه ندی خواو
پیقه مبهرو پیاهه برواداره کانیا ن له سهره وهی هه موو شتیک بیو، بارگرانی وا نه خه نه
سهر پیاهه کانیا ن که له هیزو توانای نه وان نه بیت.

آم سټيم کچي مه لجان

چوومه به هه شت گونم نه دهنگي
پنیهك بوو، گووتم نه مه گنیه؟
گووتیان؛ نه مه رمیصاء کچی مه لجان
دایکی نه نه سی کوری مالیکه
پنقه مبری خوا (موسلیم ریوایه تی کردوه)

ام سَلِيم كچى مه لھان

چوومه به هه شت گويم له دهنگى پنه كه بوو، گووتم ئه مه كنه؟
گووتيان: ئه مه رميصاء كچى مه لھان داىكى ئه نه سى كوپى مالىكه
پننه مېرى خوا (موسليم رىوايه تى كردوه)

رميصاء داىكى سوله يم، كچى مه لھان، كوپى خاليد، كوپى حرام، كوپى جوندب،
كوپى عامر، كوپى عنم، كوپى نه جارى، ئه نصارى خه زره جى يه.
خاوه نى سيفه تى ئافره تان و جوانى و زيره كى پنه ديار بوو، له گه ل بېرتيژى و،
رهوشتى جوان و ره سه نايه تى، تاكو واى ليهات سيفه ته جوان و پاكه كانى له ناو خه لكدا
ناو بانگى پهيدا بكات، هه مو زمانىك به باشى باسى بكات.
له بر ئه م سيفه ته بهر زانه كوپى مامى (مالك كوپى نضر) ده ست پيشخه رى كرد و
خواستى، ئه وه بوو ئه نه سى لى بوو.

ههركه پووناكى پنه مېمرايه تى هه لات و، بانگه يژى بۆ يه كتا په رسى په ريسه ند
ئه وه بوو خاوه ن بېره هوشه منده كان و سروشته پاك و بى گه رده كان پيشه بركتيان كرد له
هاتنيان بۆ ناو ئيسلام، (ام سَلِيم) يه كيك بوو له ئه نصاره پيشه ننگه كان و، گوئى نه دا به
هېچ كۆسپىك كه وا دېته پيشى له كۆمه لگاي جاهيلى بته رستى به بى دوو دلى.
(ام سَلِيم) يه كيك بوو له وانه ي وه ستا بهرامبهر پياوه كه ي مالك كاتيك له دهر وه
گهرايه وه به مسولمان بوونى زانى توپه رى نيوچه وانى گرتبوو، به توپه ريه يه كى
بى نه ندازه پنى گوت: - ئايا ئايىنى خۆت گۆريوه؟

ئه وه بوو (ئه نه س) ي فېر ده كرد ده يگوت بلى: -

لا اله الا الله. بلى: - اشهد ان محمدا رسول الله... ئه ريش ده يگوت.

جا باوكى پنى ده گوت: - كورمه كم تيك مه ده... ئه ريش ده يگوت: -

به راستى من تيكى ناهم به لكو فېرى ده كم.

لېزه دا هه ستى مالك كوپى نضر بهرامبهر ئه م گونا هانه ي هه لوئىستى په رقى
خيزانه كه ي بزواو، به تايبه تى خۆپاگرى بهرامبهر ئه م بېروپايه نوينه ئه وه بوو مالك هېچ
چاره يه كى نه ما ته نها ئه وه نه بېت دهرچېت له ماله وه كهس به هه والى نه زانېت له پيش
چاوى خيزانه كى وون بېيت و، نينجا نه گه رېته ره ماله وه تاكو ئه وه ده گه رېته وه سه ر
ئايىنى ئه م.

كاتيك مالك گوئى له قسه ي خيزانه كه ي بوو جارېكى تر وه كو شاخ بهرامبهرى

وه ستاو گووتى: -

لا اله الا الله، اشهد ان محمدا رسول الله...

مالك له مال به تورپه یی دهرچوو جا دوژمنه کانی پینگه یشتن و کوشتیان.
(ام سَلیم) کاتیک به کوشتنی میزده که ی زانی بریاری داو گووتی: - گونا هم له سهر
نه بی و، نه نه سی له شیر نه که مه وه تا کو خوی واز له شیر ده مینن، میزدیش ناکه مه وه
تا کو نه نه س فرمانم پیده کاته وه.

(ام انس) چوه لای خۆشه ویستمان ﷺ زور به شهرمه وه، پینشنیاری نه وه ی لیگرد
کهوا بۆلکه ی نه نه س بییت به خزمه تکار له لای نه، پیغه مبه ریش ﷺ به خیره اتنیکی
گهرمی کردو زور دلی پی خوش بوو.

نه وه بوو خه لک ناوی ام انس و نه نه سی کوپی مالیکیان ده مینا زور به ریزو
نیحترام، نه بو طه لحه گوئی له م هه واله بوو دلی پر بوو له سه رسوپمان و
خۆشه ویستی، چوه پینشه وه بۆ خوازیینی (ام سَلیم)، ماره ییه کی زوری پینشنیار کرد،
به لām نه وه بوو (ام سَلیم) به عیززه ت و برهوا به خۆبوونه وه پینشنیاره که ی رته کرده وه و
گووتی: -

به راستی نابیت من میزد به هاو به ش په یدا که ریک بکه م، ئایا نازانی نه ی نه بو
طه لحه نه خوا به ی که به نه ده یه که له به نه ده کانی دروست ده کات، نه گهر ها توو ئاگریکی
تیبه ر به دیت نهوا ده سویتیت.

نه وه بوو نه بو طه لحه زور دلته نگ بوو و پویشته و برهوا ی نه ده کرد تووشی نه م
هه لو یسته بییته وه، به لām خۆشه ویستیه راسته که ی وای لیگرد بۆ پۆزی دواتر
بگهریته وه بۆ نه وه ی پینشنیارنکی تری ئاراسته بکات و ماره ییه کی زور ترو ژیاننکی
ده وه له مهن دی پینشنیار بکات بۆ نه وه ی رازی بییت.

به لām (ام سَلیم) ی بانگه یزی ژیر- وای ده روانیه دنیا هه ره وه کو بلیت له بهرام به ر
شتیکی زور بی نرخه و گوئی نادات به مال و سامان و پله و پایه و گهنجیتی- واهستی
ده کرد کهوا قه لای ئیسلام له دلیدا به میزتره له هه موو خۆشی دنیا، جا به ره وشتیکی
به رزه وه گووتی: - پیاوی وه کو تو قسه ی رته ناگریته وه، به لām تو پیاویکی بی باوه پی و
من ئافره تیکی موسلمانم بۆ من ناشیت میزد به تو بکه م، نه بو طه لحه گووتی: -

چیت پینشنیار بکه م، نه ویش گووتی: - چیم پینشنیار ده که یته؟

نه بو طه لحه گووتی: - زه رد و سه پی (زیر و زو).

(ام سَلیم) گووتی: - به راستی من زه رد و سه پی ناویت، ئیسلام له تو ده ویت،

نه ویش گووتی: - کن نه مه م بۆ ده کات؟

(ام سَلیم) پی ی گووت: - پیغه مبه ری خوا ﷺ نه مه ت بۆ ده کات... پویشته بۆ لای

پیغه مبه ر کهوا له نیو یا وه ره کانی دانیشته بوو، جا هه رکه بیینی فرمووی: -

((جاءکم ابو طلحة غرة الاسلام فی عینہ)) واته: - نه بو طه لحه ها ت پوناکی

ئیسلامی به نیوچه وانیه وه دیاره، جا ها ته لای پیغه مبه رو نه م هه والی پیندا کهوا (ام

سَلیم) له گه لی کردوه به م جزه نه بو طه لحه موسلمان بوو نه ویش میزدی پیکرد.

پړوايه ټيكي تر ده لیت: - (سويند به خوا شایه نى شه نیت قسه ت پټ بگړته وه، به لآم تو پياوړيکى بن باوه پړى و من نافرته ټيكي موسلمان، ناشيت بو من ميړدت پنيكهم، جا نه گهر موسلمان بيت نه مه ده بېته مارييمو هيچي تر ت لى داوا ناكهم).

جا به راستى شه ووشانه دل و دروونى شهو طه لحه لى له رزنده وه و ويزدانى به ناگا هينا، (آم سليم) توانى زان بيت به سر دليداو، سه لماندى كهوا نافرته جى گاي گهمو كالته نى به بهرامبر هملپرستان پر وخيت، جا شه نافرته ژيره توانى بوونى خوى فېر بكا، جا ثايا له مه چاكتر هيه نافرته ټيكي ناو ه ببيت به خيزانى؟؟

پاش نه وهى همستى به راستى كرد شهو طه لحه لى له گهل شه شاهيدى هيناو شاهيدى (اشهد لا اله الا الله، اشهد ان محمداً رسول الله)...

جا (آم سليم) ناوړى له كوپه كوى (انس) دايه وه به دنيا ييه وه گووتى: - كهوا هيدايتى شهو طه لحه له سر دهستى شه هيدايت دراوه: - هلسه شه نه نهس ژن بده به شهو طه لحه جا پنيداو مارييه كوشى نيسلام بوو.

به مه ثابت شه قسه يه لى (نه نهس) پړوايه كړد وه ده لیت: -

(فما سمعت بامراي قط كانت اكرم مهرأ من (آم سليم) كان مهرها الاسلام).
واته: - هر گيز گويم له بهر زترين ماريه نافرته ټيكي نه بووه وهكو ماريه (آم سليم) ماريه نيسلام بوو.

شهو بوو (آم سليم) له گهل شهو طه لحه ژيانى خيزاندارى برده سر، له سر هه موو مانايه كى نيسلامى كهوا ژيانى به خته وړى و هينمانه لى گرت بووه خو.

* * *

(آم سليم) بوو به نمونه و سهرمه شاييكي نافرته چاك كهوا له سر بنچينه لى مافى ميړدايتى دروست بېوو، هرو هه نافرته بانگه يژو دايكيكي به سوژو په روه ردار.
به هم جوړه شهو طه لحه به قوتا بخانه لى ثيمان له سر دهستى ژنيكي به پړى وه (آم سليم)، ټيتر شه پياوه ټير ناوى خواره وه له كانياوى پيغه مبرايه لى تاكو وايلى نهات ببيت به هاوشانى (آم سليم).

جا به گوئ بدهينه نه نهس (خوا لى پازى بيت) هرو هه پړوايه دهكات بزاني چو شهو طه لحه له گهل كتابى خوا ټيكل ده بن و پا به ندى رې بازو په وشته كانى ده بيت، نه نهس ده لیت: -

شهو طه لحه له هه موو مال نه نصاريه كان دهوله مه ندرت بوو، هرو هه خو شه و سترين مال و شت له لى بيرى - بيرها - بوو كهوا بهرامبر مزگوت هلكه وتبوو، پيغه مبرى خوا ﷺ ده جوړه ناوى ناوه شيرينه كى ده خواره وه و، جا كاتيك ثايت دابه لى:

﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ﴾

(آل عمران ۹۲)

واته:- ناکهونه پلهی چاکهکاران تا نهو شتهی لاتان زۆر خۆشه‌ویسته نه‌بیبه‌خشن، نه‌بو طه‌لحه هاته لای پینغه‌مبه‌ری خوا ﷺ و گووتی:- خوای گه‌وره له کتاهه‌کی ده‌فه‌رموی:-

﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ﴾

(آل عمران ۹۲)

به‌پاستی خۆشه‌ویسته‌ترین مال له‌لام (بیر‌ها)یه‌و منیش له پزگای خوا ده‌یبه‌خشم، تکاکارم خوای گه‌وره لیم قبول بکات، جا نه‌ی پینغه‌مبه‌ری خوا ﷺ چۆنی داده‌نیی دایفی:-

پینغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموی:-

(بخ بـخ ذلك مال رابع، وذلك مال رابع، قد سمعت ما قلت فيها واني لرى ان يجعلها في الاقربين).

واته:- ئای له‌بەر، ئای له‌بەر ئەم ماله قازانجه‌و، ئەم ماله قازانجه، به‌پاستی گویم لێ‌بوو چیت گووت دهر‌باریه‌ی و من به‌پاستی وای ده‌بینم له ماله نزیکه‌کان دابه‌شی بکه‌یت نه‌بو طه‌لحه به‌سەر خزم و نزیکه‌کانی خۆی دابه‌شی‌کرد.

نه‌روبوو خوای گه‌وره دلی ئەم ئن و می‌زده‌ی پۆشن کرد به کورپک که‌و زۆر پستی که‌یف خۆش بوون و هه‌موو کات چاویان له هه‌لس و که‌وت و جولا‌نه‌وه‌ی ئەم مندا‌له چاو‌گه‌شه‌ بوو، ناویان لێ‌نا‌بوو (ابا عمیر). ئەم مندا‌له بالنده‌یه‌کی هه‌بوو یاری پینده‌کرد، جا ئەم بالنده‌یه مردو زۆر بۆی گریا، پینغه‌مبه‌ر ﷺ به‌لایدا تێپه‌ری بۆ دلخۆشتن پێی فه‌رمو:-

((يا ابا عمير ما فعل الخفیر)) واته:- ئەی ابا عمیر چۆله‌که چی به‌سەر هات.

خوای گه‌وره ئەم دایک و باوک‌ی تاقیکرد‌وه به‌م مندا‌له خۆ‌ن‌ش‌یرینه، ابو عمیر نه‌خۆش ده‌که‌وت و ئەم دایک و باوک‌ه پێ‌یوه خه‌ریک ده‌بن، خوری باوک‌ی وابوو هه‌رکه له بازار ده‌گه‌ڕایه‌وه یه‌که‌م جار پووی له ماله‌که‌ی ده‌کردو هه‌والی ته‌ندروستی مندا‌له‌که‌ی ده‌پرسی و دلی دانه‌ده‌که‌وت تا‌کو نه‌یدیبایه.

جاریکیان نه‌بو طه‌لحه ده‌روا بۆ مزگه‌وت، مندا‌له‌که گیانی دهرده‌چی... به‌لام دیاکی ئارامگرو به‌روادار به‌م تاقیکرد‌نه‌وه‌یه پازی ده‌بن و، مندا‌له‌که له شوێنیک له ماله‌که درێژ ده‌کا و شتیکی پێ‌داده‌دا و به‌رده‌وام ده‌لی:-

(إنا لله و إنا راجعون)... به‌کەس کاره‌که‌ی ده‌لێت:-

هه‌مه له‌لای نه‌بو طه‌لحه مه‌درکێنن تا‌کو خۆم پێ‌ی ده‌لێم.

کاتی‌ک نه‌بو طه‌لحه ده‌گه‌ڕێته‌وه (ام سَلِیم) فرمیسکی به‌زه‌یی ده‌سپێته‌وه له چاو‌ه‌کانی دا خۆی ئاماده ده‌کات بۆ وه‌لام دانه‌وه‌ی ئەم پرسیارانه‌ی پیاوه‌که‌ی لێ‌ی

دەمکات دەربارەى كۆپەكى، ئەبو طەلحە پەرى لە خىزانەكەى كردو گەوتى: - كۆپەكەم چۆنە؟ ئەرىش پىنى گەوت: - باشتەرە لە جاران.

جا وادەزانى ابا عمىرى كۆپى لە نەخۆشى يەكەى چاك بۆتەرە، بىن ئاگا لەوەى خواى پەرورەدگار ئەمانتەكەى لى سەندۆتەرە. زۆر كەيف خۆش دەبىت و لە منداڵەكە نزىك نابىتەرە بۆ ئەوەى لە خەو هەلنەستىت، پاشان (آم سەلىم) لىنى نزىك بۆو و خواردنى عىشاي ئامادەكردو، كە خواردان و خواردنەرە تەواو بۆو پاشان هەرەكو كارى ژنۆمىزدايەتى خۆى بە جوانترىن شىوە خۆى بۆ پارازىدەرە، جوانترىن جل و بەرگى لەبەر كردو خۆى بۆن خۆش كرد و ئىنجا لە يەكتەر نزىك بۆنەرە.

جا كاتىك بىنى بەپاستى پىاوەكى تىرى خواردو لىنى نزىك بۆو، هىمنى كردهو لەسەر كۆپەكەى و سوپاسى خواى كرد لەسەر ئەوەى هەوالى دلتەزىنى نەداين وازى لىهيننا تاكو خەوى لىگەوت.

جا كاتىك بۆرە كۆتايى شەو (آم سەلىم) پىنى گەوت: -

ئەى ئەبو طەلحە، ئەگەر بىنىت يەكەىك پاسپاردەيەكەى لەلاى مالىك دانابىت جا داواى پاسپاردەكە بگەنەرە ئايا بۆيان هەيە پىنيان نەدەنەرە؟ گەوتى: - نەخىر، نابىت.

(آم سەلىم) پىنى گەوت: - ئايا چى دەلىت ئەگەر لە دلىان گران بىت داواى ئەم پاسپاردەيە بگەنەرە، پاش ئەوەى سوودىشيان لى وەرگرتىت. گەوتى: - راستيان نەكردەرە.

(آم سەلىم) گەوتى: - بەپاستى كۆپەكەت پاسپاردە بۆو لەلايەن خواو بۆ خۆى بردەرە، پاداشت لەلاى خوا وەرېگرەرە، ئەبو طەلحە خۆى پىنەگىراو بە تورپەيپەرە گەوتى: -

وازت لىنەمىنام تاكو كەيف و بەزم كرد پاشان هەوالى كۆرەكەم دەدەيتى!!

جا پاشان تۆزىك هىم بۆو بە خۆى دا هاتەرەو سوپاس و ستايشى خواى كردو، دلى دامركايەرە.

كاتىك بەيانى كردهو ئەم بەيانى يە چۆرە لاى پىغەمبەرى خوا ﷺ ئەم هەوالەى پىندا كەوا پەويدەرە، پىغەمبەرى خوا ﷺ پىنى فەرمو: -

((بارك الله لكما في ليلتكما)) واتە - خودا ئەم شەو تان پىروژ بگات.

جا لەم شەو سكى بۆو بە عبداللهى كۆپى ئەبو طەلحە، وە ئەم كاتەى كەوا عبدالله لە دايك بۆو بە ئەنەسى كۆپى مالك منداڵەكەيان هىنا بۆ پىغەمبەرى خوا ﷺ، جا فەرموى ئەى پىغەمبەرى خوا ﷺ ئەم شەو (آم سەلىم) مندالى بۆو، پاشان پىغەمبەرى خوا ﷺ هەندىك خورماى لە دەمى پىروژى خۆى تەركردو پاشان لە دەمى منداڵەكەى ناو جا ئەنەس گەوتى: - ئەى پىغەمبەرى خوا ﷺ ناوى لى بنى... فەرموى: - ناوى عبدالله بىت.

(عبابه) يه كيځك بوو له پياوړه كاني هم باسه و ده لیت جا به پاستی بینیم هم كوپه
 حوت نه وی لی بوو و هر هه موویان شاره ژا بوون له قوړشان.
 هه روه ما یه كيځك له كړدوه چا كه كاني هم نا فرته به پړزو پياوړه پروا داره نه وه بوو
 (خوا لی ی پازی بیت) قوړشانی دهره قیان نارده خواره وه بو نه وی خه لك په ندیان
 لی وهرگرن.

نېو هریره (خوا لی ی پازی بیت) ده لیت:-

(پياوړك هاته لای پیغه مېهری خوا ﷺ گووتی:- ماندوو برسیم، جا نارديه لای
 خیزانیکي بو نه وی خوار دنيك پيدا بگات بو هم میوانه، به لام گووتی:- بهو خوايه ی
 تو ی نار دوه به هق، هیچمان لا نیه جگه له ناو نه بیت، پاشان نارديه لای خیزانیکي تر،
 نه ویش وگو نه وی تر وه لامی دایه وه، نیجا نارديه لای نه وانی تر نه وانیش هه مان
 وه لامیان هه بوو، بو یه پیغه مېهری خوا ﷺ فرمووی:-

((مَنْ يَضِيفُ يَرْحَمُهُ اللهُ))... واته:- كی هیه میوانداری بگات خوا ره حمی
 پښ بگات، جا پياوړك له نه نصاره كان هه لسا یه پییان ده گووت:- نه بو طه لحه، جا
 گووتی:- من نه ی پیغه مېهری خوا، نه روه بوو له گه ل خوی بر ديه وه مال وه به خیزانه كي
 (ام سلیم) ی گووت:- نایا هیچت له لا هیه؟

گووتی:- نه خیر، تمها خوار دنی من داله كانم نه بیت، نه ویش گووتی:-

به شتيك بیان خا فرینه، تا ده خون، جا نه گهر میوانه كه مان هاته ژوره وه وا بزانی
 نیمه ش خوار دن ده خوړین، كاتيك شو خوار دنه كي به ده ستمه گرت بهر چراكه
 یكوژنه وه، وا هه ست بگات كه چاكي ده كېته وه، (ام سلیم) ش هم كاره ی كرد، جا
 دانیشتن میوانه كه ده ستي به خوار دن كردو، تا تیری خوار د نیجا خه وتن، به یانی نه بو
 طه لحه چو بو لای پیغه مېهری خوا ﷺ، پیغه مېهری خوا ﷺ فرمووی:-

((لقد عجب الله- او ضحك الله- من فلان و فلانة)).

واته:- خوا سر رسوړما- یان پښكمنی- به فلان پياوړ فلانه نا فرته.

له پروایه ټیكي تر ده لیت:- ((قد عجب الله صنعكما بضيفكما الليلة)).

واته:- به پاستی خوا سر رسوړما بهم كړدوه تان كهوا به شو به میوانه كه تان كرد.

خوای گه وړه هم نایه ته ی دایه ژاند:-

﴿وَيُؤْتُونَ عَلَىٰ أَلْسِنِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ﴾ (المشر ۹)

نېو طه لحه نه یوانی له خویشیان خوی را بگری، بو یه به خیزایې پرویشته وه هم
 مرگینیه ی به خیزانه كي دا كهوا خوای گه وړه دهره قیان نایه ته ی هینا وته خوار وه.

(ام سلیم) به مه وازی نه هینا تمها دهری هه بیت له بانگیزی نیسلام و
 بلاو كړدنه وی به لكو سوور بوو له سهر نه وی به شداری جیهاد بگات وگو
 پاله وانیك... نه روه بوو له جهنگی حونه ی دهریكي بالای گیرا له هاندانی موحاهیدان و

تیمار کردنی برینداره کان، بهنگو نامانه بور له بهرگری کردن و پوو به پوو بوونه وه له
کسه سی نزیکی بپته وه... موسلیم له سه حیحه که ی و نیسن سه هد له (الطبقات) به
سه نه دیک سی سه حیج ده گنینه ی:-

(ام سُلیم) خه نه ریکی هه لگرتوو له پوژی حوله ین جا له بو طه لحه گووتی:- له ی
پننه مبهری خوا ﷺ له گهر مار بهش په پدا که ریک لیم نزیک بپته وه به مه ورگی هه لدم.
پننه مبهری خوا ﷺ جیهادی ده کرد (ام سُلیم) و چه ند ئافره تیکی له نصاری کاتیک
هه زه دهستی پیده کرد ئاویان ده گنیا و برینداریان تیمار ده کرد.

به م جزره (ام سُلیم) پله یه کی تایبه تی هه بوو له لای پننه مبهری خوا ﷺ نه ده چوو
هیچ مالیک جگه له مالی (ام سُلیم) نه بپت، پننه مبهری خوا ﷺ مزگنلی داوه تی به
به مهشت هه ره که ده لمر مویت:-

((دخلت الجنة فسمعت خشقة، فقلت من هذا، قالوا هذه الرميضاء بنت ملحان
ام انس بن مالك)) موسلیم رپوا یه تی کرد وه...
واته:- چوو به مهشت گویم له دهنگی پنی به بور و گووتم له مه کن یه؟ گووتیان:-

له مه رمیضاء کچی ملحان دایکی له نه سی کوپی مالیکه.

جا به مهشت لئ پیرۆز بپت (ام سُلیم) به راستی تۆ موسته هه لی له شوینه ی، تۆ
ئافره تیکی چال و ئامۆزگاری که و بانگه یژو زی ره و سه رمه شقی ئافره تانی موسلمانان
بوویت، به راستی گوهر که ت خسته مه زنتسین قوتابخانه که دویا به خۆیناسیوه له م
قوتابخانه یش قوتابخانه ی پننه مبهر بوو گاتیک ته مه لی گه یشته ده سالان.... پاشان
گوهر که ت بوو مامل ستایه که له مامل ستایانی ئیسلام... جا لپت پیرۆز بپت...

له گۆتاییدا له خوا ده پاریینه وه خوشگانی لیمهش ده رس و په ند له ئافره ته یاره ره
به یژه وه بگرن و بیکه به سه رمه شقی خۆیان له هه موو کاریکیان له ده ره وه و ماله وه.
له خواش ده پاریینه وه له گوتاهه گانمان خۆش بپت و شادمان بگات به م یاره ره
چهریزانه و له ئاوی گه رسه به دهستی پیرۆزی پننه مبهری خۆشه ویستان ﷺ ئاوی
گه رسه بخۆینه وه... آمین.

موب و معاد و معود بگورمکانی ستره

بگورمکانی فیرعه و نی لومه ت

(عوف و معاذ و معوذ) گوردگانى عفرآ

بكوژەكانى فيرعهونى ئومەت

لە لاين ھەندىك خەلكوھ جوړىك لە دابونەريت ھەيە كەوا ئەگەر بيا ھەنويت يەكئىك سووك بگەن بە چاوى كەم تەماشاي بگەن و لە پلەوپايەي كەم بگەنەو، ئەوا بەناوى دايكى بانگى دەكەن و گالتهى پئەكەن ئەمەش بەوئى كەوا ئەم پياوھ كوڤى دايكەتى يان پەروەردەي دايكەتى، لەگەل ئەوئى ھەموو كەسيك لە ئيمە گەورەو بچووك كوڤى ئافرمەتيكين و، ئافرمەتيك پەروەردەي كردووين، جا بەپاستى لە ھەندىك جىگادا ئافرمەتاني وا ھەن بەھۆي زيرەكى و ژيرى و بپوادارى و بپوا بە خوڤان لە زۆر لە پياوان باشتەن! بەلئى ئەم جوړە ئافرمەتانه بە ئيسلام پەروەدە بوون، دەرچووي قوتابخانەي موھەممەد ﷺ.

پياوي وايان پەروەردە كردووە بەپاستى كەلەپياو بن و ميژوو ھەتاهەتايە شانازيان پيوە بكا و لە لاپەرە زېږينەكانى خۆي ناويان تۆمار دەكات.

يەكئىك لەم ئافرمەتانه (عفرآ كچى عبيد كوڤى ثغلبەيە، لە نەوئى ماليكى كوڤى نەجارە، خواي گەورە سئى كوڤى پئەبەخشي لە پياوھەكەي كە (حارث كوڤى سەواد كوڤى ماليك كوڤى غنم كوڤى ماليك كوڤى نەجار) ئەم كوڤانەش بریتين لە (عوف و معاذ معوذ).

ئەوئى جىگاي سەرئوچ و سەرسوڤمانە ھەر يەكئىك لەم برايانە كاتيك لە پەراوھەكانى سىرەو ميژوو ناويان ديت پييان دەلئىن: - ئەمە كوڤى (عفرآ) ھ، ئەگەر بە كۆمەل ناويان بئت دەلئىن: - ئەمانە كوڤى (عفرآ)ن، بۆ ئەوئى زياتر ئاشنا بين لە ژيانى ئەو قارەمانانە دەتوانين سود لە پەرتوكى (الدر في اختصار المغزي والسير) دانراوى امام حافظ يوسف كوڤى عبدالبرى نەرى بگەيت، بۆ ئەوئى چاوت بگەوت بە باسى ئەم برايانەو، ھەر يەكئىك لەمانە بناسيت.

عەرفى كوڤى عفرآ يەكئىكە لەم شەش كەسانەي خەلكى مەدينە، موپايەعەيان دا بە پيڤەمبەرى خوا ﷺ لە بەيەئى عەقبەي يەكەم و، يەكئىك بوو لەم دوازدە پياوھ موپايەعەدەرەكان دا لە بەيەئى عەقبەي دووھم، لەم بەيەئەدا موغادى براشي لەگەلدا بوو، پاشان ھەر سئى برا عوف و معاذ و معوذ بەشدريان كرد لە موپايەعەي پيڤەمبەرى خوا ﷺ لە بەيەئى عەقبەي سئىيەم، ئەمانەش لەگەل ئەم ھەفتا پياوھ بوون لە ئەنصار كەوا پەروەردگار كردوونى بە پيشەنگى بپواداران لە مەدينەي مئەورە.

موغادى كوڤى عفرآ چاوديرى و سەرپەرشتى كاروبارى ئەم دوو منداڵە بن باوگەي لە ئەستۆ گرتبوو كەوا خاوەنى دوو جۆخينى خورما بوون لە مەدينە، ئەم شوئنە بوو

کهوا له کاتی کوچکردنی پیغه مبهری خوا ﷺ و شتره که ی له م شوینه پالکهوت، پیغه مبهر ﷺ ئەم شوینه ی کپی و مزگهوتیکی له سەر دروست کرد، ئەو مزگهوتە ی لهو سەرده مەدا بوو بە سەرکردایەتی دەولەتی ئیسلام .

پاش کوچکردن پیغه مبهر ﷺ براهیەتی خستە نێوان معاذی کوپی عفرە و عومەری کوپی خەطاب، چۆن ئەو براهیەتیە گەشە نەکات و پتەوتر نابێت له کاتی کدا له نێوان موهاجیرو ئەنصار بێ، وە ژمارە ی ئەوانە ی که بوون بە برا له ئەنصار یەکان پەنجا کەسو له موهاجیرەکان پەنجا کەس، ئەم براهیەتیەش لەسەر بنچینە ی هەق و یەکسانی و میرات بوو، بەم شێوە یە مانەوە تاکو بە ئایەتی خوا سەراپەووە کهوا دەفەر مووێت:-

﴿وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾
(الانفال ٧٥)

پیش ئەمە براهیەتی تەنها له نێوان موهاجیرەکان بوو لەسەر هەق و یەکسانی بەبێ میرات له یەکتەر گرتن.

ئینجا جەنگی بەدری گەورە هاتە پیشەووە...

ئافەرەتی بڕوادراری موسلمان شیرەزنی ئیسلام (عفرە) بە خۆ و سێ کوپە که ی هاتنە مەیدان و گۆرە پانی جیهاد له سەرەتای جەنگە که سێ کەس له پالەوانی بێ باوە پان سەری مەیدانیان گرت، سێ کەسیان هاتە مەیدان و داویان کرد بێنە بەرامبەریان، جا کوپەکانی (عفرە) بۆی دەرچوون، هەروەها دڵێن دووانیان دەرچوون، سێیە میان عبدالله ی کوپی رەواحە بوو، خوا له هەموویان پازی بێت، بێ باوەرەکان ئەم دەرچوونەیان قەبوڵ نەکردو، بەلکو داویان کرد زۆرانبازی لەگەڵ پیاووە موهاجیرەکان بکەن.

هەروەک پیاوایەت کراووە بێ باوەرەکان بەم سێ کەسیان گووت:- ئێوە کێن؟ وەلامیان دانەووە:- ئێمە کۆمەلێکین له ئەنصار، سێ بێ باوەر پالەوانەکان پێیان گووتن:- ئێمە پێویستیمان بە ئێوە نیە، ئێوە هاوشانی ئێمە نین، ئێمە هاوشانی میللەتە که ی خۆمانمان دەوێت.

ئەنجامە کهشی بەو گەیشت سێ موهاجیران بۆ دەرچوون، هەر سێ بێ باوەریان بەرەو دۆزەخ بردو بە هێلاک چوون.

جەنگی بەدر گەرم بوو، حیلە ی ئەسپ و شەقەشەقی شمشیر و تەکبیری الله اکبر و تۆز بەری ئاسمانی گرتبوو، موسلمانان نمونە یەکی بێ وێنەیان له ئازایەتی و خۆپاگری و نیشان دا، هەروەک عبدالرحمن کوپی عەوف یادگاری رۆژی بەدرمان بۆ دەگێڕتەو که له هەردوو پەراوە صحیحەکان هاتووە:-

دەلی:- (من له پۆژی بەدر له پێزی جیهاد وەستا بووم، تەماشای ئەولاد ئەملای خۆم دەکرد، بینیم دوو میردەندالی ئەنصاری (که بە تەمەن تازە پێپراوە گەیشتن) له

لای پاست و چه پم وه ستاون، که چی من حمزم دهکرد له نیوان دوو کهسی بههینز بومایه،
یهکیکیان هاته بن گویم و گووتی:-

ئهی مامه، ئه بوجهلم دهناسی؟ گووتم:- بئنی کوپم.

گووتی:- دهی توخوا پیم نیشان بده.

گووتم:- چ کارت پنیتهی ئهی برازا؟

گووتی:- زانیومه و بیستومه جوینی به پیغه مبهری خوا ﷺ داوه، جا بهو خوایهی
گیانی منی به دهسته نهگه بیبینم ناییت له دهستم بزگاری ببی، یاخود ده مکوژئی.
ئهوهی تریش له ولاوه هاته پیشه وه وهمان قسهی پنی گووتم.

عبدالرحمن کوپی عهوف چاوی گهرا تا ئه بوجهلمی بینی، ئینجا بهم دوو
میرد مندالهی نیشان دا، ئهوانیش به خیرایی هیرشیان بژ برد، هردوو شمشیر کهوتنه
سهری، لییان داو خستیان، ئه بوجهلم له سه ره مرگ دابوو، پاشان گهرا نه وه لای
پیغه مبهری خوا ﷺ، ههوالی ئهوه یان پیدا که کردو یانه، پیغه مبهری ﷺ پنی
فرموون:- کامهتان کوشتان؟

هردووکیان گووتیان:- من کوشتومه.

پیغه مبهری ﷺ هیمنی کردنه وه پنی گووتن:- ئایا شمشیره کانتان پاک کردنه وه؟
گووتیان:- نه خیر.

جا پیغه مبهری خوا ﷺ ته ماشای شمشیره کانی کردوون بینی خوین له هردوو
شمشیره که دهکتی و پاشان فرمووی:- هردوکتان کوشتوتانه!

ئه م دوو میرد مندالهش عهوف و معاذ کوپه کانی (عفراء) بوون، له سه رچاوه یهکی
تریش بوخاری ریوایه دهکات دهلین عبدالرحمن کوپی عهوف دهلینت:-

من له پیزی جهنگاوهران بووم پوژی بهدر، ئاوپم دایه وه له پاست و چه پی خوم دوو
گهنجی تازه پیگه یشتووم بینی، ههروهکو بلینیت له خوڤاگریان دنیا بووم، یهکیکیان له
په نهانی به منی گووت:-

ئهی مامه، ئه بوجهلم پنی نیشان بده.

گووتم:- ئهی برازام، چ کارت پنیتهی؟

گووتی:- پهیمانم داوه بهخودا نهگه بیبینم، یان دهیکوژم یان ده مکوژیت.

ئهوی تریشیان به په نهانی هه وهکو ئه ویتتر پنی گووتم:- پاش ئه مه به پاستی حمزم له
نیوانیان کرد، جا ئه بوجهلم پنی نیشان دان، وهکو دوو ههلو بۆی ده رچوون تا کو لییان دا
ئه مانهش دوو کوپه کهی (عفراء) بوون.

له هردوو هه حیه کهان باس ده کهن پیغه مبهری خوا ﷺ پاش جهنگی بهدر
فرمووی:-

کن دهپوا برانیت ئه بوجهلم چی به سه ره هاتوه؟

ئىبىن مەسعود گوتى:-

من ئەي پىغەمبەرى خوا ، بۆي دەرچوو بىنى ھەردو كۆپەكەي (عفراء) لىيان دابوو تاكو ساردىيان كۆرەبۆو لە سەر مەرگ دابوو، ئەو بۆو ئەویش بە تەواوى ھەناسەي تەواي كۆرد و بەرەو دۆزەخ بەرپىي كۆرد.

ھەر ھەما رىوايەت دەكەن كەوا موعاڧى كۆپى عفرە كاتىك لە ئەبوجەھلى دا كۆپەكەي ئەبوجەھل بەرەو پووى ھاتوو بە شەمشىرەكەي لە دەستى موعاڧى داو، بەلام بە پىستەكەي ھە دەستى بە لەشى ماڧۆو، جا ئارامى گرتو، دەستە بىرايەكەي خستە بن پنى خۆي و لە لەشى خۆي چىراندى و پاشان لە جىھاد كۆرد ھەر بەرەوام بوو.

ھەردو كۆپەكەي (عفراء) بىر ھادار جىھادىيان كۆرد لەم جەنگەداو كۆلەيان نەداو تاكو ھەردو كىيان نىعمەتى شەھادەتەيان لە پىناوى خوادا پى بەخشا، جا بەم كارەيان مەزنىرەن سەرگەوتەنەيان بە دەست ھىنا، ھەندىك رىوايەت دەكەن دەلەين (عفراء) ھەوت كۆپى خۆي ھىنا بۆو بۆ جەنگى بى باومەن، لەبەر ئەوەي (عفراء) (خوالى پازى بىت) دوو مىردى كۆرەبۆو، كۆپەكانى ھەردو مىردى لەگەل خۆي ھىنا بۆو، ئەم ھەوت كۆپە ھەموويان جەنگى بەدرىيان بىنى، لەوانە سەئىيانەيان لە حارث كۆپى رەفاعة بوون ئەوانىش (معوڧ و معاذ و عوف) بوون، وە چوارەكەي تىريان لە بەكر كۆپى عبد يالىل بوون ئەوانىش (خالد و اساس و عاقل و عامر) بوون، لەمان (معوڧ و معاذ و عاقل) لە جەنگى بەدر شەھىد كران.

پىغەمبەرى خوا ﷺ كاتىك بىستى ئەبوجەھل (نەفرەتى خواي لىبىت) كۆژاوە ھەرمووى:-

(ھەر ئومەتەك فەرعەونىكى ھەيە، بەپراستى فەرعەونى ئەم ئومەتەش (ئەبوجەھل)ە، خوا بە خراپترىن شىوہ كوشتى، كۆپەكانى (عفراء) كوشتەيان، فرىشتەكان كوشتەيانو، ئىبىن مەسعود تەواي كۆرد).

وا رىوايەت دەكەن كەوا پىغەمبەرى خوا ﷺ دەستى لەسەر لاشەي دوو كۆرەكى (عفراء) دانائو پاشان ھەرمووى:-

(رحم الله ابني عفرأ في قتل فرعون هذه الأمة، وراس الأمة الكفر)...

واتە:- (رەھمەتى خوا لەسەر دوو كۆپەكەي (عفراء) بىت، ئەم دوانە ھاوبەشەن لە كوشتنى فەرعەونى ئەم ئومەتەو، سەرى سەرائى كوڧ).

ھەرمووى:- فرىشتەكانو، كۆپى مەسعود بەپراستى ھاوبەش بوون لە كوشتنى).

ئەوہى جىگاي گومان نە فرىشتەكان بەشداریان كۆردووە لە جەنگى بەدر، بۆ ئەوہى دلى بىر ھاداران زىاتەر دلىيا بەكەنەو، زىاتەر خۆڧگريان بەكەن، بەم جۆرە بىر ھاداران زىاتەر بىر ھاداران بە تىن دەبوو، زىاتەر ھىرشىيان دەبرد بۆ سەر دوژمن، بىست كەس بەرامبەر دووسەد لە دوژمنان جەنگيان دەكۆرد، ھەر ھەك خواي گەرە دە ھەرموويت:-

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَالِقَاتِ الْكُنُوزِ أَنْ يَقْبِضَنَّ إِلَى هُتَاتِهَا فَجَعَلْنَا لَهَا فُجُورًا وَبُغْيًا وَمَالًا إِنَّكُمْ بِعِندِ اللَّهِ بَاقُونَ﴾ (الأنفال ٦٥)

خوای گهواره به ناشکرا له قورئانی پیروز پوونی کردۆتهوه به بهشداری کردنی فریشتەکان له جەنگی بەدر، هەروەک له سورەتی (الانفال) دەفرمووێت:-

﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنْ مَعَكُمْ فَتَبِعُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَأَلْنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَأَضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ﴾ (الأنفال ١٢)

یهەکیەک لەم شتە سەرسوڕهێنەرانه ئەوەیە عەوف کوپی (عقراء) - له جەنگی بەدر- دیتە لای پێغهەمبەری خوا ﷺ پرسیاری لێکردو گوتی:-

ئەو پێغهەمبەری خوا، بەهەندە بە چ شتێک پەرورەدگار بە پێکەنین دینیت؟
پێکەنین بۆ خوای گەوره ئاماژە بۆ پەزامەندی خوا دەکات، وای پەروایەت دەکەن
پێغهەمبەری خوا ﷺ لەسەر گۆپی طلحەیی کوپی بڕای کوپی عومەیری بلسوی
ئەنصاری وەستابوو و فرموی:-

((اللهم الق طلحه وانت تضحك اليه، وهو يضحك اليك))..

واتە:- خودایە بگە بە طلحە و تۆ پێی پێکەنە ئەویش پێت پێکەنێ... واتە
چۆن دوو خۆشەویست دەگەن بە یەک و پێک پێدەکەن بە هۆی لە یەکتەر پازی بوونیان و
یەکتەر خۆشەویستیان.

پێغهەمبەر ﷺ دەفرمووێت:- ((ثلاثة يضحك الله تعالى إليهم يوم القيامة: رجل قام من الليل، والقوم إذا صفوا للقتال، والقوم إذا صفوا للصلاة)).

واتە:- سێ کەس خوای گەوره پۆزی قیامەت پێیان پێدەکەنیت: (پیاویەک هەلسیت
بۆ شەونۆژ، کۆمەلێک پێز بن بۆ جەنگ، کۆمەلێک پێز بن بۆ نوێژ. هەروەها
دەفرمووێت:- ((إن الله يضحك الى اثنين: رجل قام من جوف الليل فتوضأ وصلى،
ورجل كان مع قوم فلحقوا العدو فانهمزوا، وحمل عليهم، فالله يضحك اليه))

واتە:- خودا گەوره بە دوو کەس پێدەکەنیت، پیاویەک لە نیووەشەو هەلسیتەوهو
دەستتوێژ بشواو نوێژ بکات، وە پیاویەک لەگەڵ کۆمەلێک بیت بە دوژمن بگەن و بشکێن،
ئەویش بەرهەنگاریان ببیتەوه، جا خوا پێی پێدەکەنیت.

بە پێغهەمبەریان گەوت ﷺ: چ شەهیدیک لە هەموو شەهیدان باشترە؟ ئەویش
فرموی:-

((الذين يُلقون في الصف، ولا يلتفتون وجوههم حتى يُقتلوا، أولئك الذين يقتلهم
في الغرف العلوى من الجنة، يضحك إليهم ربك، وإذا ضحك ربك الى عبد في موطن
فلا حساب عليه)).

واته: - (ئەوانەن دەگەن بە پەرزى دوژمنان، ئاوپ لە دواوێ خۆيان ئادەنەو تەكو دەكوژين، ئەوانە لە ژوورە بەرزەكانى بەهەشت درێژ دەبن و خۆيان ھەلگێر و ھەرگىز دەكەن، پەروەردگارىيان پێيان پێدەكەن، ئەگەر پەروەردگارىش بە بەندەيەك پێكەن، ئەو جىگايەك ئەوا لێرسىنەوێان لەسەر نە).

كاتێك سەعدى كۆپى موعانە مرد داىكى ھاواری لێھەنسا، جا پێغەمبەر ﷺ پێى فەرمو: - ((الا يرقا دمك، ويدھب حزنك، فإم إبنك أول من يضحك الله اليه)).
واته: - ئاىا فرمىسكت ووشك نابێتەو، خەمت ناپوا، ئەگەر خوا يەكەم كەس بە كۆپەكەت پێكەن.

ئىنجا با بێنەو سەر پرسىارەكەى عەوف كەوا لە پێغەمبەرى كرد: -
ئەى پێغەمبەرى خوا ﷺ بەندە بەچ شىك وادەكات پەروەردگار بە پێكەن بێن؟
پێغەمبەر وەلامى عەوف دەداتەو دەفەرمو: -
((غمسه يده في العدو خساراً))...

واته: - چوونە ئاوپەرزى دوژمنان بەبێ زەرى.
ئەو ھەبوو عەوف ھەروەكو بلىيت ھۆشى لەسەر خو ئەما بىت بە خىراى زىيەكەى لەبەرەخۆى كردەو ھەروەكو بلىيت پەروەردگار بىت بۆئەو ئەم شەھادەتەى لەدەست نەچىت، پاشان پێشكەوت و جەنگى كرد تاكو بەخششى شەھادەتى پێبەخشا (خوا لەنى پازى بىت).

پەروايەت دەكەن مەوێ كۆپى عفرە كچىكى دەبىت بەناوى (الرَّيِّع) غەزای كردووە لەگەڵ پێغەمبەرى خوا ﷺ ھەروەكو دەلىيت: - ئىمە غەزەمان دەكرد لەگەڵ پێغەمبەر ﷺ جا ئاومان دەدا بە موحامەدان و خەزەمان دەكردن، كوژراو برىندارەكانمان دەگواستەو بۆ مەدینە ئىتر بەم جۆرە كۆپەكانى (عفرە) گەرە بوون و پەروەردە بوون و بە قوربانى، ئىسلام و مۇسلمانان ھەتاهەتايە شانازيان پێو دەكەن و دەيانكەن بە سەرمەشقى خۆيان ھەروەما ئەم ئەوانە پەندو دەرسىكى زۆريان بۆ نەوكانى دواى خۆيان جىھىشت.

پەزەى خودا لە (عفرە) و لە كۆپەكانى (عفرە)، خواى گەرە بە يەكەو لە بەهەشت كۆمانبكاتەو آمین.

سەلەمەتى كۆرى ھېشامى مەخرومى

شەھىدى كۆچكردو

سه‌لهمدی کوپی هیشامی مه‌خزومی

شه‌هیدی کوچکردو

به‌راستی گهره‌ترین نیعمه‌تی خودای به‌خشر له‌گه‌ل به‌نده‌کانی خۆی ده‌کات بریتیه له نیعمه‌تی هیدایه‌ت بۆ سه‌ر پڠای هه‌ق پڠای ئیسلام، نه‌و پڠایه‌ی سه‌رکه‌وتنی دونیا و قیامه‌تی تیا به‌ه‌روه‌کو خۆای کار به‌جی ده‌فرمووئیت:

﴿فَمَنْ تَبِعَ هَذَا لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (البقرة ۳۸)

وه ه‌روه‌ها ده‌فرمووئیت:

﴿فَمَنْ تَبِعَ هَذَا لَا يَحْزَنُ وَلَا يَسْتَقِي﴾ (طه ۱۲۳)

ه‌ر کاتیک ته‌زووی ئیمانیش ڕووی له‌ مرۆڤیک کرد ئه‌وا ئه‌م مرۆڤه‌ په‌یوه‌ست ده‌کات به‌ گوێزاییلی په‌روه‌ردگار ه‌که‌یو، پاک‌کردنه‌وه‌ی دلی و، دور‌که‌وتنه‌وه‌ له‌ خراپه‌و، ئیتیر له‌ دوا‌ی ئه‌م ساته‌وه‌ ه‌روه‌کو دوو جه‌مس‌ری موگنا‌تیس‌ی له‌ یه‌ک چو‌و له‌گه‌ل گونا‌ه‌ ناشنا‌ نابو‌ و لێ‌ی دور ده‌که‌و‌یت‌ه‌وه‌ له‌به‌رئ‌ه‌وه‌ی به‌راستی ئه‌م مرۆڤه‌ پووناکی دۆزیت‌ه‌وه‌، پڠای خۆی ناسیوه‌، جارێکی‌تر مه‌حاله‌ به‌دوا‌ی کوێره‌ ڕی و پڠچه‌کانی شه‌یتانه‌کان بکه‌و‌یت، ئیتیر وه‌کو په‌پوله‌ چۆن به‌دوا‌ی پوناکی ده‌که‌و‌یت نه‌گه‌ر خۆشی له‌سه‌ر داناب‌یت ئه‌وا واز له‌م پووناکیه‌ ناه‌ین‌یت: ((فماذا بعد الحق الا الضلال))!

ه‌روه‌ها مافی خودا له‌سه‌ر ه‌موو مافی‌که‌، ه‌روه‌ک گه‌وره‌ی ئاده‌میزاد موچه‌مه‌د ﷺ ده‌فرمووئیت: ((سن شت ه‌ر که‌سیک لێ‌ی بێته‌جی ئه‌وا تامی ئیمان ده‌چیرئیت: خوا و پڠه‌مبه‌ره‌که‌ی له‌ ه‌موو شتی‌که‌ له‌لا خۆشه‌ویسته‌ر ب‌یت و، یه‌کیکی خۆش نه‌و‌یت ته‌نها بۆ خوا نه‌ب‌یت، جه‌ز نه‌کات بگه‌ریت‌ه‌وه‌ بۆ سه‌ر بێ‌باوه‌ری چۆن جه‌ز ناکات ف‌ری بدریت‌ه‌ناو ناگ‌)).

ئه‌لبه‌ته‌ میژووش له‌ سه‌ره‌تای ئیسلام شاهیده له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌و که‌سانه‌ی له‌ ده‌وری پڠه‌مبه‌ر ﷺ بوون، ئه‌وانه‌ی خۆای گه‌وره‌ دلی پووناک کردنه‌وه‌ به‌ هیدایه‌ت و، ده‌روونی پازاندنه‌وه‌ به‌ ته‌قوا، بۆ خوا خه‌لکیان خۆشه‌ویست، بۆ خوا ڕقیان له‌ خه‌لک ب‌وه‌و، ه‌روه‌ها مافی بیروباوه‌ریان له‌سه‌ر په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی دانا، تا‌کو وای لیه‌ات ئی و ه‌موو دوژمنایه‌تی نزیک‌ترین خۆشه‌ویست و که‌سوکاری خۆی ده‌کرد له‌ پینا‌وی په‌روه‌ردگار ه‌که‌ی، له‌به‌رئ‌ه‌وه‌ی مافی خوا له‌سه‌ر ه‌موو شتی‌که‌.

ه‌روه‌ها ئه‌و ب‌وادارانه‌ چه‌سپاو بوون له‌سه‌ر پڠای په‌روه‌ردگاریان و به‌ یه‌که‌وه‌ ده‌پارانه‌وه‌ ه‌روه‌ک ف‌یرک‌رابوون:

﴿رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ﴾ (آل عمران ۸)

بەلەن ئەم پیاوانە بە پاکی لەسەر پەیمانەکیان مانەمو، بۆ بەلینەکانیان بە وەفا بوون، تاكو بەرزو حورمەت بە پەروردگاریان گەشتن، بێ باوەڕی دوورو نزیك کاری لینەکردن ھەروەکو پەروردگار دەفەرموی:—

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا تَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾

(المائدة ۱۰۵)

یەکیك ئەم یاورە بەرزوانە، تیکۆشەری کۆچکردوی ئارامگری شەھید:— باوکی ھاشم سەلەمە ی کۆپی ھیشامی کۆپی موغەیرە ی مەخزومی، ئەم یاورە کۆپە مامی قارەمانی مەزن و شمشیری خوا خالیدی کۆپی وەلید بوو— خوا لێیان پازی بیت—

* * *

میژوو دەلیت (سەلەمە لە چینی بەرز یاورەکان و ھەلبژاردەکانە)، یەکیكە لە موسلمانە سەرەتاکان، و ھەروەھا کۆپی مامیشی (خالیدی کۆپی وەلیدی کۆپی موغەیرە) لە یەك ساتدا بە یەكەو بۆ ناو ئیسلام ھاتن، ھەروەھا خوا کۆمەلێکی تری لەگەڵ ھیدایەت دان، لەگەڵ ئەمەشدا سەلەمە لە ھۆزی نەوێ مەخزوم بوو— ئەم ھۆزە ھۆزێکی گەرە بوو شوێنێکی بەرزو سامانداری ھەبوو— ئەم یاورە ئازارو ئەشکەنجە ی لە پێناوی خوا ھەلبژارد بەسەر خۆشی و پابواردن لە پەنا ی ھۆزو بێ مەلەکی، بەم شیوێ ھە ئیمان دروست دەبێ و دەروونی لە دەروونە پاک و بێ گەردەکان.

کاتێک ئازار لەسەری زۆر توند بوو لەگەڵ ھاوڕێیە موسلمانەکی ئەبو حوزەیفە ی کۆپی عوتبە ی کۆپی رەبیعە کۆچی کرد بۆ حەبەشە، پاش ماوەیەك گەڕایەو بۆ مەککە لەگەڵ گەڕاوەکان، وا گومانیان بردبوو کەوا بارودۆخ موسلمانان رەخساو، جا ھاو بەش پەیدا کەران ی مەککە ئەو ھەبوو پەلاماریان بۆ ئەم گەڕاوە بێ چارە ھیناو، بەندیان کردن و جۆرەھا ئازاریان دان.

بەم جۆرە سەلەمە ی کۆپی ھیشام بۆ ماوەیەکی درێژ لە تاریکیی بەندیخانە ی ھکومەتە ئەفامەکی ئەبوجەھل مایەو، ئیتر ئەمە ھالیان بوو تاكو لەگەڵ موسلمانان کۆچی کرد لە مەککە بۆ مەدینە.

پێغەمبەری خوا ﷺ— ھەروەك لە صەحیحی بوخاری و موسلیم ھاتوو— لە قنوتەکانی نوێژ دەعای بۆ ھیشام و ھاو ئە بەند کراوە بێ چارەکانی دەکرد و دەیفەرموو:— ((اللهم انج الوليد، وسلمة بن هشام، وعياش بن ابي ربيعة، والمستضعفين من المؤمنين، اللهم اشدد وطأتك على مضر، واجعلها عليهم سنين كسني يوسف)). واتە:— خودایە وەلیدی کۆپی وەلید و سەلەمە ی کۆپی ھیشام، و عیاشی کۆپی ئەبی رەبیعە، و بێ چارەکان لە بڕواداران پزگار بکەیت، خودایە مەھسەر بگرت بە توندی خۆت (واتە ریسوایان بکەیت)، قات و قەرەکیان تووش بکەیت وەکو قاتوقی یوسف).

سهلमे لهسەر ئهو ئازارانەى پىئى دىگەيشت له لايەن هاوبەش پەيداكاران ئارامى گرتو، به هەموو پىنگايەك هەولئى ئەويان دا بىگىزەنەوه سەر ئايىنى پىنشووئى له ئىسلام پاشگەزى بکەنەوه، بەلام بۆ ئەم نیازە هىچ پىنگايەکیان نەدۆزىهوه، هەرچەندە زۆر شىتى دنایيان پىشنیار کرد، بەلام سهلەمە پازى نەبوو و وەرینەگرت، ئەوهبوو خزمایەتى و مافى هۆزایەتى و پىزى بنەمالەيان بەیاد دەهینایەوه، هەرچى سهلەمە بوو براپەنتى ئیمان و مافى خودای بەسەر ئەمانە هەلبژارد، هەرەکو بلیت بلئى:-

ابى الاسلام ، لا ابَ لى سواه إذا افتخروا بقیس او تمیم

واتە:- باوکم تەنها ئىسلامە هىچ باوکى ترم نیه جگە لهو، ئەگەر شانازیش بکەن به قەیس و تەمیم.

پاشان خوای گەرە دەرفەتى بۆ سهلەمە پەخساندو پزگارى بوو له بەندیخانەو لەژێر دەستى ئەم سەتمکارانە، جا به خیرایی دەستى به کوچکردن کرد بۆ مەدینە بۆ لای پیغمبەرەکەى، ئەمەش پاش جەنگى خەندەق بوو.

جا بەراستى پەلەى سهلەمە بۆ کوچکردن بۆخواردن و خواردنەوهو، راپواردن و رەمبازى نەبوو، بەلکو بۆ هەلگرتنى چەك بوو، بوو به موحامید له پىنگای خوای گەرەوه، پاش ماوهیهك دەرچوو بۆ جەنگى (مۆتە) ئەم جەنگەش له جەمادی یەكەمى سالى هەشتى كۆچى بوو، ئەم جەنگەش به سەرکردایەتى سەئ سەرکردە بوو كەوا یەك له دوای یەك گیانى خۆیان لهسەر دانائو شەهید دەبوون:- جەعفەرى كۆپى ئەبو گالبو، زەیدى كۆپى حارپە و عبداللهى كۆپى رەواحە -خو لىيان پازى بیئت-، ئەم جەنگەى دەنگى یەكێك لەم شەهیدانەى تیا بەرز بووهو گوتى:-

يا حَبَّذَا الْجَنَّةِ واقترباها طيِّبَةً وبارداً شرابها

سهلەمەى كۆپى هیشام هەرەكو هاوڵەكەى ئەوهى چەشتى ئەوهبوو چەشتى له ماندوووبوون و ناخۆشى، پاشان گەرەپەوه لەگەڵ ئەوانەى خالیدی كۆپى وەلید شمشیری خوا پزگارى كردن، بەلام ئەك گەرەپەوهیهك بۆ حەسانەوهو پالدانەوه بەلکو بۆ ئەوهى له هەول و تىكۆشان بەردەوام بیئت.

سهلەمە لهسەر ئەم حالە مایهوه تاكو پیغمبەر ﷺ گەيشت به پەرەردگارى، جاوهكو موحامیدیك دەرچوو بۆشام لەم كاتەى ئەبو یەكرى صدیق (خو لى پازى بیئت) پووئى سوپای ئىسلامى له شام کرد، بۆ پاكدانەوهى خاكى ئىسلامى له سەتمكارو كاغوتەكانیان.

سهلەمە جەنگى (اجنادین)ى بینى كەوا دوازدە شەوى خایاند له جەمادی یەكەمى سالى سیزدهى كۆچى.

(اجنادین) شوینیکی به ناوبانگه له شام، له ناوچهکانی فهلستین، لهه شوینهدا
 جهنگیکی به ناوبانگ له نیوان موسلمانان و پۆم پوویداوه، پۆم تیییدا سهدهزار
 جهنگاور بوون، ئهوهبوو جهنگیکی یهکجار تووند له نیوانیان پوویدا، بهلام خوای بههین
 موسلمانانی سهرخستو، ژمارهیهکی زۆریان له دوزمنهکانیان کوشت و پهوانه
 دۆزهخیان کرد...

*

*

*

میژوو بۆمان دهگیریتوه دهلیت: - (هیرقل) پاشای پۆم کاتیك به ههوالی شکستی
 زانی ترس دایگرت و پایکرد.
 (یاقوت) دهلیت: - (وانتهی خبر الواقعة الى هرقل، فَنُخِبَ قَلْبُهُ، و مُلِيَ رِعْبًا،
 فَهَرَبَ مِنْ حِمصَ الى انطاكية).
 واته: - (ههوالی ئهم جهنگه گهیشته به هیرقل، جا دلی پاچلهکی و پرپوو له ترس و،
 له (حمص) پایکرد بۆ انطاکیه).

پاش ئهوهی سهلهمهی کوپی هیشام بهشداری جهنگی (اجنادین)ی کرد ئهوهی
 تووشی بوو له نازار تووشی بوو، پاشان له دواي چهند مانگیک بهشداری جهنگی (مرج
 الصفر)ی کرد شههید کرا دهیگوت: -

هل فارس كره النزال يعيرني رُحماً إذا نزلوا بِمَرْجِ الصُّفَرِ

واته: - ئایا سوارچاکیك هیه شهپ نهكاو چهكهكهی خۆی بدا به من نهگه دوزمن
 گهیشته به (مرج الصفر).

قارهمانان سهلهمهی کوپی هیشام له جهنگهدا شهپکی بیوینهی کرد، تیییدا
 ئارامیکی مهنی گرت، خوای گهرهش وا حمزی کرد ئهم یاوره ههلبژاردهیه له پیزی
 (رجال صدقوا ما عاهدوا الله.....) ههلبژیری، بهوهی نیعمهتی شههادهتی پی بیهخش،
 له مانگی موچهپهمی سالی چواردهمین کۆچی شههید کرا، پاش ئهوهی ناوی تۆمار
 کرا له لیستی وهفاداران و گیانبازان-خوای گهره له ههموان پازی بیته.

*

*

*

ئهوهی جێی سهرسوپمانه له پاش ئهم ههموو شته ئهوهیه دهبیته بزانی سهلهمه
 کوپی هیشامی مهخزومی، یاوره ی پوادارو موجهامیدی قارهمان و کۆچکردوی به
 ئارام و تیکۆشههه موجهامید برای ئهبوچههل عهمری کوپی هیشامی کوپی موچهپهه
 مهخزومی-نهفرهتی خوای لی بیته...

نهو نه بوجه هله ی کونیه ی له جاهیلیت (ابو الحکم) بوو به لّام پیغه ممبر ﷺ نهو کونیه ی گۆری به نازناوئیک له دوا ی نه مه ناوبانگی پی دهرکرد، نه مهش (نه بوجه هل) بوو، نهو بی باومپی له هه موو خه لک زیاتر دوزمنایه تی ئیسلامی ده کرد و نازارو نه شکهنجه ی موسلمانانی دهدا.

نه بوجه هله نه فرهت لیگراو له جهنگی به در به بی باومپی په وانه ی دۆزه خ کرا نه مهش خراپترین چاره نووسی بوو.

کاتیک پیغه ممبر ﷺ نه بوجه هله به کوژراوی بینی هه مووی:--
(قتل فرعون هذه الامة)....

واته:-- فیرعه ونی نهو ئوممه ته کوژرا....

جا برای موسلمان ته ماشا بکهو په مند وهریگره...

ته ماشا بکه چون نهو دوو برایه یه کیکیان پنگای هه قو هیدایه تی گرتو، جا سه رکه وتوو پزگاری بوو، به لّام براکه ی تر به مله وپی مایه وه له سه ر بی باومپی، خوا ی گه ورهش به گرتنی خۆی گرتی و، هه تاهه تایه پيسوا ی کرد.

خوا ی گه وره راستی هه رموره:--

﴿ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴾ (الشورى ٧)

به لّام نینوانی نهو وه کو پۆژمه لات و پۆژئاوایه:--

﴿ فَرِيقًا هَدَى وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ ﴾ (الاعراف ٣٠)

﴿ اَلَمْن كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ ﴾ ﴿ اَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ فَلَهُمْ جَنَّٰتُ الْمَآوٰى نُزُلًا يَمَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴾ ﴿ وَاَمَّا الَّذِيْنَ فَسَقُوْا فَلَهُمْ اَمَّاوَاهُمْ النَّارُ كُلَّمَا اَرَادُوْا اَنْ يَخْرُجُوْا مِنْهَا اَعِيْذُوا فِيْهَا وَقِيْلَ لَهُمْ ذُقُوْا عَذَابَ النَّارِ الَّذِيْ كُنْتُمْ بِهٖ تَكْدِبُوْنَ ﴾ ﴿ وَلَنَذِيْقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْاَدْنٰى ذُوْنَ الْعَذَابِ الْاَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ ﴾ ﴿ وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ ذَكَرَ اٰيٰتِ رَبِّهٖ ثُمَّ اَعْرَضَ عَنْهَا اِنَّ مِنَ الْمُجْرِمِيْنَ مُتَقِمُوْنَ ﴾

(السجدة ١٨-٢٢)

نینجا برای موسلمان جو انترین پنگا بریتیه له پنگای ئیمان، له مهش جو انتر نهو به نهو ئیمان به کرده و به ک برانیتوه دلسۆزی و چاکه ی له ناو بیت، تا کو ئیمانیک دروست بیت: به بیرو باومپی پتهو، گه رده و ی چاکو، جیهادیك له پیناوی خواو ﴿ وَالَّذِيْنَ جَاهَدُوْا فِیْنَا لَنَهْدِيْهُمْ سُبُلًا وَاِنَّ اللّٰهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِيْنَ ﴾ (المنکبوت ٦٩)

له کو تاییدا له خوا ده پارینه نهو ئیمانیک پتهومان پی بهه خشن له چه شنی ئیمانی سه له مو خوا ی گه وره له پۆژی قیامت له بهه شتی لیرده وس بهم شه هیده کو چکرده و سه ره زه مان شاد بکات آمین والحمد لله رب العالمین.

ضراری کوری نه زوهر

شهیدیک کهوا هه ئبژاردی
موجاهیدان بوو

ضراری کوپی نه زومر

شههیدیک کهوا هملېژاردې موجهیدان بوو

همروهك له فرموده كاني پښه مېرى خوا ﷺ پومان ماو ته وه ((الجهاد ماض الى يوم القيامة)) واته: - جهاد د مینې تاكو پوځي قیامت، كه واته جهاد فېزيكي به رده و امو نايښت موسلمان سستی لښكې، همروه ها موسلمانان شپوهي كار پي كړ دنيان به جهاد جيا وازه، ئي وایان همیه كاتيك بانگ د كړيتې بڼ جهاد بڼ سټو دور وه لام د داته ورو كاتيك ده كوښته ناو جهنگ پراست د كاو، به لام شتيك له ناو د مروني خوي د هملېته وه كهوا د فرمودېت:

﴿وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ (البقرة ۱۹۵)

جوړيكي تر له موجهیدان كاتيك ده چيته ناو جهنگ، به پراستی ژيان و مردنی له لا یه كسان د بڼېت به پالېشتي فرمودې خوا :

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي لَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ﴾

(البقرة ۲۰۷)

له بهر نه وه كاتيك ده كه وته ناو جهنگ خويان د ه اويته شو نيك كه تيايدا گولله و توپ به یه كتر ده كه ونه وه يا خود به اصطلاحی كون شمشير به یه كتری ده كه ون و تا له نه جامدا ناگر له شويني خويان به جنده ميلن.

ئينجا يا وهراني پښه مېرى خوا ﷺ هر ه موويان له چيني سيهمن و له بهر نه وه ي پيشه وای موجهیدان پښه مېرى خوا ﷺ پيشه و ايه تي د كړدن، ژيني ناخبره تيان به پيش ژيانې د نيا خستبو، يا وهری موجهیدی ماندوونه ناسانه و قاره مانه بڼ و ښانه، نه و جهنگاوهره نازايه ی له جاهيليه ت و نيسلام، به پراستی مروقيش ماد ديه كي خا ورو، هملېژارده مان له جاهيليه ت هملېژارديه له نيسلام، همروه كو پښه مېرى خوا ﷺ فرموديه تي.

به لكو هم يا وهره هملېژارده ی هم بنه ماله يه بوو كهوا خوي به جهنگ و تي كو شان وه گرتبو، باوك و باپيري له گوږه پان مردن و، هم يا وهره شاعيرنكي و ابو ديتواني نازايه تي و سوارچاكيه كه ی خوي به شيعر به و نيت ته، له گهل نه وه ي قاره مان بوو له به كار هيناني شمشيره كه ی، قاره مانيش بوو له دهر پرين و قسه كړدن.

تا كه يشته پله يكي و شمشيري خوا (خالیدی كوپي و هليد) له سره خوپا گري (ضيراري كوپي نه زومر) ويساميكی نازايه تي پي بېه خشيت هم و ته به هيزه ي دهره ق فرمودو: -

(إني اعرف رجلاً لا يخاف الموت، خبيراً ببقاء الرجال، هو ضرار ابن الأزور).
 واته: - بهراستی من پیاویک دهنامم له مردن ناترسی، بلیمه ته له گه‌یشتنی به پیاوان،
 نه‌ویش (ضیراری کوپی نه‌زوه).ه.

*

*

*

کاتیک شه‌پو ناکوکی و به‌یه‌کدادان له نیوان موسلمانان و پۆم توندتر بوو له
 (اجنادین)و، خالیدیش خهریک و سهرقالی جه‌نگیکی‌تر بوو، نه‌وه‌بوو بۆ نه‌و مه‌به‌سته
 (ضیراری کوپی نه‌زوه)ی بۆ نه‌م به‌یه‌کدادانه له جینگای خوئی داناو، پی‌ی گوت: -
 (إني أريد أن أقدمك على خمسة آلاف باعوا أنفسهم لله عز وجل، واختاروا دار
 البقاء والأخرة على الأولى).

واته: - بهراستی من ده‌مه‌وینت سهرکردایه‌تی پینچ هه‌زار که‌ست پی‌بسی‌پیرم که
 خویان فروشتوو به‌ خوای گه‌وره‌و، ژیا‌نی مه‌میشه‌یی و ناخیره‌تیان هه‌لبێاردوو به‌سهر
 ژیا‌نی دنیا.

(ضیراری کوپی نه‌زوه) زۆر که‌یف خو‌ش بوو به‌م ووته‌یه، بۆیه په‌له‌ی کرد بۆ
 ده‌رچوون به‌ گه‌یشتنی به‌ دوژمنان، ئینجا به‌ خالیدی گوت: - (دَعْنِي اسِرْ وَحْدِي).
 واته: - لیم گه‌ڕێ با به‌ ته‌نها بۆیان ده‌رچم.

به‌لام خالید دوا‌یخست تا‌کو نه‌و که‌سانه‌ کو‌بکاته‌وه‌ بزانی‌ت کێ له‌گه‌ڵی ده‌رده‌چیت،
 هه‌رچی (ضیراری کوپی نه‌زوه)یش بوو ته‌ماشای ده‌کرد سستی و دوو دلی کاری نه‌و
 نی‌یه، هه‌روه‌ها ته‌مه‌زۆی جیهاد و خولیا‌ی عه‌شقی شه‌هیدی به‌ ته‌ه‌وای خوئی
 چه‌سپاند‌بوو به‌سهر ده‌روونی‌داو، خو‌ خه‌ریک کردن و چاره‌پێ‌کردن نه‌یده‌توانی نه‌و
 به‌سه‌تیت‌ه‌وه‌ هه‌روه‌ک هه‌ندیک که‌س پی‌ه‌وی به‌ند ببوون.

نه‌وه‌بوو (ضیراری کوپی نه‌زوه) به‌ ته‌نها رینگای مه‌یدانی گرت و ده‌یگوت: -
 (مَنْ عِلِمَ اللهُ فِيهِ خَيْرٌ اِذْ رَكَعِي) .. واته: - نه‌وه‌ی خوای گه‌وره‌ خیری پی‌ه‌و به‌بینیت
 ده‌مگاتێ ... هه‌روه‌کو بلی‌ت نه‌م ووته‌یه نه‌ه‌نیه‌کی سه‌رسو‌هه‌نه‌رو غه‌ریبی به‌خو‌وه
 گرت‌بیت، جا مو‌ج‌ه‌میده‌ گیان له‌سه‌رده‌سته‌کانیش نه‌وانی ئیسلام چاره‌پێ‌ی ده‌کردن و
 هی‌وای دوا‌پۆ‌بوون به‌ په‌لو به‌ خیرایی به‌دوایدا پۆ‌یشتن تا‌کو له‌ رینگا له‌ (بیت له‌یا)
 پێک گه‌یشتن.

کاتیک مو‌ج‌ه‌میدان زۆر ژماره‌ی دوژمنیان بینی هه‌ندیکیان ترسان و دوو‌دل بوون و،
 بیریان له‌ گه‌پانه‌وه‌ کرد، به‌لام هه‌رچی سهرکرده‌ی قاره‌مانی سو‌پا ضیرار بوو که‌وا
 نه‌یده‌زانی ترس مانای چی‌یه نه‌ه‌ی په‌ت کرده‌وه‌و، به‌ چه‌سپا‌وی و خو‌پا‌گری به‌
 ده‌نگیکی زو‌لال هاواری کرد و گووتی: -

(والله لا ازال اضرب بسيفي في سبيل ربي واتبع سبيل من انا اب الى الله تعالى، ولا يراني الله مهزوماً، ولا اولي الدين).

واته:- سوئند به خوا بهردوام شمشير دوه شينم له پينگای په روه دگارم، شونځه وته پينگای نه وانه دهم كهوا شونځه وته پينگای خواي گوره، خواش نه به شكستی دهمبينو، نه به پشت هلكردن، ضيرار هم ووشانه ي دهر پري (والله لا ازال اضرب بسيفي في سبيل ربي...) بهرامهر به فرموده ي خواي گوره:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

(الانفال ٤٥)

همروكو بلتي له كاتي گوټني هم پرسته يهش:-

﴿وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (لقمان ١٥)

هم ثابته مان به ياد دهينته وه:

﴿وَكَايْنٍ مِنْ كَيْيَ قَاتِلٍ مَعَهُ رَيْثُونٌ كَثِيرٌ فَأَمَّا إِمَّا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ﴿١٦﴾ وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَكُنْتَ أَقْدَامَنَا وَالصِّرَاطَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿١٧﴾ فَأَنَابَهُمُ اللَّهُ تَوَابَ الدُّنْيَا وَحَسَنَّ تَوَابَ الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ (ال عمران ١٤٦-١٤٨)

همروكو بلتي بهرامهر پرسته ي: (ولا يراني الله مهزوماً، ولا اولي الدين).

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفُوا خَلْفًا فَلَا تُولُوهُمْ الْأَدْبَارَ ﴿١٨﴾ وَمَنْ يُولُوهُمْ يَوْمَئِذٍ ذُرَّةً إِلَّا مُحْتَبِرًا لِقَاتٍ أَوْ مُحْتَبِرًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَا وَاهُ جَهَنَّمَ وَنَسَّ الْمَصِيرُ﴾ (الانفال ١٥-١٦)

نه وهنده ي نه بر د (ضيراري كوي نه زوم) نه ووشه هه لانه ي وه بروسكه نامه ناشكرا كرد، بهين دوودلي كردن و هاندمر بو خو به كوشندان، تاكو هاوپنيه كي بوو به پالېشتي بيروپاكه ي نه ميش:- رافيي كوي طائي بوو، له دواي نه ميش زور كهسي تريس پالېشتيان كردن، جا سينه ي ضيرار جوښ دراو، وه ي هيناو بهر موجهيدان و، پوويان له جهنگ كرد، له پيزي هره پيشه وه شيان ضيرار بوو كهوا هاواري دهكرد به تكبير ليدان، موجهيده كانيش به يكه دهنگ له دواي نه وه لاميان دهديه وه، رابوون بهرو گوږه پاني بهر خودان و به مبهستي هم دوو سر كهوته:- يان سر كهوتن يان شه هاده ت.

ضيرار له دهر وني خوي دا برياري دابوو سر كرده ي پږم بكوږيت، كه ناوي (وردان) بوو نه گهر به هره نه نجاميك بگات، جا ضيرار بهرو پوو په لاماري دا، هره كه سيك

دهاته پښتای به زهوی دا ددوا، نه نایه تی خوی گه وری دهگوتوه کهوا هاندر
 بوو بؤ خوږاگری له جیهاد:-

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَأَنَّهُمْ يُبَيِّنَانِ مَرْصُوصًا﴾ (الصف ٤)
 پاشان نه دوو ډیره شیعره دهگوتوه:-

الموت حق، این لي منه المفر و جنة الفردوس خير المستقر
 هذا قتالي، فاشهدوا يا من حضر وكل هذا في رضا رب البشر

ضیرار گه یشت به هیوای خوی و، به نامانچ گه یشت، نه و بوو به پمه کهی دهستی
 لیدانیکي وای بؤ سرؤک (وردان) کرد له سینگی دا له نیسکی پشتی هاته دهره وه،
 سهری پمه که به نیسکه کانی شوږ بووه، کاتیک ضیرار هه ولی دهره یانی پمه کهی دا له
 لهشی دوژمنه کهی، کوژمنیک له دوژمنه کانی په لاماریان داو گرتیان و دیلیان کرد، پاش
 نه به مدیل گرته پشیوی که و نه ناو پزی مسولمانان تا کو وایان لیها ت بیر له
 پاشه کسه بکه نه وه.

به لام رافعی کوپی عمیره ی طائی به دهنگیکي بهر زگووتی:- نهی خاوه نه کانی
 قورئان ده تانه ویت بؤ کوئ بچن؟ نایا نه تانزانیه هر که سیک پشت هه لیکات له دوژمن
 ده که ویت بهر توو پهی خودا، هه روه ها به هشت چهند دهر گایه کی هیه نا کریتوه
 ته نه بؤ موجهیدان نه بیت!! نارام گرتن نارام گرتن، به هشت به هشت... نهی
 خاوه نه کانی قورئان، هیرش بهر نه سر گا وره به ندهی به تکان نهوا نیستامنیش پیشتان
 ده کهوم، نه کهر هاتو هاوریکه تان به مدیل گیرا یان کوژا خوا زیندووه نامریت خودا به
 چای خوی ده تانیینن کهوا ناخویت).

هه روه کو بلیت له کاته دا قسه ی نیما می نه بویه کری (خوا لسی پازی بیت) به یاد
 هاته وه دوی مردنی پیغه مبر کاتیک موسلمانان به کاره ساته تاسان:-

((إيها الناس، مَنْ كَانَ يَعْبُدُ مُحَمَّدًا فَإِنْ مُحَمَّدًا قَدْ مَاتَ، وَمَنْ كَانَ يَعْبُدُ فَإِنَّ اللَّهَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ، فَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ إِنْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ؟ وَمَنْ يُّقَلِّبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا، وَسَيَجْزِي الشَّاكِرِينَ)).

نیجا موجهیدان به کیان گرته وه، گه رانه وه بؤ جیهاد، په لاماری دوژمنیان داو
 توانیان ضیرار نازاد بکه و له دیلی پژگاری بکه....

* * *

میژوو بزمان دهگریته وه ضیرار خوشکیکی موجهیده ی ده بیت به ناوی (خوله ی
 کچی نه زور)، نه نافرته له نافرته نازاکانی سرده می خوی بوو، تا کو وای لیها تبوو

نمونەى ئەو بە خالىدى كۆپى ولەيد بەيننەو، لە ھېرش بردنى بۇ سەر دوژمنان، ھەروەھا زۆر داستانى ھەيە سەبارەت بە فەتھى شام لەگەل شىعەرى بە پىز، ئەو ھەبو لە كۆتايى خەلافەتى ئىمامى عوسمان (خوالى پازى بىت) لە سالى سى و پىنج كۆچى دوايى كرد.

كاتىك (خەولە) زانى كە براكەى (ضيرار) گىراو و دىلە لاي بى باو ھەپكان، خۆى ئامادە كردو لەگەل كەتتەيەك ھەرچو بۇ ئازاد كردنى ضيرار لە دەستى دوژمن، ئەم كەتتەيە بە سەركردايەتى رافى كۆپى عومەيرەى موچاھىدى مەزن بوو، خەولەش لەم جەنگە بە شدارى كردو، پەلامارى دوژمنى دا، چەندەھا بى باو ھەپى كوشت، تاكو ھەندىك لە موچاھىدان وا گومانىان دەبرد كە ئەو ئەو نى يەو يەككە لەم پياو قارەمانانەى كە پىشتەر لەوئى بوون، بۆيە كە گەرايەو سويندىان خوارد دەبى، دەمامكى خۆى بۆيان بكا تەو بۇ ئەو ى برازن ئەم قارەمانە كئى، ئىنجا پئى گوتن: - من خەولەى كچى ئەزەرم، بەو ى زانىو كە براكەم بە دىل گىراو، بۆيە بە ئەسپەكەم ھاتە ھەروەو، شمشىزم بە دەستەو ىە بۇ سەركەوتنى ئاينى پەرەردگارم و، ئازاد كردنى براكەم لە دىلى.

ئەم كەتتەيە توانيان قارەمانى بە دىل گىراو لە دىلى ھزگار بكن بۇ ئەو ى دووبارە بگەرتتەو گۆرەپانى جىھاد.

ضيرار ئامادەى جەنگى يەرموك بوو تىيدا قارەمانىكى بى وئە بوو، ھەروەھا ئامادەى جەنگى يەمامە بوو دووبارە نمونەى بەرخۆدان و ئازايەتى بوو، تاكو لەم جەنگە قاچى ھەپايەو، لەگەل ئەمەش وازى لە جەنگ نەھىنا، وايلىھات لەسەر چۆك شەپى دەكردو جىھادى دەكرد لە ھنگاى خوا، ولاغەكان بە سەرىدا بازىان دەدا ئەمىش گوىى پئەنەدەدا، تاكو بە ھۆى ئىشى زامدارى لە سالى يازدەى كۆچى بە شەھىدى گەيشتە پەرەردگارى، پاش ئەو ى بە خوئىنى پاكى ئالى مەزنتىرەن لا پەرى لە ئازايەتى و سوارچاكى تۆماركردو، بۇ ئەو ى شانازى پئو بكات بەرامبەر پەرەردگارى كە دەفەر مووت:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ لَمْ يَرْغَبُوا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾ (الحجرات ۱۵).

سەلامى خوا لە ھەلبژاردەى موچاھىدان و سەركردەى قارەمان و دلسۆز (ضيرارى كۆپى ئەزەرم) لە كۆتاييدا لە خوا دەپاړتتەو ھەشرمان لەگەل ئەم موچاھىدانە بى و خودا ھەندىك لە ئازايەتى و دلسۆزى ئەم ياو ھەمان پئى بىبەخشىت ... آمين.

نەسەدی کۆری زوراره

یه کهم کهس له نه نصار
موسلمان بوو

ئەسەھدى كۆپى زورارە

يەكەم كەس لە ئەنصار كە موسلمان بوو

پېش ھاتنى پېغەمبەر بۇ (يەئزىپ) بوو بە شانۇگەرەك لە شانۇگەرەكانى تەمسىلى جۈلەكە، ھەر يەككە لە ھۆزەكانى ئەوس و خەزرج ھەلدەستا بە گېزىنى دەورىكى تەمسىلى كەوا بىرى جۈلەكەى قىلپاز نەخشەى بۇ دەكىشاو لەسەر دارى شانۇكە پېشكەشى دەكرد.

ھەروەھا ھەردو ھۆزى ئەوس و خەزرج گەورەترىن رېزەيان پىك دەھىنا لەبارەى زۆرى دانىشتوانەو، ھەرچى جۈلەكەى (بنى النضير) و (بنى قريظة) و (بنى قينقاع) بوو ژمارەيەكى كەميان پىك دەھىنا بەلام لەگەل ئەوەشدا زەويان پىرگەربوو لە مۆلك و مال.

ئىنجا جۈلەكە لە يەكپىزى و تەبايى ئەوس و خەزرج دەترساو ھەموو كاتىك تۆى ناكۆكى و دۆژمنايەتى لە نىوان ھەردو چىن دەچاندو ناكۆكى دەخستە نىوانيان و، پالى پېوئەدانان بۇ ئەوەى جەنگى يەكتر بەكن.

بەم جۆرە شەپكى يەكجار زۆر لە نىوانيان پەويىدەدا كە ببوو ھۆى زۆر ئەوە لەناو ببات و دەست بەسەر مۆلك و مالى يەكتردا بگرن.

جۈلەكە شانازيان بەسەر ئەوس و خەزرج دەكرد خۇيان بە گەورەتر دەزانى لەبەرئەوەى ئەوان خاوەنى نامەى ئاسمانىن و، ھەرچى ئەوان تا ئەم كاتە بەندەى بت و شوپىنكەوتووى ئەم خوا دەستكردانەن....

بەراستى ئەم يىروباوەرەش سەبارەت بە راستى و ناپاستى جىنگاى خەمىكى گەورە بوو لە لاين ئەوس و خەزرجەو...

ھەر كە (ئەسەھدى كۆپى زورارە)ى خەزرجى گونبىست بوو بە پېغەمبەرەيەتى خۇشەويستمان موحەممەد ﷺ لە شارى مەككەى پىرۇز، لەم كاتەشدا نىازى واپوو بېرات بۇ لاى (عوتبەى كۆپى پەبىيە) يەككە بوو لە گەورە پىاوانى قوپەيش بۇ ئەوە ھەندىك كارى لەگەل يەكلا بكاتەو، بەلام ئەوى جىيەيشت و پۇيشت بۇ لاى پېغەمبەرى خوا ﷺ بوو بە بېوادارو موسلمان.

ھەروەكو بلىيت دەرونى خۇى بىنىبىتەو، پاش ھەژارى دەولەمەند بوو بىن و، پاش پىنگا لىن بىزىبوون پىنگاى راستى دۆزىبىتەو.

ھەركە گەپايەو (يەئزىپ) گۆزىنكارەكى مەن پەويىدا لە ژيان و داماتوويىدا چ لە پەنگ و چ لەپوويىدا...

بنه مالہی شہم یاوہرہ بہرئزہ (نہسعدی کوپی زورارہی کوپی عودہسی کوپی عوبہیدی کوپی شہ علہبہی کوپی غمنہمی کوپی مالیکی کوپی نہججاپ) .
نازناوی:- باوکی امامہ بوو.

دایکې ناوې فورېمې کچې رافع کوپې موغاوېه ی خنزه جې بوو.
 کوپې خالی-سه عدې کوپې موغا- بوو (خوا لڼې پازې بڼت) ...
 نه سعاد سڼ کچې هه بوو به ناوې: - (هېبېه و کبشه و فریعه) بوون هېچ کوپنکې
 له دوا به جینه ما، هر سڼ کچېشې له نافرته مویا به دهره کان بوون.
 نه سعاد (خوا لڼې پازې بڼت) یه کینک بوو له گموره پیاوانی میللهت و هوزده گه ی و
 بیروپا په سغزو قسه پزښتوو بوو، بهرېزو به هه بیته بوو، له لایه هه موو کس به
 پېش ده به خراو پزنی لڼده گیرا ...
 (خو به یب کوپې بساف) ده گڼرته ره و ده لنت: -

—ئەسەمدى كۆپى زورارە و نكوانى كۆپى عەبدىقىس پۇشتنە مەككە بۇ لاي
عوتبەى كۆپى رەببە.

-بۇ مەبەستى ئەرەبى كارىكىيان بۇجى بەجى بىكات بە ھۆى گەرەيى و جىنگار
شۈينى و بېرورا پەسندى.

جا گویان له پښه مېرې خوا ﷺ بوو لویښ پښتلاسی پښتیار کردنو و قورقانی
 بۆ خویندنه وه- لومړیو نژکی (عوتبه ی کورې ږمبیه) نه بوو نه وه.
 همدو وکیان گمراڼه مېدینه، جا نه مانه بوو به یه کم کس نیسلا میان له گه ل
 خوږان برد بۆ مېدینه.

ئىنجا بېراستى مۇسلمان بوونى (ئەسەدى كۆپى زورارە) (خۇا لى پازى بىت) بىم جۆرە وامان لىدەكات بۆى بوەستىن و بىرى لى بىكەينەو... ئەمەش دەناسرىتەو بە سى سىقەتى دىار: - ياكى و ساكارى و خىراپى.

نومو بو هاتنی نسمه بؤا و نیسلام کاتیکو دریزی نه بر دو پیویستی نه کرد به گفتوگو و مینان و بردن یاخود لیکولینهوهی مهنطقو و فیلسفه، به لکو نیسلام مهروهو چه قویه کی تیژ دلی لهت کرد به بئ نهوهی تووشی کوئسپ و ته گهره بیئت. بهم جوړه حالی زوړه ی موسلمانانی تریش وهکو هم بوون... جا ده بیئت چ شتیک وایکات بهم شتویه بړوا بهیئن به بیر هم بانگوهه یئن؟؟

بی‌گومان نه‌مه سروشتی ئاده‌میزاده... سروشتی و عقلی و ویردانی که‌وا خوی
گه‌وره مرفقی لسه‌ر به سروش هه‌ناوه.

ئەم سىروشقەى يەكتاپەرستى وەردەگرى، لەبەرئەودى يەكەى ياساى كەونى بەلگەىە
لەسەر يەكەى وىستى ھەلسۆرنەرى راستەوخۆ.

ئەم سىرۇشتەى دادوهرى وەرەگىرى و سىتەم وەرناگرى، بېرواشى ھەيە بە ھەق و پوچەلى رەفەز دەكاتەو، چاکە بە خۆرە دەگرى و گەماپۆى خراپە دەدات...
 ھەرۋەھا ئەوھى لەياد ناچىت و چاوپۇشى لى ناكرىت ئەسەد (خو لى پازى بىت)
 ئەوھى پلەوپايەى لەناو موسلمانان ، خۆى بەكەم كەس بوو مىواندارى لە موصەبى
 كوپى عومەير (خو لى پازى بىت) كرد كاتىك پى نايە ناو مەدىنەو خەلكى بۆ لای
 خوا بانگ كرد، خەلك چاويان پوون بۆو بە بانگکردنيان بۆ سەر ئىسلام و، ئايىنى نوئى.
 بەلئى ئەمە بوو لاپەرەى يەكەمى ژيانى ئىسلامى ئەسەد (خو لى پازى بىت) كەوا
 لە كەسى تر ئەم سىفەتەنە دەدەھاتە جئى.

* * *

ئەمەش شىتەكى بەلگەنەويستە (ئەسەدى كوپى زورارە) پاش ئەوھى موسلمان بوو،
 گەپايەو مەدىنە دەبىت باسى ئەو بگات بۆ خەلك بەوھى گوئى لىبىووە لە مەككە بە
 چاوى خۆى بىنيويەتى و، داوايان لى بگات ئيمان بەئىن بەوھى خۆى ئيمانى پى ھىناو.
 جا خەلكانىكى كەم لە خەلكى مەدىنە بېروايان پىكرد.

* * *

كاتىك سالىكى بەسەرداچوو (ئەسەد) لەگەل يازدە كەس لەوانەى بېروايان پىكردبوو
 موسلمان بېوون ئەمانە برىتى بوون:-- لە (عوف كوپى حارث، و موغانى كوپى حارث، و
 دوو كوپەكەى عفرە و، رافع كوپى مالك كوپى عەجلان و، نكران كوپى عەبدوقيس
 ھاوپى لى لە دیدارى يەكەم و، عوبادەى كوپى صامت و، يەزىدى كوپى شەعلەبەو،
 عەباس كوپى عوبادەو كوپى نضلە، و عقبە كوپى عامرو، قطبە كوپى عامر و، ابو
 الھىثم كوپى تىھان و، عوھىم كوپى ساعدە).

عوبادەى كوپى صامت (خو لى پازى بىت) قسە دەكاو دەلئىت:--

--مەن يەكەك بووم ئامادەبووم لە عەقەبەى يەكەم و، دوازە پىاو بووين، موبايەعەمان
 دا بە پىغەمبەرى خوا ﷺ لەسەر بەيەى ئافرەتان، ئەمەش پىش ئەوھى جەنگ فەرز
 بكرىت، لەسەر ئەوھى ھاوبەش بۆ خوا پەيدا نەكەين و، دزى نەكەين و، داوین پىسى
 نەكەين و، مندالەكانمان نەكوژين و، ھەلنەستين بە قسە ھەلبەستانىك لە نىو
 پىئودەستەكانمان و، دەرگا لە چاكە نەگرين پىغەمبەر ﷺ فەرمووى:--

--ئەگەر بەوھى بن بۆى بەھەشت بۆ ئىوھى، وە ئەگەر لەم كارەتان لابدەن ئەوا كارەتان
 دەگەرپتەو بۆ لای خواى گەرە، ئەگەر حەز بگات ئازارتان دەداو ئەگەر حەز بگات لىتان
 خۆش دەبىت-- لە رىوايەتەكى تردا دەفەرموئىت:--

— ئەگەر لەمە ترسان لە دۇنيا سىنىورتان بۇ دانائۇ تۇلەتەن بۇ كىردەمە ئەمە دەيتە مایە سېرىنەردى گوناھەكەنتان، ئەگەر شارەتەنەش بۇ پۇزى دوايى كارتان بۇ لاي خوا دەگەرپتەمە گەر جەزى بىكەت لىتان خوش دەيت.

لەم كاتەدا (ئەسەمدى كوپى زورارە) (خوا لىنى پازى بىت) ھەلساۋ دەستى پىنغەمبەرى خوا ﷺ گرت و گووتى:—

ئەي خەلىقنە:— ئايا دەزانن لەسەر چى موبايەئەي موحەممەد دەكەن؟
ئىۋە موبايەئەي دەكەن لەسەر ئەۋەي جەنگ لەگەل عەرەب و عەجەم و جىۋكەو موزۇق بە گشتى بكن.

جا گووتان:—

— ئىمە جەنگ لەگەل ئەۋە دەكەن لەگەل بكار، ئاشتىش لەگەل ئەۋە دەكەن ئاشتى لەگەل بىكەت.

جا (ئەسەمدى كوپى زورارە) گووتى:—

— ئەي پىنغەمبەرى خوا مەرجمان لەسەر دابىنى.

پىنغەمبەرى خوا ﷺ ھەرموۋى:—

— موبايەئەم دەندەن لەسەر ئەۋەي شايدەي بىدەن بىجگە لە (الله) ھىچ خاۋايەكى تر نىۋە، مەنىش پىنغەمبەرى خوام و نوپۇز بىكەن و زەكەت بىدەن و ھەرمەنەرى گويۇرايەلىشتان ھەيتە، كىشە مەكەن لەگەل كارىدەستى لىھاتەو، بىپارىزن لەۋەي مال و مندالى خۇتان لى دەپارىزن.

گووتان:—

— بەلى، ئەمە بۇ تۇ ئەي پىنغەمبەرى خوا ... جا بۇ ئىمە چى ھەيە؟

جا پىنغەمبەرى خوا ﷺ ھەرموۋى:—

— بەھەشت يان سەركەۋەن.

ئىنجا لىزەدا دىۋ شىمان بەياد دىتەرە:—

يەكەمىيان:— ئەسەمد (خوا لىنى پازى بىت) خەلىقەكەي لەگەلى دان جۇشيان دەداو پىيان دەلىت:— ئەي خەلىقنە، دەزانن لەسەر چى موبايەئە دەندە موحەممەد؟

جا (خوا لىنى پازى بىت) ھانىيان دەدا لەسەر ئىمان ھىنان بە خواۋ پىنغەمبەركەي و، دىۋەم موبايەئەدان و سىنىم جىھاد.

دىۋەمىيان:— پاش ئەۋەي لەگەل ھارپىكانى موبايەئەيان دا بە پىنغەمبەرى خوا ﷺ بە پىنغەمبەرى گووت:—

ھذا لك يا رسول الله... فما لنا؟

ۋاتە:— ئەمە بۇ تۇيە ئەي پىنغەمبەرى خوا ... ئەي چى بۇ ئىمە ھەيە؟

پىنغەمبەرىش ﷺ پىنى ھەرموۋى:— الجنة او النضر...

واتە: - بەمەشت يان بەختەوهرى...

ئىتر بەم جۆرە ئەسەد (خوالىنى پازى بىت) بە يەككە لەم دوو سەرکەوتنە بى دەنگ بوو...

پىڧەمبەرى خوا ﷺ موصەبى كوپى عومەيرى يەكەم بانگەيژ لە ئىسلام- لەگەڵ ئەم كۆمەلە خەلكە ناردو، فەرمانى پىكرد ئىسلاميان فېر بكاتو، قورئانيان بۇ بخوئنى و شارەزايان بكات لە ئايىن لىزەدا (موصەب) لە ميواندارى (ئەسەدى كوپى زورارە) (خوالىيان پازى بىت) دابەزى.

ميواندارىش لەم پۆژگارەدا پىويستى بە گرانى ماددى بوو، ئەمانەش ھەر ھەموويان لەبەر چاوى ئەسەد (خوالىنى پازى بىت) گچكە بوو، سەرکەوتن گەيشتن بە نامانچ بوو.

وہ بە تايبەتى لە كۆمەلگايەكى وەك كۆمەلگاي مەدينە كەوا تىيدا عەشىرەت پەرسىتى حوكمى دەکرد سەرخستنى ھۆزايەتى نىوان ئەوسو خەزەرچ و ئەو جەنگە مالىزانىيەى كە لە نىوانيان دروست ببوو، ھەر كاتىك شەيتان ھەلى بۇ پەخسا بايە قوچى تۆلەى خۆى تىادا بەديار دەخست. ھەروەھا لە ئاوەندى كۆمەلگايەك بازىرگاني نىفاق تىايدا باووبو لەگەڵ پىسى و فرت و فېئلى خراپترين ئادەمىزاد: - جۆلەكەى نەفرت لىكراو.

جا ميواندارى لەم كەشە پر بە ئازاوەيە، وا چاوەروان دەكرىت لە خاوەنەكەى بەرگەى ئەم ماندووبوونە لىپرسراوەتيە بكات، بەپاستى پياوئىكى وەكو ئەسەدىش شاينى ئەم كارە بوو.

موصەب سالىكى تەواو لە مەدينە مايەوہ خەلكى فېر دەکردو بانگى دەکردن بۇ سەر ئىسلامو شارەزاي دەکردن لە ئايىن و بەلگەى بۇ دەھىنايەوہ، كاتىك سالىك بەسەرىدا سوپايەوہ گەپايەوہ مەككە، مزگىنىدا بە پىڧەمبەرى خوا ﷺ كەوا ئەم كارەى پىنى سپاردبوو لە مەدينە بەخىر و بەرەكەت تەواو بوو.

(ئەسەدى كوپى زورارە) ئەركو لىپرسراوەتى موصەبى دەگرتە دەست، ئەگەر موصەب نوپزى بە كۆمەلى بۇ نەكردبان، ھەندىكيان پىيان ناخۆش بوو يەككىتر پىشخوئزىيان بۇ بكات بەلام بۇ (ئەسەدى كوپى زورارە) ھەموويان پازى دەبوون و ئاكۆكى نەدەكەوتە نىوانيان.

(عبدالرحمن كوپى كەعبى مالك) دەگىرتەوہ دەلئيت: -

- من چاوساغى باوكم بوو(واتە كەعبى كوپى مالك)- كاتىك چاوەكانى لە دەست دابوو، كاتىك بچووبا بۇ جومە لەگەلى نەردەچووم، جا كاتىك گوئى لە بانگ دەبوو، دوغاي لىخۆشبوونى بۇ (ئەسەدى كوپى زورارە) دەکرد. (عبدالرحمن) دەلئيت: -

- ماوهیهك بهم شیوهیه ماموره، هرکه گوئی له بانگی جومعه ده‌بوو دوعای بۆ ده‌کردو، داوای لیخۆشبوونی بۆ ده‌کرد، له دلی خۆما گووت: - سویند به خوا ئەمه به‌راستی بۆ ئیمه نه‌نگه، نایا پرسپاری لینه‌که‌م؟ -

بۆچی کاتیك گوئی له بانگی جومعه ده‌بیت دوعا بۆ باوکی ئومامه (ئەسعه‌دی کوپی زوراره) ده‌کات؟

جا پۆژنکیان ده‌رچوین بۆ پۆژی جومعه هه‌روه‌ک ده‌رچه‌چوین، کاتیك گوئی له بانگی جومعه بوو دوعا داوای لیخۆشبوونی بۆ کرد، پیم گووت: -

- ئەه‌ی باوکه‌ چیت هه‌ر که گویت له بانگی جومعه بوو دوعا بۆ باوکی ئومامه ده‌کیت؟

ئەویش گووتی: -

- ئەه‌ی کوپم، (ئەسعه‌دی کوپی زوراره) یه‌که‌م که‌س بوو کوژکردینه‌وه له‌ مه‌دینه (واته‌ نوێژی جومعه‌ی بۆ کردین) له (هَ‌زَمُ النَّبِیَّت) له‌ زورگی (بنی بیاضه‌) پێیان ده‌گووت: - نَقِیْعُ الْخَضَمَات.

(عبدالرحمن) پێی گووت: -

- ئەه‌م پۆژگاره‌ ئیوه‌ چه‌ند بوون؟

که‌عب گووتی: - چل پیاو بووین.

(ئەسعه‌دی کوپی زوراره) (خوا لێی پازی بیت) دوو براده‌ری خۆشه‌ویستی هه‌بوو له‌گه‌ڵی بوون به‌ موسلمان و شوینی پێگای موسلمانان که‌وتبوون ئەمانه‌ش (عمارة کوپی حزم) و (عوف کوپی عفره‌) بوون، له‌گه‌ڵیان کۆمه‌ڵێکی دروست کردبوو، به‌ شه‌و ده‌رچوون په‌لاماری بته‌کانی به‌نی مالک کوپی نه‌جاریان ده‌دا جا ده‌یان‌شکاند، پان سه‌رخوونیان ده‌کرده‌وه، یان ناشیرینیان ده‌کردن.

پاشان ئەه‌م کارانه‌یان به‌ پۆژ هه‌ڵده‌قۆسته‌وه‌و ده‌بووه‌ جێگای نوکته‌و گالته‌ به‌ خواکانیان که‌وا ناتوانن ئەه‌م ئازاره‌ له‌سه‌رخوێان لابهن، ئەه‌ش کاری ده‌کرده‌ سه‌ری بییری خه‌لک و ده‌رونیان، بت و سه‌نه‌مه‌کانیان له‌پێش چاو سه‌وک ده‌کردن.

له‌گه‌ڵ ئەوه‌ی (خوا لێی پازی بیت) له‌کاتی ئاماده‌ نه‌بوونی موه‌سه‌ب پێشنوێژی ده‌کرد بۆ خه‌لکی مه‌دینه له‌ موسلمانان، بانگه‌ێژی سه‌رکه‌وتوو و شارمزا ئایینیکی چاک بوو.

(النّوّر) دایکی (زه‌ید کوپی ثابت) (خوا لێی پازی بیت) ده‌لێت: -

بینیم (ئەسعه‌دی کوپی زوراره) پێش ئەوه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا پێ بنیته‌ مه‌دینه، نوێژه‌ فه‌زه‌که‌نی بۆ خه‌لک ده‌کرد له‌ مزگه‌وته‌که‌ی که‌وا دروستی کردبوو له‌ (مه‌ریده‌) له‌ ده‌شتای (ابن‌ی رافع) له‌ ئەوه‌ی مالک کوپی نه‌جابه‌.

نه‌وار ده‌لێت: -

دېروانمه پيغه مېمېرى خوا ﷺ كاتيك هاته ناو مهدينه، نويزى له ناو هم مزگوته
كردو دايمة زړاند، جا هم مزگوته مزگوتكهى نه مېرؤيه.

كهواته هم مزگوته نهو مزگوتيه خوا دهره قى فهرموويه تى:-

﴿لَمَسْجِدَ أُسَسَ عَلَى الثَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ﴾ (التوبة ١٠٨)

(نېسعهدى كوپى زوراره) (خوا لى پازى بيت) به شدارى دروست كردنى مزگوتى
پيغه مېمېرى ﷺ كرد، هروها له داپشتنى كومه لايه تى بو خلكى مهدينه، به
يه كگه ياندنه وهى هردو هوزه گوره كهو، برايه تى خستنه نيوان موهاجيرو نه نصار.

جا (نېسعهدى كوپى زوراره) جهنگى شمشيرى نه كرد بهلكو جهنگى وشو بهلكو
منطيق، هروها جهنگى ويژدانى زيندوو دېروونى به ناگاي كرد، دهستى له ناو
چاوى بن باوه پى و هاو به شپه يداكران و ستم دنا!!

به لام پاش نه وهى گوره ترين كارى نه نجامدا له ميژروى بانگهيزى نيسلامى، خودا
هنى كرد به ديدارو خو شهويسته كهى بگات و نېسعهدى سوارچاك لېسر ولاغه كهى
كهوته خواره وه... ياره قاره مان بوو به ديلى نه خو شى و كهوته سر جيگا، بريڼك له
كوپكى پيرزى په يداوو و دهنگى كهوت، جا جوله كهى نه وهى ميمون گالته يان دهكردو
دهيانگوت:-

- كوانى موحه ممد هم كار هساته لېسر باوكى نومامه لادبات؟

پيغه مېمېرى خوا ﷺ هات سېردانى باوكى نومامه بگات له مالى، شهو بوو پنيان
گوت:-

- خوا جوله كه كان بكوريت، ده لين بو نه وهى لېسر لانادات، له كاتيك نه بو خو
نه بو نهو يش هيچى پى ناكريت، دېراره ي باوكى نومامه لومم نه كهن.
پاشان فرمانى كرد بريڼكه داغ بكهن، نينجا قورگيان داغ كرد.

ليړده باوكى نومامه هسستى به نزيك بو نه وهى مرگ كرد، جا وهسيه تى كچه كانى
به پيغه مېمېرى خوا ﷺ كرد، نينجا پيغه مېمېرى خوا په وانه ي كردن بو ناو خيزانه كانى
له گهل خيزانه كانى پيغه مېمېر دېسوپانه وه له مالى پيغه مېمېر ﷺ، خشليان بو
پيغه مېمېرى خوا ﷺ هينا كه زېرو مروارى تياوو پى دهكوترا:- گواره، جا له
گوارانه هندنكي پيدان.

له مانگى نوى كوچى (نېسعهدى كوپى زوراره) (خوا لى پازى بيت) كوچى دوايى
كرد، نه وهى نه جار هاتنه لاي پيغه مېمېرى خوا ﷺ گووتيان:-

- نهى پيغه مېمېرى خوا، پيشه ننگمان كوچى دوايى كرد، جا پيشه ننگيمان بو دابنى.

پيغه مېمېرى خوا ﷺ فهرمووى:-

- انا نقيبكم ... واته:- من پيشه ننگيكتانم.

پاشان پیغه مبری خوا ﷺ له مالی باوکی نومامه ناماده بوو و شوستی و له سڼ کلنان کفنی کړدو، نویژی لاسر کړد، له گهل ترمه که ی پوښت و له به قیغ به خاکیان سپارد.

هروهک نه لیت:- یه کهم کهسه له نه نصاره کان له به قیغ به خاک ده سپړدو، هروهک (عثمان کوپی مظعون) یه کهم کهس بوو له موهاجیران له به قیغ به خاک سپړدو.

په زای خودا له یاوهری به پړزی پیغه مبری خوا ﷺ (نه سعه دی کوپی زوراره) قاره مانی گۆره پانی ووشه و بلکه ...

*

*

*

ناوہ پوک

- ۸۱- سہلmani فارستی
 ۸۲- ابوذر الغفاري
 ۸۳- عبداللهی کوپی مسعود
 ۸۴- طہلحی کوپی عبیداللہی تہیمی
 ۸۵- زویہیری کوپی عوام
 ۸۶- نہبوہوپہیری دہوسی
 ۸۷- حسہنی کوپی علی
 ۸۸- کہغبی کوپی مالیکی نہنصاری
 ۸۹- ثابتی کوپی قہیسی نہنصاری
 ۹۰- عبداللهی کوپی جہحش
 ۹۱- عیکریمہی کوپی نہبوہوہل
 ۹۲- نوسہیبہی کچی کہعب
 ۹۳- عویادہی کوپی صامت
 ۹۴- حوچر کوپی عہدی
 ۹۵- رہملہی کچی نہبوسوفیان
 ۹۶- ام سُلیم کچی ملحان
 ۹۷- (عوف و معوذ) کوپہکانی عفراء
 ۹۸- سہلمہی کوپی ہیشامی مہخزومی
 ۹۹- ضرار کوپی نہزورہ
 ۱۰۰- نہسعدی کوپی زورارہ
- ۴۰
 ۴۸
 ۵۶
 ۶۹
 ۱۷۵

تاکو بہشی شہشہمی داستانی یاوہران بہ خواتان دہسپیرم

ژمارہی سپاردنی (۳۵۱) ی سالی ۱۹۹۷ ی دراوہتی